

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	<u>Περιεχόμενα</u>	<u>Σελίδα</u>
	I Ανακοινώσεις	
	.....	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	410η σύνοδος ολομέλειας στις 30 Ιουνίου και 1 Ιουλίου 2004	
2004/C 302/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — LeadeaderSHIP 2015 — Για τον καθορισμό του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ναυπήγησης και επισκευής πλοίων — Ανταγωνιστικότητα μέσω της αριστείας» [COM (2003) 717 τελικό]	1
2004/C 302/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης 2000/819/EK σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) (2001-2005)» — COM(2003) 758 τελικό — 2003/0292 (COD)	8
2004/C 302/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις πληρωμές στην Εσωτερική Αγορά» [COM(2003) 718 τελικό]	12
2004/C 302/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου περί των διαδικασιών διαβουλεύσεως και πληροφόρησης στους τομείς της ασφαλίσεως πιστώσεων, των εγγυήσεων και των χρηματοδοτικών πιστώσεων» (κωδικοποιημένη έκδοση) [COM(2004) 159 τελικό — 2004/0056 (CNS)]	19
2004/C 302/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή του Διεθνούς Κώδικα Διαχείρισης της Ασφάλειας στην Κοινότητα» [COM(2003) 767 τελικό — 2003/0291 (COD)]	20

2004/C 302/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση της ασφαλείας λιμένων» [COM(2004) 76 τελικό — 2004/0031 (COD)]	23
2004/C 302/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενέργεια σύντηξης»	27
2004/C 302/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: κατάσταση προόδου του ερευνητικού προγράμματος GALILEO στις αρχές του 2004» [COM(2004) 112 τελικό]	35
2004/C 302/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις άδειες σε σιδηροδρομικές επιχειρήσεις (κωδικοποιημένη έκδοση)» [COM(2004) 232 τελικό — 2004/0074 (COD)]	38
2004/C 302/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 όσον αφορά την ημερομηνία εφαρμογής ορισμένων διατάξεων στη Σλοβενία» [COM (2004) 309 τελικό — 2004/0109 (COD)]	39
2004/C 302/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή»	41
2004/C 302/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η Διεθνής Σύμβαση για τους διακινούμενους εργαζόμενους»	49
2004/C 302/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ: οι προοπτικές προσαρμογής της πολιτικής για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Η συνέχεια της Διάσκεψης του Salzbourg)»	53
2004/C 302/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Τρίτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή — Μία νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή: σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα και συνεργασία» — COM(2004) 107 τελικό	60
2004/C 302/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Φορολογία μερισμάτων φυσικών προσώπων στην Εσωτερική Αγορά» — COM(2003) 810 τελικό	70
2004/C 302/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών όσον αφορά την επανεξέταση της οδηγίας 93/104/ΕΚ σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας» [COM(2003) 843 τελικό]	74
2004/C 302/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2004»	80
2004/C 302/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών — Εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας για περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, μια εκτενής προσέγγιση για την ανταμοιβή της εργασίας» [COM(2003) 842 τελικό]	86
2004/C 302/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — το μέλλον του τομέα κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση» [COM(2003) 649 τελικό]	90
2004/C 302/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι μητροπολιτικές περιοχές: κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για το μέλλον της Ευρώπης»	101

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

410η σύνοδος ολομέλειας στις 30 Ιουνίου και 1 Ιουλίου 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών — LeadeaderSHIP 2015 — Για τον καθορισμό του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ναυπήγησης και επισκευής πλοίων — Ανταγωνιστικότητα μέσω της αριστείας»

[COM (2003) 717 τελικό]

(2004/C 302/01)

Στις 21 Νοεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Ιουνίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Van Iersel.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας στις 30 Ιουνίου και 1 Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου), την ακόλουθη γνωμοδότηση με 109 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 1 αποχή.

1. Σύνοψη

Η Επιτροπή, σε στενή συνεργασία με τον ευρωπαϊκό ναυπηγικό και ναυπηγο-επισκευαστικό κλάδο, σχεδίασε μια νέα βιομηχανική πολιτική για τον τομέα. Είναι εντυπωσιακό το πώς τα μέρη πέτυχαν σε σύντομο χρονικό διάστημα να συνθέσουν μια τόσο ευρεία δέσμη μέτρων, τα οποία αποσκοπούν στη διασφάλιση της παραγωγής και της ανταγωνιστικότητας του εν λόγω τομέα. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει τη χρησιμοποιηθείσα μέθοδο και το περιεχόμενο του προγράμματος LeaderShip 2015. Όλα τα εμπλεκόμενα μέρη αναγνωρίζουν ότι οι εθνικές προσεγγίσεις δεν έχουν πλέον προοπτική και ότι μόνο μια ευρωπαϊκή προσέγγιση μπορεί να προσφέρει διαρκείς λύσεις. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, ορθά επιλέχθηκε η επεξεργασία μιας συνεκτικής δέσμης μέτρων και η συμμόρφωση με τους κανόνες της αγοράς. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η αξιοπιστία των προτάσεων εξαρτάται αποκλειστικά από την εφαρμογή τους. Συνεπώς, η παρακολούθηση της συνέχειας που θα δοθεί είναι ζωτικής σημασίας. Πρέπει να διασφαλιστούν η συμμετοχή, η διαφάνεια και ο επιστάμενος έλεγχος των διαφόρων διαδικασιών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον επιδιωκόμενο στόχο των προτάσεων, δηλαδή τη δημιουργία ισών όρων ανταγωνισμού σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό άλλωστε αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη ισών όρων και σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Ιστορική αναδρομή

2.1 Η αγορά ναυπηγικής

2.1.1 Για περισσότερες από δύο δεκαετίες, ο τομέας της κατασκευής πλοίων σημείωσε ραγδαία και συνεχή ανάπτυξη. Η ταχεία τεχνολογική πρόοδος οδήγησε σε σημαντική μείωση του κόστους των θαλάσσιων μεταφορών δίνοντας πραγματική ώθηση στο παγκόσμιο εμπόριο και μετατρέποντας την παγκόσμια ναυτιλία σε κινητήρια δύναμη της παγκοσμιοποίησης.

2.1.2 Τα πλοία, από οικονομική σκοπιά, είναι κινητά επενδυτικά αγαθά τα οποία δεν εισάγονται αλλά νηολογούνται υπό σημαία την οποία επιλέγει ο πλοιοκτήτης. Κατά συνέπεια, το προϊόν δεν χρειάζεται εκτενείς προσπάθειες εμπορικής προώθησης ούτε δίκτυα εμπορών ή συντήρησης. Φυσικά, το κόστος μεταφοράς των πλοίων είναι πολύ χαμηλό. Λόγω του γενικά χαμηλού κόστους των συναλλαγών και του γεγονότος ότι δεν εφαρμόζονται κανόνες αντιντάμπινγκ, η αγορά ναυπηγικής καθορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις τιμές αγοράς.

2.1.3 Ως αποτέλεσμα του καθοριστικού της ρόλου στην παροχή των βασικών μέσων μεταφοράς για το παγκόσμιο εμπόριο, στην κατασκευή σύγχρονου εξοπλισμού για τις ανάγκες της ασφάλειας και της άμυνας και στην ανάπτυξη προηγμένων τεχνολογιών που προσφέρουν παράγωγα προϊόντα σε άλλους τομείς, η ναυπηγική θεωρείται στρατηγικά σημαντική βιομηχανία για τις περισσότερες βιομηχανοποιημένες και εκβιομηχανιζόμενες χώρες.

2.1.4 Στην Ευρώπη έχει αναπτυχθεί ένα διαφοροποιημένο δίκτυο εταιρειών που συνδέονται με την κατασκευή πλοίων, συμπεριλαμβανομένων των ναυπηγείων και των παραγωγών ναυτιλιακού εξοπλισμού, καθώς και ευρύ φάσμα παροχών ειδικευμένων υπηρεσιών, που παρέχουν άμεσα περισσότερες από 350 000 θέσεις εργασίας για εργατικό δυναμικό υψηλής ειδίκευσης. Ο τομέας στην ΕΕ έχει κύκλο εργασιών περίπου 34 δις (¹).

2.1.5 Η ναυπήγηση εμπορικών πλοίων στην ΕΕ έχασε, ωστόσο, τεράστιο μερίδιο της αγοράς λόγω επίσημων επιχειρηματικών μεθόδων, ιδίως της Νότιας Κορέας, και αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες. Από το 2000, το μερίδιο της αγοράς για νέες παραγγελίες (σε αντισταθμισμένη ολική χωρητικότητα — cgt) μειώθηκε κατά 2/3, δηλαδή από 19 % το 2000 σε 6,5 % το 2003 (²). Η κατάσταση επιδεινώθηκε στα μέσα του 2003 και οι τιμές έφτασαν στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων 13 ετών, ενώ παράλληλα ενισχύθηκαν περαιτέρω οι συναλλαγματικές ισοτιμίες του ευρώ σε σχέση με το ναυτιλιακό νόμισμα, το δολάριο ΗΠΑ, καθώς και σε σχέση με τα νομίσματα των κυριότερων ασιατών ανταγωνιστών. Ειδικότερα, τον περασμένο χρόνο οι διεθνείς συναλλαγές αυξήθηκαν θεαματικά, λόγω της εξαιρετικά έντονης αύξησης της ζήτησης ενέργειας και πρώτων υλών από την Κίνα, καθώς και των εισαγωγών και εξαγωγών μεταποιημένων αγαθών. Η ζήτηση αυτή οδήγησε σε ρεκόρ νέων παραγγελιών στους τομείς των πετρελαιοφόρων, των πλοίων μεταφοράς φορτίων χύδην και των εμπορευματοκιβωτίων. Τα ευρωπαϊκά ναυπηγεία ωφελήθηκαν από την αύξηση αυτής της ζήτησης και διπλασίασαν σχεδόν τις παραγγελίες τους το 2003 σε σύγκριση με το 2002. Ωστόσο, το μερίδιό τους στην παγκόσμια ναυπηγική αγορά συνέχισε να μειώνεται.

2.1.6 Η εντυπωσιακή αυτή τάση μέχρι τα μέσα του 2003 σταθεροποιήθηκε σε ορισμένο βαθμό σε μερικά κράτη μέλη. Ωστόσο, οι τελευταίες εξελίξεις πιθανόν να μην συνεχιστούν και η Ευρώπη θα πρέπει να αναζητήσει βιώσιμες λύσεις για τη ναυπηγική βιομηχανία στο εγγύς μέλλον. Διαφορετικά, η Ευρώπη διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να χάσει αυτόν τον ζωτικό τομέα υψηλής τεχνολογίας. Η εμπειρία δείχνει ότι ναυπηγικές δυνατότητες που χάνονται είναι απίθανο να ανακτηθούν.

2.2 Εξελίξεις όσον αφορά τη ναυπηγική πολιτική

2.2.1 Ως τομέας στρατηγικής σημασίας, η ναυπηγική υπήρξε παραδοσιακά μια βιομηχανία με ισχυρή κρατική παρέμβαση παγκοσμίως. Και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η ναυπηγική πολιτική εστιάστηκε, από τη δεκαετία του '70, στον καθορισμό των όρων για τα συστήματα κρατικών ενισχύσεων. Το επιτρεπόμενο ανώτατο όριο των ενισχύσεων λειτουργίας μειώθηκε σταδιακά από 28 % της συμβατικής αξίας το 1987 σε 9 % το 1992 και τελικά εξαλειφθηκε πλήρως από το 2000.

(¹) Στοιχεία από τη μελέτη σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις των Θαλάσσιων Βιομηχανιών στην Ευρώπη, που ανέθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Policy Research Corporation N.V. & ISL.

(²) Πηγή: Νηολόγιο Lloyd's.

2.2.2 Το 1989, κατόπιν πρωτοβουλίας των ΗΠΑ άρχισαν διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, με στόχο τη θέσπιση νέων διεθνών κανόνων για όλες τις κρατικές ενισχύσεις στη ναυπηγική βιομηχανία. Οι διαπραγματεύσεις αυτές ολοκληρώθηκαν με επιτυχία το 1994 και η τελική πράξη της «συμφωνίας σχετικά με τους συνήθεις όρους ανταγωνισμού στον τομέα της ναυπήγησης και της επίσκευσης εμπορικών πλοίων» υπεγράφη από τις Ευρωπαϊκές Κοινοτήτες, τη Φιλανδία, την Ιαπωνία, τη Δημοκρατία της Κορέας, τη Νορβηγία, τη Σουηδία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, επειδή οι εθνικές διαδικασίες επικύρωσης δεν ολοκληρώθηκαν στις Ηνωμένες Πολιτείες, η συμφωνία δεν τέθηκε ποτέ σε ισχύ.

2.2.3 Ελλείπει διεθνούς συμφωνίας, το Συμβούλιο θέσπισε, το 1998, νέο κανονισμό για τη ναυπηγική [ΕΚ 1540/98] που θέσπιζε νέα σειρά κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, συμπεριλαμβανομένης της πλήρους κατάργησης σε μονομερή βάση των ενισχύσεων λειτουργίας έως το τέλος του 2000. Ο κανονισμός απαιτούσε επίσης από την Επιτροπή να παρακολουθεί στενά την παγκόσμια αγορά ναυπηγικής και να αξιολογεί κατά πόσο τα ευρωπαϊκά ναυπηγεία διγόνται από αντι-ανταγωνιστικές πρακτικές.

2.2.4 Ήδη στην πρώτη έκθεσή της προς το Συμβούλιο την οποία εξέδωσε το 1999, η Επιτροπή παρέσχε σαφείς αποδείξεις των επίσημων επιχειρηματικών πρακτικών που χρησιμοποιούσαν ιδίως τα ναυπηγεία της Νότιας Κορέας, τα οποία προσέφεραν τιμές κάτω του κόστους. Όλες οι εκθέσεις που ακολούθησαν (επτά συνολικά έως το 2003) επιβεβαίωναν τα αρχικά πορίσματα, παρέχοντας περισσότερες και λεπτομερέστερες αποδείξεις.

2.2.5 Λαμβανομένων υπόψη αυτών των πειστικών στοιχείων, το Συμβούλιο εξέφρασε επανειλημμένως τις σοβαρές ανησυχίες του και άρχισε διμερείς διαβουλεύσεις με τη Νότια Κορέα. Ύστερα από πολλούς γύρους συνομιλιών, μια συμφωνία υπό μορφή «εγκεκριμένων πρακτικών σχετικά με την παγκόσμια ναυπηγική αγορά» υπεγράφη τον Ιούνιο του 2000. Ωστόσο, στις μεταγενέστερες συνομιλίες αποδείχθηκε ότι η κορεατική κυβέρνηση δεν ήταν σε θέση να εφαρμόσει τις αρχές που καθορίζονταν στη συμφωνία.

2.2.6 Εφόσον οι διμερείς συνομιλίες με την Κορέα δεν τελεσφόρησαν, η ναυπηγική βιομηχανία κατέθεσε, τον Οκτώβριο του 2000, καταγγελία δυνάμει του κανονισμού για τα εμπόδια στις συναλλαγές (ΚΕΣ — [ΕΚ 3286/94]).

2.2.7 Η Επιτροπή παρέμεινε σθεναρά αντίθετη στην επέκταση των ενισχύσεων λειτουργίας στο τέλος του 2000. Ωστόσο, δέχτηκε να προσφύγει στον ΠΟΕ προκειμένου να ζητήσει επανόρθωση κατά των αθέμιτων κορεατικών πρακτικών εάν δεν μπορούσε να επιτευχθεί ικανοποιητική για την ΕΕ λύση μέσω διαπραγματεύσεων με την Κορέα έως το Μάιο του 2001. Επιπλέον, η Επιτροπή πρότεινε παράλληλα έναν προσωρινό αμυντικό μηχανισμό στήριξης, ειδικά σχεδιασμένο για την αντιμετώπιση των αθέμιτων κορεατικών πρακτικών για την περίοδο που θα ήταν αναγκαία για την ολοκλήρωση της διαδικασίας του ΠΟΕ.

2.2.8 Η Κοινότητα εφάρμοσε τελικά αυτή την αποκαλούμενη διφυή πολιτική το καλοκαίρι του 2002, με την κατάθεση αίτησης σύστασης πάνελ στον ΠΟΕ και την απόφαση για τον προσωρινό αμυντικό μηχανισμό (ΠΑΜ — [ΕΚ 1177/02]).

2.2.9 Νέες προσπάθειες για τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού στον ναυπηγικό τομέα αναλήφθηκαν το 2002, επίσης στο πλαίσιο του ΟΟΣΑ, αλλά αυτή τη φορά χωρίς τη συμμετοχή των ΗΠΑ. Το Συμβούλιο του ΟΟΣΑ συγκρότησε ειδική διαπραγματευτική ομάδα προκειμένου να βρεθεί νέα και αποτελεσματική λύση στο υπάρχον πρόβλημα. Η μέχρι τώρα πρόοδος θεωρείται μάλλον αργή και το μέλλον θα δείξει κατά πόσο θα είναι εφικτή αυτή η προσέγγιση.

3. Μια νέα προσέγγιση

3.1 Παρατίθεται χρονολογική σύνοψη των μέτρων για το «LeaderSHIP 2015»:

Φεβρουάριος 2002	Η ευρωπαϊκή βιομηχανία ναυπήγησης και επισκευής πλοίων υποβάλλει σχέδιο πρότασης στον Επίτροπο κ. Liikanen, στα πλαίσια του «LeaderSHIP 2015».
Μάιος 2002	Ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Romano Prodi υποστηρίζει την πρωτοβουλία και ζητά από τον Επίτροπο Liikanen να συντονίσει τη συνέχεια.
Οκτώβριος 2002	Η βιομηχανία υποβάλλει στον Επίτροπο κ. Liikanen χάρτη πορείας.
Ιανουάριος 2003	Ο Επίτροπος κ. Liikanen προεδρεύει της εναρκτήριας συνεδρίασης της Συμβουλευτικής Ομάδας Υψηλού Επιπέδου του LeaderSHIP 2015.
Οκτώβριος 2003	Η Συμβουλευτική Ομάδα Υψηλού Επιπέδου υποβάλλει έκθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
Νοέμβριος 2003	Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκδίδει ανακοίνωση για το LeaderSHIP 2015.
Νοέμβριος 2003	Το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας εξετάζει το LeaderSHIP 2015 στο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής.
Ιανουάριος 2004	Το νέο πλαίσιο για τις κρατικές ενισχύσεις στις ναυπηγικές εργασίες τίθεται σε ισχύ, λαμβάνοντας ήδη υπόψη ορισμένα βασικά θέματα του LeaderSHIP 2015 και, ως εκ τούτου, εφαρμόζοντας τις πρώτες συστάσεις της Συμβουλευτικής Ομάδας Υψηλού Επιπέδου.

3.2 Ο χάρτης πορείας της βιομηχανίας

3.2.1 Ενώ η κοινοτική προσέγγιση του τομέα της ναυπηγικής εστιάστηκε κυρίως στον ανταγωνισμό και στην εμπορική πολιτική, η βιομηχανία ήταν της γνώμης ότι έλειπε ένας τρίτος ακρογωνιαίος λίθος — η πολιτική για την ανταγωνιστικότητα και ιδίως ο κατάλληλος συντονισμός και των τριών τομέων πολιτικής. Αναγνώριζε επίσης την αδυναμία της να ανταποκριθεί με συντονισμένο τρόπο στις ανταγωνιστικές προκλήσεις που αντιμετώπιζε.

3.2.2 Με το τέλος των ενισχύσεων λειτουργίας, η βιομηχανία δέχτηκε ότι οι επιδοτήσεις δεν ήταν η ορθή γραμμή πλεύσης, ούτε ο προστατευτισμός που οδηγούσε σε μη ανταγωνιστικές βιομηχανίες σε ναυπηγικά κράτη εκτός της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ωστόσο, η επιθετική βιομηχανική πολιτική της Νότιας Κορέας έπρεπε να αντιμετωπιστεί επειγόντως. Χρειαζόταν συνεπώς μια νέα προσέγγιση.

3.2.3 Όταν η Επιτροπή των Ενώσεων Ναυπηγών της ΕΕ (CESA) παρουσίασε το σχέδιο πρότασής της για την πρωτοβουλία Leaders-hip 2015 στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή την άνοιξη του 2002, αναγνωρίστηκε αμέσως η αξία του σχεδίου ως συγκεκριμένης τομεακής απάντησης στη μακροπρόθεσμη στρατηγική της ΕΕ όπως καθορίστηκε από το Συμβούλιο της Λισσαβώνας. Το LeaderSHIP 2015 πράγματι λάμβανε υπόψη τα βασικά στοιχεία της στρατηγικής της Λισσαβώνας.

3.2.4 Έπρεπε να διαμορφωθεί μια σφαιρική στρατηγική, βασισμένη σε στοιχεία της υφιστάμενης προσέγγισης, αλλά το νέο στοιχείο ήταν η πρόσκληση της Επιτροπής προς τη βιομηχανία να διαμορφώσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο. Τον Οκτώβριο του 2002, η CESA παρουσίασε το LeaderSHIP 2015, έναν χάρτη πορείας για το μέλλον της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ναυπήγησης και επισκευής πλοίων.

3.2.5 Για τα ευρωπαϊκά ναυπηγεία στόχος είναι να βελτιωθεί η ηγεμονία σε επιλεγμένα τμήματα της αγοράς με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας και της επιλεκτικής E & A, με μεγαλύτερη εστίαση στον πελάτη, βελτιστοποίηση της παραγωγής και βελτίωση της δομής της βιομηχανίας. Σύμφωνα με τη βιομηχανία, οι στόχοι τους οποίους πρέπει να επιδιώξει άμεσα η ΕΕ περιλαμβάνουν την προώθηση προηγμένων χρηματοδοτικών και εγγυοδοτικών σχεδίων, υψηλότερων προδιαγραφών ασφαλείας και περιβαλλοντικών προτύπων σε σχέση με τις παραγγελίες νέων σκαφών υψηλής ποιότητας και τη διατήρηση και ενίσχυση της προστασίας της ευρωπαϊκής διανοητικής ιδιοκτησίας.

3.2.6 Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση των αναγκών της ναυτικής άμυνας συνεπάγεται κοινή πολιτική για την προμήθεια αμυντικού υλικού.

3.2.7 Οι μακροοικονομικές τάσεις μέχρι το 2015 στον τομέα αυτόν υποδηλώνουν ιδίως εξελίξεις σε σχέση με τις συνδυασμένες μεταφορές, τις εσωτερικές πλωτές μεταφορές και τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, την ενίσχυση της καινοτομίας και της E&A, τη διεύρυνση της ΕΕ, τους κανονισμούς για το περιβάλλον και την υγεία και πρόοδο προς μια κοινή αμυντική πολιτική. Λόγω του αντικτύπου των πολιτικών των κυβερνήσεων και της ΕΕ, η βιομηχανία εκτιμά ότι η Επιτροπή θα πρέπει να συμμετάσχει ενεργά στην ανάπτυξη ιδεών για τη διαμόρφωση των μελλοντικών πολιτικών.

3.2.8 Ο ίδιος ο τομέας της ναυπηγικής εσωμίζεται μεγάλο μέρος της ευθύνης για τη διευθέτηση των υποθέσεών του. Ο χάρτης πορείας τάσσεται συνεπώς υπέρ της ανάπτυξης νέων τύπων σκαφών και νέων γενεών ναυτιλιακού εξοπλισμού, που θα συνδυάζουν αποτελεσματικότητα, ασφάλεια, άνεση, περιβάλλον και εξειδίκευση.

3.2.9 Όσον αφορά τη δομή της βιομηχανίας, προβλέπονται δύο συμπληρωματικές προσεγγίσεις για τις εταιρείες:

- αναδιάρθρωση της βιομηχανίας ώστε ο αριθμός των μεγάλων εταιρειών να περιοριστεί·
- δικτύωση μικρών και πολύ ευέλικτων εταιρειών για την κάλυψη των μικρότερων εξειδικευμένων αγορών.

3.3 Η συμβουλευτική ομάδα υψηλού επιπέδου

3.3.1 Στις αρχές του 2003, μια συμβουλευτική ομάδα υψηλού επιπέδου, υπό την προεδρία του Επιτρόπου Liikanen, ξεκίνησε συζητήσεις για το LeaderSHIP 2015 βάσει του χάρτη πορείας της CESA. Η ομάδα περιλάμβανε επτά ευρωπαίους Επιτρόπους, δύο εξέχοντες βουλευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, τους Γενικούς Διευθυντές των 10 μεγαλύτερων ναυπηγείων, τον πρόεδρο της ένωσης βιομηχανιών ναυτιλιακού εξοπλισμού και τον Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Μεταλλεργατών.

3.3.2 Η συμβουλευτική ομάδα δημοσίευσε την έκθεσή της για το LeaderSHIP 2015 τον Οκτώβριο του 2003⁽¹⁾. Η έκθεση αυτή περιέχει οκτώ κεφάλαια τα οποία αποτυπώνουν όλα τα θέματα που αφορά ο ναυπηγικός χάρτης πορείας και ένα τελικό κεφάλαιο για τις ανάγκες ενοποίησης της ευρωπαϊκής ναυπηγικής βιομηχανίας. Το γενικό συμπέρασμα της ομάδας είναι ότι «το LeaderSHIP αποτελεί καλό παράδειγμα αποτελεσματικής ευρωπαϊκής βιομηχανικής πολιτικής σε τομεακό επίπεδο».

3.3.3 Στα οκτώ αυτά κεφάλαια, η ομάδα προσδιορίζει στόχους για τον τομέα της ναυπηγικής και για την ίδια την ΕΕ. Κατά πρώτον, προτείνει τη δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού στην παγκόσμια ναυπηγική μέσω της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ, την εφαρμογή των ισχυόντων κανόνων του ΠΟΕ και την ανάπτυξη εφαρμοστέων κανόνων του ΟΟΣΑ.

3.3.4 Στο κεντρικό ζήτημα της E&A και της καινοτομίας, απαιτείται στενή συνεργασία μεταξύ της ΕΕ και του τομέα της ναυπηγικής. Ο σχετικός κοινοτικός κανονισμός δεν έλαβε πλήρως υπόψη τις ειδικές ανάγκες της ναυπηγικής και της τεχνολογίας της.

3.3.5 Το ίδιο ισχύει για την ανάπτυξη προηγμένων σχεδίων χρηματοδότησης και εγγυοδοσίας. Τα υφιστάμενα μέσα δεν είναι ανταγωνιστικά στην παγκόσμια αγορά. Πρέπει να διερευνηθεί το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού εγγυοδοτικού ταμείου για τη χρηματοδότηση στη φάση πριν και μετά την παράδοση του πλοίου, καθώς και εντατικοποιημένης συνεργασίας με τις ασφαλιστικές εταιρείες για εξαγωγικές πιστώσεις, οι οποίες να καλύπτονται από κατάλληλη ανασφάλιση.

(¹) «LeaderSHIP 2015. Για τον καθορισμό του μέλλοντος της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ναυπήγησης και επισκευής πλοίων» εκδόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες 2003.

3.3.6 Η προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος διαμορφώνεται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για την Ασφάλεια στη Θάλασσα. Θα συγκροτηθεί μικτή επιτροπή εμπειρογνομόνων απαρτιζόμενη από ναυτιλιακούς φορείς με τεχνογνωσία, ώστε να παρέχονται τόσο στην Υπηρεσία αυτή όσο και στην Επιτροπή τεχνικές συμβουλές. Θα πρέπει να ενισχυθούν η ποιοτική βελτίωση της αξιολόγησης, η ασφάλεια και ο έλεγχος ώστε να εξασφαλιστεί η εφαρμογή σε παγκόσμια κλίμακα κατάλληλων προτύπων ποιότητας.

3.3.7 Το αίτημα της βιομηχανίας για ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της άμυνας μπορεί, σύμφωνα με την ομάδα, να υποστηριχθεί σε επίπεδο ΕΕ μέσω της προώθησης της βιομηχανικής συνεργασίας μεταξύ των ναυπηγείων και μεταξύ των ναυπηγείων και των προμηθευτών, της πρόσβασης στις αγορές εξαγωγών και της ενοποίησης της βιομηχανίας. Απαιτούνται κοινές επιχειρησιακές απαιτήσεις για τους εθνικούς ναυτικούς στόλους και κοινοί κανόνες για τον αμυντικό εξοπλισμό μέσω της προβλεπόμενης Ευρωπαϊκής Αμυντικής Αρχής.

3.3.8 Επειδή οι ευρωπαίοι ναυπηγοί εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τεχνολογική ηγεμονία τους, πρέπει να αξιοποιηθούν πλήρως τα υφιστάμενα μέσα για την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Απαιτούνται βάσεις γνώσεων και οι διεθνείς κανόνες για την προστασία των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας πρέπει να βελτιωθούν.

3.3.9 Ο τομέας της ναυπηγικής συγκρότησε επίσημως μια επιτροπή για τον κοινωνικό τομεακό διάλογο (η πρώτη του είδους της στο πλαίσιο των μεταλλουργικών επαγγελμάτων), στο πλαίσιο της οποίας θα εξεταστούν και θα αναλυθούν προγράμματα για τις νέες απαιτήσεις σε δεξιότητες.

3.3.10 Για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων απαιτείται βέλτιστη βιομηχανική δομή. Μια δυναμική αναπτυξιακή διαδικασία οδηγεί σε νέες σχέσεις και συνεργασίες για σχέδια μεταξύ ναυπηγείων και προμηθευτών, δεδομένου ότι σήμερα οι προμηθευτές αντιπροσωπεύουν το 70-80 % της παραγωγής ενός ναυπηγείου. Πρέπει να διευκολυνθεί μια διαδικασία ενοποίησης με ειδικά κίνητρα, βάσει της αρχής «στήριξη για ενοποίηση».

3.4 Ανακοίνωση της Επιτροπής

3.4.1 Με την ανακοίνωσή της για το LeaderSHIP 2015⁽²⁾, η Επιτροπή μετατρέπει το έργο της συμβουλευτικής ομάδας υψηλού επιπέδου σε επίσημη κοινοτική πολιτική. Τονίζει για άλλη μία φορά ότι μια οριζόντια πολιτική πρέπει να συμπληρώνεται από συγκεκριμένες τομεακές προσεγγίσεις. Η Επιτροπή αξιολογεί κάθε ένα από τα κεφάλαια και επιδοκιμάζει τις συστάσεις της έκθεσης για το LeaderSHIP 2015.

(²) COM(2003) 717 τελικό.

3.4.2 Στην ανακοίνωση, η οποία αναγνωρίζει τη στρατηγική διάσταση της ναυπήγησης και της επισκευής πλοίων, η Επιτροπή επιβεβαιώνει, όπως και η έκθεση για το LeaderSHIP, την ευθύνη της και τη συνυπευθυνότητά της στους ακόλουθους τομείς που καλύπτονται από τα οκτώ κεφάλαια της έκθεσης της συμβουλευτικής ομάδας:

- στη συμφωνία σε επίπεδο ΟΟΣΑ για τις εξαγωγικές πιστώσεις για πλοία και σε συναφείς συμφωνίες του ΟΟΣΑ καθώς και στην προώθηση ανταγωνισμού επί ίσοις όροις σε παγκόσμιο επίπεδο μέσω του ΠΟΕ·
- η Επιτροπή ενέκρινε κανόνες για τη στήριξη της καινοτομίας και θα παρακολουθεί τα αποτελέσματα της χρηματοδοτούμενης από την Κοινότητα έρευνας·
- η Επιτροπή θα διερευνήσει, από κοινού με τη βιομηχανία, τις δυνατότητες χρηματοδότησης στη φάση πριν και μετά την παράδοση του πλοίου, σε συνεργασία με την ΕΤΕ·
- η Επιτροπή υποστηρίζει πλήρως τις συστάσεις του LeaderSHIP για την προώθηση ασφαλέστερων και φιλικότερων προς το περιβάλλον πλοίων και για τη χάραξη πολιτικών προς αξιοποίηση των ευκαιριών για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων σε όλη την Ευρώπη·
- όσον αφορά τη ναυπήγηση πολεμικών πλοίων, η Επιτροπή υποστηρίζει τις συστάσεις οι οποίες ευθυγραμμίζονται με την ανακοίνωσή της του Μαρτίου 2003 για την άμυνα σχετικά με τις προετοιμασίες για μια Ευρωπαϊκή Αμυντική Αρχή το 2004, προκειμένου να ενισχυθούν η άμυνα και η τεχνολογική βάση καθώς και η ανταγωνιστικότητα της αμυντικής βιομηχανίας. Όσον αφορά την ενοποίηση των ναυπηγείων, πρέπει να σημειωθεί ότι τα ιδιωτικά ναυπηγεία επισημαίνουν τις διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των ευρωπαϊκών ναυπηγείων, υποστηρίζοντας ότι «η ιδιωτική ιδιοκτησία είναι προϋπόθεση για την επιτυχία οιασδήποτε προσπάθειας ενοποίησης (1)»·
- η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τη βιομηχανία για την αξιοποίηση των υφιστάμενων μέσων προστασίας των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και για την κατάρτιση κατάλληλης βάσης δεδομένων γνώσεων·
- η Επιτροπή θα συνεργαστεί με τη βιομηχανία μέσω ενεργού κοινωνικού διαλόγου για τις νέες απαιτήσεις σε δεξιότητες, τις ανταλλαγές υπαλλήλων σε όλα τα επίπεδα, την οργάνωση ειδικών μαθημάτων κατάρτισης και τη στήριξη για μια ζωτική και βιώσιμη ναυπηγική βιομηχανία·
- δεδομένου ότι είναι αναγκαία μια διαδικασία ενοποίησης στη ναυπήγηση πολεμικών και εμπορικών πλοίων και στην επισκευή πλοίων, τομείς που αποτελούν κατά κύριο λόγο ευθύνη της βιομηχανίας και των κρατών μελών, η Επιτροπή είναι έτοιμη να διευκολύνει τη διαδικασία, τηρώντας τους κανόνες περί ανταγωνισμού.

(1) COM(2003) 717 τελικό, σ. 14 γραμμής 22.

3.5 Συμπεράσματα του Συμβουλίου του Νοεμβρίου 2003

3.5.1 Στις 27 Νοεμβρίου 2003, το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας εξέτασε την ανακοίνωση της Επιτροπής για το LeaderSHIP 2015 στο ευρύτερο πλαίσιο της βιομηχανικής πολιτικής (?). Το Συμβούλιο αναγνώρισε τη σημασία της τομεακής ανάλυσης για την ενίσχυση των οριζόντιων πολιτικών και κάλεσε τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να ενδυναμώσουν τη βιομηχανική ανταγωνιστικότητα, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των μεμονωμένων τομέων.

3.5.2 Όσον αφορά τα τομεακά ζητήματα, εξετάστηκαν συγκεκριμένα οι τομείς της ναυπηγικής, της αεροναυπηγικής, της υφαλοκρημνιστικής και του ιματισμού.

3.5.3 Οι απόψεις του Συμβουλίου εμπνέονται από την ανάγκη πλήρως ενοποιημένης προσέγγισης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Το ίδιο ισχύει και για το LeaderSHIP 2015.

3.5.4 Οι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβώνας απαιτούν τομεακές αναλύσεις, βελτίωση των όρων-πλαίσιο καθώς και ανοικτή και διαφανή διαβούλευση με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, συμπεριλαμβανομένου κοινωνικού διαλόγου. Το Συμβούλιο δίνει έμφαση στη συνέχιση των πρωτοβουλιών στον τομέα αυτόν.

3.5.5 Όσον αφορά το LeaderSHIP 2015, το Συμβούλιο συνιστά να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες εκ μέρους της βιομηχανίας και των δημοσίων αρχών όσον αφορά:

- τους κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται σε επενδύσεις στην καινοτομία·
- την ενθάρρυνση της έρευνας, της ανάπτυξης και της καινοτομίας·
- την προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας από τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία·
- τη διευκόλυνση διαδικασίας ενοποίησης των ευρωπαϊκών παραγωγών·
- την ενθάρρυνση προσεγγίσεων με σκοπό την ανάπτυξη μεγαλύτερης συνέργειας μεταξύ των ναυτικών και των ναυπηγικών πόρων στην Ευρώπη·
- την εξέταση των νέων απαιτήσεων σε δεξιότητες στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου εντός του τομέα.

3.5.6 Το Συμβούλιο εξέφρασε την επιθυμία να τηρείται ενήμερο για τα αποτελέσματα του LeaderSHIP και για την εφαρμογή των συστάσεών του.

(?) Συμπεράσματα του Συμβουλίου για τη «Συμβολή της βιομηχανικής πολιτικής στην ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα» — Βρυξέλλες, 24 Νοεμβρίου 2003 (15472/03).

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η Ευρώπη χρειάζεται μια βιώσιμη ναυπηγική βιομηχανία και ότι πρέπει να προβλεφθούν συγκεκριμένες πολιτικές για κάθε τομέα.

4.2 Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η βιομηχανία κατάφερε να καταρτίσει ένα συνεκτικό πρόγραμμα για την περίοδο μέχρι το 2015. Αυτό το μοντέλο σύγχρονης τομεακής προσέγγισης ορθώς βασίζεται στους κανόνες της ΕΕ περί συμμόρφωσης με την αγορά και ανταγωνισμού.

4.3 Εξίσου αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η ίδια η βιομηχανία και επτά Επίτροποι εξέδωσαν κοινό σχέδιο για το μέλλον: το LeaderSHIP 2015. Αυτή η αμοιβαία δέσμευση οδήγησε στην έγκριση του LeaderSHIP από την Επιτροπή.

4.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί θετική τη νέα προσέγγιση που υιοθέτησε το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας σε σχέση με την οριζόντια και τομεακή βιομηχανική πολιτική. Η περίπτωση του LeaderSHIP δείχνει πώς αυτή η βιομηχανική πολιτική μπορεί να συμβάλει στην αρμονική προσαρμογή των απαιτήσεων που προκύπτουν από τομεακές πτυχές με οριζόντιες προσεγγίσεις.

4.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις ειδικές συστάσεις του Συμβουλίου όσον αφορά τον τομέα ναυπήγησης και επισκευής πλοίων. Οι συστάσεις αυτές συμφωνούν με εκείνες της Επιτροπής και της ίδιας της βιομηχανίας στο LeaderSHIP 2015.

4.6 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για αυτή την αλλαγή προοπτικής της ναυπηγικής πολιτικής ως προϊόν τόσο μιας νέας μεθόδου εργασίας όσο και μιας νέας προσέγγισης της βιομηχανικής πολιτικής σε τομεακό επίπεδο. Θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ως πρότυπο για παρόμοιες πρωτοβουλίες σε άλλους τομείς.

4.7 Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με τη συνέχιση εφαρμογής εθνικών πολιτικών, αλλά είναι της άποψης ότι μόνο με κοινές απόψεις και αρχές και κοινώς συμφωνημένες πρακτικές στην ΕΕ θα καταστεί δυνατή η δημιουργία στέρεας βάσης για μια βιώσιμη βιομηχανία ναυπήγησης και επισκευής πλοίων στην Ευρώπη.

4.8 Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσφέρει ευκαιρίες δεδομένου ότι μπορεί να προσθέσει πολύτιμα πλεονεκτήματα και καθιστά δυνατή την ευρωπαϊκή παρουσία σε τμήματα της αγοράς που δεν καλύπτονταν από τα ναυπηγεία της ΕΕ πριν από τη διεύρυνση⁽¹⁾. Οι εφαρμοστέοι κοινοτικοί κανόνες πρέπει να τηρούνται πλήρως.

4.9 Η επιτυχία του LeaderSHIP 2015 θα εξαρτηθεί από την ταυτόχρονη ανάληψη δράσης από όλους τους συμμετέχοντες εταίρους (βιομηχανικούς εταίρους, την Επιτροπή και, σε ορισμένες περιπτώσεις, τα κράτη μέλη) σε όλα τα κεφάλαια και κάθε φοράς πρέπει να αναλάβει δράση στους τομείς για τους οποίους είναι υπεύθυνος.

(1) Όπως π.χ. τα μεγάλα πετρελαιοφόρα που μεταφέρουν αργό πετρέλαιο και τα πλοία μεταφοράς φορτίων χύδην που απαιτούν λιγότερες τεχνολογικές δεξιότητες και για τα οποία το κόστος εργασίας συνιστά συγκριτικά μεγάλο στοιχείο κόστους.

5. Συμπεράσματα και συστάσεις

5.1 Η αξιοπιστία της προτεινόμενης πολιτικής εξαρτάται από την υλοποίησή της. Η συνέχεια που θα δοθεί έχει καθοριστική σημασία και αυτή η διαδικασία πρέπει να είναι διαφανής και να παρακολουθηθεί προσεκτικά. Πρέπει να διασφαλιστούν η συμμετοχή, η διαφάνεια και η επαρκής παρακολούθηση. Πέραν των συμπερασμάτων του Συμβουλίου, η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της κατάρτισης ετήσιας έκθεσης προόδου από την Επιτροπή προς το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας.

5.2 Το LeaderSHIP 2015 ξεκινά με τον στόχο ενός παγκόσμιου ανταγωνισμού επί ίσοις όροις. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία αυτού του τομέα πολιτικής ως ακρογωνιαίου λίθου της στρατηγικής στο σύνολό της. Τάσσεται πλήρως υπέρ της παρούσας προσέγγισης της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ, η οποία αποβλέπει σε μια αποτελεσματική διεθνή συμφωνία που να διασφαλίζει αυστηρή πειθαρχία σε παγκόσμιο επίπεδο.

5.3 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι ο αντίκτυπος του αθέμιτου ανταγωνισμού ορισμένων ναυπηγείων της Ασίας δεν αποτελεί μόνο σοβαρή απειλή για τα ευρωπαϊκά ναυπηγεία αλλά πρέπει επίσης να ανησυχεί την ευρωπαϊκή βιομηχανία ναυτιλιακού εξοπλισμού. Οι ανακινώσεις ορισμένων ηγετικών χωρών στον τομέα της ναυπηγικής, ότι θα εστιαστούν σε τοπικές προμήθειες, πρέπει να ληφθούν πολύ σοβαρά.

5.4 Στο πλαίσιο του ανταγωνισμού επί ίσοις όροις, δεν υπάρχει σαφής μεία της πειθαρχίας του τομέα στην ΕΕ, παρόλο που εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα και μέθοδοι χρηματοδοτικής στήριξης της ναυπηγικής από τα κράτη μέλη. Ο ανταγωνισμός επί ίσοις όροις σε εσωτερικό επίπεδο και η διαφάνεια και η παρακολούθησή του είναι θέματα ιδιαίτερου ενδιαφέροντος. Προκειμένου να ενθαρρυνθεί η αξιοπιστία της διαδικασίας και η εμπιστοσύνη βάσει των συμφωνημένων κανόνων και στόχων, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η Επιτροπή πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθεί προσεκτικά την εφαρμογή των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις και τις πιθανές αθέμιτες πρακτικές.

5.5 Η Ε&Α και η καινοτομία έχουν πρωταρχική σημασία, δεδομένου ότι η Ευρώπη εξακολουθεί να αποτελεί πηγή ιδεών στον τομέα της ναυπηγικής παγκοσμίως. Συνεπώς, αυτό αποτελεί έναν άλλο καθοριστικό παράγοντα για τη διασφάλιση της επιτυχίας. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να παρέχουν τα διάφορα μέσα αποτελεσματική στήριξη και να εφαρμόζονται με πρακτικό τρόπο. Η βιομηχανία μπορεί να συμβάλει στην παροχή συγκεκριμένων συμβουλών στους φορείς χάραξης πολιτικής. Πάντως, η εφαρμογή καινοτόμων μέσων πρέπει να είναι διαφανής.

5.6 Για τον εξορθολογισμό των μέσων χρηματοδότησης των πλοίων τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Εγγυήσεων, όπως προτάθηκε στο LeaderSHIP, πρέπει να καταστεί λειτουργικό το συντομότερο δυνατό. Η Επιτροπή πρέπει να δώσει προτεραιότητα στην υλοποίησή του. Το Ταμείο αυτό μπορεί να συμβάλει στη διαμόρφωση πραγματικά ίσων όρων ανταγωνισμού στην ίδια την ΕΕ.

5.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη συμφωνία μεταξύ της βιομηχανίας και της Επιτροπής σχετικά με το είδος περιβαλλοντικών απαιτήσεων και πολιτικών που είναι αναγκαίες στον τομέα. Η ΕΕ θα πρέπει να συνεχίσει να ηγείται της προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος και να ασκεί πίεση για την αυστηρή εφαρμογή των σχετικών διεθνών κανόνων. Μια συντονισμένη ευρωπαϊκή προσέγγιση σε σχέση με τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό μπορεί να βοηθήσει να διασφαλιστεί ικανοποιητικό επίπεδο αποτελεσματικότητας ως προς τη στήριξη της δικαιοδοσίας του ΔΝΟ να δρα αποκλειστικά κατά τη θέσπιση των διεθνών κανόνων.

5.8 Σημαντικές βελτιώσεις έχουν επιτευχθεί στην ΕΕ τα τελευταία χρόνια στον τομέα της νομοθεσίας για την ασφαλή ναυπήγηση. Ωστόσο, απαιτείται μεγαλύτερη προσοχή όσον αφορά τα κατάλληλα πρότυπα για τη συντήρηση των πλοίων, όπως προτάθηκαν από το LeaderSHIP.

5.9 Η ΕΕ συνεχίζει να έχει σημαντικές αδυναμίες όσον αφορά την εφαρμογή των ισχυόντων κανόνων για την ασφάλεια της ναυπηγικής. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ τάσσεται σθεναρά υπέρ της αποτελεσματικής συνεργασίας των ευρωπαϊκών ακτοφυλακών.

5.10 Η ενίσχυση των θαλάσσιων μεταφορών μικρών αποστάσεων και ο στόχος της μετατόπισης των μεταφορών από τις οδούς στη θάλασσα αποτελούν επίσης σημαντικούς περιβαλλοντικούς στόχους. Για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, πρέπει να βελτιωθεί περαιτέρω η σύγχρονη υποδομή, συμπεριλαμβανομένων των λιμένων και των πλοίων. Όσον αφορά τη δημόσια χρηματοδότηση αυτής της υποδομής, οι κρατικές αρχές θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι επενδύσεις πραγματοποιούνται προς όφελος των παραγωγών της ΕΕ.

5.11 Ο ανθρώπινος παράγοντας αποτελεί ουσιώδες στοιχείο και η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση εντατικοποίησης του τομεακού διαλόγου στον οποίο η Επιτροπή, οι εργοδότες και οι συνδικαλιστικές ενώσεις πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι η πρώτη επίσημη επιτροπή για τον κοινωνικό τομεακό διάλογο στο πλαίσιο των μεταλλουργικών επαγγελμάτων συστάθηκε στον τομέα της ναυπηγικής. Άλλη μία ένδειξη για την καινοτόμο στάση του τομέα.

5.12 Ο κοινωνικός διάλογος συμβάλλει ήδη σημαντικά σε ευρύ φάσμα θεμάτων, συμπεριλαμβανομένων της κατάρτισης, της πρόσληψης, της διά βίου μάθησης και της προσαρμογής στις κυ-

κλικές διακυμάνσεις της οικονομίας. Μέχρι σήμερα έχουν συσταθεί δύο ομάδες εργασίας, μία για τη βελτίωση της εικόνας του ναυπηγικού τομέα και μια άλλη για τον εντοπισμό των νέων δεξιοτήτων που απαιτούνται στον τομέα αυτόν.

5.13 Στο πλαίσιο του κοινωνικού διαλόγου πρέπει επίσης να εξεταστούν οι σημαντικές διαφορές της παραγωγικότητας της εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο.

5.14 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη βελτίωση της προσέγγισης στην Ευρώπη υπέρ ειδικών τμημάτων της μεταποιητικής βιομηχανίας όπως η αεροναυτική και η ναυπηγική σε σχέση με τους αμυντικούς στόχους και με αλληλεπίδραση μεταξύ της μη στρατιωτικής και της αμυντικής βιομηχανίας.

5.15 Στο πλαίσιο αυτό, είναι θετικό το γεγονός ότι το LeaderSHIP προωθεί ευρωπαϊκά προγράμματα ναυπηγικής και τη συνεργασία ναυπηγείων. Μέχρι σήμερα, υπήρχαν εμπόδια για λόγους εθνικής ασφάλειας και διαφορετικών παραδόσεων. Αν όμως οι Ευρωπαίοι δεν αποφασίσουν να συνεργαστούν στενότερα, το κόστος θα συνεχίσει να αυξάνεται και θα εκτεθεί σε κίνδυνο το προβάδισμα που διαθέτουν στους χώρους της καινοτομίας και της τεχνολογίας.

5.16 Υπάρχουν ήδη επιτυχημένα προγράμματα συνεργασίας, για παράδειγμα, μεταξύ Γερμανίας και Ολλανδίας για την κατασκευή φρεγατών και μεταξύ Γαλλίας και Αγγλίας για την κατασκευή αεροπλανοφόρων. Με τη συνεργασία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Αγοράς Πολεμικού Εξοπλισμού, μπορούν να προγραμματιστούν νέες συνεργασίες. Ιδιαίτερη σημασία έχει η προαγωγή της καλύτερης δυνατής συνεργασίας μεταξύ ναυπηγείων και η βελτίωση της τεχνογνωσίας και των δεξιοτήτων. Θα ήταν σκόπιμο να κληθεί ο Οργανισμός να καταγράψει την ικανότητα, την τεχνολογία και το καινοτόμο δυναμικό που διαθέτουν τα πολεμικά ναυπηγεία, ούτως ώστε να καταστεί δυνατή με τις νέες αγορές η επιδίωξη του καλύτερου δυνατού συνδυασμού τιμής και ποιότητας. Δεδομένου ότι πελάτες των ναυπηγείων είναι οι κυβερνήσεις, θα πρέπει να αποφευχθεί η υπερπληθώρα επιδοτήσεων μεταξύ της κατασκευής πολεμικών και εμπορικών πλοίων.

5.17 Η ενοποίηση της βιομηχανίας θεωρείται ακρογωνιαίος λίθος της μελλοντικής βιωσιμότητας του τομέα. Ωστόσο, μόνο το μέλλον θα δείξει πώς θα πραγματοποιηθεί αυτή η διαδικασία, δεδομένης της περίπλοκης σχέσης μεταξύ των βασικών δραστηριοτήτων και του υψηλού ποσοστού προμηθευτών.

Βρυξέλλες, 9 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί τροποποίησης της απόφασης 2000/819/ΕΚ σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για τις επιχειρήσεις και την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) (2001-2005)»

COM(2003) 758 τελικό — 2003/0292 (COD)

(2004/C 302/02)

Στις 23 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία Αγορά, Παραγωγή και Κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Ιουνίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Δημητριάδη.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειάς της, της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 140 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Προοίμιο

1.1 Η ΕΕ αντιμετώπισε και αντιμετωπίζει τόσο πριν όσο και μετά τους στόχους που ετέθησαν στην Σύνοδο Κορυφής της Λισαβόνας: α) σοβαρό πρόβλημα ανταγωνιστικότητας και εκσυγχρονισμού των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, β) σοβαρά προβλήματα δυσλειτουργιών και γραφειοκρατίας εκ μέρους των δημοσίων διοικήσεων στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, γ) ανεπάρκεια συντονισμού των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ΜΜΕ, των δημόσιων διοικήσεων και της Επιτροπής για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, δ) έλλειψη συντονισμού των εθνικών πολιτικών για τις ΜΜΕ, ε) απουσία υποχρεωτικής μακροχρόνιας στρατηγικής για τις ΜΜΕ στα κράτη μέλη, στ) σοβαρά προβλήματα χρηματοδοτικών ενισχύσεων των επιχειρήσεων (ιδιαίτερα των ΜΜΕ) από τον τραπεζικό τομέα και από εταιρείες κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών, ζ) υψηλό χρηματοδοτικό κόστος δανεισμού λόγω του μικρού μεγέθους των ΜΜΕ και αυξημένου επιχειρηματικού κινδύνου και η) απουσία μίας μόνιμης πολιτικής για τις ΜΜΕ.

1.2 Η ΕΕ παρά το γεγονός ότι έχει ολοκληρώσει νομοθετικά και κανονιστικά την ενιαία αγορά, αναγνωρίζει ότι το ισχύον καθεστώς και τα δυνητικά του πλεονεκτήματα δεν έχουν γίνει απόλυτα αποδεκτά από τις ΜΜΕ και δεν χρησιμοποιούνται οι δυνατότητες οι οποίες υφίστανται.

1.3 Η ΕΕ δίνει την μάχη του ανταγωνισμού σε παγκόσμιο επίπεδο προσπαθώντας να ανταπεξέλθει στην ισχυρή οικονομική και πολιτική θέση των ΗΠΑ⁽¹⁾, οι οποίες έχουν εξαιρετικά επιτεύγματα ανταγωνιστικότητας και παραγωγικότητας, την Ιαπωνία, τις Χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας⁽²⁾ και τις ανερχόμενες οικονομικές δυνάμεις της Κίνας, της Ινδίας και της Βραζιλίας.

(1) Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα, COM (2004) 70 τελικό, 11.2.2004.

(2) Έγγραφο εργασίας του προσωπικού της Επιτροπής με τίτλο «Έκθεση για την Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα 2003» [SEC (2003) 1299, 12.11.2003.

1.4 Η ΕΕ αντιμετωπίζει ως το μέγιστο κοινωνικό και οικονομικό πρόβλημα την ανεργία και έχει θέσει ως πρωταρχικό της στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης κυρίως στις ΜΜΕ, οι οποίες αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

1.5 Η ΕΕ καταβάλλει σημαντική προσπάθεια να ενισχύσει την έρευνα και την τεχνολογία διότι γνωρίζει ότι η πρόοδος σε αυτούς τους τομείς αποτελεί τη μοναδική εγγύηση ανάπτυξης και προόδου, αλλά η προτεινόμενη στρατηγική δεν επιφέρει πάντοτε τα αναμενόμενα αποτελέσματα λόγω έλλειψης ευέλικτων μηχανισμών και κανονιστικών πλαισίων που ενισχύουν τη γραφειοκρατία, μειώνουν την αποτελεσματικότητα και δημιουργούν αρνητικές καθυστερήσεις.

1.6 Για την αντιμετώπιση όλων των παραπάνω δεδομένων, το Συμβούλιο του Άμστερνταμ (Ιούνιος 1997) και η ειδική Σύνοδος Κορυφής για την Απασχόληση (Νοέμβριος 1997 — Λουξεμβούργο) έβαλαν τις βάσεις για την Πρωτοβουλία για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και το Συμβούλιο Υπουργών με τις Αποφάσεις 98/347/ΕΚ⁽³⁾ και 2000/819/ΕΚ⁽⁴⁾ έθεσε τις βάσεις για μία οργανωμένη και συνεχή ενίσχυση της ευρωπαϊκής επιχειρηματικότητας με παράλληλο στόχο την αύξηση των θέσεων απασχόλησης, μέσω συγκεκριμένου προγράμματος.

2. Εισαγωγή

2.1 Στόχοι

Στόχοι του προγράμματος είναι, αφενός, η ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης και, αφετέρου, η σύσταση και η ανάπτυξη μικρομεσαίων καινοτόμων επιχειρήσεων, όπως αυτές ορίζονται στην σύσταση 96/280/ΕΚ της Επιτροπής, με τη στήριξη των επενδύσεών τους μέσω της αύξησης των διαθέσιμων χρηματοδοτικών μέσων.

(3) Απόφαση του Συμβουλίου (98/347/ΕΚ) για μέτρα Χρηματοδοτικής συνδρομής υπέρ των καινοτόμων μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης — Πρωτοβουλία για την ανάπτυξη και την απασχόληση — ΕΕ L 155 της 29.5.1998.

(4) Απόφαση του Συμβουλίου 2000/819/ΕΚ σχετικά με ένα πολυετές πρόγραμμα για την επιχειρηματικότητα, ιδίως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (2001-2005) (ΕΕ L 333 της 29.12.2000).

2.1.1 Ο λόγος ενίσχυσης των ΜΜΕ είναι ότι έχει αποδειχθεί ότι οι ΜΜΕ δημιουργούν ευκολότερα νέες θέσεις απασχόλησης λόγω της προσαρμοστικότητας που επιδεικνύουν στην αλλαγή των συνθηκών αγοράς και στην εύκολη λήψη αποφάσεων και στην ταχύτερη εφαρμογή νέων συνθηκών εντός της επιχείρησης. Επίσης έχει αποδειχθεί ότι συνήθως αυτές οι επιχειρήσεις είναι που αντιμετωπίζουν τα μεγαλύτερα προβλήματα στη σύστασή τους (λόγω γραφειοκρατικών διαδικασιών και έλλειψη χρηματοδοτικών πόρων), στην ενίσχυση καινοτόμων σχεδίων, (δεδομένης της απουσίας δυνατότητας πρόσβασης στην τραπεζική χρηματοδότηση και στα νέα κράτη μέλη της απουσίας τραπεζικού συστήματος, ικανού να παράσχει παρόμοιες χρηματοδοτήσεις) και στην ανάπτυξη διεθνικών συνεργασιών.

2.2 Περιγραφή — Ύψος Προγράμματος

Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει τρεις μηχανισμούς: α) ένα μηχανισμό επιχειρηματικών κεφαλαίων [μηχανισμός εκκίνησης του EMT⁽¹⁾], υπό τη διαχείριση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων (ETE), β) ένα μηχανισμό χρηματοδοτικών συνεισφορών για τη στήριξη της δημιουργίας διεθνικών κοινών επιχειρήσεων από ΜΜΕ στην ΕΕ (Joint European Venture — JEV) υπό τη διαχείριση της Επιτροπής και γ) ένα μηχανισμό εγγυήσεων (Μηχανισμός εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ) υπό τη διαχείριση του ETE.

2.2.1 Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανερχόταν σε 432,56 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 168 εκατ. ευρώ για τον Μηχανισμό εκκίνησης του EMT, 57 εκατ. ευρώ για το JEV και 198,56 εκατ. ευρώ για τον μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ. Λόγω της μεγάλης χρήσης του μηχανισμού εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ, ποσό 30,56 εκατ. ευρώ μεταφέρθηκε από το JEV στον μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ. Έως τις 29 Μαΐου 2002, δηλαδή έως τη λήξη της περιόδου δέσμευσης των δημοσιοοικονομικών κονδυλίων, ο αρχικός προϋπολογισμός που είχε δεσμευθεί για το μηχανισμό εκκίνησης του EMT και τον μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ, είχε απορροφηθεί πλήρως από το ETE. Όσον αφορά το JEV διατέθηκαν για την υλοποίηση διαφόρων σχεδίων συνολικά κονδύλια 14,5 εκατ. ευρώ.

2.2.2 Ο μηχανισμός επιχειρηματικών κεφαλαίων (ενισχύσεις εκκίνησης του EMT) δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την απόκτηση συμμετοχών με επιχειρηματικά κεφάλαια σε ΜΜΕ κυρίως κατά τη σύσταση και τα πρώτα στάδια ανάπτυξής τους ή/και σε καινοτόμες ΜΜΕ, μέσω επενδύσεων σε ειδικευμένες εταιρίες κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών.

2.2.2.1 Στο Joint European Venture (JEV) η ΕΕ χορηγεί χρηματοδοτικές συνεισφορές σε ΜΜΕ για τη σύσταση νέων διεθνικών κοινών επιχειρήσεων στην ΕΕ.

2.2.2.2 Στο μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ, η ΕΕ διαθέτει δημοσιονομικούς πόρους για την κάλυψη του κόστους των εγγυήσεων και αντεγγυήσεων που παρέχει το ETE για να προαγάγει την αύξηση των δανείων προς τις ΜΜΕ σε νέες καινοτόμες επιχειρήσεις. Ο επιδιωκόμενος στόχος επιτυγχάνεται με την αύξηση της

δυναμικότητας των προγραμμάτων εγγυήσεων που λειτουργούν στα κράτη μέλη και αφορά τόσο νέα όσο και υπάρχοντα χαρτοφυλάκια. Ο μηχανισμός καλύπτει μέρος των ζημιών που προκύπτουν από τις εγγυήσεις μέχρι ένα προκαθορισμένο ανώτατο όριο και αποδίδεται ιδιαίτερη προσοχή στη χρηματοδότηση των άυλων στοιχείων του ενεργητικού των ΜΜΕ.

3. Αποτελέσματα προγράμματος

3.1 Βάσει της έκθεσης της Επιτροπής στα πλαίσια του μηχανισμού εκκίνησης του EMT, επωφελήθηκαν τον Ιούνιο του 2002⁽²⁾, περίπου 206 ΜΜΕ του τομέα της υψηλής τεχνολογίας (βιοτεχνολογία/βιοεπιστήμες και τεχνολογία της πληροφορίας) οι οποίες και στον τομέα νέων θέσεων εργασίας είχαν θετικότερα αποτελέσματα, από τον μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ υποστηρίχθηκαν 112 000 μικρότερες επιχειρήσεις οι οποίες είχαν αύξηση απασχόλησης περισσότερο από 30 % ενώ από τον μηχανισμό JEV υποστηρίχθηκαν ελάχιστες προτάσεις (μόνο 137 προτάσεις έγιναν δεκτές).

4. Παρατηρήσεις

4.1 Η έκθεση της Επιτροπής⁽³⁾ και για τα τρία προγράμματα στηρίχθηκε σε πολύ μικρό δείγμα επιχειρήσεων έτσι ώστε τα εξαγόμενα συμπεράσματα να εμπεριέχουν μεγάλες πιθανότητες στατιστικού αλλά και ουσιαστικού λάθους.

4.2 Στην τετραετία 1998 (χρόνος έναρξης) έως 2002 (χρόνος αξιολόγησης): α) από τον μηχανισμό εκκίνησης του EKT επωφελήθηκαν περίπου 206 ΜΜΕ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τον αριθμό αυτό χαμηλό, εάν συγκριθεί με τις επιδόσεις αντιστοιχων προσπαθειών στις ΗΠΑ όπου υπήρξε έκρηξη ίδρυσης ΜΜΕ και εξαιρετική επιχειρηματικότητα μέσω αντιστοιχων μηχανισμών, οι οποίοι στηρίχθηκαν σε επιχειρηματικά κεφάλαια υψηλού ρίσκου, β) από τον μηχανισμό JEV δημιουργήθηκαν μόνον 31 διεθνικές επιχειρήσεις και παρήχθησαν 252 νέες θέσεις απασχόλησης, αποτελέσματα που δεν αντιστοιχούσαν στις προβλεπόμενες προσδοκίες, γ) θετικά κρίνονται τα αποτελέσματα του μηχανισμού εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ.

4.3 Οι προβλέψεις της έκθεσης σχετικά με την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης στις υπό ενίσχυση επιχειρήσεις στηρίζονται σε παλαιά στοιχεία (2001 — ήμισυ 2002) και δεν μπορούν να αξιολογηθούν επαρκώς και για τα τρία υποπρογράμματα.

4.4 Η ΕΟΚΕ δεν κατέχει τα οριστικά, πραγματικά και πλήρη στοιχεία για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (1998-2003). Έτσι, καθίσταται ιδιαίτερα δύσκολη η αξιολόγηση αλλά και η παρουσίαση θέσεων και συμπερασμάτων. Παρ' όλα αυτά η ΕΟΚΕ τονίζει για μία ακόμη φορά το ιδιαίτερο ενδιαφέρον της για την προσπάθεια δημιουργίας νέων θέσεων απασχόλησης και καλεί την Επιτροπή να τη διατηρήσει ως ύψιστη προτεραιότητα μετά την τροποποίηση του εν λόγω προγράμματος.

⁽¹⁾ EMT: Ευρωπαϊκός Μηχανισμός για τις Τεχνολογίες, δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ETE) με σκοπό να παρέχει επιχειρηματικά κεφάλαια σε ΜΜΕ τεχνολογίες με τη μεσολάβηση υφιστάμενων εταιριών κεφαλαίων επιχειρηματικών συμμετοχών.

⁽²⁾ Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο — COM(2003) 758 τελικό, 8.12.2003

⁽³⁾ Έκθεση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο — COM(2003) 758 τελικό, 8.12.2003

4.5 Η ανάληψη υψηλών επενδυτικών ρίσκων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ενίσχυση καινοτόμων ιδεών ώστε να μετατραπούν σε επιχειρηματικά σχέδια και να καταλήξουν σε επιτυχείς επενδυτικές προσπάθειες. Η εκπληκτική επιτυχία ορισμένων τέτοιων σχεδίων αποσβένουν αποτυχημένες προσπάθειες άλλων καινοτόμων σχεδίων που δεν γίνονται τελικά αποδεκτά από την αγορά.

4.6 Από το πρόγραμμα αγνοείται πλήρως η παραδοσιακή οικονομία. Η συνεχής αναφορά σε καινοτόμες δράσεις αποκλείει τη δυνατότητα πρόσβασης μικρών ή μεσαίων παραδοσιακών επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση. Η καινοτομία είναι πολύ σημαντικό εργαλείο για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς της. Θα πρέπει όμως να τονισθεί ότι: α) Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις κινδυνεύουν να απολέσουν οριστικά τα μερίδια αγοράς εντός της ευρωπαϊκής αγοράς από εισαγωγές προϊόντων παραδοσιακής οικονομίας τρίτων χωρών χαμηλού κόστους, β) η μη στήριξη των παραδοσιακών μικρομεσαίων επιχειρήσεων ενέχει τον κίνδυνο δημιουργίας oligοπωλίων στον τομέα διανομής και εμπορίου, με αλυσιδωτές επιπτώσεις σε όλη την παραγωγική διαδικασία, με αποτέλεσμα τη συνολική απώλεια θέσεων εργασίας.

4.7 Η μείωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών με τη δημιουργία ενιαίων θυρίδων (one stop shops) που θα αναλαμβάνουν τη διεκπεραίωση των διαδικασιών και η κατάργηση των περιττών εγγράφων με τη χρήση σύγχρονης τεχνολογίας αποτελεί βασική προϋπόθεση για την παρουσία των ΜΜΕ στα εν λόγω προγράμματα.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις προτεινόμενες από την Επιτροπή τροποποιήσεις της Απόφασης 2000/819/ΕΚ.

5.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη της Επιτροπής ότι η μέτρηση του συνολικού αντίκτυπου των τριών χρηματοδοτικών μέσων μπορεί να γίνει μετά την παρέλευση σημαντικού χρονικού διαστήματος αλλά θεωρεί ότι αφενός παρήλθε ικανός χρόνος από την έναρξη έως την αξιολόγηση ώστε να μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα που θα οδηγήσουν σε διαρθρωτικές κινήσεις, αφετέρου στις σημερινές παγκοσμιοποιημένες συνθήκες της διεθνούς οικονομίας με εκρηκτικό ανταγωνισμό δεν υφίσταται η πολυτέλεια χρόνου λόγω συνεχών αλλαγών των τάσεων και των προοπτικών των επιχειρήσεων.

5.3 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι κατά τα έτη 2001 και 2002 το διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον υπήρξε αρνητικό και ότι υπήρξε μείωση των επιχειρηματικών κεφαλαίων στην ΕΕ και απροθυμία των μεγάλων τραπεζών να δανείζουν κεφάλαια στις ΜΜΕ. Το 2002 η ζήτηση για εγγυήσεις στην Ευρώπη αυξήθηκε σημαντικά, δεδομένου ότι οι μεγάλες τράπεζες άρχισαν να ζητούν πρόσθετες ασφάλειες, θεωρώντας ότι υφίσταται υψηλό ρίσκο και υψηλό κόστος διαχείρισης. Η ΕΟΚΕ εξαιτίας των παραπάνω συνθηκών θεωρεί ακόμα χρησιμότερη την ύπαρξη των μηχανισμών αυτών και κυρίως του Μηχανισμού εγγυήσεων και του Μηχανισμού εκκίνησης. Επίσης προτείνει την ενίσχυση της συνεργασίας με εξειδικευμένες μικρές τράπεζες οι οποίες έχουν ως κύριο αντικείμενο την εξυπηρέτηση των ΜΜΕ και οι οποίες διαθέτουν ευελίκτους μηχανισμούς επικοινωνίας.

5.4 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις προσπάθειες των τριών υποπρογραμμάτων και αναγνωρίζει την αναγκαιότητά τους, θεωρεί όμως δύσκολη, γραφειοκρατική και ανελαστική την διαδικασία ένταξης σε τέτοιου είδους προγράμματα από τις ΜΜΕ, οι οποίες συνήθως έχουν σημαντικά προβλήματα ενημέρωσης και εσωτερικής οργάνωσης.

5.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο τον Μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ και ζητεί να υπάρξουν σημαντικές ενισχύσεις των χρηματοδοτήσεων αυτών και να καταβληθεί κάθε προσπάθεια ώστε να συμπεριληφθούν άμεσα οι χώρες που δεν έχουν ήδη καλυφθεί (Ελλάδα, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο).

5.6 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις προσπάθειες ενίσχυσης του μηχανισμού εγγυήσεων λόγω της εισόδου των νέων χωρών μελών στις οποίες υφίστανται χιλιάδες ΜΜΕ οι οποίες δεν βρίσκουν πρόσβαση στον τραπεζικό δανεισμό κι έτσι αδυνατούν να προχωρήσουν σε παραγωγικές επενδύσεις και σε δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

5.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει να επανεξετασθεί ο προϋπολογισμός του προγράμματος ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες των νέων κρατών μελών. Ο παρόν διαθέσιμος προϋπολογισμός αφορούσε και έχει οριστεί για τα 15 κράτη μέλη και όχι για 25 κράτη μέλη εκ των οποίων είναι βέβαιον ότι οι νέοι εταίροι θα παρουσιάσουν αυξημένες ανάγκες.

5.8 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω ο μηχανισμός εκκίνησης του EMT διότι αποτελεί απαραίτητο εργαλείο ανάπτυξης καινοτόμων ΜΜΕ και στήριξης υψηλού ρίσκου επιχειρηματικών σχεδίων τα οποία είναι αναγκαία για την ανάπτυξη της έρευνας και της τεχνολογίας αλλά και άλλων επενδυτικών σχεδίων ΜΜΕ τα οποία δεν υπάγονται στον χώρο της υψηλής τεχνολογίας αλλά παρουσιάζουν σοβαρό επιχειρηματικό ενδιαφέρον και πρέπει να έχουν ανοικτή γραμμή σε κάθε μορφής χρηματοδοτικών μέσων και εργαλείων. Κατά συνέπεια προτείνεται:

- α) η εγγυοδοτική στήριξη κάθε νομικής μορφής επιχείρησης, ανεξάρτητα από το αντικείμενο δραστηριότητάς της,
- β) η χρηματοδοτική στήριξη βάση του EMT σε κάθε μορφή επιχείρησης,
- γ) η ποσοστιαία υψηλότερη στήριξη των καινοτόμων πρωτοβουλιών υψηλού ρίσκου,
- δ) σε κάθε περίπτωση η κλιμάκωση των ενισχύσεων κεφαλαίων (EMT), με βάση το αντικείμενο εργασιών, η αύξηση της απασχόλησης και η καινοτομία,
- ε) η εμπλοκή του τραπεζικού συστήματος στη διάχυση της ενημέρωσης και η στήριξη των προγραμμάτων χρηματοδότησης και εγγυήσεων,
- στ) να εξετασθεί η δυνατότητα διαπραγμάτευσης του επιτοκίου των εγγυοδοτούμενων επιχειρήσεων σε κεντρική συμφωνία μεταξύ του Μηχανισμού εγγυοδοσίας και των τραπεζών,
- ζ) να εξετασθεί η δυνατότητα ενίσχυσης μέσω του Μηχανισμού εγγυοδοσίας των εθνικών πρωτοβουλιών.

5.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι τα κεφάλαια, ιδιωτικά και δημόσια, τα οποία διατίθενται στην ΕΕ στον τομέα της Ε&ΤΑ είναι ανεπαρκή και δεν μπορούν να καλύψουν τις αυξημένες ανάγκες των ΜΜΕ πληροφορικής, νέων τεχνολογιών και βιοτεχνολογίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί την ανεύρεση σημαντικά μεγαλύτερων πόρων για να καλυφθούν οι ανάγκες αυτές.

5.10 Θα πρέπει να μελετηθούν, να αξιολογηθούν και να χρησιμοποιηθούν, όπου αυτό είναι απαραίτητο, οι ταχείς και ευέλικτοι μηχανισμοί που υφίστανται και λειτουργούν με εξαιρετικά αποτελέσματα στις ΗΠΑ και να γίνει περαιτέρω άνοιγμα συνεργασίας με ειδικευμένα ταμεία ιδιωτικών επιχειρηματικών κεφαλαίων, όπου και όταν υφίσταται επενδυτικό ενδιαφέρον⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να παίξει πρωταγωνιστικό ρόλο στον τομέα αυτό.

5.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες ενημέρωσης των ΜΜΕ για την ύπαρξη και λειτουργία του μηχανισμού εγγυήσεων, αλλά και να βρεθούν καλύτεροι τρόποι πρόσβασης και επικοινωνίας με την ΕΤΕ και το ΕΤΕΠ. Από την διεξαχθείσα έρευνα προέκυψε ότι η πλειοψηφία των ΜΜΕ έχουν άγνοια ότι η ΕΕ καταβάλλει οργανωμένη προσπάθεια ενίσχυσής τους. Για τον λόγο αυτό είναι αναγκαία η άμεση ανάμιξη των φορέων των επιχειρήσεων (επιμελητήρια, εμπορικοί σύλλογοι, οργανώσεις μικρών και μεσάων επιχειρήσεων, κ.λπ.) ώστε να υπάρξει καλύτερη διάχυση της πληροφορίας, αμεσότερη και ουσιαστικότερη επικοινωνία με τις ΜΜΕ και πιο γρήγορη επίλυση των πρακτικών προβλημάτων που παρουσιάζονται στην εφαρμογή του προγράμματος.

5.12 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει σε σύντομο χρονικό διάστημα από την ένταξη των νέων χωρών, να γίνει ειδική αξιολόγηση χρήσης των εργαλείων του προγράμματος διότι παρά το γεγονός καταγραφής των προβλημάτων που υφίστανται σήμερα στις υπό διεύρυνση χώρες, είναι βέβαιον ότι α) η πραγματική κατάσταση θα αποδειχθεί δυσμενέστερη από ό,τι έχει καταγραφεί, β) θα απαιτηθούν σημαντικές ενισχύσεις, οι οποίες σήμερα δεν μπορούν να αποτιμηθούν και γ) θα υπάρξει μία περίοδος προσαρμογής η οποία κρύβει σοβαρούς κινδύνους για τις ΜΜΕ.

5.13 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής για κατάργηση του JEV προσωρινά, δεδομένης της παρούσας δομής του που αποτελεί αντικείμενο επικρίσεων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι εξακολουθεί να στηρίζει προγράμματα διεθνικού χαρακτήρα διότι θεωρεί ότι υφίστανται σημαντική υστέρηση διεθνικών συνεργασιών και επιχειρηματικών προσπαθειών στην ΕΕ και ότι είναι αναγκαίο μέσα στην Ευρώπη να καταργηθούν τα επιχειρηματικά σύνορα.

5.14 Επίσης, θα πρέπει να υφίσταται υπό εξέταση επανασύστασης ο μηχανισμός JEV ή μηχανισμός παρόμοιας φιλοσοφίας εάν και εφόσον δημιουργηθούν οι δυνατότητες, μετά τη Διεύρυνση, για

τη δημιουργία διεθνικών συνεργασιών εντός της ΕΕ και ΕΟΧ, δηλαδή να υπάρχει μία πολιτική η οποία θα υποστηρίξει διεθνικές συνεργασίες ΜΜΕ ώστε να καθιστάται δυνατή η επίτευξη του σημαντικού αυτού στόχου, χωρίς τα ιδιαίτερα γραφειοκρατικά βάρη που επιβάρυναν το πρόγραμμα JEV και τα οποία έγιναν αιτία αποτυχίας.

5.15 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι θα πρέπει μετά τις ήδη αποκτηθείσες εμπειρίες στο 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, να επανέλθουν σε χρήση μικρά προγράμματα για τις ΜΜΕ τα οποία σήμερα απουσιάζουν από τη φιλοσοφία του προγράμματος.

5.16 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι υφίσταται σοβαρό διαχειριστικό κόστος στην εφαρμογή προγραμμάτων χαμηλών χρηματοδοτήσεων και ότι για το λόγο αυτό υπάρχει η τάση σημαντικής μείωσής τους. Επισημαίνει όμως ότι ο περιορισμός τέτοιων προγραμμάτων αφαιρεί τη δυνατότητα συμμετοχής στις ΜΜΕ οι οποίες αδυνατούν να συμμετέχουν σε προγράμματα υψηλών χρηματοδοτήσεων. Για τους παραπάνω λόγους η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και καλεί την Επιτροπή να είναι ιδιαίτερα προσεκτική στη μείωση ή κατάργηση των προγραμμάτων αυτών ιδιαίτερα που ανταποκρίνονται αποδεδειγμένα σε ουσιαστικές ανάγκες των ΜΜΕ. Για το σκοπό αυτό η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την συνεργασία της Επιτροπής με τους επιχειρηματικούς αντιπροσωπευτικούς φορείς.

5.17 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική πρωτοβουλία τον Ευρωπαϊκό Χάρτη μικρών επιχειρήσεων που εγκρίθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Φέιρα (19.6.2002) και έχει τοποθετηθεί με γνωμοδοτήσεις της κατ'επανάληψη στο παρελθόν. Θεωρεί αναγκαίο να υπενθυμίσει την ανάγκη πρακτικής εφαρμογής του μέσω σαφών νομοθετικών ρυθμίσεων των επισημάνσεων του Χάρτη.

5.18 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους ενισχύσεις που τίθενται στο Παράρτημα 1 (περιγραφή των τομέων δράσης) σχετικά με τον μηχανισμό εγγυήσεων υπέρ των ΜΜΕ (παράρτημα 1, παράγραφος 4 στοιχείο α) σημείο ii) αλλά θεωρεί ότι μπορούν να διευρυνθούν περαιτέρω μετά από σοβαρό και ενδελεχή διάλογο με τους αντιπροσωπευτικούς φορείς των ΜΜΕ (π.χ., συστήματα ποιότητας, περιβαλλοντικές μελέτες, μελέτες ποιότητας, τεχνική και τεχνολογική βοήθεια, μεταφορά τεχνογνωσίας κ.λπ.).

5.19 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ΕΕ πρέπει να καταβάλλει εντονότερες και αποφασιστικότερες προσπάθειες στην ενίσχυση των καινοτόμων ΜΜΕ, αφαιρώντας από τα προγράμματα γραφειοκρατικές διαδικασίες, όπως (π.χ., περιττά έγγραφα, γρηγορότερη προώθηση των διαδικασιών κ.λπ.) οι οποίες έχουν αρνητικά αποτελέσματα και καθυστερήσεις.

5.20 Η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά την πορεία των προγραμμάτων και επιθυμεί την συνεχή στήριξη και βελτίωσή τους.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την εφαρμογή του σχεδίου δράσης για τα επιχειρηματικά κεφάλαια (ΣΔΕΚ) COM(2002) 563, 16.10.2002.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις πληρωμές στην Εσωτερική Αγορά»

[COM(2003) 718 τελικό]

(2004/C 302/03)

Στις 2 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του, στις 9 Ιουνίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Ravoet.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), υιοθέτησε με 140 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία της πρότασης

1.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε στις 2 Δεκεμβρίου 2003 ένα έγγραφο διαβούλευσης με τίτλο «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο για τις πληρωμές στην εσωτερική αγορά».

1.1.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαπιστώνει ανεπάρκειες νομικής και τεχνικής φύσεως στον τομέα των διασυνοριακών πληρωμών μικρών ποσών σε ευρώ. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένας από τους λόγους των εν λόγω διασυνοριακών ανεπαρκειών απορρέει από το ακατάλληλο νομικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Έχουν υιοθετηθεί διάφορες νομοθετικές πράξεις σχετικά με τις πληρωμές — μεταξύ των οποίων ο Κανονισμός 2560/2001/ΕΚ⁽¹⁾, που θεσπίζει την αρχή της ισότητας των εξόδων των διασυνοριακών πληρωμών σε ευρώ στην ΕΕ, η οδηγία 97/5/ΕΚ⁽²⁾ σχετικά με την προστασία των χρηστών ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής — δεν υφίσταται όμως συνεπές νομοθετικό πλαίσιο. Είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την καλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς αγαθών και υπηρεσιών η δυνατότητα χρησιμοποίησης φτηνών αποτελεσματικών και ασφαλών υπηρεσιών πληρωμής. Η Επιτροπή απαιτεί ορισμένες κατευθυντήριες αρχές, οι οποίες θεωρούνται ιδιαίτερα σημαντικές στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για τις πληρωμές. Οι αρχές αυτές έχουν ως εξής: 1) η αποτελεσματικότητα ως μόνιμος στόχος· 2) η ασφάλεια ως «conditione sine qua non» (απαραίτητη προϋπόθεση)· 3) ανταγωνισμός· πρόσβαση και ίσοι όροι συμμετοχής στην αγορά· 4) υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών⁽³⁾· 5) οι νομοθετικές διατάξεις πρέπει να είναι ουδέτερες από τεχνική άποψη· 6) η αναθεώρηση της νομοθεσίας περί πληρωμών πρέπει να προσθέτει αξία· 7) η φύση του μελλοντικού νομοθετικού πλαισίου.

1.2 Το έγγραφο διαβούλευσης της Επιτροπής προέκυψε από τις προκαταρκτικές εργασίες που έγιναν κατά τη διάρκεια μιας σχετικά μεγάλης χρονικής περιόδου με απώτερο σκοπό να οδηγήσουν μέσα στην άνοιξη του 2004 στην ανάληψη νομοθετικής πρωτοβουλίας.

1.3 Στόχος της Επιτροπής μέσω της άρσης των τεχνικών και νομοθετικών εμποδίων, είναι να επιτύχει την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών πληρωμών, ίσους όρους ανταγωνισμού, κατάλληλη προστασία των καταναλωτών, ασφάλεια των πληρωμών καθώς και νομική βεβαιότητα για όλους όσους εμπλέκονται στην διαδικασία πληρωμών.

1.4 Η Επιτροπή επικροτεί τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν από τις Ευρωπαϊκές Τράπεζες⁽⁴⁾. Πράγματι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πληρωμών ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2002. Έχει ήδη καταρτίσει ένα εκτεταμένο πρόγραμμα εργασιών για την υλοποίηση του ενιαίου χώρου πληρωμών σε ευρώ και υποβάλει προτάσεις για σημαντικές αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης των υπηρεσιών πληρωμών στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Μεταξύ των προγραμμάτων αυτών πρέπει να αναφερθεί ιδίως η απόφαση για την ταχεία δημιουργία νέας υποδομής⁽⁵⁾ για τις μεταφορές πίστωσης σε ευρώ με πολύ χαμηλό κόστος και προθεσμία εκτέλεσης τριών ημερών κατ' ανώτατο όριο.

1.5 Κατά την άποψη της Επιτροπής, η απελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων διευκόλυνε τις διασυνοριακές μεταφορές χρηματικών ποσών στην ΕΕ. Παράλληλα, η εσωτερική αγορά, ιδίως για πληρωμές μικρών ποσών δεν ακόμα τόσο αποτελεσματική όσο σε εθνικό επίπεδο. Διαφορές υπάρχουν επίσης στην εσωτερική αγορά μεταξύ των εθνικών νομοθεσιών και των συμβατικών πρακτικών που εφαρμόζονται στις υπηρεσίες πληρωμών στην εσωτερική αγορά. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο θα καταργήσει όπου είναι αναγκαίο τα νομοθετικά εμπόδια στη δημιουργία ενιαίου χώρου πληρωμών, ιδίως εάν τα εμπόδια αυτά δυσχεραίνουν την καλή λειτουργία των υποδομών και των συστημάτων πληρωμών σε επίπεδο ΕΕ, όπως για παράδειγμα οι κανόνες σχετικά με την ανάκληση της εντολής πληρωμής που διαφέρουν ανάλογα με τον τόπο στον οποίο δόθηκε η εντολή στην εσωτερική αγορά. Η διαλειτουργικότητα, η χρήση κοινών τεχνικών προτύπων και η εναρμόνιση των ουσιαστών νομικών κανόνων έχουν πρωταρχική σημασία.

1.6 Η έλλειψη ασφάλειας δικαίου αναγκάζει τους παρόχους και τους χρήστες υπηρεσιών πληρωμών να είναι επιφυλακτικοί. Αυτό συμβαίνει π.χ. στην περίπτωση των συναλλαγών με απευθείας χρέωση, οι οποίες δεν υπάρχουν ακόμα στο επίπεδο της ΕΕ (βλ. παράρτημα 16). Συμβαίνει στην περίπτωση των τακτικών επαναλαμβανόμενων πληρωμών (π.χ. για μία ξένη εφημερίδα ή για την παροχή υπηρεσίας κοινής ωφελείας σε εξοχικό σπίτι σε άλλο κράτος μέλος) για τις οποίες η πληρωμή με πάγια εντολή δεν είναι ακόμη δυνατή. Για να μπορέσουν οι χρήστες π.χ. καταναλωτές και ΜΜΕ να επωφεληθούν πλήρως από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς, οι υπηρεσίες διασυνοριακών πληρωμών πρέπει να είναι εξίσου αποτελεσματικές με τις υπηρεσίες πληρωμών σε εθνικό επίπεδο. Το νέο νομοθετικό πλαίσιο θα πρέπει συνεπώς να ικανοποιεί την απαίτηση αυτή και να ενισχύει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών στον ενιαίο χώρο πληρωμών και την ευημερία τους στην εσωτερική αγορά.

⁽¹⁾ ΕΕ L 344 της 28.12.2001.

⁽²⁾ ΕΕ L 43 της 14.2.1997.

⁽³⁾ Με τον όρο «πελάτης» εννοούνται οι καταναλωτές και άλλα άτομα όπως, όσοι πωλούν τοις μετρητοίς και οι ΜΜΕ, που χρησιμοποιούν υπηρεσίες πληρωμών.

⁽⁴⁾ Π.χ. τα συστήματα EURO 1 και STEP 1 της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας (EBA).

⁽⁵⁾ Η Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία πραγματοποίησε τις πρώτες πράξεις στις 28.4.2003.

1.7 Στην εσωτερική αγορά η εμπιστοσύνη του καταναλωτή στο σύστημα πληρωμών έχει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι αποτελεί συχνά διασυννοριακή δραστηριότητα και δεδομένου ότι η εμπιστοσύνη έχει ουσιαστική σημασία για την χρησιμοποίησή των δυνατοτήτων του ηλεκτρονικού εμπορίου εντός της ευρωπαϊκής αγοράς. Το άρθρο 153 της Συνθήκης ορίζει ότι απαιτείται υψηλό επίπεδο προστασίας του καταναλωτή, που είναι και μία από τις κατευθυντήριες αρχές του νέου νομικού πλαισίου. Ωστόσο το κόστος της προστασίας αυτής πρέπει να εκτιμηθεί, διότι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, θα βαρύνει τελικά τον ίδιο τον καταναλωτή.

1.8 Για την προστασία του καταναλωτή χρειάζονται συνεπείς και φιλικές προς το χρήστη απαιτήσεις πληροφόρησης πριν και μετά την εκτέλεση της πληρωμής. Στην ισχύουσα νομοθεσία πληρωμών της ΕΕ, υπάρχουν ήδη πολλές διατάξεις περί του θέματος αυτού οι οποίες πρέπει να αναθεωρηθούν. Μία από τις πλέον δυσχερείς πτυχές είναι η επίτευξη κατάλληλης ισορροπίας μεταξύ περιεχομένου και όγκου των πληροφοριών κατά τρόπο ώστε ο χρήστης υπηρεσίας πληρωμών να μπορεί να τις κατανοεί και να γνωρίζει τα δικαιώματά και τις υποχρεώσεις του.

1.9 Η Επιτροπή θεωρεί επίσης ότι έχει μεγάλη σημασία η πρόβλεψη νομικών διασφαλίσεων που θα προστατεύουν τον καταναλωτή σε περίπτωση μη ορθής ή μη εγκεκριμένης εκτέλεσης μιας πληρωμής.

1.10 Το σημαντικό τμήμα της ανακοίνωσης καλύπτεται από τα 21 παραρτήματα, κάθε ένα εκ των οποίων θίγει ένα ειδικό νομικό και ή τεχνικό ζήτημα σχετικά με την αποτελεσματική λειτουργία της εσωτερικής αγοράς πληρωμών.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το στόχο της Επιτροπής να θεσπίσει ένα συνεπές και περιεκτικό νομικό πλαίσιο για την δημιουργία ενιαίου χώρου πληρωμών. Τα εμπόδια που υφίστανται στην εσωτερική αγορά πληρωμών οφείλονται στις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των εθνικών νομοθετικών συστημάτων. Οι πληρωμές στην εσωτερική αγορά σήμερα διέπονται σε μεγάλο βαθμό από τους εθνικούς κανόνες και/ή τις σχετικές συμβάσεις. Δεδομένου ότι το 98 % του συνόλου των ευρωπαϊκών πληρωμών μικρών ποσών είναι εγχώριες⁽¹⁾, η ζήτηση για διασυννοριακές πληρωμές στην ΕΕ είναι προφανώς περιορισμένη.

2.2 Πολλές εγχώριες αγορές πληρωμών στην Ευρώπη είναι εξαιρετικά αποτελεσματικές. Κατά συνέπεια, η νομοθεσία πρέπει να περιοριστεί στην κατάργηση των εμποδίων για τις διασυννοριακές πληρωμές, έτσι ώστε να επιτευχθεί ένα κοινό επίπεδο αποτελεσματικότητας. Η βελτίωση των διασυννοριακών συστημάτων πληρωμών δεν θα πρέπει συνεπώς να έχει αρνητικές επιπτώσεις στα υπάρχοντα αποτελεσματικά εθνικά συστήματα πληρωμών.

2.3 Η Επιτροπή θα πρέπει να καταργήσει τα νομικά εμπόδια που εμποδίζουν τη δημιουργία πανευρωπαϊκών συμβάσεων και συμφωνιών της σχετικής αγοράς, χωρίς όμως να επιβάλλει ρυθμίσεις σε πτυχές που καλύπτονται από τις εν λόγω συμβάσεις και συμφωνίες. Πράγματι, πρέπει να επιτευχθεί η απαιτούμενη ισορροπία μεταξύ της αυτορύθμισης/από κοινού ρύθμισης και της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

(1) Τα συνολικά ποσοστά για τις διάφορες (Swift, EBA, Card Schemes) υπολογίστηκαν από την Ευρωπαϊκή Τραπεζική Συνομοσπονδία (2003).

2.4 Κατά την ΕΟΚΕ⁽²⁾, θα υποστηριχτούν η αυτορύθμιση και η από κοινού ρύθμιση. Σε περίπτωση αποτυχίας των μέτρων αυτών πρέπει να προβλεφθεί κανονισμός.

2.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την αρχή του υψηλού και κοινού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή δεδομένου ότι αποτελεί βασικό στόχο της Συνθήκης.

2.6 Η εσωτερική αγορά πληρωμών πρέπει να είναι διεθνώς ανταγωνιστική. Εάν το νέο νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των δαπανών που συνδέονται με τις πληρωμές, τότε υπάρχει πραγματικός κίνδυνος οι πράξεις πληρωμών να διενεργούνται ολοένα και περισσότερο από φορείς τρίτων χωρών εκτός Ευρώπης και συνεπώς να αποτύχει η νομοθετική πρωτοβουλία.

2.7 Όσον αφορά το πεδίο των μέσων πληρωμών που καλύπτονται από το νέο νομοθετικό μέσον, η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί σκόπιμη την εξαίρεση των επιταγών, καθότι σε ορισμένα κράτη μέλη αυτό το μέσον πληρωμής χρησιμοποιείται ακόμη στις τρέχουσες συναλλαγές.

2.8 Απαραίτητο, επίσης, θα είναι, στο νέο καθεστώς, να εξασφαλισθεί, μέσω της αυτορύθμισης, ότι οι πιστωτικές ή οι χρεωστικές κάρτες που έχουν εκδοθεί ή εγκριθεί από οποιονδήποτε χρηματοπιστωτικό οργανισμό σε ένα κράτος μέλος, θα γίνονται δεκτές από οποιονδήποτε ATM, σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Δικαίωμα παροχής υπηρεσιών πληρωμών στο κοινό (παράρτημα 1)

Η αντιμετώπιση του θέματος αυτού στα πλαίσια ενός νέου νομικού πλαισίου πληρωμών έχει ζωτική σημασία για την ασφάλεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Δεδομένου ότι το σύστημα πληρωμών είναι ο ακρογωνιαίος λίθος όλης της οικονομίας, ο τομέας παροχής υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να ρυθμιστεί σε όλα τα κράτη μέλη. Δεν πρέπει να γίνει χρήση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης χωρίς προηγούμενες να θεσπιστούν οι ελάχιστες εναρμονισμένες απαιτήσεις αδειοδότησης για την παροχή υπηρεσιών πληρωμών. Η αρχή αυτή δεν μπορεί να διασφαλίσει ούτε αποτελεσματική ασφάλεια για τους καταναλωτές ούτε ίσους όρους. Μόνο ένα δεσμευτικό νομικό μέσο άμεσης εφαρμογής (κανονισμός) για την εφαρμογή της λύσης 2 της Επιτροπής (ειδική άδεια για υπηρεσίες πληρωμών) θα μπορούσε να διασφαλίσει ένα ασφαλές νομικό πλαίσιο για τη δραστηριότητα αυτή. Σε περίπτωση που ένας πάροχος υπηρεσιών πληρωμών μπορεί να αποδέχεται καταθέσεις είναι σαφές ότι απαιτείται να έχει άδεια πιστωτικού ιδρύματος (απαιτήσεις φερεγγυότητας κλπ.). Εξυπακούεται βεβαίως ότι οιοσδήποτε κανονισμός καταρτιστεί στον τομέα αυτό θα ισχύει επίσης και για τους μη ευρωπαίους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών που λειτουργούν εντός της ΕΕ.

(2) CESE 500/2004, εισηγητής ο κ. RETUREAU.

3.2 Απαιτήσεις πληροφόρησης (παράρτημα 2)

Τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να ευθυγραμμιστούν με την οδηγία 97/5/EK σχετικά με τις διασυνοριακές μεταφορές πιστώσεων, τον κανονισμό 2560/2001/EK σχετικά με τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ, και τη σύσταση 97/489/EK σχετικά με τα μέσα ηλεκτρονικής πληρωμής. Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν τη δική τους εθνική νομοθεσία και υφίστανται οι κανόνες της ΕΕ που ασχολούνται ειδικότερα με τα ζητήματα πληροφόρησης του καταναλωτή, όπως η οδηγία 2002/65/EK σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και την οδηγία 2000/31/EK (η αποκαλούμενη «η οδηγία για το ηλεκτρονικό εμπόριο»). Οι απαιτήσεις αυτές που είναι επαρκείς τόσο από την σκοπιά του πεδίου δράσεως όσο και από τη σκοπιά του περιεχομένου τους, εφαρμόζονται από τις τράπεζες. Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την πρωτοβουλία της Επιτροπής για την ενοποίηση των υφιστάμενων νομικών διατάξεων προκειμένου να θεσπίσει ένα σαφές νομικό κείμενο που θα καλύπτει όλον τον τομέα των απαιτήσεων πληροφόρησης. Οι απαιτήσεις πληροφόρησης πρέπει να έχουν τόσο γενικό χαρακτήρα ώστε να μπορούν να εφαρμόζονται στα μέσα πληρωμών που δεν υφίστανται σήμερα.

3.3 Λογαριασμοί μη κατοίκων (παράρτημα 3)

Το θέμα αυτό δεν εντάσσεται στον τομέα των πληρωμών και θα πρέπει συνεπώς να εξεταστεί σε άλλο πλαίσιο.

3.4 Ημερομηνίες αξίας (παράρτημα 4)

3.4.1 Η ημερομηνία αξίας δεν αφορά μόνον το ζήτημα των πληρωμών. Οι ημερομηνίες αξίας συχνά δεν σχετίζονται ιδιαίτερα με μια πληρωμή — αυτό μπορεί να προκύψει από οιαδήποτε πράξη επί λογαριασμού.

3.4.2 Όπως αναγνωρίζει η Επιτροπή, η ημερομηνία αξίας είναι κατ' αρχάς ζήτημα τιμολόγησης, δηλαδή προϊόν διαχείρισης ή σχέσης με τον πελάτη. Ως προϊόν διαχείρισης, οι ημερομηνίες αξίας είναι ανεξάρτητες από τις καταχωρήσεις, που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των κινήσεων επί του λογαριασμού.

3.4.3 Οι ημερομηνίες αξίας μπορεί να ποικίλλουν από τράπεζα σε τράπεζα, από πελάτη σε πελάτη εντός της αυτής τράπεζας και ακόμη από τις διάφορες πράξεις του ίδιου πελάτη στην ίδια τράπεζα.

3.4.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ιδέα των απαιτήσεων διαφάνειας από την πλευρά των παρόχων υπηρεσιών πληρωμών όσον αφορά τη χρήση της ημερομηνίας αξίας. Θα πρέπει να μετριάσει ο οικονομικός αντίκτυπος της ημερομηνίας αξίας επί του καταναλωτή. Θα πρέπει, επίσης, να μελετηθεί η σύγκλιση του συστήματος ημερομηνιών αξίας ανά την Ευρώπη, παρά το γεγονός ότι, λόγω των σημαντικών διαφοροποιήσεων που παρουσιάζουν τα εθνικά συστήματα των κρατών μελών, η σύγκλιση αυτή θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μεσοπρόθεσμος στόχος.

3.4.5 Στα πλαίσια της διαδικασίας σύγκλισης, θα πρέπει να συμπίπτει η ημερομηνία αξίας για μία πληρωμή με την ημερομηνία κατά την οποία εκτελείται από τον πάροχο της σχετικής υπηρεσίας πληρωμής η χρηματική ροή που συνδέεται με την εντολή πληρωμής.

3.5 Φορητότητα των αριθμών τραπεζικών λογαριασμών (παράρτημα 5)

3.5.1 Ο ισχύων κανονισμός 2560 παραπέμπει στην IBAN ⁽¹⁾ και στον BIC ⁽²⁾ που προωθήθηκαν υπό την αιγίδα των ευρωπαϊκών αρχών περιλαμβανομένου και του ευρωπαϊκού συστήματος κεντρικών τραπεζών. Το σύστημα αρίθμησης IBAN έγινε δεκτό και λειτουργεί με επιτυχία σε όλη την ΕΕ. Αυτό το κωδικό σύστημα δεν επιτρέπει τη φορητότητα. Ωστόσο, οι τράπεζες θα πρέπει να εγγυώνται στους πελάτες τους ότι μπορούν να διατηρήσουν τον αριθμό λογαριασμού τους όταν μετακινούνται σε άλλο υποκατάστημα της ίδιας τραπεζής.

3.6 Κινητικότητα των πελατών (παράρτημα 6)

Κατά γενικό κανόνα μία ανταγωνιστική αγορά εγγυάται την κινητικότητα των πελατών. Οι τράπεζες οφείλουν να διευκολύνουν τη μεταφορά λογαριασμών όσο περισσότερο γίνεται ανακοινώνοντας στους πελάτες κάθε απαραίτητη πληροφορία. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την αυτορύθμιση που αποβλέπει στην αύξηση της κινητικότητας του πελάτη. Παράλληλα, η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της διαφάνειας όσον αφορά τα έξοδα για το κλείσιμο του λογαριασμού. Τα έξοδα αυτά πρέπει να είναι λογικά και να ανταποκρίνονται στις πραγματικές διοικητικές δαπάνες που σχετίζονται με το κλείσιμο και τη μεταφορά των λογαριασμών. Επιπλέον πρέπει να γνωστοποιούνται πριν ο πελάτης ανοίξει λογαριασμό σε μία τράπεζα.

3.7 Αξιολόγηση της ασφάλειας των μέσων πληρωμών και των συστατικών μερών τους (παράρτημα 7)

Δεδομένου ότι οι νομοθετικές πρωτοβουλίες διατρέχουν τον κίνδυνο να παγιώσουν παλιές τεχνολογικές λύσεις (τα συστατικά μέρη της ασφάλειας εξ ορισμού προσαρμόζονται συνεχώς) η τυποποίηση των απαιτήσεων ασφαλείας θα πρέπει να ακολουθήσει την αυτορύθμιση όπως προτείνεται στην πρώτη λύση της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι για την αποφυγή σύγχυσης η πιστοποίηση της ασφάλειας των μέσων πληρωμής εκ μέρους του κλάδου, πρέπει να υπόκειται σε κοινές αρχές της ΕΕ που πρέπει να θεσπιστούν.

⁽¹⁾ Αριθμός λογαριασμού Διεθνούς Τραπεζής.

⁽²⁾ Κωδικός αναγνώρισης Τραπεζής

3.8 Πληροφορίες σχετικά με τον εντολέα της πληρωμής (SRVII της FATF) (παράρτημα 8)

Η FATF είναι ένα διακυβερνητικό σώμα που ορίζει πρότυπα και χαράζει πολιτικές για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης του παράνομου χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας σε διεθνές επίπεδο. Η ειδική σύσταση VIII στον τομέα της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας αναφέρεται στην τηλεγραφική μεταβίβαση χρημάτων και ορίζει ότι «τα κράτη πρέπει να λάβουν μέτρα ώστε τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων των αποστολέων εμβασμάτων, πρέπει να ζητούν ακριβείς πληροφορίες σχετικά με τον εντολέα της πληρωμής (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμός λογαριασμού) για τις μεταφορές χρημάτων και τα συναφή μηνύματα που αποστέλλονται, οι δε πληροφορίες και τα συναφή μηνύματα πρέπει να ακολουθούν όλη την διαδικασία πληρωμής. Οι χώρες πρέπει επίσης να λάβουν μέτρα για να διασφαλισθεί ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων και των αποστολέων, ελέγχουν λεπτομερώς και παρακολουθούν οιαδήποτε ύποπτη μεταφορά χρημάτων που δεν περιέχει πλήρη πληροφόρηση για τον εντολέα της πληρωμής (ονοματεπώνυμο, διεύθυνση και αριθμός τραπεζής)». Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η ειδική σύσταση VII θα πρέπει να εφαρμοστεί με πλήρως εναρμονισμένο τρόπο με τη μορφή κανονισμού σε όλη την εσωτερική αγορά έτσι ώστε να διασφαλισθεί η συνετής και ενιαία εφαρμογή της. Ο σεβασμός των πληροφοριών ιδιωτικού χαρακτήρα έχει καίρια σημασία στο πλαίσιο αυτό. Οι χώρες του Ευρωπαϊκού Οικονομικού χώρου θα πρέπει κατά προτίμηση να συμπεριληφθούν επίσης. Ειδικότερα, οι πληροφορίες σχετικά με τον εντολέα πρέπει να περιλαμβάνουν το ονοματεπώνυμο του κατόχου λογαριασμού, αντί του εντολέα, δεδομένου ότι ενδέχεται να είναι διαφορετικά πρόσωπα έτσι ώστε η πληροφόρηση για τον κάτοχο του λογαριασμού να καταχωρείται και να είναι ευκόλως προσβάσιμη από τον πάροχο της υπηρεσίας πληρωμής.

3.9 Εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης διαφορών (ADR) (παράρτημα 9)

Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με θέμα «Πράσινη Βίβλος για τους εναλλακτικούς τρόπους επίλυσης των διαφορών αστικού και εμπορικού δικαίου (!)» συμφωνεί εξαρχής με το δίκτυο FIN NET της Επιτροπής. Καταδεικνύει ότι τα διασυνοριακά συστήματα συμφιλίωσης μπορούν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά και χωρίς την καταφυγή στους γραφειοκρατικούς μηχανισμούς. Το δίκτυο FIN NET οφείλει την αποτελεσματικότητά του στο γεγονός ότι κάλυπτε το νέο τότε τομέα διασυνοριακών πληρωμών, ενώ στηριζόταν σε υφιστάμενα μη διασυνοριακά συστήματα. Στον τομέα των πληρωμών, η ταχύτητα της διαδικασίας έχει ιδιαίτερη σημασία για τον καταναλωτή.

3.10 Δυνατότητα ανάκλησης της εντολής πληρωμής (παράρτημα 10)

3.10.1 Για να εξασφαλισθεί η νομική βεβαιότητα ενός πελάτη, ορθότερη προσέγγιση του παραρτήματος αυτού θα ήταν η συζήτηση γύρω από τον ορισμό και την γνωστοποίηση της «ανάκλησης» ανάλογα με το μέσο πληρωμής που χρησιμοποιήθηκε. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι ο πελάτης πρέπει να ενημερώνεται σχετικά με τις προϋποθέσεις ανάκλησης όσον αφορά τα διάφορα συστήματα πληρωμής και τα μέσα πληρωμής που εμπλέκονται.

3.10.2 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι οι πελάτες δεν αποστέλλουν μόνο αλλά και λαμβάνουν πληρωμές. Συνεπώς οι μακρές περιόδους ανάκλησης θα αποβούν τελικώς εις βάρος των πελατών που αναμένουν τις εν λόγω πληρωμές.

3.10.3 Επιπλέον έχει σημασία να γίνει διάκριση μεταξύ της δυνατότητας ανάκλησης του πελάτη και του συστήματος ανάκλησης. Για λόγους σαφήνειας και ασφάλειας του δικαίου η διεκπεραίωση των εντολών πληρωμής δεν θα πρέπει κατά γενικό κανόνα να ανακαλείται από τη στιγμή που εισέλθει στο σύστημα όπως ορίζεται από την οδηγία για την οριστική περάτωση διακανονισμού.

3.10.4 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ το ζήτημα της ανάκλησης είναι πολυσύνθετο και χρειάζεται περισσότερη συζήτηση. Ωστόσο, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να ενημερώνει τον πελάτη του, τη αιτήσε του, για το θέμα της ανάκλησης όσον αφορά την υπό εξέταση πληρωμή.

3.11 Ο ρόλος του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών σε περίπτωση διαφοράς μεταξύ πελάτη και εμπόρου από εμπορική συναλλαγή εξ αποστάσεως (παράρτημα 11)

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της βασικής συναλλαγής και της εκτέλεσης της πληρωμής: η πληρωμή ως τέτοια είναι εντελώς ουδέτερη. Ούτε η τράπεζα του αποστολέα, ούτε η τράπεζα του δικαιούχου έχουν οιαδήποτε επιρροή στη συναλλαγή μεταξύ του αποστολέα (πελάτη του εμπόρου) και του δικαιούχου (εμπόρου). Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι το θέμα που θίγεται στο παράρτημα είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο και χρήζει περαιτέρω εξέτασης.

3.12 Μη εκτέλεση ή μη ορθή εκτέλεση (παράρτημα 12)

3.12.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να ευθύνεται για την ορθή εκτέλεση μιας εντολής πληρωμής και να φέρει το βάρος της απόδειξης ότι η συναλλαγή καταγράφηκε, εκτελέστηκε και καταχωρήθηκε ορθά στο λογαριασμό του δικαιούχου. Είναι υπεύθυνος για το τμήμα του συστήματος πληρωμής (υπό τεχνική έννοια) που είναι υπό τον έλεγχό του. Ταυτόχρονα είναι σαφές ότι ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών δεν μπορεί να θεωρείται υπεύθυνος πέραν της αστικής του ευθύνης εφόσον δεν υπάρχει αμέλεια, ή σε περίπτωση «ανωτέρας βίας». Συνεπώς, ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών πρέπει να ευθύνεται για την ορθή εκτέλεση μιας εντολής πληρωμής και να φέρει το βάρος της απόδειξης ότι η συναλλαγή καταγράφηκε, εκτελέστηκε και καταχωρήθηκε ορθά στο λογαριασμό του δικαιούχου και ότι η υποχρέωση δεν περιορίζεται ούτε αποφεύγεται με συμβατικά μέσα.

3.12.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να αναλάβουν την ευθύνη ισχυρισμών που σχετίζονται με θέματα εκτός του δικού τους ελέγχου με τη μορφή υπηρεσίας προστιθέμενης αξίας. Αυτό θα είναι προς όφελος του καταναλωτή και θα οδηγήσει σε αυξημένο ανταγωνισμό.

(!) ΕΕ C 85 της 8.4.2003.

3.13 Υποχρεώσεις και ευθύνες των συμβαλλομένων όσον αφορά τις μη εγκεκριμένες συναλλαγές (παράρτημα 13)

3.13.1 Όσον αφορά τις πληρωμές με κάρτες, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν ήδη να ευθυγραμμιστούν με τις διατάξεις της Σύστασης 97/489/ΕΚ, και συγκεκριμένα:

- ότι το όριο της χρηματικής ευθύνης του κατόχου (εκτός και αν έχει διαπράξει σοβαρό σφάλμα) είναι 150 ευρώ για συναλλαγές που πραγματοποιούνται με κλαπέισα ή απολεσθείσα κάρτα πριν ο κάτοχός της γνωστοποιήσει στον εκδότη την κλοπή ή την απώλεια· και
- ότι προβλέπεται η επιστροφή των χρεώσεων που έχουν αμφισβητηθεί με καλή πίστη (και όλων των συναφών τραπεζικών εξόδων για τις εμπλεκόμενες χρεώσεις) που προέρχονται από δόλιες συναλλαγές εξ αποστάσεως, χωρίς φυσική χρήση της κάρτας ή από συναλλαγές με παραποιημένη κάρτα.

3.13.2 Το οργανωμένο έγκλημα βρίσκεται πίσω από τις δόλιες συναλλαγές. Το όριο των 150 ευρώ ενθαρρύνει την απάτη. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι πρέπει να καθιερωθεί ένα όριο με βάση τον κίνδυνο. Η ευθύνη του κατόχου στην προαναφερθείσα περίπτωση πρέπει να είναι ανάλογη του συνολικού πιστωτικού ορίου της κάρτας του που αναγράφεται στο συμβόλαιό του. Η προσέγγιση αυτή λαμβάνει υπόψη τον αληθινό κίνδυνο και το κόστος ενώ ταυτοχρόνως αποθαρρύνει αποτελεσματικότερα την απάτη και συνεπώς μειώνει το σύννηδες κόστος.

3.13.3 Η περιορισμένη ενημέρωση της σύστασης 97/489/ΕΚ με βάση το νέο Νομικό Πλαίσιο αποτελεί ένα θετικό βήμα. Η ΕΟΚΕ έχει τη γνώμη ότι το παράρτημα αυτό πρέπει να αναγνωστεί σε συνάρτηση με τις ευκαιρίες που παρέχονται με τη χρήση ηλεκτρονικής υπογραφής σε σχέση με την οδηγία για τις ηλεκτρονικές υπογραφές.

3.13.4 Διερωτάται κανείς κατά πόσον ο κάτοχος υπηρεσιών πληρωμών μπορεί να αποδείξει πειστικά εάν ο πελάτης ήταν ο εντολέας της συναλλαγής που πραγματοποιήθηκε με το τεχνικά ασφαλές ηλεκτρονικό μέσο πληρωμής. Ειδικότερα στην περίπτωση των τραπεζικών συναλλαγών ανοικτής γραμμής, οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών δυσκολεύονται να προσκομίσουν τέτοια μαρτυρία δεδομένου ότι οι εν λόγω συναλλαγές μπορούν να πραγματοποιούνται μέσω ιδιωτικών προσωπικών υπολογιστών, πέραν της σφαιράς ελέγχου του παρόχου υπηρεσιών πληρωμών.

3.14 Χρησιμοποίηση των επιλογών «our», «ben» και «share»⁽¹⁾ (παράρτημα 14)

3.14.1 Η αρχή της μεταφοράς του πλήρους ποσού προς τον δικαιούχο αποτελεί το κύριο θέμα του παραρτήματος. Η αρχή αυτή έχει πλέον καθιερωθεί με τον κανονισμό 2560/2001 για τις πληρωμές με αυτοματοποιημένη επεξεργασία εφόσον οι αντίστοιχες εγχώριες πληρωμές καταβάλλονται εξ ολοκλήρου χωρίς παρακατατήσεις στον δικαιούχο.

⁽¹⁾ Χρησιμοποίηση των επιλογών «our», «beneficiary» και «share».

3.14.2 Επιπλέον, η αυτορύθμιση υφίσταται με τη μορφή του κανονισμού για τις διασυνοριακές πληρωμές σε ευρώ⁽²⁾ που σήμερα περιορίζει το πεδίο εφαρμογής των μεταφορών πίστώσεων σε ευρώ. Ο κανονισμός αυτός προάγει την κατάργηση της δυνατότητας των ενδιάμεσων τραπεζών, εφόσον χρησιμοποιούνται, να κάνουν παρακρατήσεις κατά τη μεταφορά του ποσού.

3.14.3 Σε ένα νομοθετικό πλαίσιο δεν πρέπει να υπάρχουν τεχνικοί όροι που χρησιμοποιούνται σε ειδικά μηνύματα και συστήματα (όπως SHARE, BEN, OUR), που σε πολλές περιπτώσεις δεν προσιδιάζουν στο εγχώριο πλαίσιο. Η ΕΟΚΕ έχει τη γνώμη ότι δε θα πρέπει να δημιουργηθούν επιπρόσθετες διατάξεις για την αντικατάσταση της οδηγίας 97/5/ΕΚ. Οι ισχύουσες επιλογές χρέωσης παρέχουν στους πελάτες μία επιλογή που αποτελεί τμήμα των όρων και των προϋποθέσεων που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ ενός πελάτη και μιας τράπεζας. Ο κίνδυνος μιας υπεραπλούστευσης και περιορισμού της επιλογής πρέπει να αποφευχθεί δεδομένου ότι οι επιλογές αυτές ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς που υπερβαίνουν τα βασικά ενδοκοινοτικά μέσα μεταφοράς πίστωσης και είναι απαραίτητα για την υποστήριξη των διαφορών τύπων πληρωμής καθώς και του εξ αποστάσεως εμπορίου. Η ΕΟΚΕ ζητεί από τον τομέα αυτό να αυξήσει τη διαφάνεια σχετικά με τις εφαρμοζόμενες επιλογές χρέωσης.

3.14.4 Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να καταργήσει τη διαφορά μεταξύ της επιλογής «OUR» της Οδηγίας, που αποτελεί ένα μηχανισμό χρέωσης ο οποίος δεν υφίσταται στα περισσότερα κράτη μέλη και της επιλογής «SHA» που ευνοείται από τον Κανονισμό.

3.15 Προθεσμίες εκτέλεσης για τις μεταφορές πίστωσης (παράρτημα 13)

3.15.1 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι ευρωπαϊκές τράπεζες στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Πληρωμών συμφώνησαν ότι η εκτέλεση μιας μεταφοράς πίστωσης πραγματοποιείται εντός τριών εργάσιμων ημερών (μετά την ημερομηνία αποδοχής) μέσω αυτορυθμίσεως στα πλαίσια της σύμβασης CREDEURO. Πράγματι, η προθεσμία των τριών ημερών μπορεί να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο από μεμονωμένες τράπεζες. Δεδομένου ότι η προθεσμία εκτέλεσης αποτελεί σημαντικότατο στοιχείο της παροχής υπηρεσιών, θα πρέπει να αφεθεί στη διάκριση των ανταγωνιστικών δυνάμεων η επίταση των υπηρεσιών.

3.15.2 Θα απαιτηθούν περαιτέρω νομοθετικά μέτρα εφόσον η πρωτοβουλία του τομέα αυτού αποτύχει.

⁽²⁾ Η διατραπεζική σύμβαση για τις πληρωμές όσον αφορά τις βασικές μεταφορές πίστώσεων εμπίπτει στις διατάξεις του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2560/2001.

3.16 Απευθείας χρέωση (παράρτημα 16)

3.16.1 Η σχετική νομοθεσία και τα νομικά εμπόδια που θα πρέπει να καταργηθούν θα καθορισθούν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών και θα διαβιβαστούν στην Επιτροπή μόλις το ευρωπαϊκό σύστημα απευθείας χρέωσης εγκριθεί επίσημα από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Πληρωμών. Το νομικό πλαίσιο που απαιτείται για την υποστήριξη του πανευρωπαϊκού συστήματος άμεσης χρέωσης θα εξαρτηθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό από το υπόδειγμα που θα επιλεγεί. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι θα πρέπει να υπάρξει στενή συνεργασία μεταξύ του τομέα και του νομοθέτη της ΕΚ.

3.17 Κατάργηση των εμποδίων στην παροχή υπηρεσιών χρηματοπιστολής (παράρτημα 17) ⁽¹⁾

3.17.1 Το παράρτημα δεν αναφέρεται στο θέμα των πληρωμών και συνεπώς δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του νέου νομοθετικού πλαισίου για τις πληρωμές.

3.17.2 Δε θα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των πληρωμών με μετρητά ή χωρίς χρήση μετρητών. Αρκετά ρυθμιστικά και τεχνικά εμπόδια παρακωλύουν την ανάπτυξη της διασυνοριακής χρηματοπιστολής στην ευρωζώνη, ειδικότερα μεταξύ υποκαταστημάτων εθνικών τραπεζών σε μία χώρα και υποκαταστημάτων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε μια άλλη χώρα.

3.17.3 Η πρόσβαση στις διασυνοριακές υπηρεσίες της Εθνικής Κεντρικής Τράπεζας αποτελεί μέρος της φυσιολογικής ανάπτυξης του ενιαίου νομίσματος στην ευρωζώνη.

3.17.4 Ο ανταγωνισμός στον τομέα των χρηματοπιστωτών θα πρέπει να ενισχυθεί εντός της ευρωζώνης για να μεγιστοποιηθεί η αποτελεσματικότητά του. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι απαιτείται να θεσπιστεί ειδική άδεια για τις διασυνοριακές χρηματοπιστολές και να ελέγχεται επαρκώς η εφαρμογή της.

3.18 Προστασία των δεδομένων (παράρτημα 18)

Η επιλογή της Επιτροπής να συμπεριλάβει σε κανονισμό διάταξη αντίστοιχη με το άρθρο 13, στοιχείο δ της ισχύουσας Οδηγίας 95/46/ΕΚ ⁽²⁾ περί προστασίας των δεδομένων είναι η καλύτερη λύση για την εναρμόνιση των δυνατοτήτων ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τη δίωξη της απάτης στα συστήματα πληρωμών (μεταξύ φορέων και αρχών και μεταξύ των ιδίων των φορέων εν είδει εξαπρέσεως από την Οδηγία περί προστασίας δεδομένων: π.χ. τράπεζα δεδομένων για τους εμπόρους που διαπράττουν απάτες όσον αφορά τις συναλλαγές μέσω κάρτας).

⁽¹⁾ Χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή στην ακρίβεια της μεταφραστικής απόδοσης του όρου.

⁽²⁾ ΕΕ L 281 της 23.11.1995.

3.19 Ψηφιακές υπογραφές (παράρτημα 19)

Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να υποβάλει καταρχάς την έκθεσή της για την εφαρμογή της Οδηγίας 1999/93/ΕΚ ⁽²⁾ για τις ηλεκτρονικές υπογραφές. Οι προτάσεις της Επιτροπής για τη λήψη νέων μέτρων επικροτούνται. Γενικότερα, η ΕΟΚΕ θα ήθελε να τονίσει ότι η ψηφιακή πιστοποίηση είναι ένας τομέας της διαχείρισης όπου ισχύουν οι αρχές της τεχνικής ουδετερότητας και του ανταγωνισμού.

3.20 Ασφάλεια των δικτύων (παράρτημα 20)

Η ΕΟΚΕ επικροτεί την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών για να θεωρούνται τα εγκλήματα στον κυβερνοχώρο σοβαρές αξιόποινες πράξεις και να εξασφαλισθεί η εναρμόνιση σε όλη την ΕΕ σε συνεργασία με άλλες νομοθεσίες (π.χ. των ΗΠΑ). Η επιβολή προληπτικών κυρώσεων για να τιμωρηθεί η άνευ αδειας πρόσβαση στα αυτόματα συστήματα επεξεργασίας δεδομένων με σκοπό την απάτη, την καταστροφή, την τροποποίηση των στοιχείων και την αλλοίωση της λειτουργίας των συστημάτων είναι θετική. Είναι επίσης απαραίτητο να επιβληθούν κυρώσεις και σε όσους καθιστούν διαθέσιμα στοιχεία, προγράμματα, λογισμικό ή πληροφορίες ειδικά σχεδιασμένες ή προσαρμοσμένες για να καθίσταται δυνατή η άνευ αδειας πρόσβαση σε αυτόματα συστήματα επεξεργασίας δεδομένων με σκοπό την απάτη. Κατά συνέπεια πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ της ποινικοποίησης των δραστηριοτήτων απάτης στα δίκτυα πληρωμών για τις οποίες επικροτείται η περαιτέρω εναρμόνιση μέσω της νομοθεσίας και των προληπτικών μέτρων για την ασφαλή λειτουργία των δικτύων πληρωμών που θα πρέπει να αφεθεί στη διάκριση του τομέα προκειμένου να συμπεριληφθούν όλες οι τεχνολογικές εξελίξεις.

3.21 Τεχνικές βλάβες σε δίκτυα πληρωμών (παράρτημα 21)

3.21.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το θέμα του παραρτήματος 21 αποτελεί επιμέρους ζήτημα του παραρτήματος 12 (μη εκτέλεση ή μη ορθή εκτέλεση). Πράγματι, πρέπει να αναγνωρισθεί ότι:

- Οι βλάβες του δικτύου πληρωμών δεν αποτελούν σύννηδες φαινόμενο.
- Οι βλάβες του δικτύου πληρωμών επηρεάζουν τα συστήματα και τις εφαρμογές που δεν εμπίπτουν στον άμεσο έλεγχο του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος (εξωτερικές δραστηριότητες του δικτύου).
- Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να ευθυγραμμιστούν με τις υποχρεώσεις περί καταγγελίας και συνέχειας των εμπορικών πράξεων που επιβάλλονται από τις αρμόδιες ρυθμιστικές αρχές.

3.21.2 Δεν θα πρέπει να συνεπάγεται ευθύνη για τον πάροχο υπηρεσιών πληρωμών όσον αφορά τις πληρωμές που δεν είχαν εισέλθει στο σύστημα κατά τη στιγμή της βλάβης. Ο πάροχος υπηρεσιών πληρωμών έχει περιορισμένη ευθύνη σύμφωνα με την αστική του ευθύνη και πρέπει να αποδείξει ότι έλαβε όλα τα απαραίτητα μέτρα για την πρόληψη της τεχνικής βλάβης.

⁽²⁾ ΕΕ L 13 της 19.1.2000.

3.21.3 Μετά τις πρόσφατες ηλεκτρονικές επιθέσεις κατά τραπεζών του ΗΒ, ένας πάροχος ανοικτής γραμμής θεώρησε ότι το κλείσιμο της υπηρεσίας ανοικτής γραμμής ήταν η καίρια απάντηση στην επίθεση. Οι επιθέσεις αυτές είναι πέραν του άμεσου ελέγχου του παρόχου, λόγω της άμεσης ηλεκτρονικής επαφής μεταξύ εκείνου που επιτίθεται και του πελάτη. Οι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών θα πρέπει να ενημερώνουν τους πελάτες τους, ει δυνατόν, πρώτου κλείσουν το σύστημα για λόγους ασφάλειας. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι δεν είναι ορθό να υφίσταται κυρώσεις ο πάροχος επειδή λαμβάνει παρόμοια μέτρα για την προστασία των πελατών του. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα για την αποφυγή παρόμοιων μορφών απάτης.

4. Συμπεράσματα

4.1 Το νέο νομοθετικό πλαίσιο πρέπει να είναι συνεπές με την ευρωπαϊκή στρατηγική προστασίας των καταναλωτών δεδομένου ότι βασικός στόχος του είναι η επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας του καταναλωτή.

4.1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αυξηθεί η εμπιστοσύνη του καταναλωτή, η νομική βεβαιότητα και η αποτελεσματικότητα της αγοράς για τις πληρωμές στην εσωτερική αγορά. Αποτελεί επίσης θετική προσέγγιση το γεγονός ότι η αυτορύθμιση και η από κοινού ρύθμιση αντιμετωπίζονται ως πιθανά προοδευτικά βήματα στους διάφορους τομείς που αναφέρονται στα 21 παραρτήματα.

4.2 Προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στα νομοθετικά μέτρα που καλύπτουν τα παραρτήματα 1, 2, 8, 12, 13, 18 και 19. Ιδιαίτερως, είναι επείγουσα ανάγκη να επιδειχθεί προσοχή στα παραρτήματα με τις απαιτήσεις πληροφόρησης (2), στις πληροφορίες σχετικά με τον εντολέα της πληρωμής (8) και στα ζητήματα που αφορούν την προστασία των δεδομένων (18).

4.3 Η αυξημένη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και του τραπεζικού κλάδου είναι απαραίτητη για την κατάρτιση του ευρωπαϊκού συστήματος απευθείας χρέωσης (πάρτημα 16), για να καθορισθεί το δικαίωμα παροχής υπηρεσιών πληρωμών στο κοινό (πάρτημα 1) καθώς και στον τομέα της αξιολόγησης της ασφάλειας των μέσων πληρωμών και των συστατικών μερών τους (πάρτημα 7).

4.4 Σε ό,τι αφορά τα λοιπά παραρτήματα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αυτορύθμιση ή η από κοινού ρύθμιση αποτελεί τον καταλληλότερο τρόπο για την επίτευξη του στόχου της Επιτροπής που είναι η εξασφάλιση μιας αποτελεσματικής εσωτερικής αγοράς για πληρωμές. Είναι σαφές ότι εάν αποτύχουν τα μέτρα αυτορύθμισης, πρέπει να προβλεφθεί η θέσπιση ευρωπαϊκού κανονισμού.

4.5 Παρομοίως, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το σφαιρικό πλαίσιο θα πρέπει να επικεντρωθεί στην εξασφάλιση διαφάνειας προς τους καταναλωτές και να βασισθεί στις υφιστάμενες πρακτικές και τους κανόνες αυτορύθμισης. Επί παραδείγματι, δεν είναι απαραίτητο να υπάρξουν περαιτέρω ρυθμίσεις όπου η αγορά έχει ήδη επιτύχει τους στόχους του νομοθέτη (π.χ. δεν είναι απαραίτητο να εκσυγχρονισθεί η Οδηγία για τη μεταφορά πιστώσεων για να μειωθούν οι προθεσμίες εκτέλεσης). Ωστόσο, σε ορισμένους τομείς η κοινή προσέγγιση αποτελεί την ορθή λύση.

4.6 Το πεδίο εφαρμογής της Ανακοίνωσης είναι συχνά πολύ ευρύτερο από τις πληρωμές και μόνο γι' αυτό η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να τονίζει με πιο ρητό τρόπο τη διαφορά που υφίσταται μεταξύ των εμπορικών υπηρεσιών και των συστημάτων πληρωμής. Η λήψη οιοδήποτε νομοθετικού μέτρου για τις πληρωμές θα πρέπει να αποκλείει ζητήματα που αναφέρονται σε ζητήματα εκτός των ίδιων των πληρωμών.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου περί των διαδικασιών διαβουλεύσεως και πληροφόρησης στους τομείς της ασφαλίσεως πιστώσεων, των εγγυήσεων και των χρηματοδοτικών πιστώσεων» (κωδικοποιημένη έκδοση)

[COM(2004) 159 τελικό — 2004/0056 (CNS)]

(2004/C 302/04)

Στις 13 Μαΐου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 9 Ιουνίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. FRANK von FÜRSTENWERTH.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειάς της της 30ής Ιουνίου και της 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 133 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία

1.1 Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της απόφασης 73/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 3ης Δεκεμβρίου 1973, περί των διαδικασιών διαβουλεύσεως και πληροφόρησης στους τομείς της ασφαλίσεως πιστώσεων, των εγγυήσεων και των χρηματοδοτικών πιστώσεων. Η εν λόγω απόφαση τροποποιήθηκε με την απόφαση 76/641/ΕΟΚ του Συμβουλίου και με τις πράξεις προσχώρησης πρώτα της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και έπειτα της Αυστρίας, της Φινλανδίας και της Σουηδίας.

1.2 Οι αποφάσεις αφορούν αποκλειστικά τον τομέα των κρατικών πιστωτικών εγγυήσεων κατά την εξαγωγή και ρυθμίζουν κυρίως υπό ποιες προϋποθέσεις ένα κράτος μέλος οφείλει, όταν σχεδιάζει την χορήγηση εξωτερικών πιστώσεων ή εγγυήσεων εξωτερικών πιστώσεων, να κινεί διαδικασία διαβούλευσης με τα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή. Η απόφαση δεν αφορά τις ιδιωτικές ασφαλίσεις εξωτερικών πιστώσεων.

1.3 Η πρόταση αντικαθιστά τις διάφορες νομικές πράξεις που αποτελούν αντικείμενο της κωδικοποίησης.

1.4 Η πρόταση δεν τροποποιεί την ουσία των κωδικοποιούμενων κειμένων. Αρκείται απλώς στη συγκέντρωσή τους, επιφέροντας μόνο τις τυπικές τροποποιήσεις που απαιτούνται από την ίδια τη διαδικασία κωδικοποίησης.

2. Αξιολόγηση

2.1 Η πρόταση είναι σύμφωνη με την πρόθεση της Επιτροπής να κωδικοποιούνται οι τροποποιημένες νομικές πράξεις «για λόγους σαφήνειας και ορθολογισμού».

2.2 Οι σχετικές διατάξεις ήταν μέχρι σήμερα διασκορπισμένες σε διάφορες νομικές πράξεις και ήταν απαραίτητη μία χρονοβόρα αναζήτηση και η αντιπαραβολή πολλών πράξεων για τον εντοπισμό των εν ισχύι διατάξεων.

2.3 Η πρόταση περιορίζεται στη συγκέντρωση των διαφόρων πράξεων σε μία ενιαία πράξη, διατηρώντας ταυτόχρονα πλήρως την ουσία τους. Δεν συντρέχουν λόγοι για ουσιαστικές τροποποιήσεις.

2.4 Η πρόταση συμβάλλει στη διασφάλιση της διαφάνειας και στην καλύτερη κατανόηση της κοινοτικής νομοθεσίας και για το λόγο αυτό πρέπει να επιδοκιμαστεί⁽¹⁾.

2.5 Ωστόσο, στο πλαίσιο της κωδικοποίησης η Επιτροπή θα πρέπει να λάβει επίσης υπόψη τα εξής σημεία:

— Η αιτιολογική σκέψη 2 της απόφασης του Συμβουλίου της 3ης Δεκεμβρίου 1973 («ότι, με την απόφασή του της 26ης Ιανουαρίου 1965, το Συμβούλιο καθιέρωσε διαδικασία διαβουλεύσεως στους τομείς της ασφαλίσεως πιστώσεων, των εγγυήσεων και των χρηματοδοτικών πιστώσεων») δεν περιλαμβάνεται πλέον στην πρόταση και για λόγους πληρότητας θα πρέπει να προστεθεί.

⁽¹⁾ Θα πρέπει να αποδοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ορθότητα των μεταφράσεων. Στα πορτογαλικά, για παράδειγμα, θα πρέπει να γίνουν οι εξής τροποποιήσεις:

α) Στο άρθρο 4, εδάφια ε) ii) και iv), το «σημείο ενάρξεως της πιστώσεως» θα πρέπει να μεταφραστεί ως «*pronto de partida do crédito*» και όχι ως «*início do crédito*», καθώς οι δύο ημερομηνίες δεν συμπίπτουν αναγκαστικά.

β) Στο άρθρο 4, εδάφιο ε) iv), η φράση «εάν οι εξοφλήσεις δεν κλιμακώνονται ισόποσα κατά τμήματα, τακτικά καταναμημένα» θα πρέπει να μεταφραστεί ως «*escalonadas em prestações iguais e espaçadas de modo regular*» και όχι ως «*escalonadas por parcelas de igual montante de modo regular*».

γ) Ομοίως, η φράση «πίστωση βοήθειας» [π.χ. στα άρθρα 4, στοιχείο στ) i) και 5, στοιχείο ε) i)] θα πρέπει να μεταφραστεί ως «*crédito de ajuda*» και όχι ως «*crédito de auxílio*», που έχει πολύ διαφορετική σημασία στη νομοθεσία της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις.

δ) Τέλος, υπάρχουν πολλά ορθογραφικά λάθη, τουλάχιστον στο άρθρο 3, παράγραφος 2, πρώτη και τρίτη σειρά («*ntureza*» και «*reirem*»), στο άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχείο γ) («*desdadoravel*») και στο παράρτημα 1, μέρος Β, στοιχείο δ) («*antiantamentos*»).

— Στο άρθρο 20 της πρότασης γίνεται αναφορά μόνο στην απόφαση 73/391/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Στο παράρτημα ΙΙΙ της πρότασης, με τίτλο «Καταργούμενη απόφαση με την τροποποίησή της», αναφέρεται ωστόσο και η απόφαση 76/641/ΕΟΚ του Συμβουλίου. Για λόγους πληρότητας, θα πρέπει λοιπόν να αναφερθεί στο άρθρο 20 της πρότασης και η τροποποίηση μέσω της απόφασης 76/641/ΕΟΚ.

2.6 Εξάλλου, πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην ορθότητα των μεταφράσεων, επειδή η ασάφεια μπορεί να προκαλέσει νομική ανασφάλεια και λανθασμένη εφαρμογή.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την εφαρμογή του Διεθνούς Κώδικα Διαχείρισης της Ασφάλειας στην Κοινότητα»

[COM(2003) 767 τελικό — 2003/0291 (COD)]

(2004/C 302/05)

Στις 13 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της Δρ. Μπρεδήμα-Σαββοπούλου.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 155 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Ο Διεθνής Κώδικας Διαχείρισης για την Ασφαλή Λειτουργία των Πλοίων και την Πρόληψη της Ρύπανσης (Κώδικας ISM) εκδόθηκε από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό (ΔΝΟ) το 1979, προκειμένου να προωθήσει την ανάπτυξη μιας ευρείας αντίληψης για την ασφάλεια και την περιβαλλοντική συνείδηση στον ναυτιλιακό τομέα. Το 1994 ο ΔΝΟ αποφάσισε να καταστήσει τον Κώδικα υποχρεωτικό, μέσω της συμπερίληψης ενός νέου Κεφαλαίου ΙΧ «Διαχείριση για την ασφαλή λειτουργία των πλοίων» στη Διεθνή Σύμβαση του 1974 για την Ασφάλεια της Ανθρώπινης Ζωής στη Θάλασσα (Σύμβαση SOLAS).

1.2 Η υποχρεωτική εφαρμογή του Κώδικα πραγματοποιήθηκε σε δύο στάδια. Την 1η Ιουλίου 1998 ο Κώδικας ISM κατέστη υποχρεωτικός για τις ναυτιλιακές εταιρείες που εκμεταλλεύονται επιβατηγά πλοία, δεξαμενόπλοια μεταφοράς πετρελαίου, δεξαμενόπλοια μεταφοράς χημικών προϊόντων, δεξαμενόπλοια μεταφοράς αερίου και φορτηγά μεταφοράς εμπορεύματος χύδην ολικής χωρητικότητας 500 κόρων και άνω, σε διεθνή δρομολόγια. Την 1η Ιουλίου 2002 ο Κώδικας ISM κατέστη υποχρεωτικός για τις ναυτιλιακές εταιρείες που εκμεταλλεύονται άλλα εμπορικά πλοία ολικής χωρητικότητας 500 κόρων και άνω, σε διεθνή θαλάσσια δρομολόγια.

1.3 Ως αντίδραση στην τραγωδία του Estonia, η ΕΕ αποφάσισε να αναλάβει δράση για την εσπευσμένη εφαρμογή του Κώδικα ISM στα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Roll-on/Roll off (Ro-Ro) που εκτελούν διεθνή και εσωτερικά δρομολόγια εντός της Κοινότητας, από την 1η Ιουλίου 1996, δυνάμει του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3051/95 (8/12/1995) ⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ επικρότησε τη δράση αυτή στη σχετική γνωμοδότησή της και υποστήριξε την πρωτοβουλία της Επιτροπής ⁽²⁾.

1.4 Ο Κανονισμός αυτός τροποποιήθηκε δύο φορές: α) από τον κανονισμό 179/98 ⁽³⁾ σχετικά με την ομοιόμορφη εφαρμογή των εγγράφων και των πιστοποιητικών του Κώδικα ISM στα οχηματαγωγά που εκτελούν δρομολόγια στην Ευρώπη και β) από τον κανονισμό 1970/2002 ⁽⁴⁾, προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις του Κώδικα ISM που εγκρίθηκαν από τον ΔΝΟ. Ο Κανονισμός τέθηκε σε ισχύ στις 26/11/2002.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3051/95 του Συμβουλίου της 8ης Δεκεμβρίου 1995 για τη διαχείριση της ασφάλειας των επιβατηγών οχηματαγωγών πλοίων Roll-on/Roll off (Ro-Ro), ΕΕ L 320 της 30.12.1995, σ. 14.

⁽²⁾ ΕΕ C 236 της 11.9.1995, σ. 42.

⁽³⁾ ΕΕ L 19 της 24.1.1998, σ. 35.

⁽⁴⁾ ΕΕ L 302 της 6.12.2002, σ. 3.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Όταν εκδόθηκε ο Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 3051/95, τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο δήλωσαν ότι η εφαρμογή του Κώδικα ISM στα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Ro-Ro αποτελούσε προτεραιότητα, καθώς επίσης ότι ήταν και η πρώτη μιας σειράς διαρκών πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της ασφάλειας στη θάλασσα.

2.2 Ο προτεινόμενος Κανονισμός, ο οποίος θα αντικαταστήσει τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3051/95, είναι γενικότερης φύσεως και έχει ως βασικό σκοπό να διευκολύνει την ορθή, αυστηρή και εναρμονισμένη εφαρμογή του Κώδικα σε όλα τα κράτη μέλη και στις υπό ένταξη χώρες. Παράλληλα, ο Κανονισμός αυτός αποσκοπεί στη διατήρηση των υφισταμένων στην ΕΕ κανόνων ISM που ισχύουν για τα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Ro-Ro, ανεξαρτήτως σημαίας, τα οποία εκτελούν τακτικά δρομολόγια με προορισμό και αφετηρία ευρωπαϊκών λιμένων.

2.3 Ο Κανονισμός θα εφαρμόζεται σε όλες τις ναυτιλιακές εταιρείες που εκμεταλλεύονται τουλάχιστον ένα από τα ακόλουθα πλοία στη θάλασσα:

- εμπορικά πλοία που φέρουν σημαία κράτους μέλους και εκτελούν διεθνή και εσωτερικά δρομολόγια,
- επιβατηγά πλοία που φέρουν τη σημαία κράτους μέλους και εκτελούν διεθνή δρομολόγια,
- επιβατηγά πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια σε θαλάσσιες περιοχές της κατηγορίας Α και Β, όπως ορίζονται στο άρθρο 4 της Οδηγίας 98/18/ΕΚ, ανεξαρτήτως σημαίας,
- επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Ro-Ro, τα οποία αποπλέουν ή καταπλέουν σε λιμένες των κρατών μελών της Κοινότητας εκτελώντας τακτικά δρομολόγια επιβατηγού οχηματαγωγού πλοίου Ro-Ro, ανεξαρτήτως σημαίας, και
- εμπορικά πλοία, τα οποία αποπλέουν ή καταπλέουν σε λιμένες των κρατών μελών της Κοινότητας, σε γραμμές ζευξης στο πλαίσιο των ενδομεταφορών, ανεξαρτήτως σημαίας.

2.4 Το πεδίο εφαρμογής του προτεινόμενου κανονισμού βασίζεται στις διατάξεις του κεφαλαίου ΙΧ της Σύμβασης SOLAS και εφαρμόζεται σε όλα τα πλοία που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης SOLAS και φέρουν τη σημαία κράτους μέλους, ακόμη και εάν εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια. Εντούτοις, για τα επιβατηγά πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια, οι διατάξεις θα εφαρμόζονται μόνο στα επιβατηγά πλοία που πλέουν σε απόσταση άνω των 5 μιλίων από την ακτογραμμή, πλην όμως οι εν λόγω κανόνες θα εφαρμόζονται σε όλες τις σημαίες.

2.5 Κάθε εταιρεία που εκμεταλλεύεται τουλάχιστον ένα από τα προαναφερθέντα πλοία θα πρέπει να συμμορφώνεται με τον Διεθνή Κώδικα Διαχείρισης για την Ασφαλή Λειτουργία των Πλοίων και την Πρόληψη της Ρύπανσης (Κώδικα ISM), ο οποίος αναπαράγεται στο κεφάλαιο Ι του παραρτήματος του κανονισμού. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις κατευθυντήριες γραμμές για τη διαδικασία πιστοποίησης («Διατάξεις για τις διοικήσεις σχετικά με την εφαρμογή του Κώδικα ISM»), όπως παρουσιάζονται στο κεφάλαιο ΙΙ του παραρτήματος.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Ο Κώδικας ISM είναι ένα από τα σημαντικότερα βήματα προόδου που έχει πραγματοποιήσει ο ΔΝΟ στον τομέα της ασφάλειας της ναυσιπλοΐας, διότι παρέχει το ενδεδειγμένο πλαίσιο για την αποτελεσματική εφαρμογή των Συμβάσεων του ΔΝΟ. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, όπως έχει διατυπωθεί και σε παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της, ο Κανονισμός αριθ. 3051/95 απεδείχθη χρήσιμος, καθώς συνέβαλε στην επίτευξη της εφαρμογής του Κώδικα ISM στα επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Ro-Ro κατά 2 έτη και στην

επέκταση του πεδίου εφαρμογής του και στα πλοία αυτού του είδους που εκτελούν εσωτερικά θαλάσσια δρομολόγια.

3.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι, όσον αφορά τις ναυτιλιακές εταιρείες που εκμεταλλεύονται επιβατηγά και εμπορικά πλοία σε διεθνή δρομολόγια, ο στόχος του προτεινόμενου κανονισμού έχει ήδη επιτευχθεί, δεδομένου ότι η υποχρέωση συμμόρφωσης με τον Κώδικα ISM απορρέει από τη Σύμβαση SOLAS. Ομοίως, για τις ναυτιλιακές εταιρείες που εκμεταλλεύονται επιβατηγά οχηματαγωγά πλοία Ro-Ro σε εσωτερικά δρομολόγια, ο στόχος έχει επίσης επιτευχθεί μέσω της εφαρμογής του κανονισμού 3051/95.

3.3 Το βασικό επιχείρημα που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για την αιτιολόγηση της πρότασης είναι ότι η πλήρης μεταφορά του Κώδικα ISM και των σχετικών κατευθυντήριων γραμμών του ΔΝΟ στο δίκαιο της ΕΕ θα ενισχύσει την αποτελεσματική εφαρμογή του Κώδικα ISM εντός της κοινότητας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτό το επιχείρημα και υποστηρίζει πλήρως αυτόν τον στόχο, στον βαθμό που αφορά πλοία στα οποία εφαρμόζεται ήδη ο Κώδικας ISM. Ωστόσο, όσον αφορά την προστιθέμενη αξία της προτεινόμενης επέκτασης της εφαρμογής του Κώδικα ISM σε άλλους τύπους πλοίων, η ΕΟΚΕ διατυπώνει τις ακόλουθες παρατηρήσεις.

3.3.1 Ο Κώδικας ISM ξεκίνησε από μια πρωτοβουλία του κλάδου ως ένα εθελοντικό εργαλείο για την προαγωγή της ποιτικής ναυσιπλοΐας. Η πείρα από την υποχρεωτική γενική εφαρμογή του Κώδικα ISM μετά την έναρξη του πρώτου σταδίου το 1998 αποκάλυψε, όπως αναμενόταν, τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του Κώδικα. Αναγνωρίστηκε γενικά ότι απαιτούνται καλύτερη κατανόηση των στόχων του Κώδικα από όλη τη ναυτιλιακή κοινότητα (κράτη σημαίας, νηογνώμονες και ναυτιλιακές εταιρείες), καλύτεροι σύνδεσμοι ανάμεσα στους οργανισμούς έκδοσης των πιστοποιητικών ISM και ενιαία πρότυπα κατάρτισης των ελεγκτών του Κώδικα ISM. Ο ακρογωνιαίος λίθος της καλής διαχείρισης της ασφάλειας είναι η δέσμευση από την κορυφή. Στην ασφάλεια και την πρόληψη της ρύπανσης στη θάλασσα, αυτό που καθορίζει το τελικό αποτέλεσμα είναι η δέσμευση και η καλή διάθεση των ατόμων σε όλα τα επίπεδα. Εάν δεν είναι κατανοητός από τη ναυτιλιακή κοινότητα, ο Κώδικας ISM θα μπορούσε να καταστεί η άσκηση επί χάρτου την οποία θα αρέσκονται να επισημαίνουν οι σκεπτικιστές.

3.3.2 Η αξιολόγηση του κινδύνου χρησιμοποιείται σήμερα ευρέως ως ένα αντικειμενικό και αξιόπιστο εργαλείο για τον προσδιορισμό των βελτιώσεων της ασφάλειας. Βάσει της προσέγγισης αυτής και λαμβάνοντας υπόψη την καταδεδειγμένη ανάγκη, η υποχρεωτική εφαρμογή του Κώδικα ISM εντός της ΕΕ για τα οχηματαγωγά πλοία που εκτελούν τακτικά δρομολόγια με προορισμό και αφετηρία ευρωπαϊκών λιμένων ήταν πλήρως δικαιολογημένη και αποδεκτή. Για τους ίδιους λόγους, η εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών σε όλα τα άλλα πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια επαφίεται μέχρι στιγμής, πολύ σωστά, στη διακριτική ευχέρεια των εθνικών διοικήσεων βάσει της αρχής της επικουρικότητας. Η ΕΟΚΕ δεν γνωρίζει καμία εθνική νομοθεσία που να επεκτείνει την υποχρεωτική εφαρμογή του Κώδικα ISM σε άλλα πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια.

3.3.3 Ο Κώδικας ISM, ο οποίος έχει σχεδιαστεί για πλοία που εκτελούν διεθνή δρομολόγια και, επομένως, δεν μπορεί να τροποποιηθεί εύκολα από τις διοικήσεις και τις ναυτιλιακές εταιρείες, θέτει σημαντικές υποχρεώσεις στις ναυτιλιακές εταιρείες και τα πλοία, επιβάλλει τη συμμόρφωση με τις διεθνείς συμβάσεις και ενθαρρύνει την τήρηση των προτύπων του κλάδου. Επιπλέον, το καθεστώς ασφαλείας των εμπορικών πλοίων που εκτελούν αποκλειστικά εσωτερικά δρομολόγια ρυθμίζεται από τις εθνικές νομοθεσίες, οπότε τα πλοία αυτά ενδέχεται, κατά συνεπαγωγή, να είναι υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με το καθεστώς που εφαρμόζεται στα εμπορικά πλοία που εκτελούν διεθνή δρομολόγια.

3.3.4 Η ΕΟΚΕ, ως θεματοφύλακας, μεταξύ άλλων, των συμφερόντων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρώπη, ανησυχεί για την υποχρεωτική εφαρμογή του Κώδικα ISM στις μικρές και μεσαίες ναυτιλιακές εταιρείες που επιδίδονται αποκλειστικά σε εσωτερικά δρομολόγια. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω παρατηρήσεων, ο προτεινόμενος Κανονισμός θα πρέπει να συνεκτιμήσει τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και το κόστος συμμόρφωσης που συνεπάγεται η εφαρμογή του εν λόγω Κώδικα στα πλοία αυτών των εταιρειών. Θα χρειαστεί, επομένως, ευελιξία στην εφαρμογή ή/και παρεκκλίσεις.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Άρθρο 3 — Εφαρμογή

4.1.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ενδέχεται να απαιτηθούν παρεκκλίσεις, για πρακτικούς λόγους, όσον αφορά τα μικρά εμπορικά πλοία και τα επιβατηγά πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια και ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που τα πλοία αυτά λειτουργούν υπό την εκμετάλλευσή ή την άμεση εποπτεία του ιδιοκτήτη τους.

4.2 Άρθρο 4 — Απαιτήσεις όσον αφορά τη διαχείριση της ασφάλειας

4.2.1 Κατά συνεπαγωγή, τα προαναφερόμενα πλοία ενδέχεται να είναι υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με το καθεστώς που εφαρμόζεται στα πλοία που εκτελούν διεθνή δρομολόγια. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι ο παρών Κανονισμός θα πρέπει να καθορίσει με σαφήνεια τις βασικές απαιτήσεις του Κώδικα ISM που αφορούν αυτά τα πλοία.

4.3 Άρθρο 5 — Πιστοποίηση

4.3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την υποχρεωτική εφαρμογή της διαδικασίας πιστοποίησης, που είναι η κυριότερη έγκυρη αιτιολόγηση του προτεινόμενου κανονισμού.

4.3.2 Σε σχέση με τις παραγράφους 2 και 6 αυτού του άρθρου, πρέπει να σημειωθεί ότι τα Έγγραφα Συμμόρφωσης και τα Πιστοποιητικά Διαχείρισης της Ασφάλειας, αντιστοίχως, μπορούν επίσης να εκδοθούν από μία διοίκηση κατόπιν αιτήσεως της διοίκησης του κράτους της σημαίας.

4.3.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι παράγραφοι 4 και 9 του άρθρου 5 χρήζουν διασαφήνισης και εξορθολογισμού σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα ISM, διότι θέτουν άσκοπους περιορισμούς και δημιουργούν σύγχυση.

4.4 Άρθρο 7 — Διαδικασία διασφάλισης

4.4.1 Η διαδικασία διασφάλισης δεν περιλαμβάνει, όπως θα έπρεπε, αναφορά στο κράτος μέλος ή στο κράτος της σημαίας που έχει εκδώσει το Έγγραφο Συμμόρφωσης και το οποίο μπορεί να χρειαστεί να αναστείλει την ισχύ του ή να αποσύρει το έγγραφο.

4.5 Άρθρο 9 — Υποβολή εκθέσεων

4.5.1 Το άρθρο αυτό αναφέρεται σε ένα έντυπο υποβολής εκθέσεων που θα εκπονηθεί από την Επιτροπή, αλλά δεν προσδιορίζει τι θα πρέπει να περιέχει αυτό το έντυπο. Θα πρέπει να διευκρινιστεί εάν οι εκθέσεις αυτές θα αναφέρονται στη συμμόρφωση των κρατών μελών με τον κανονισμό και, πιο συγκεκριμένα, με τις διαδικασίες πιστοποίησης ή στη συμμόρφωση των ναυτιλιακών εταιρειών και των πλοίων τους, όπως αυτή πιστοποιείται από τους ελέγχους των κρατών της σημαίας και του λιμένα.

4.6 Άρθρο 13 — Έναρξη ισχύος

4.6.1 Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις για τα άρθρα 3 και 4, η ΕΟΚΕ θεωρεί ενδεδειγμένη τη μεταβατική περίοδο του ενός έτους για τη συμμόρφωση των εμπορικών πλοίων και των επιβατηγών πλοίων που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη μεταφορά ολόκληρου του Κώδικα ISM και των σχετικών κατευθυντήριων γραμμών του ΔΝΟ στο δίκαιο της ΕΕ μέσω του προτεινόμενου νέου κανονισμού, που αντικαθιστά τον κανονισμό 3051/95. Ωστόσο, σε πραγματικούς όρους, η προστιθέμενη αξία της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του προτεινόμενου Κανονισμού μπορεί να είναι περιορισμένη, αφού τα πλοία που εκτελούν διεθνή δρομολόγια και τα επιβατηγά Ro-Ro που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια συμμορφώνονται ήδη με τον Κώδικα ISM.

5.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η πείρα από την εφαρμογή του Κώδικα ISM μετά την έναρξη του πρώτου σταδίου της, το 1998, έχει αποκαλύψει τα δυνατά και τα αδύνατα σημεία του Κώδικα. Όλα τα μέρη της ναυτιλιακής κοινότητας που συμμετέχουν στην εφαρμογή του Κώδικα ISM θα πρέπει να κατανοήσουν πλήρως τους στόχους του Κώδικα, διαφορετικά ο Κώδικας ενδέχεται να καταστεί μια απλή άσκηση επί χάρτου. Η ανάγκη αυτή είναι ακόμη πιο εμφανής για τις ναυτιλιακές εταιρείες και τα πλοία που δεν υπάγονταν μέχρι σήμερα στο καθεστώς του Κώδικα ISM.

5.3 Η πρωτοβουλία για την επέκταση της εφαρμογής του Κώδικα ISM σε όλα τα πλοία που εκτελούν εσωτερικά δρομολόγια θα πρέπει να αναθεωρηθεί, με στόχο να καταστεί περισσότερο ευπροσάρμοστη. Ακουσίως και δυσανάλογα, οι νέες κατηγορίες πλοίων ενδέχεται να χρειαστεί να συμμορφωθούν με το καθεστώς που εφαρμόζεται στα πλοία που εκτελούν διεθνή δρομολόγια, πιθανόν με απαγορευτικό κόστος συμμόρφωσης, ιδίως στην περίπτωση των πλοίων που λειτουργούν υπό την εκμετάλλευσή ή την άμεση εποπτεία του ιδιοκτήτη τους. Η διαδικασία πιστοποίησης του προτεινόμενου κανονισμού πρέπει να προσαρμοστεί, έτσι ώστε να μην επιβάλει άσκοπους περιορισμούς στις μικρές και μεσαίες εταιρείες που εκτελούν σε εσωτερικά δρομολόγια. Ενδέχεται, επομένως, να απαιτηθούν παρεκκλίσεις ή, εναλλακτικά, σαφής ορισμός των βασικών απαιτήσεων του Κώδικα ISM που αφορούν αυτά τα πλοία.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την ενίσχυση της ασφαλείας λιμένων»

[COM(2004) 76 τελικό — 2004/0031 (COD)]

(2004/C 302/06)

Στις 24 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 80, παράγραφος 2, της Συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Μαΐου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση της Δρος Μπρεδέιμα-Σαββόπουλου.

Κατά την 410η σύνοδο ολομελείας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 154 ψήφους υπέρ και 4 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Η Επιτροπή με την Ανακοίνωσή της σχετικά με τη «βελτίωση της ασφάλειας στις θαλάσσιες μεταφορές»⁽¹⁾ και με την Πρότασή της για Κανονισμό σχετικά με την «βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις»⁽²⁾ αντιμετώπισε τις ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια των πλοίων και τη διεπαφή πλοίου/λιμένα και πρότεινε ειδικές ενέργειες οι οποίες βρίσκονται ήδη στο στάδιο της νομοθετικής επεξεργασίας. Ωστόσο, ο προτεινόμενος Κανονισμός σταμάτησε στο μέρος του λιμένα το οποίο αντιπροσωπεύει τη διεπαφή πλοίου/λιμένα, δηλαδή τον τερματικό σταθμό.

1.2 Η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της⁽³⁾ επικροτούσε την προτεινόμενη δράση και υποστήριξε την πρόθεση της Επιτροπής ως δεύτερο βήμα προς την προώθηση της εφαρμογής συμπληρωματικών κοινοτικών μέτρων που θα εξασφαλίζουν τον λιμένα και τη διεπαφή του με την ενδοχώρα.

1.3 Το δεύτερο, και δυσκολότερο, μέτρο της πρωτοβουλίας της Επιτροπής αναγνωρίζει την ανάγκη για μια περιεκτική πολιτική ασφάλειας λιμένων λαμβάνοντας υπόψη την ευπάθεια των ευρύτερων περιοχών λιμένων που αποτελούν ουσιαστικό κρίκο με το σύνολο της αλυσίδας μεταφορών και τις ροές επιβατών.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Η πρόταση συμπληρώνει τα μέτρα ασφαλείας που εισήχθησαν με τον κανονισμό για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις εξασφαλίζοντας ότι το αποτέλεσμα θα είναι η κάλυψη ολόκληρου του λιμένα από κάποιο σύστημα ασφαλείας. Η Οδηγία θα διασφαλίσει, αφενός, τα ενδεδειγμένα επίπεδα ασφαλείας για τους λιμένες της Κοινότητας και, αφετέρου, την εναρμονισμένη εφαρμογή μέτρων ασφαλείας τα οποία θα καλύπτουν ολόκληρες τις λιμενικές ζώνες.

2.2 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα προσδοκώμενα κοινά μέτρα του ΔΝΟ και της ΔΟΕ με τη μορφή εθελοντικού Κώδικα Πρακτικής για την Ασφάλεια Λιμένων, τα οποία βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της προετοιμασίας, δεν πρόκειται να διασφαλίσουν την ταχεία καθιέρωση του αναγκαίου συστήματος ασφαλείας. Ως εκ τούτου, η ΕΕ οφείλει να αναλάβει εκ των προτέρων δράση, κατά προτίμηση με τη μορφή Οδηγίας, για την εισαγωγή της απαιτούμενης ευελιξίας.

2.3 Η προτεινόμενη Οδηγία θα επιτρέψει τη διατήρηση των υφισταμένων συστημάτων ασφαλείας τα οποία πληρούν τις αρχές και τις απαιτήσεις που τίθενται στο πλαίσιο της. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της Οδηγίας επιβάλλεται η πραγματοποίηση εκτιμήσεων ασφαλείας, ο καθορισμός των επιπέδων ασφαλείας, η διαμόρφωση και η έγκριση των σχεδίων ασφαλείας, ο διορισμός υπευθύνων ασφαλείας, η σύσταση επιτροπών ασφαλείας και η υποστήριξη της εφαρμογής των μέτρων.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Τα γεγονότα και οι ενέργειες μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 δικαίωσαν τις προβλέψεις σύμφωνα με τις οποίες ο πόλεμος κατά της τρομοκρατίας είναι βέβαιο ότι θα διαρκέσει για πολύ. Τα τραγικά γεγονότα που συνέβησαν στη Μαδρίτη στις 11 Μαρτίου 2004 έφεραν στο προσκήνιο την ευπάθεια ολόκληρου του συστήματος των μεταφορών έναντι των τρομοκρατικών επιθέσεων και απέδειξαν ότι δεν μπορεί να επιτευχθεί ποτέ απόλυτη ασφάλεια. Η ΕΟΚΕ, στη διερευνητική γνωμοδότησή της σχετικά με την ασφάλεια των μεταφορών⁽⁴⁾ και στη συνακόλουθη γνωμοδότησή της⁽⁵⁾ της σχετικά με την ασφάλεια στις θαλάσσιες μεταφορές, τόνισε ότι η ΕΕ θα πρέπει να αναλάβει ηγετικό ρόλο σε διεθνή κλίμακα σε ό,τι αφορά την εκπόνηση ευρύτερου πλαισίου για την ασφάλεια το οποίο θα εξετάζει τα αίτια της τρομοκρατίας και δε θα αποσκοπεί αποκλειστικά στην πρόληψη ή την εξάλειψη των αποτελεσμάτων της.

3.2 Η ασφάλεια της ναυτιλίας είναι ένα γενικό πρόβλημα και ως εκ τούτου έχει τύχει της δέουσας προσοχής τόσο παγκοσμίως όσο και εκ μέρους της ΕΕ. Εντούτοις, η ασφάλεια των σιδηροδρομικών μεταφορών φαίνεται να επικεντρώνεται κατά κύριο λόγο σε πρωτοβουλίες εθνικής κλίμακας, ενώ μέχρι στιγμής έχει δοθεί ελάχιστη προσοχή στην τρομοκρατία στις οδικές μεταφορές και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι όλοι οι άλλοι τρόποι μεταφοράς θα πρέπει να αναλάβουν το μερίδιο της ευθύνης τους, διαφορετικά ο «πιο αδύναμος κρίκος» θα είναι ο στόχος των τρομοκρατών για να διεισδύσουν στο σύστημα. Δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένεται να καλύψουν οι λιμένες τα κενά ασφαλείας άλλων τρόπων μεταφοράς και είναι άδικο να υποχρεούνται να επωμισθούν αυτήν την οικονομική επιβάρυνση.

⁽¹⁾ COM(2003) 229 τελικό — 2003/0089 (COD).

⁽²⁾ COM(2003) 229 τελικό — 2003/0089 (COD).

⁽³⁾ EE C 32 της 5.2.2004, σ. 21.

⁽⁴⁾ EE C 61 της 14.3.2003, σ. 174.

⁽⁵⁾ EE C 32 της 5.2.2004, σ. 21.

3.3 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τα μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας θα πρέπει να συνδυάζονται με μέτρα για την καταπολέμηση των συνηθέστερων προβλημάτων ασφαλείας (οργανωμένο έγκλημα, πειρατεία, απάτη, λαθρεμπόριο και λαθρομετανάστευση). Τέτοια προβλήματα ασφαλείας υπάρχουν στις ευρύτερες περιοχές λιμένων και θα έπρεπε να είχαν αντιμετωπισθεί επειγόντως, όπως είχε ζητήσει η ΕΟΚΕ. Επ'αυτού, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι αρκετά κράτη μέλη της ΕΕ δεν είναι ακόμη συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης «για την καταστολή παράνομων πράξεων» (ΚΠΠ) και του Πρωτοκόλλου της και τονίζει την επιτακτική ανάγκη και τον επείγοντα χαρακτήρα της άμεσης επικύρωσής τους η οποία θα ενίσχυε τα ένδικα μέσα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας.

3.4 Η ΕΟΚΕ (1) υποστηρίζει την κοινοτική δράση που επιδιώκει συνομιλίες με τις ΗΠΑ με στόχο την επίτευξη συμφωνίας που θα προβλέπει ίση μεταχείριση για όλα τα φορτία (εμπορευματοκιβώτια) που προέρχονται από την ΕΕ και τη μεταφορά/ενσωμάτωση των διμερών συμφωνιών σε μια πολυμερή συμφωνία υπό την αιγίδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τελωνείων (ΠΟΤ). Η σύναψη παρεμφερών αμοιβαίων συμφωνιών θα πρέπει να επιδιωχθεί και με άλλες περιοχές/χώρες με την υποστήριξη ενός συστήματος ανταλλαγής πληροφοριών. Όπου κρίνεται απαραίτητο, οι συμφωνίες αυτές θα πρέπει να μεριμνούν για την τεχνική συνεργασία και για τη χρηματοδοτική ενίσχυση των αναπτυσσόμενων χωρών προκειμένου να αναβαθμίσουν την υποδομή ασφαλείας των λιμένων τους.

3.5 Το πλαίσιο των προτεινόμενων μέτρων είναι παρόμοιο με εκείνο που ισχύει για τις λιμενικές εγκαταστάσεις (τερματικούς σταθμούς) και το σημαντικό νέο στοιχείο του έγκειται στην επέκταση του γεωγραφικού του πεδίου προκειμένου να καλύψει ολόκληρες τις λιμενικές ζώνες και να καθορισθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με την παρεμφερή δράση που αναλαμβάνεται από τις ΗΠΑ. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο επιδιωκόμενος σκοπός θα μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερα μέσω της επέκτασης του πεδίου εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΚ) 725/2004 (2). Εντούτοις, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τους περιορισμούς που τίθενται όσον αφορά την ταχεία επέκταση του πλήρους συστήματος ασφαλείας του προαναφερθέντος Κανονισμού προκειμένου να καλυφθούν οι ευρύτερες περιοχές λιμένων, καθώς και την ανάγκη να παρασχεθεί στα κράτη μέλη, μέσω της Οδηγίας, η απαραίτητη ευελιξία για την εφαρμογή των κατάλληλων μέτρων λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική ποικιλομορφία των κοινοτικών λιμένων και τις διαφορετικές δραστηριότητες που ασκούνται σε αυτούς. Η ευελιξία δεν θα πρέπει να προκαλέσει μεγάλες διαφορές μεταξύ των μέτρων στους λιμένες της ΕΕ που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην κατάταξη των λιμένων των άλλων χωρών στους «ασφαλείς» και στην καταχώρησή τους στη μούρη λίστα των «μη ασφαλών», με την έννοια της επισημάνσης παράνομων μεταναστών και τρομοκρατών, καθώς ενδέχεται να προκληθεί στρέβλωση της αγοράς και να τεθεί σε κίνδυνο η ομαλή ροή του διεθνούς εμπορίου.

3.6 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψη (3) της ότι, με τη διεύρυνση της ΕΕ, η Μεσόγειος Θάλασσα αποκτά σημαντικότερο ρόλο. Το γεγονός ότι βρίσκεται πλησίον σε περιοχές από τις οποίες μπορούν να προκύψουν προβλήματα ασφαλείας τονίζει την ανάγκη να δοθεί Μεσογειακή διάσταση στην πολιτική ασφαλείας των θαλάσσιων μεταφορών. Η ΕΟΚΕ είχε επικροτήσει (4) την ανάπτυξη Ευρωμεσογειακού Δικτύου Μεταφορών και την ενσωμάτωση της ασφαλείας από τρομοκρατικές ενέργειες στους στόχους του. Είχε, επίσης, συμφωνήσει ότι είναι ζωτικό για τους Μεσογειακούς εταίρους να ενισχύσουν τα μέτρα ασφαλείας και η ίδρυση του Ευρωμεσογειακού Ιδρύματος για την Ασφάλεια θεωρήθηκε ως πρώτο βήμα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου.

3.7 Με την παρούσα μορφή της, η Οδηγία εστιάζεται σε διοικητικές πτυχές, χωρίς να προσδιορίζει εναρμονισμένες διαδικασίες για την εφαρμογή των λεπτομερειών που σχετίζονται με τα παραρτήματα. Αντ' αυτού, παρέχει τη δυνατότητα μελλοντικών προσαρμογών. Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι είναι επείγουσα ανάγκη να ενισχυθεί η ασφάλεια πέρα από τη διεπαφή πλοίου/λιμένα, αλλά επισημαίνει ότι θα ήταν πιο συνετό να αξιολογηθεί η πρόοδος που έχει μέχρι στιγμής επιτευχθεί επί του θέματος σε διεθνές επίπεδο, και ειδικότερα στον ΔΝΟ, στη ΔΟΕ και στον Παγκόσμιο Οργανισμό Τελωνείων (ΠΟΤ), και να παρασχεθεί ταχεία και σαφής καθοδήγηση για την υλοποίηση του στόχου της Οδηγίας.

3.8 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η Οδηγία δεν δημιουργεί νέες υποχρεώσεις σε περιοχές οι οποίες καλύπτονται ήδη από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 725/2004 (5), ή στις επεκταθείσες περιοχές λιμένων. Εντούτοις, δράττεται της ευκαιρίας να επαναλάβει τη βασική αρχή σύμφωνα με την οποία τα μέτρα ασφαλείας λιμένων θα πρέπει να είναι ισορροπημένα όσον αφορά τους στόχους που επιδιώκουν, το κόστος τους και τον αντίκτυπο τους στις ροές των μεταφορών και του εμπορίου. Ως εκ τούτου, είναι απαραίτητο να εξεταστούν προσεκτικά οι προτάσεις και να εκτιμηθεί κατά πόσον είναι ρεαλιστικές και πρακτικά εφικτές. Τα μέτρα θα πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και να τηρούν τις αρχές που αναγνωρίζονται ειδικότερα από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τρόπο ώστε να μην περιορίζουν αδικαιολόγητα τα προσωπικά ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών ούτε τη συνταγματική τάξη των επιμέρους κρατών, εξυπηρετώντας έτσι τους σκοπούς των τρομοκρατών. Συνεπώς, θα πρέπει να επιδειχθεί προσοχή ώστε να αποφευχθούν:

- η εκτροπή των συναλλαγών προς όφελος ορισμένων λιμένων (λόγω αυξημένων μέτρων ασφαλείας) και εις βάρος άλλων. Οι μικροί λιμένες ενδέχεται να πληγούν ιδιαίτερα από μία τέτοιου είδους εκτροπή των λιμενικών δραστηριοτήτων. Τα μέτρα ασφαλείας δεν θα πρέπει να αποτελέσουν ζήτημα ανταγωνισμού μεταξύ των λιμένων·
- η επιβολή δυσανάλογων γραφειοκρατικών ή οικονομικών επιβαρύνσεων·
- οποιαδήποτε ανισορροπία μεταξύ της ασφαλείας των πλοίων και της ασφάλειας των λιμενικών εγκαταστάσεων που ενδέχεται να έχει ως αποτέλεσμα την επιβολή, στα πλοία και στους φορείς εκμετάλλευσής τους, της υποχρέωσης να παρέχουν πρόσθετη ασφάλεια στην αποβάθρα για την αποκατάσταση της ισορροπίας. Οι λιμένες δεν θα πρέπει να επιβαρυνθούν αδικαιολόγητα με το κόστος της συμμόρφωσης στα προαναφερθέντα μέτρα προς όφελος άλλων τρόπων μεταφοράς·
- δυσανάλογες τεχνικές υποδομές οι οποίες μπορούν να εκληφθούν ως προώθηση συγκεκριμένων εμπορικών συμφερόντων.

3.9 Το κόστος της συμμόρφωσης προς τα συμπληρωματικά μέτρα ασφαλείας για την κάλυψη της γεωγραφικής περιοχής του πολύ ευρύτερου λιμένα, δηλαδή περιορισμοί της πρόσβασης, ελεγχος φορτίου και αποσκευών και εξακρίβωση της ταυτότητας των προσώπων θα πολλαπλασιασθεί για τους περισσότερους λιμένες, καθώς η επέκταση της εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας θα απαιτήσει πρόσθετες ρυθμίσεις από πλευράς υποδομής, εξοπλισμού, ανθρώπινου δυναμικού και κατάρτισης. Η ΕΟΚΕ, υπενθυμίζοντας τις προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της σχετικά με τη χρηματοδότηση των δαπανών ασφαλείας, καλεί εκ νέου την Επιτροπή να θεσπίσει ένα πρόγραμμα της ΕΕ για τη χρηματοδότηση της εφαρμογής των

(1) ΕΕ C 61 της 14.3.2003, ΕΕ C 32 της 5.2.2004, σ. 21.

(2) ΕΕ L 129 της 29.4.2004, σ. 6.

(3) ΕΕ C 32 της 5.2.2004, σ. 21.

(4) ΕΕ C 32 της 5.2.2004, σ. 21 και COM(2003) 376 τελικό.

(5) ΕΕ L 129 της 29.4.2004, σ. 6.

μέτρων. Η ΕΟΚΕ υποστήριξε συγκεκριμένα ότι «αν και ένα μέρος αυτού του αυξημένου κόστους θα μετακυλισθεί στους καταναλωτές, για λόγους δίκαιης μεταχείρισης, οι κυβερνήσεις της ΕΕ οφείλουν να αναλάβουν μέρος του κόστους δεδομένου ότι η τρομοκρατία αποτελεί αντίδραση στις πολιτικές των κυβερνήσεων». Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της να καταρτίσει η Επιτροπή μια σφαιρική οικονομική μελέτη σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις των αυξημένων μέτρων ασφαλείας και συντάσσεται με το σχετικό αίτημα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

3.9.1 Οι θαλάσσιοι λιμένες αποτελούν ζωτικά στοιχεία του εθνικού πλούτου. Τα μέτρα που αποσκοπούν στην ασφάλεια ολόκληρης της λιμενικής ζώνης θεωρούνται εύλογα ότι είναι μέτρα κοινής ωφελείας. Η δημόσια χρηματοδότηση τέτοιων μέτρων, επομένως, δεν θα υπόκειται στους κανόνες της Συνθήκης της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις. Λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι τα κράτη μέλη έχουν ωστόσο δυνατότητα επιλογής όσον αφορά την παροχή ή όχι δημόσιας στήριξης σε τέτοιου είδους μέτρα, θα πρέπει να διαμορφωθεί μια εναρμονισμένη προσέγγιση σε επίπεδο ΕΕ για να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού. Αυτή η προσέγγιση, η οποία συνεκτιμά επίσης τη χρηματοδότηση των μέτρων ασφαλείας των λιμενικών εγκαταστάσεων, θα πρέπει να βασιστεί στις ακόλουθες αρχές:

- το κόστος των μέτρων ασφαλείας λιμένων που λαμβάνονται σύμφωνα με την Οδηγία περί ασφαλείας λιμένων είναι προς το συμφέρον του ευρέος κοινού και θα πρέπει να καλύπτεται μέσω εθνικής δημόσιας χρηματοδότησης ή χρηματοδότησης εκ μέρους της ΕΕ·
- το κόστος των μέτρων ασφαλείας των λιμενικών εγκαταστάσεων που λαμβάνονται σύμφωνα με τον Κανονισμό για τη βελτίωση της ασφάλειας στα πλοία και στις λιμενικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί ως εξής:
  - α) όλες οι δαπάνες που πραγματοποιούνται από την υποδεικνυόμενη αρχή (εκτίμηση, έγκριση των εκτιμήσεων, έγκριση του σχεδίου, έλεγχος και πιστοποιητικό συμμόρφωσης) θα πρέπει να καλύπτονται από εθνική δημόσια χρηματοδότηση ή από χρηματοδότηση εκ μέρους της ΕΕ·
  - β) τα επαναλαμβανόμενα γενικά έξοδα για τη διενέργεια ελέγχων στο πλαίσιο των σχεδίων ασφαλείας λιμενικών εγκαταστάσεων θα πρέπει να καλύπτονται από εθνική δημόσια χρηματοδότηση ή από χρηματοδότηση εκ μέρους της ΕΕ·
  - γ) όλες οι υπόλοιπες δαπάνες ασφαλείας που σχετίζονται με τις λιμενικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να καταβάλλονται από τους χρήστες των εγκαταστάσεων αυτών σε διαφανή βάση.

3.9.2 Ο υπολογισμός του κόστους των μέτρων ασφαλείας λιμένων είναι εξαιρετικά δύσκολος. Εντούτοις, συγκριτικά, το κόστος των μέτρων ασφαλείας λιμένων θα είναι υψηλότερο από ό,τι στις ΗΠΑ λόγω γεωγραφικών αιτίων που οφείλονται στο μεγαλύτερο αριθμό λιμένων της ΕΕ. Συγκριτικά ομιλώντας, αναμένεται ότι το κόστος της συμμόρφωσης των μεγάλων ⁽¹⁾ και των μικρών λιμένων θα είναι δυσθεώρητο.

⁽¹⁾ Οι συσκευές αυτόματης αναγνώρισης του περιεχομένου των εμπορευματοκιβωτίων στο λιμένα του Ρότερνταμ κοστίζουν 14 εκατ. ευρώ (ΕΕ C 32 της 5.2.2004).

3.10 Η αδυναμία ταχείας ανταπόκρισης στα νέα δεδομένα όσον αφορά την τρομοκρατία ενδέχεται να οδηγήσει σε επαχθείς αναστολές λιμενικών δραστηριοτήτων, με κόστος ανερχόμενο σε πολλά δισεκατομμύρια. Κατά συνέπεια, ο κίνδυνος από πλευράς ασφαλείας μπορεί να καταστεί μη δασμολογικό εμπόδιο στις εμπορικές συναλλαγές.

4. Ειδικές Παρατηρήσεις

4.1 Οι λιμένες γενικώς προσδιορίζονται ικανοποιητικά από την άποψη του γεωγραφικού πεδίου και της διοίκησης και στο εσωτερικό τους συνυπάρχουν διάφορες δραστηριότητες. Κανονικά, τα όρια των λιμένων καλύπτουν τις λιμενικές εγκαταστάσεις και όχι το αντίστροφο, όπως υπονοείται στο άρθρο 2.4 ή ακόμη στον ορισμό της έννοιας «λιμένας» ή «θαλάσσιος λιμένας» στο άρθρο 3. Ο ορισμός φαίνεται να υπονοεί ότι η λιμενική ζώνη είναι μικρότερη από την περιοχή της «λιμενικής εγκατάστασης» που περιλαμβάνει επιπλέον σημεία προσδότησης, προβλήτες αναμονής και ζώνες προσέγγισης από τη θάλασσα. Συνεπώς, απαιτείται διασαφήνιση του όρου «κατισχύου» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 2.4.

4.2 Δεδομένου ότι το σχέδιο ασφαλείας λιμένων αποτελεί ρυθμιστικό σχέδιο, απαιτείται κατ'αρχήν να είναι συμβατό με τις αποφάσεις που έχουν ήδη ληφθεί κατά τη διαδικασία εφαρμογής του κώδικα ISPS και με τον Κανονισμό (ΕΚ) 725/2004 ⁽²⁾ όσον αφορά τα κριτήρια που ισχύουν για τις λιμενικές εγκαταστάσεις. Στο σχέδιο αυτό θα πρέπει να συμπεριληφθούν και τα ολοκληρωμένα σχέδια ασφαλείας για τις λιμενικές εγκαταστάσεις εντός των ορίων του λιμένα. Σε τελική ανάλυση, οι δευτερεύουσες λιμενικές εγκαταστάσεις θα πρέπει να λειτουργούν ως τμήματα του λιμένα και τα σχέδια ασφαλείας τους να ενσωματωθούν στο συνολικό σχέδιο ασφαλείας λιμένα με τις κατάλληλες προσαρμογές που είναι απαραίτητες για την εναρμόνιση και το συντονισμό τους με τους ευρύτερους στόχους του εν λόγω σχεδίου και συνεπώς η αρχή για την ασφάλεια του λιμένα θα πρέπει να φέρει την τελική εξουσία και ευθύνη.

4.3 Ο συμβουλευτικός ρόλος των προβλεπόμενων επιτροπών ασφαλείας λιμένα θα ενισχύσει την αποτελεσματική εφαρμογή του σχεδίου ασφαλείας λιμένα. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι επιτροπές αυτές θα συσταθούν από τις αρχές ασφαλείας λιμένα με επιπρόσθετο σκοπό τον προσδιορισμό των συνιστωσών του σχεδίου ασφαλείας λιμένα. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη συμμετοχή εκπροσώπων των χειριστών των συσκευών αυτόματης αναγνώρισης του περιεχομένου και των λιμενεργατών με στόχο την εξεύρεση πρακτικών λύσεων.

4.4 Το φορτίο και οι επιβάτες δεν πρέπει να υπόκεινται σε διπλό έλεγχο κατά την είσοδό τους στη λιμενική ζώνη και, εν συνεχεία, τελικός κατά την είσοδό τους στην περιοχή της 'λιμενικής εγκατάστασης'. Επιπλέον, απαιτείται μια πρακτική προσέγγιση όσον αφορά την κινητικότητα των πληρωμάτων, των επισκεπτών και των προμηθευτών των πλοίων.

4.5 Οι επιθεωρήσεις της συμμόρφωσης προς τα μέτρα ασφαλείας λιμένων σε ένα κράτος μέλος μπορούν να διεξάγονται από υπαλλήλους ασφαλείας άλλου κράτους μέλους υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Άρθρο 17.2 και 14.3).

⁽²⁾ ΕΕ L 129 της 29.4.2004, σ. 6.

5. Συμπεράσματα

5.1 Τα τραγικά γεγονότα που συνέβησαν στη Μαδρίτη στις 11 Μαρτίου 2004 επιβεβαίωσαν τους φόβους σχετικά με την ευπάθεια ολόκληρου του συστήματος των μεταφορών στις τρομοκρατικές επιθέσεις και ενίσχυσαν την πεποίθηση ότι δεν μπορεί ποτέ να επιτευχθεί απόλυτη ασφάλεια.

5.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι όλοι οι τρόποι μεταφοράς θα πρέπει να αναλάβουν το μερίδιο της ευθύνης τους, διαφορετικά ο «πιο αδύναμος κρίκος» θα είναι ο στόχος των τρομοκρατών προκειμένου να διεισδύσουν στο σύστημα. Δεν είναι ρεαλιστικό να αναμένεται να καλύψουν οι λιμένες τα κενά ασφαλείας άλλων τρόπων μεταφοράς και είναι άδικο να υποχρεούνται να επωμισθούν την οικονομική επιβάρυνση.

5.3 Η ασφάλεια της ναυτιλίας είναι ένα πρόβλημα που τίθεται σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη διεθνή και κοινοτική δράση με στόχο την επίτευξη συμφωνίας που θα προβλέπει ίση μεταχείριση για όλα τα φορτία (εμπορευματοκιβώτια) από και προς τους λιμένες της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ έχει την ακράδαντη πεποίθηση ότι η στρατηγική της αστυνόμευσης δεν αποτελεί ασφαλή στρατηγική σε έναν μη ασφαλή κόσμο. Συνεπώς, η ΕΕ θα πρέπει να πρωτοστατήσει σε διεθνή κλίμακα για την ανάπτυξη ενός ευρύτερου πλαισίου ασφαλείας το οποίο να εξετάζει συγχρόνως και τα αίτια της τρομοκρατίας και να μην επικεντρώνεται μόνον στην εξάλειψη των επιπτώσεών της.

5.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την προτεινόμενη Οδηγία περί εφαρμογής των μέτρων ασφαλείας στις ευρύτερες περιοχές λιμένων. Η ευελιξία που παρέχεται στα κράτη μέλη δυνάμει της προτεινόμενης Οδηγίας δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην κατάταξη των λιμένων των άλλων χωρών στους «ασφαλείς» και στην καταχώρηση σε μαύρη λίστα των «μη ασφαλών», καθώς ενδέχεται να προκληθεί στρέβλωση της αγοράς και να τεθεί σε κίνδυνο η ομαλή ροή του διεθνούς εμπορίου.

5.5 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι τα μέτρα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας θα πρέπει να συνδυάζονται με μέτρα για την καταπολέμηση των συνηθέστερων προβλημάτων ασφαλείας (οργανωμένο έγκλημα, πειρατεία, απάτη, λαθρεμπόριο και λαθρομετανάστευση).

5.6 Οι θαλάσσιοι λιμένες αποτελούν ζωτικά στοιχεία του εθνικού πλούτου. Τα μέτρα που αποσκοπούν στην ασφάλεια ολόκληρης της λιμενικής ζώνης θεωρούνται εύλογα ως μέτρα κοινής ωφελείας. Η δημόσια χρηματοδότηση τέτοιων μέτρων, επομένως, δεν θα υπόκειτο στους κανόνες της Συνθήκης της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις. Όσον αφορά την παροχή δημόσιας στήριξης, απαιτείται η διαμόρφωση μίας εναρμονισμένης προσέγγισης των κρατών μελών σε επίπεδο ΕΕ για να αποφευχθεί η στρέβλωση του ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου την Επιτροπή να θεσπίσει ένα πρόγραμμα της ΕΕ για τη χρηματοδότηση, όποτε τούτο κρίνεται αναγκαίο, της εφαρμογής των μέτρων αυτών. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η οικονομική διάσταση της ασφαλείας λιμένων αποτελεί μείζον ζήτημα για το διεθνές εμπόριο το οποίο χρήζει επειγόντως αντιμετώπισης εκ μέρους της ΕΕ.

5.7 Τα μέτρα ασφαλείας στις περιοχές λιμένων θα πρέπει να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα και να τηρούν τις αρχές που αναγνωρίζονται από τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τρόπο ώστε να μην περιορίζουν αδικαιολόγητα τα προσωπικά ανθρώπινα δικαιώματα των πολιτών ούτε τη συνταγματική τάξη.

5.8 Η ΕΟΚΕ τονίζει την επείγουσα ανάγκη να δοθεί Μεσογειακή Διάσταση στη ναυτιλιακή πολιτική ασφαλείας που αποκτά ζωτική σημασία με τη διεύρυνση της ΕΕ.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενέργεια σύντηξης»

(2004/C 302/07)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η ενέργεια σύντηξης»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Ιουνίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίασης της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 141 ψήφους υπέρ και 9 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

Η παρούσα γνωμοδότηση συμπληρώνει παλαιότερες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με την ενεργειακή και ερευνητική πολιτική. Εξετάζει την εξέλιξη αντιδραστήρων για την αξιοποίηση της ενέργειας σύντηξης καθώς και τα σχετικά προσδοκώμενα πλεονεκτήματα ως προς την ασφάλεια και την προστασία του περιβάλλοντος. Συνεκτιμά την παγκόσμια εμβέλεια του ενεργειακού ζητήματος. Οι σχετικές εργασίες στον τομέα της E & A σκιαγραφούνται και αξιολογούνται στον τομέα. Η γνωμοδότηση πραγματοποιείται επίσης την ευρωπαϊκή θέση κατά τις τρέχουσες διαπραγματεύσεις σχετικά με την τοποθεσία εγκατάστασης του ITER.

Περιεχόμενα:

1. Το ενεργειακό ζήτημα
2. Πυρηνική ενέργεια — Πυρηνική σχάση (Fission) και πυρηνική σύντηξη (Fusion)
3. Η έως τώρα εξέλιξη
4. Η περαιτέρω πορεία προς τον αντιδραστήρα σύντηξης
5. Το ζήτημα της τοποθεσίας εγκατάστασης του ITER
6. Σύνοψη και συστάσεις της ΕΟΚΕ

1. Το ενεργειακό ζήτημα

1.1 Η ωφέλιμη ενέργεια⁽¹⁾ αποτελεί τη βάση πάνω στην οποία οικοδομούνται ο σύγχρονος τρόπος ζωής και ο πολιτισμός μας. Μόνο η διάθεση ενέργειας σε επαρκείς ποσότητες μας επέτρεψε να φθάσουμε στο σημερινό βιοτικό επίπεδο, το οποίο, στις μεγάλες αλλά και στις αναδυόμενες βιομηχανικές χώρες, χαρακτηρίζεται από προσδόκιμο ζωής, εξασφάλιση του εφοδιασμού σε είδη διατροφής, γενική ευημερία και προσωπική ελευθερία χωρίς προηγούμενο. Χωρίς επαρκή ενεργειακό εφοδιασμό τα επιτεύγματα αυτά θα κινδύνευαν να εκμηδενιστούν.

1.2 Η ανάγκη για ασφαλή, οικονομικό, φιλικό για το περιβάλλον και βιώσιμο εφοδιασμό με ωφέλιμη ενέργεια αποτελεί κεντρικό θέμα των αποφάσεων των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων της Λισαβόνας, του Γκέτεμποργκ και της Βαρκελώνης. Ως εκ τούτου, η ενεργειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης επικεντρώνεται σε τρεις στενά συνδεδεμένους μεταξύ τους και εξίσου σημαντικούς στόχους: προστασία και βελτίωση 1) της ανταγωνιστικότητας, 2) της ασφάλειας εφοδιασμού και 3) του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο πάντοτε μιας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

⁽¹⁾ Η ενέργεια δεν καταναλώνεται, αλλά μετατρέπεται και ταυτοχρόνως αξιοποιείται. Τούτο πραγματοποιείται μέσω κατάλληλων διαδικασιών μετατροπής, όπως, λόγου χάρι, μέσω της καύσης άνθρακα, της μετατροπής αολικής ενέργειας σε ηλεκτρική, μέσω της πυρηνικής σχάσης (διατήρηση της ενέργειας $E = mc^2$). Στις περιπτώσεις αυτές, γίνεται λόγος για «ενεργειακό εφοδιασμό», «παραγωγή ενέργειας» ή «κατανάλωση ενέργειας».

1.3 Η ΕΟΚΕ, σε πολλές γνωμοδοτήσεις της, έχει διαπιστώσει ότι η επίτευξη των στόχων αυτών αναγκάζεται από σοβαρά εμπόδια και έχει ασχοληθεί αρκετές φορές με τις διάφορες πτυχές και τους δυνατούς τρόπους επίλυσης του ενεργειακού προβλήματος που δημιουργούν τα εν λόγω εμπόδια⁽²⁾. Σημειωτέες είναι εν προκειμένω οι γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με την Πράσινη Βίβλο της Επιτροπής «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού»⁽³⁾ καθώς και σχετικά με τις «Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση ενός βιώσιμου ενεργειακού εφοδιασμού»⁽⁴⁾.

1.4 Στις γνωμοδοτήσεις αυτές, η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει ότι η διάθεση και χρήση ενέργειας συνδέονται με τη ρύπανση του περιβάλλοντος, με κινδύνους, με την εξάντληση των φυσικών πόρων, με το πρόβλημα της εξάρτησης από τρίτες χώρες και με αστάθμητους παράγοντες και ότι η σημαντικότερη δράση που πρέπει να αναληφθεί για τη μείωση των κινδύνων για τον ενεργειακό εφοδιασμό και των λοιπών υφιστάμενων κινδύνων συνίσταται στην όσο το δυνατόν πολύπλευρη και ισορροπημένη χρήση όλων των μορφών και ειδών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων για την εξοικονόμηση και την ορθολογική χρήση της ενέργειας. Οι εν λόγω γνωμοδοτήσεις περιέχουν και μια σύντομη παρουσίαση⁽⁵⁾ των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων των διαφόρων διαδικασιών, η επανάληψη της οποίας, ωστόσο, εκφεύγει των ορίων του παρόντος προσχεδίου γνωμοδότησης.

1.5 Όλες οι εναλλακτικές λύσεις και τεχνικές που θα μπορούσαν να συμβάλλουν στον μελλοντικό ενεργειακό εφοδιασμό παρουσιάζουν τεχνικές ατέλειες, συνεπάγονται επιπτώσεις για το περιβάλλον, δεν επαρκούν για την κάλυψη του συνόλου των αναγκών, ενώ δεν μπορεί να προβλεφθεί το δυναμικό τους για το μακροπρόθεσμο μέλλον. Για τον λόγο αυτό, μια υπεύθυνη και διορατική ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική δεν μπορεί να θεωρήσει δεδομένη τη διασφάλιση επαρκούς, κατά την έννοια των ανωτέρω στόχων, ενεργειακού εφοδιασμού, απλώς μέσω της χρήσης ορισμένων μόνο πηγών ενέργειας. Αυτό επιβάλλεται και για λόγους εξοικονόμησης και οικολογικής χρήσης της ενέργειας.

⁽²⁾ Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας: μέσα δράσης και μηχανισμοί χρηματοδότησης (CESE 94/2004), πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προαγωγή της συνδυασμένης παραγωγής ενέργειας βάσει της ζήτησης για χρήσιμη θερμότητα στην εσωτερική αγορά ενέργειας (CESE 279/2003), σχέδιο πρότασης οδηγίας (Euratom) του Συμβουλίου με την οποία προσδιορίζονται οι βασικές υποχρεώσεις και αρχές σχετικά με την ασφάλεια των πυρηνικών εγκαταστάσεων και το σχέδιο πρότασης οδηγίας (Euratom) του Συμβουλίου σχετικά με τη διαχείριση των αναλωμένων καυσίμων και των ραδιενεργών αποβλήτων (CESE 411/2003), «Η σημασία της πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού» (TEN/133).

⁽³⁾ Πράσινη Βίβλος «Προς μια ευρωπαϊκή στρατηγική για την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού», CESE 705/2001.

⁽⁴⁾ Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, CESE 838/2002.

⁽⁵⁾ Ερευνητικές ανάγκες για τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού, CESE 838/2002· σημεία 2.1.3 επ.

1.6 Συνεπώς, δεν έχει διασφαλισθεί ακόμη ένας μακροπρόθεσμος, φιλικός για το περιβάλλον και οικονομικά αποδεκτός ενεργειακός εφοδιασμός στην Ευρώπη, αλλά ούτε και σε παγκόσμιο επίπεδο (1). Η επίλυση του προβλήματος μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω της περαιτέρω εντατικής έρευνας και της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Η έρευνα στον τομέα της ενέργειας (2) αποτελεί στρατηγικό στοιχείο και αναγκαία προϋπόθεση κάθε μακροπρόθεσμα επιτυχημένης ενεργειακής πολιτικής. Στην προαναφερθείσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ πρότεινε ανάλογο συνεκτικό Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Ερευνών, σημαντικά στοιχεία του οποίου ήδη περιλαμβάνονται τόσο στο 6ο πρόγραμμα E & A όσο και στο πρόγραμμα έρευνας και κατάρτισης της EURATOM, αλλά θεωρεί ότι ο προβλεπόμενος προϋπολογισμός για την E & A θα πρέπει να αυξηθεί αισθητά.

1.7 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ έχει υπογραμμίσει ότι η μελέτη του ενεργειακού προβλήματος πρέπει να χαρακτηρίζεται από έναν περισσότερο παγκόσμιο προσανατολισμό και να εκτείνεται σε πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα, δεδομένων ότι οι εξελίξεις στην ενεργειακή οικονομία συντελούνται με αργούς ρυθμούς, ότι οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου δεν αποτελούν τοπικό αλλά παγκόσμιο πρόβλημα και ότι θα πρέπει, κατά το δεύτερο ήμισυ του 21ου αιώνα, να αναμένουμε κλιμάκωση του ενεργειακού προβλήματος.

1.8 Τόσο το πρόβλημα που γεννάται λόγω των περιορισμένων φυσικών πόρων όσο και αυτό των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου, επιδεινώνονται ακόμη περισσότερο από την πρόγνωση ότι οι παγκόσμιες ενεργειακές ανάγκες θα διπλασιαστούν ή ακόμη και θα τριπλασιαστούν έως το 2060, ως αποτέλεσμα της πληθυσμιακής αύξησης και των αναγκών αναπλήρωσης της καυστήρησης των λιγότερο ανεπτυγμένων χωρών. Η στρατηγική που θα ακολουθηθεί και οι προοπτικές ανάπτυξης πρέπει, συνεπώς, να προσανατολιστούν πέρα από τον ορίζοντα των στόχων αυτών.

1.9 Στη γνωμοδότηση που εξέδωσε η ΕΟΚΕ πρόσφατα σχετικά με την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων, τόνισε εκ νέου ότι κάθε στρατηγική για τη βιωσιμότητα πρέπει να καλύπτει μια σαφώς μεγαλύτερη περίοδο.

1.10 Όπως έχει ήδη διαπιστώσει η ΕΟΚΕ, η εν λόγω προσέγγιση δεν ανακλάται επαρκώς στον τρόπο με τον οποίο αυτό το πρόβλημα γίνεται αντιληπτό από τους πολίτες, ούτε στις δημόσιες συζητήσεις για το θέμα αυτό. Αντιθέτως, μεταξύ αυτών που υποτιμούν τους κινδύνους και τις δυνατότητες και εκείνων που τις υπερτιμούν, το φάσμα των απόψεων είναι ευρύ. Οι γνώμες εκτείνονται από την άποψη ότι δεν υφίσταται ενεργειακό πρόβλημα και ότι μέχρι σήμερα όλα πήγαν καλά και, σε περίπτωση ανάγκης, θα βρεθούν νέα κοιτάσματα (εξάλλου, κυκλοφορούν ήδη εδώ και δεκαετίες προγνώσεις σύμφωνα με τις οποίες τα δάση θα αφανισθούν ή ότι τα αποθέματα πετρελαίου και φυσικού αερίου θα εξαντληθούν εντός των προσεχών 40 ετών), έως την άποψη ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν κάλλιστα να καλύψουν το σύνολο των ενεργειακών αναγκών, εάν όλοι οι ερευνητικοί πόροι επικεντρωθούν στο στόχο αυτό και το κοινωνικό σύνολο προσαρμοστεί αναλόγως.

(1) Τις πρώτες ενδείξεις του συνολικού προβλήματος αποτέλεσαν οι πετρελαϊκές κρίσεις (π.χ. το 1973 και το 1979), αλλά και η παρούσα αντιπαράθεση μεταξύ οικονομίας και οικολογίας, σχετικά με την κατανομή των δικαιωμάτων εκπομπών.

(2) Απόσπασμα από τη γνωμοδότηση CESE 838/2002, σημείο 7.4: «Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά την επεξεργασία από την Επιτροπή μίας στρατηγικής για ολοκληρωμένη ευρωπαϊκή ενεργειακή έρευνα, από την οποία θα προκύψει στο μέλλον ένα ευρωπαϊκό πρόγραμμα ενεργειακής έρευνας».

1.11 Ως εκ τούτου, δεν υφίσταται ακόμη μια επαρκώς ενιαία, παγκόσμια ενεργειακή πολιτική, ενώ ακόμη και μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης υπάρχουν σαφείς διαφορές ως προς την αντιμετώπιση του ενεργειακού προβλήματος.

2. Πυρηνική ενέργεια — Πυρηνική σχάση (Fission) και πυρηνική σύντηξη (Fusion)

2.1 Τόσο η πυρηνική σχάση εξαιρετικά βαρέων πυρήνων, όσο και η σύντηξη εξαιρετικά ελαφρών πυρήνων, αποτελούν διαδικασίες κατά τις οποίες, σε σύγκριση με την χρησιμοποιημένη μάζα, εκλύεται ποσότητα ενέργειας η οποία υπερβαίνει κατά ένα εκατομμύριο μονάδες την ποσότητα ενέργειας που εκλύεται κατά τις χημικές διαδικασίες.

2.2 Οι πρώτες ανακαλύψεις, το 1928, απέδειξαν ότι η πυρηνική σύντηξη αποτελεί την έως τότε ανεξήγητη πηγή ενέργειας του Ήλιου και των περισσότερων άστρων. Κατά συνέπεια, η ενέργεια σύντηξης είναι η πηγή ενέργειας που καθορίζει, μέσω της ακτινοβολίας του Ήλιου, την επιβίωσή μας αλλά και την ανάπτυξη των φυτών, την δημιουργία ορυκτών πηγών ενέργειας και την εκμετάλλευση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2.3 Όταν ανακαλύφθηκε η πυρηνική σχάση, το 1938, και αναγνωρίστηκαν οι τεράστιες δυνατότητες που προσφέρει ως πηγή ενέργειας και για ειρηνικούς σκοπούς, άρχισε μια ελπιδοφόρα και δυναμική εξέλιξη για την αξιοποίησή της.

2.4 Η πορεία της εξέλιξης αυτής κατέδειξε ότι ενώ ο στόχος της αξιοποίησης της πυρηνικής σχάσης επιτεύχθηκε εκπληκτικά σύντομα, οι ελπίδες για μια σχεδόν ανεξάντλητη επίγεια πηγή ενέργειας μέσω της πυρηνικής σύντηξης, δεν έχουν εκπληρωθεί ακόμη.

2.5 Η αξιοποίηση και των δύο μορφών πυρηνικής ενέργειας στοχεύει συγκεκριμένα i) στην παραγωγή ηλεκτρισμού χωρίς την πρόκληση εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και, επιπλέον, ii) στη βελτίωση της κατανάλωσης υδρογονανθράκων (πετρέλαιο και φυσικό αέριο), οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο ως καύσιμο στον τομέα των μεταφορών και οι οποίοι, δεδομένου ότι η καύση τους προκαλεί, σε σύγκριση με τον άνθρακα, μειωμένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, εξετάζονται ή και ήδη αξιοποιούνται εκτενέστερα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας (3).

2.6 Ωστόσο, ο τρόπος λειτουργίας, οι όροι παραγωγής, οι περιβαλλοντικές πτυχές και οι πτυχές που αφορούν την ασφάλεια, τα αποθέματα και η διαθεσιμότητα των αναγκαίων πόρων για τη διαδραστικότητα της πυρηνικής σχάσης και της πυρηνικής σύντηξης, εμφανίζουν σημαντικές διαφορές. Η πυρηνική σύντηξη παρουσιάζει για κάθε μια από τις πτυχές αυτές βασικά πλεονεκτήματα.

2.7 Η πυρηνική σχάση χρησιμοποιείται εδώ και δεκαετίες ως μέθοδος παραγωγής ενέργειας. Οι αντιδραστήρες πυρηνικής σχάσης έχουν ήδη συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στην αποφυγή των εκπομπών αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου (CO₂) και την άμβλυση των εξαρτήσεων που δημιουργούν η κατανάλωση και οι εισαγωγές αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου. Για τον λόγο αυτό, έχει επανέλθει στο προσκήνιο η συζήτηση για το ζήτημα της πυρηνικής ενέργειας, ιδίως σε σχέση με τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και τα μέσα που προβλέπονται για την επίτευξη του στόχου αυτού (κίνητρα/χρηματικές ποινές). Το θέμα αποτέλεσε αντικείμενο πρόσφατης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ (4).

(3) Με αποτέλεσμα να προκύψει ο κίνδυνος της έλλειψης καυσίμων για τις μεταφορές πολύ νωρίτερα.

(4) Η σημασία της πυρηνικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας TEN / 133.

2.8 Καύσιμη ύλη για την πυρηνική σχάση αποτελούν τα ισότοπα (*) των ιδιαίτερα βαρέων στοιχείων του περιοδικού συστήματος στοιχείων, δηλαδή του θορίου, του ουρανίου και του πλουτωνίου. Τα νερτόνια που απελευθερώνονται κατά την πυρηνική σχάση προκαλούν νέες διασπάσεις στους ατομικούς πυρήνες των στοιχείων αυτών, με αποτέλεσμα να προκαλείται μία αλυσιδωτή αντίδραση που οδηγεί στην παραγωγή ενέργειας η οποία πρέπει να ελέγχεται ως προς την έκτασή της. Η έκλυση στη βιόσφαιρα των ραδιενεργών προϊόντων σχάσης, εν μέρει ιδιαίτερα μεγάλης ημίσειας ζωής, και των ακτινίδων, που δημιουργούνται κατά την εν λόγω διαδικασία, πρέπει να εμποδιστεί για χιλιατίες. Το γεγονός αυτό προκαλεί ανησυχίες και έχει οδηγήσει μέρος της κοινής γνώμης στη γενική απόρριψη της χρήσης της πυρηνικής ενέργειας. Επιπλέον, κατά την πυρηνική σχάση δημιουργούνται και νέα σχάσιμα υλικά, όπως πλουτώνιο (από το ουράνιο με μαζικό αριθμό 238), που υπόκεινται σε έλεγχο ως υλικά που δύνανται να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή πυρηνικών όπλων.

2.9 Οι πυρηνικοί αντιδραστήρες σχάσης λειτουργούν ως κλίβανοι. Ένα απόθεμα πυρηνικής καύσιμης ύλης αρκετών ετών (σε σταθμό παραγωγής ενέργειας της τάξης μεγέθους 100 τόνων και άνω) εγκλείεται σε έναν πυρήνα αντίδρασης και, μέσα από ελεγχόμενες διαδικασίες, απελευθερώνεται ο εκάστοτε αναγκαίος αριθμός αντιδράσεων σχάσης προκειμένου να εκλυθούν οι επιδιωκόμενες ποσότητες ενέργειας. Παρά την εξαιρετικά προηγμένη τεχνολογία ρύθμισης αυτών των διαδικασιών και τη εξαιρετική ασφάλεια με την οποία πραγματοποιούνται, η υπερβολικά μεγάλη ποσότητα ενέργειας που αποθηκεύεται αρκεί για να αυξήσει ακόμη περισσότερο τις ανησυχίες. Πρόσθετες ανησυχίες προκαλεί και το φαινόμενο της υπολειπόμενης θερμότητας του αντιδραστήρα μετά την παύση του. Εξαιτίας αυτού, στους περισσότερους τύπους πυρηνικών αντιδραστήρων, ακόμη και μετά τη διακοπή λειτουργίας τους, πρέπει να συνεχιστεί η εντατική ψύξη του αντιδραστήρα για μεγάλο χρονικό διάστημα, προκειμένου να αποφευχθεί η υπερθέρμανση του προστατευτικού τους περιβλήματος.

2.10 Σχετικά με αυτούς τους προβληματισμούς, η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει και στην γνωμοδότηση (2) που εξέδωσε πρόσφατα σχετικά με το θέμα αυτό, ότι εν τω μεταξύ έχει ολοκληρωθεί η κατασκευή αντιδραστήρων πυρηνικής σχάσης της 4ης γενιάς. Σε σύγκριση με τις ήδη υψηλές προδιαγραφές ασφαλείας των υφιστάμενων αντιδραστήρων, οι αντιδραστήρες αυτοί παρουσιάζουν ακόμη μεγαλύτερη εγγενή ασφάλεια.

2.11 Αναλογικά προς την χρησιμοποιούμενη μάζα, η πυρηνική σύντηξη αποτελεί την αποτελεσματικότερη διαδικασία παραγωγής ενέργειας που μπορεί να χρησιμοποιηθεί στη γη. Οι αντιδραστήρες πυρηνικής σύντηξης είναι μονάδες που προορίζονται για την ελεγχόμενη συντέλεση διαδικασιών πυρηνικής σύντηξης και την εκμετάλλευση της εκλυόμενης κατά τις εν λόγω διαδικασίες ενέργειας, και μάλιστα ως μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συνεχούς λειτουργίας (3), κατά προτίμηση στο βασικό φορτίο. Ως καύσιμο υλικό χρησιμοποιούνται τα βαρέα ισότοπα του υδρογόνου (βλ. κατωτέρω). Το ήλιο (4), το οποίο είναι ένα αβλαβές ευγενές αέριο με χρήσιμες εφαρμογές, αποτελεί την «τέφρα» του αντιδραστήρα πυρηνικής σύντηξης.

2.12 Ωστόσο, κατά την αντίδραση της σύντηξης, η οποία συντελείται μόνον όταν τα στοιχεία της αντίδρασης προσκρούουν μεταξύ τους με πολύ μεγάλη ταχύτητα (5), απελευθερώνονται επίσης

νερτόνια, με αποτέλεσμα να παράγονται ραδιενεργά στοιχεία στα τοιχώματα του αντιδραστήρα (τα οποία μπορούν να μεταβάλουν τις μηχανικές του ιδιότητες). Για τον λόγο αυτό, ένας από τους στόχους του σχετικού προγράμματος E & A είναι η ανάπτυξη υλικών των οποίων η ραδιοτοξικότητα (6) να μειώνεται στα επίπεδα της ραδιοτοξικότητας της τέφρας του άνθρακα ήδη μετά την πάροδο εκατό ή το πολύ μερικών εκατοντάδων ετών, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης μεγάλου τμήματος αυτών των υλικών. Κατ' αυτόν τον τρόπο το πρόβλημα της τελικής εναπόθεσης περιορίζεται σημαντικά.

2.13 Από επιστημονική και τεχνική άποψη, οι διαδικασίες για την παραγωγή ενέργειας σύντηξης είναι εξαιρετικά απαιτητικές. Κατά βάση, πρόκειται για τη δύσκολη διαδικασία της θέρμανσης ενός αερίου αποτελούμενου από ισότοπα υδρογόνου (δηλαδή, ενός μείγματος δευτερίου και τριτίου) σε θερμοκρασίες άνω των 100 εκατομμυρίων βαθμών (έτσι μετατρέπεται σε πλάσμα (7)), προκειμένου η ταχύτητα των συγκρουόμενων πυρήνων να επιτύχει το ύψος που απαιτείται ώστε να συντελεστούν οι επιδιωκόμενες διαδικασίες σύντηξης. Επιπλέον, πρέπει να επιτευχθούν η συγκράτηση της ενότητας του πλάσματος για επαρκή χρόνο και η εξαγωγή και διοχέτευση προς την κατανάλωση της πυρηνικής ενέργειας σύντηξης που εκλύεται κατά την εν λόγω διαδικασία.

2.14 Οι διαδικασίες αυτές συντελούνται μέσα στο θάλαμο καύσης του αντιδραστήρα σύντηξης, ενώ τα αποθέματα ενέργειας της καύσιμης ύλης που εισάγεται συνεχώς στο θάλαμο είναι τόσο λίγα (μερικά γραμμάρια) ώστε, χωρίς επανατροφοδότηση, να επαρκούν για παραγωγή ισχύος μόλις μερικών λεπτών και να αποφεύγονται οι ανεπιθύμητες διαρροές ενέργειας. Επιπλέον, ακριβώς το γεγονός ότι κάθε σφάλμα χειρισμού οδηγεί στην ψύξη και στην παύση της «θερμοπυρηνικής» διαδικασίας καύσης (8), αποτελεί μία εγγενή πρόσθετη δικλείδα ασφαλείας.

2.15 Οι εν λόγω εγγενείς ασφαλιστικές δικλείδες, η δυνατότητα δραστηκής μείωσης των μεγάλης διάρκειας ζωής ραδιοτοξικών αποβλήτων, δεδομένου ότι κατά τη σύντηξη δεν δημιουργούνται καν προϊόντα σχάσης και μεγάλης διάρκειας ζωής και ιδιαίτερα επικίνδυνα συστατικά (ακτινίδες) και το σχεδόν ανεξάντλητο απόθεμα πόρων που προσφέρουν, καθιστούν τη χρήση της ενέργειας σύντηξης ένα ιδιαίτερα ελκυστικό και καθοριστικό στοιχείο του βιώσιμου ενεργειακού εφοδιασμού στο μέλλον και συμβάλλουν κατ' αυτόν τον τρόπο στην επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων.

2.16 Όσον αφορά το ζήτημα αυτό, η ΕΟΚΕ έχει τονίσει ήδη σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ότι ο προσανατολισμός της E & A προς την αξιοποίηση της ενέργειας σύντηξης, συνιστά ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο της μελλοντικής ενεργειακής πολιτικής και αποτελεί αξιοσημείωτο παράδειγμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και ότι, για τον λόγο αυτό, πρέπει, στο πλαίσιο των κοινοτικών προγραμμάτων-πλαισίων και των ερευνητικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων Ευρατόμ, να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην προώθηση των εν λόγω εργασιών.

(*) Άτομα του ίδιου στοιχείου, διαφορετικής όμως μάζας (διαφορετικός αριθμός νερτονίων στους πυρήνες των ατόμων).

(2) Οι προκλήσεις του πυρηνικού τομέα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

(3) κατά περίπτωση με σύντομες διακοπές λειτουργίας ανά ώρα.

(4) Το ήλιο διαθέτει εξαιρετικά σταθερό πυρήνα, ενώ, από χημικής απόψεως, αποτελεί αδρανές αέριο (εξ ου και η ονομασία «ευγενές αέριο»).

(5) Συνήθως 1 000 χλμ/δευτερόλεπτο.

(6) Ραδιοτοξικότητα λέγεται το μέτρο με το οποίο εκτιμάται η βλαβερότητα της ακτινοβολίας ενός ραδιονουκλιδίου για τον ανθρώπινο οργανισμό.

(7) Σε αυτές τις θερμοκρασίες το αέριο είναι πλήρως ιονισμένο (δηλαδή, τα αρνητικά φορτισμένα ηλεκτρόνια έχουν αποδραμευτεί από το άτομο τους και, συνεπώς, κινούνται ελεύθερα, όπως και οι θετικά φορτισμένοι πυρήνες), με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα μέσο που αποτελεί καλό αγωγό του ηλεκτρισμού, το οποίο, μεταξύ άλλων, μπορεί να περιβάλλεται από μαγνητικά πεδία. Το μέσο αυτό ονομάζεται «πλάσμα».

(8) Περιγραφή της «θερμοπυρηνικής» διαδικασίας καύσης: βλ. σημείο 3.9.

3. Η έως τώρα εξέλιξη

3.1 Οι πρώτες σκέψεις σχετικά με την χρήση της ενέργειας σύντηξης για ειρηνικούς σκοπούς εκφράστηκαν πριν από μόλις 50 έτη. Ενώ την εποχή εκείνη μερικά κράτη διέθεταν ήδη την τεχνολογία χρήσης των διαδικασιών σύντηξης για την παραγωγή όπλων (βόμβα υδρογόνου), το βήμα προς την αξιοποίηση της ενέργειας σύντηξης για ειρηνικούς σκοπούς έμοιαζε με μια πολλά υποσχόμενη εξέλιξη μεν, πλην όμως, εξαιρετικά δύσκολη και μακροπρόθεσμη.

3.2 Δύο θέσεις από την εποχή εκείνη, οι οποίες εξακολουθούν να μνημονεύονται έως και σήμερα, διαφωτίζουν τα παραπάνω και αποδεικνύουν ότι από ωρίς είχε κατανοηθεί η διάσταση μεταξύ των υψηλών προσδοκιών και των εξαιρετικά δύσκολων φυσικών και τεχνικών προβλημάτων. Αφενός, ο Homi J. Bhabha είχε δηλώσει στην εναρκτήρια ομιλία του της πρώτης διεθνούς διάσκεψης για τις ειρηνικές εφαρμογές της ατομικής ενέργειας, που πραγματοποιήθηκε στη Γενεύη το 1955: «A venture to predict that a method will be found for liberating fusion energy in a controlled manner within the next two decades.»⁽¹⁾ Αφετέρου, το 1956, στο πρώτο ολοκληρωμένο άρθρο⁽²⁾ που επέτρεψαν οι ΗΠΑ να δημοσιευτεί σχετικά με το θέμα της σύντηξης, το επιστημονικό περιοδικό «Reviews of Modern Physics» έγραφε: «However, the technical problems to be solved seem great indeed. When made aware of these, some physicists would not hesitate to pronounce the problem impossible of solution.»⁽³⁾

3.3 Εκ των υστέρων μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι μεταξύ των ποικίλων ιδεών που εκφράστηκαν εκείνη την εποχή σχετικά με τον τρόπο που θα μπορούσε να υλοποιηθεί το εν λόγω σχέδιο, υπήρχαν και ιδέες που βασίζονταν στη λεγόμενη «μαγνητική περίσφιξη», οι οποίες στο μεταξύ αποδείχθηκαν ως οι πιο επιτυχημένες και πολλά υποσχόμενες διαδικασίες για την επίτευξη των απαιτούμενων συνθηκών. Η απόδειξη αυτή ήταν ωστόσο αποτέλεσμα επίπονων προσπαθειών, που συνοδεύονταν από εμπόδια και αποτυχίες, για την περαιτέρω εξέλιξη και βελτιστοποίησή τους από επιστημονική και τεχνική άποψη. Πρόκειται για την εφαρμογή του μοντέλου TOKAMAK (ακρωνύμιο της ρωσικής ονομασίας της συσκευής: σπειροειδής⁽⁴⁾ μαγνητικός θάλαμος), και της συσκευής STELLARATOR. Και οι δύο διαδικασίες είναι παραλλαγές της κοινής βασικής ιδέας, δηλαδή της περίσφιξης, σύμφωνα με τις απαιτούμενες συνθήκες, του θερμαινόμενου πλάσματος, μέσω κατάλληλα δομημένων σπειροειδών μαγνητικών πεδίων.

3.4 Τον πρωτοποριακό ρόλο σε αυτό το πλαίσιο διαδραμάτισε το κοινοτικό έργο JET (Joint European Torus), ο τεχνικός σχεδιασμός του οποίου⁽⁵⁾ ολοκληρώθηκε είκοσι χρόνια μετά⁽⁶⁾. Μέσω του JET, κατά την πειραματική φάση του, οι επιστήμονες όχι μόνο κατόρθωσαν να επιτύχουν πραγματικά για πρώτη φορά τις απαιτούμενες θερμοκρασίες του πλάσματος, αλλά, τη δεκαετία του 1990, με την αξιοποίηση της διαδικασίας σύντηξης δευτερίου-τριτίου, να ελέγξουν και την έκλυση αξιόλογων ποσοτήτων (περίπου 20 Mega-joule σε κάθε πειραματική διαδικασία) ενέργειας σύντηξης. Με τον τρόπο αυτό, κατέστη εφικτό να εκλυθεί βραχυπρόθεσμα από το πλάσμα σχεδόν τόση παραχθείσα μέσω των αντιδράσεων σύντηξης ισχύς, όση τροφοδοτήθηκε για τη θέρμανσή του.

3.5 Η επιτυχία αυτή κατέστη εφικτή με τη επικέντρωση όλων των προσπαθειών στο ερευνητικό πρόγραμμα των Ευρωπαϊκών

Κοινοτήτων για τη σύντηξη, εκτελούμενο στο πλαίσιο του προγράμματος Ευρατόμ. Στο δίκτυο του προγράμματος αυτού, τα επιμέρους εργαστήρια των κρατών μελών, τα οποία είναι συνδεδεμένα με το Ευρατόμ με τις εκάστοτε πειραματικές εγκαταστάσεις τους και το μέρος του έργου που τους έχει ανατεθεί καθώς και με τη συμμετοχή τους στο JET, απέκτησαν μια νέα, κοινή ταυτότητα. Από αυτή την άποψη, ο Ευρωπαϊκός Ερευνητικός Χώρος έχει ήδη υλοποιηθεί πρώιμα και έχει συνεπώς αποδείξει την αποτελεσματικότητά του.

3.6 Κατ' αυτόν τον τρόπο ολοκληρώθηκε με επιτυχία το πρώτο, αποφασιστικό βήμα της παγκόσμιας έρευνας στον τομέα της ενέργειας σύντηξης και αποδείχθηκε, έτσι, στην πράξη η αρχή της φυσικής της παραγωγής και μαγνητικής περισφίξης των πλάσμάτων σύντηξης.

3.7 Καθοριστικής σημασίας για την πρόοδο αυτή αποτέλεσε μια υποδειγματική συνεργασία σε παγκόσμιο επίπεδο, το συντονισμό της οποίας ανέλαβαν μεταξύ άλλων οργανώσεις όπως η ΔΟΑΕ (Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας) και η ΔΕΕ (Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας). Καθοριστικό ρόλο διαδραμάτισε κυρίως η ευρωπαϊκή έρευνα. Ως αποτέλεσμα της φιλοδοξίας προσπάθειάς της να φτάσει και να ξεπεράσει τα επιτεύγματα των ΗΠΑ, η Ευρώπη έχει κατακτήσει πλέον την πρωτοκαθεδρία στον εν λόγω τομέα, γεγονός που αναγνωρίζεται διεθνώς.

3.8 Με απαρχή μια πρωτοβουλία των προέδρων Gorbatschow και Reagan και μεταγενέστερα και του προέδρου Mitterand, η οποία δρομολογήθηκε ήδη πριν από 17 χρόνια, προέκυψε το έργο ITER⁽⁷⁾, για την ανάπτυξη, ως κοινοτικού σχεδίου παγκόσμιας κλίμακας, του πρώτου πειραματικού αντιδραστήρα με θετικό ισοζύγιο ισχύος του πλάσματος (που σημαίνει ότι από το πλάσμα εκλύεται, μέσω διαδικασιών σύντηξης, σαφώς περισσότερη ισχύς από όση διοχετεύεται σε αυτό) και ενδεχομένως για την κατασκευή και λειτουργία του σε κοινοτικό επίπεδο. Το ITER στοχεύει στο να αποδείξει σε επίπεδο σταθμού παραγωγής ότι, από επιστημονικής και τεχνικής πλευράς, είναι εφικτή η παραγωγή ωφέλιμης ενέργειας από την πυρηνική σύντηξη μέσω της καύσης πλάσματος.

3.9 Με τον όρο «καύση» (ονομάζεται επίσης «θερμοπυρηνική καύση») εννοείται η κατάσταση εκείνη κατά την οποία η εκλυόμενη μέσω των διαδικασιών σύντηξης ενέργεια (πιο συγκεκριμένα: η ενέργεια με την οποία είναι φορτισμένοι οι πυρήνες ηλίου που δημιουργούνται) συμβάλλει σε σημαντικό βαθμό στη διατήρηση των απαιτούμενων, εξαιρετικά υψηλών, συνθηκών θερμοκρασίας του πλάσματος. Τα αποτελέσματα των πειραμάτων που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα κατέδειξαν ότι αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω μηχανισμών επαρκούς μεγέθους, ανάλογου με αυτό των μονάδων ισχύος. Το μέγεθος του ITER καθορίστηκε με βάση αυτή τη διαπίστωση.

3.10 Το εν λόγω πρόγραμμα βρίσκεται συνεπώς σε ένα μεταβατικό στάδιο μεταξύ έρευνας και ανάπτυξης, χωρίς, ωστόσο, να είναι εφικτός ο αυστηρός διαχωρισμός αυτών των δύο σταδίων. Για την επίτευξη των στόχων του ITER πρέπει αφενός να διερευνηθούν τα φυσικά ζητήματα που μπορούν να αποσαφηνιστούν μόνο μέσω της μεγάλης σε χρονική διάρκεια καύσης του πλάσματος, και αφετέρου να χρειασθεί να αναπτυχθούν τεχνικά εξαρτήματα (όπως, λόγου χάρη, πολύ ισχυροί υπεραγωγάμοι μαγνήτες, ένας θάλαμος καύσης ικανός να συγκρατήσει το πλάσμα⁽⁸⁾, μονάδες για την θέρμανση του πλάσματος κτλ.) τα οποία, βάσει παρόμοιων προδιαγραφών και διαστάσεων κατασκευής, θα χρησιμοποιηθούν μεταγενέστερα σε έναν εν λειτουργία αντιδραστήρα ισχύος. Τούτο είναι συνεπώς το πρώτο βήμα μετάβασης από τη φυσική στην τεχνολογία μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

(1) «Τολμώ να προβλέψω ότι μέσα στις επόμενες δύο δεκαετίες θα βρεθεί μια μέθοδος για την ελεγχόμενη απελευθέρωση της ενέργειας σύντηξης».

(2) Rev. Mod. Phys. 28, 338 (1956)

(3) «Ωστόσο, τα τεχνικά προβλήματα που πρέπει ακόμη να επιλυθούν είναι πράγματι πολύ μεγάλα. Όταν τα συνειδητοποιήσουν, μερικοί φυσικοί επιστήμονες δεν θα διστάσουν να διακηρύξουν την αδυναμία επίλυσης του εν λόγω προβλήματος».

(4) Τοροειδής: σπειροειδής.

(5) Σχεδιασμός με βάση της αρχή του TOKAMAK.

(6) Μέσω της JET κατέστη δυνατή η πρακτική εφαρμογή της θεωρίας του Bhabha και η επαλήθευση της πρόβλεψής του.

(7) Η αρχική του ονομασία ήταν Διεθνής Θερμοπυρηνικός Πειραματικός Αντιδραστήρας, σήμερα όμως είναι γνωστό με το ακρωνύμιο του.

(8) «Αλληλεπιδράσεις πλάσματος-τοιχωμάτων»

3.11 Τα αποτελέσματα των προσαθειών σχεδιασμού του ITER σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν ήδη λάβει τη μορφή στοιχείων μελέτης, εκτενών σχεδίων κατασκευής καθώς και τη μορφή πρωτότυπου και δοκιμασμένων συστατικών στοιχείων. Την βάση αυτών αποτελούν η εμπειρία και τα συμπεράσματα που έχουν συναχθεί από το σύνολο των προηγούμενων πειραμάτων στα οποία πρωτοστάτησε η JET, όχι μόνο για το ευρωπαϊκό, αλλά και για το παγκόσμιο πρόγραμμα πυρηνικής σύντηξης.

3.12 Οι γραμμικές διαστάσεις του ITER (μέση μεγάλη διάμετρος της σφαίρας του πλάσματος 12 μέτρα, χωρητικότητα του θαλάμου καύσης περίπου 1 000 cbm) θα είναι συνεπώς σχεδόν διπλάσιες από εκείνες της JET. Με το ITER θα παράγεται ενέργεια σύντηξης ισχύος περίπου 500 MW —ένισχυση της ισχύος κατά δέκα φορές⁽¹⁾— ενώ θα επιτυγχάνονται αντιδράσεις σύντηξης διάρκειας τουλάχιστον 8 λεπτών η καθεμία (σε περίπτωση μειωμένης αύξησης της ισχύος κατά βάση απεριόριστης διάρκειας καύσης).

3.13 Το κόστος κατασκευής του ITER προβλέπεται να ανέλθει σε περίπου 5 δις ευρώ.⁽²⁾

3.13.1 Το κύριο μέρος του κόστους αυτού θα καταβληθεί στις εταιρείες στις οποίες θα ανατεθεί η κατασκευή και η συναρμολόγηση των επιμέρους τμημάτων της πειραματικής εγκατάστασης. Από την ουσιαστική συμμετοχή της Ευρώπης στην κατασκευή του ITER θα επωφεληθεί η ευρωπαϊκή βιομηχανία αυξάνοντας την ικανότητά της για καινοτομία αλλά και τις γνώσεις της στον τομέα της τεχνολογίας, γεγονός που εξυπηρετεί τους στόχους της Λισσαβώνας.

3.13.2 Η βιομηχανία επωφελήθηκε και κατά το παρελθόν από τα κερδοφόρα υποπροϊόντα του προγράμματος σύντηξης⁽³⁾. Το σημαντικό αυτό δευτερεύον κέρδος που θα προκύψει από την κατασκευή του ITER αναμένεται να είναι ιδιαίτερα υψηλό.

3.13.3 Κατά την περίοδο κατασκευής του ITER, το ύψος των ευρωπαϊκών δαπανών (δηλαδή της Κοινότητας και των κρατών μελών) που απαιτούνται για ολόκληρο το πρόγραμμα σύντηξης προβλέπεται ότι δεν θα υπερβεί το 0,2 % του κόστους της τελικής κατανάλωσης σε ενέργεια στην Ευρώπη.

3.14 Η εταιρική συνεργασία για το ITER ξεκίνησε αρχικά μεταξύ της ΕΕ, της Ιαπωνίας, της Ρωσίας και των ΗΠΑ, οι οποίες, στην πορεία της διαρκώς μεταβαλλόμενης εξέλιξης⁽⁴⁾ του προγράμματος, αποχώρησαν πριν από πέντε έτη περίπου για να επανενταχθούν το 2003, ενώ προσχώρησαν επίσης η Νότια Κορέα και η Κίνα. Στο πλαίσιο της εν λόγω συνεργασίας, αφενός μπόρεσε να επιμεριστεί το κόστος του σχεδιασμού μεταξύ όλων των σημαντικών εταιριών της παγκόσμιας έρευνας για την ενέργεια, αφετέρου διασφαλίστηκε, επίσης, ότι το σύνολο των παγκοσμίως διαθέσιμων ερευνητικών αποτελεσμάτων θα αξιοποιούνταν για το σχεδιασμό του ITER.

3.15 Επιπλέον, κατά αυτόν τον τρόπο αναδείχθηκε και η σημασία του σχεδίου ως ενός έργου παγκοσμίως διαστάσεων για την επίλυση ενός παγκόσμιου προβλήματος.

(1) Αυτό σημαίνει ότι στο πλάσμα σύντηξης παράγεται δέκα φορές μεγαλύτερη ισχύς πυρηνικής σύντηξης από την ισχύ που τροφοδοτείται στο πλάσμα μέσω ειδικών μονάδων, όπως οι εγχυτήρες ουδέτερης ακτινοβολίας ή οι πομποί υψηλής συχνότητας.

(2) Σύμφωνα με το έγγραφο COM(2003) 215 τελικό της Επιτροπής, το κόστος κατασκευής του ITER εκτιμάται σε 4 570 ευρώ (σε τιμές του 2000).

(3) Βλ. π.χ. «Spin-off benefits from Fusion R & D» EUR 20229-Fusion energy-Moving forward ISBN 92-894-4721-4 καθώς και το Δελτίο «Making a Difference» του ερευνητικού κέντρου Culham Science Centre, Abingdon, Oxfordshire OX14 3DB, U.K.

(4) Λεπτομερής παρουσίαση της περίπλοκης και μεταβαλλόμενης ιστορίας του εν λόγω σχεδίου δεν δύναται να παρατεθεί σε αυτό το πλαίσιο επειδή θα υπέρβαινε τα όρια της γνωμοδότησης.

3.16 Επιπλέον, η κατασκευή και η εκμετάλλευση του ITER από κοινού, θα προσφέρει σε όλες τις χώρες που συμμετέχουν στο πρόγραμμα σημαντική αύξηση γνώσεων και τεχνολογικών δεξιοτήτων (βλ. σχετικά και το κεφάλαιο 5), όχι μόνο όσον αφορά αυτό το νέο σύστημα παραγωγής ενέργειας, αλλά και όσον αφορά γενικά την καινοτομία στον τομέα των προηγμένων τεχνολογιών.

3.17 Η ανάπτυξη ενός μηχανισμού με τους στόχους του ITER για μια και μοναδική φορά παγκοσμίως, θα αποτελούσε, ωστόσο, καινοτομία στην ιστορία της τεχνολογίας, δεδομένου ότι για την εξέλιξη αυτή δεν θα λαμβάνονταν υπόψη η ανάπτυξη και τα αποτελέσματα δοκιμών ανταγωνιστικών, εξίσου εξελιγμένων, εναλλακτικών επιλογών - όπως συνέβη π.χ. κατά την εξέλιξη της αεροπορίας, της αστροναυτικής ή των πυρηνικών αντιδραστήρων σχάσης.

3.18 Εντούτοις, αυτός ο περιορισμός, που θα γινόταν για λόγους οικονομίας, θα έπρεπε να υποστηριχθεί από ιδιαίτερα αποτελεσματικά συνοδευτικά προγράμματα, στα οποία θα υπήρχαν περιθώρια ανάπτυξης καινοτόμων ιδεών και παραλλαγών σχεδίων⁽⁵⁾ που θα μείωναν τους αναπτυξιακούς κινδύνους και θα εξετάζονταν, ωστόσο, αρχικά σε περιορισμένη έκταση και κατά συνέπεια με μικρό κόστος.

4. Ο περαιτέρω δρόμος προς τον αντιδραστήρα σύντηξης

4.1 Τα συσσωρευμένα αποτελέσματα του ITER, τα οποία αναμένονται μετά 20 έτη περίπου από την έναρξη της κατασκευής του αντιδραστήρα, θα προσφέρουν τα βασικά στοιχεία για το σχεδιασμό και την κατασκευή του πρώτου πυρηνικού αντιδραστήρα επίδειξης DEMO, ο οποίος θα παράγει ηλεκτρική ενέργεια. Ως εκ τούτου, η κατασκευή του DEMO μπορεί να ξεκινήσει σε περίπου 20-25 χρόνια.

4.2 Βάσει των απόψεων που επικρατούν σήμερα, ο σχεδιασμός των αντιδραστήρων πυρηνικής σύντηξης πρέπει να διαθέτει τα εξής χαρακτηριστικά:

— Διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας για την κάλυψη του φορτίου βάσης και ισχύος ανάλογης προς τα μεγέθη που δίνουν οι σημερινές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Επίσης, η δυνατότητα παραγωγής υδρογόνου.

— Ωριαία τροφοδότηση καύσιμης ύλης⁽⁶⁾ π.χ. για μια μονάδα 1 GW⁽⁷⁾ (ηλεκτρική ισχύς): περίπου 14 γραμ. βαρέως υδρογόνου (δευτέριο) >ως συστατικού περίπου 420 χιλ.μ. φυσικού ύδατος και περίπου 21 γραμ. πολύ βαρέως υδρογόνου (τριτίου) >παραγόμενου από περίπου 42 γραμ. λιθίου 6 (Li) ως συστατικού περίπου 570 γραμ. φυσικού λιθίου

— Παγκόσμια κατανομή των αποθεμάτων καυσίμων υλών πέρα από τα όρια των εκάστοτε ιστορικών εποχών.⁽⁸⁾

(5) Ως παράδειγμα θα πρέπει να αναφερθεί ο αντιδραστήρας STELLARATOR

(6) Συγκριτικά: ένας λιγνιτικός σταθμός ηλεκτροπαραγωγής χρειάζεται αντιστοιχώς περίπου 1 000 τόνους λιγνίτη.

(7) 1 GW(γίγαβάτ)= 1 000 MW (μεγαβάτ).

(8) Το λίθιο μπορεί να εξαχθεί από ορισμένα πετρώματα, από τον πυθμένα λιμνών αλμυρού νερού, από γεωθερμικές πηγές και πηγές μεταλλικών υδάτων, από το νερό που εξάγεται από τις πετρελαιοπηγές και από το θαλάσσιο νερό. Τα αποθέματα που είναι γνωστά έως σήμερα επαρκούν για την κάλυψη του δεκαπλάσιου των συνολικών σημερινών παγκόσμιων αναγκών για πολλές χιλιετίες.

- Ωριαία παραγωγή τέφρας ανάλογης ισχύος: περίπου 50 γραμ ήλιο (¹).
- Ύπαρξη εσωτερικού κυκλώματος (²) του ραδιενεργού στοιχείου τρίτιο (περίοδος ημιζωής 12,5 χρόνια), το οποίο παράγεται μέσα στο περιβλήμα του θαλάμου καύσης από το λίθιο.
- Ανάλογα με την επιλογή των υλικών, μείωση της ραδιοτοξικότητας των υλικών του θαλάμου καύσης που παράγουν τα νετρόνια στα επίπεδα της ραδιοτοξικότητας της τέφρας του άνθρακα μετά το πέρασμα εκατό ή μερικών εκατοντάδων χρόνων.
- Αποφυγή του κινδύνου μη ελεγχόμενης εξαγωγής ισχύος. Η καύσιμη ύλη τροφοδοτείται, όπως και στην περίπτωση ενός θαλάμου καύσης αερίων, εξωτερικά και, μετά την παύση λειτουργίας του αντιδραστήρα, επαρκεί για καύση διάρκειας μερικών μόλις λεπτών.
- Μηδενισμός των πιθανοτήτων ατυχήματος με έκλυση τόσο μεγάλων ποσοτήτων ραδιενέργειας (σωματίδια, τρίτιο, κτλ.) που να επιβάλλεται η εκκένωση και περιοχών γύρω από την τοποθεσία του πυρηνικού αντιδραστήρα.
- Λόγω των εγγενών χαρακτηριστικών ασφαλείας και του ελάχιστου ποσοστού ραδιοτοξικών στοιχείων που μπορούν να ελευθερωθούν, περιορισμένος κίνδυνος ζημιών σε περίπτωση τρομοκρατικής ενέργειας.
- Μέγεθος του σταθμού (χωρικές διαστάσεις) ανάλογο προς τις διαστάσεις των σημερινών μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.
- Η δομή του κόστους πρέπει να είναι ανάλογη με εκείνη των υπαρχόντων πυρηνικών σταθμών: το κόστος συνίσταται κατά κύριο λόγο στο επενδυτικό κόστος κατασκευής της μονάδας, δεδομένου ότι το κόστος για την προμήθεια με καύσιμη ύλη είναι ουσιαστικά αμελητέο.

4.3 Για την ανάπτυξη του DEMO, πέρα από ορισμένα βασικά ζητήματα, όπως η ενεργειακή εκμετάλλευση και οι διαδικασίες που περιορίζουν τη διάρκεια καύσης, οι οποίες θα πρέπει ήδη να διερευνηθούν και να επιδειχθούν μέσω του ITER, και πέρα από τις ήδη διαθέσιμες ή τις υπό ανάπτυξη για το σκοπό αυτό απαιτητικές τεχνολογικές διαδικασίες, κρίνεται απαραίτητη η προαγωγή και ενίσχυση και άλλων σημαντικών τεχνολογικών εξελίξεων.

4.4 Το στάδιο αυτό αφορά πρωτίστως το εσωτερικό κύκλωμα της καύσιμης ύλης (παραγωγή και χειρισμός του τρίτιου), την εξαγωγή ισχύος, την ανθεκτικότητα των υλικών υπό συνθήκες φόρτισης του πλάσματος (αλληλεπίδραση πλάσματος- τοιχωμάτων) και νετρονικού βομβαρδισμού, την τεχνολογία επισκευών, την τελειοποίηση των τεχνολογιών εξ αποστάσεως χειρισμού, καθώς και τις τεχνικές για την αύξηση της διάρκειας καύσης, με στόχο την επίτευξη απόλυτα συνεχόμενης διαδικασίας καύσης. Ιδιαίτερα σημαντικό μέλημα αποτελεί και η ανάπτυξη κατάλληλων δομικών υλικών με χαμηλό ενεργειακό περιεχόμενο ή με ενεργειακό περιεχόμενο σύντομης διάρκειας ζωής, τα οποία, βάσει μακροχρόνιας δοκιμής και πιστοποίησής τους, πρέπει να υποβληθούν σε δραστηκότερη επεξεργασία.

4.5 Ωστόσο, θα ήταν σφάλμα να πιστέψουμε ότι με την κατασκευή του DEMO η αποστολή των προγραμμάτων E & A θα έχει εκπληρωθεί. Η ιστορία της τεχνολογίας καταδεικνύει ότι σε πολλές περιπτώσεις η εντατική έρευνα και ανάπτυξη άρχιζαν μετά την κατασκευή του πρωτότυπου δείγματος.

(¹) Συγκριτικά: ένας λιγνιτικός σταθμός ηλεκτροπαραγωγής ίδιας ισχύος εκπέμπει αντιστοίχως περίπου 1000 τόνους διοξειδίου του άνθρακα (CO₂).

(²) Με την εξαίρεση του αρχικού εξοπλισμού, ο οποίος μπορεί να παραχθεί π.χ. από ελεγχόμενους αντιδραστήρες πυρηνικής σύντηξης υδρογόνου (στον Καναδά).

4.5.1 Η ιστορία της τεχνολογίας καταδεικνύει επίσης ότι τα πρώτα δείγματα μιας νέας τεχνολογίας είναι συχνά χοντροκομμένες, ατελείς μηχανές, συγκρινόμενα με τα τελικά μοντέλα των κομψών μηχανών που βαθμιαία παράγονται με την εξέλιξη των εν λόγω δειγμάτων.

4.5.2 Η σύγχρονη βελτιστοποίηση των κινητήρων ντίζελ επιτεύχθηκε 100 σχεδόν έτη μετά την ανακάλυψή τους. Έτσι, και οι αντιδραστήρες σύντηξης θα βελτιώνονται, θα βελτιστοποιούνται και θα πρέπει να προσαρμόζονται στις νέες απαιτήσεις που θα προκύπτουν.

5. Το ζήτημα της τοποθεσίας εγκατάστασης του ITER

5.1 Επί του παρόντος διεξάγεται μία έντονη διαμάχη σε ύψιστο πολιτικό επίπεδο σχετικά με τον τόπο εγκατάστασης του ITER, με διεκδικήτριες την πόλη Cadarache (³) στην Ευρώπη και την περιοχή Rokkasho-Mura (⁴) στην Ιαπωνία, από την έκβαση της οποίας θα εξαρτηθεί τόσο η χρηματοδοτική συμμετοχή των διαφόρων εταίρων, όσο και η διαμόρφωση του αναγκαίου συνοδευτικού προγράμματος.

5.2 Πριν από την επαναπροσχώρηση των ΗΠΑ στην εταιρική συνεργασία για το ITER δεν υπήρχε ουσιαστικά καμία αμφιβολία ότι η Ευρώπη θα ήταν ο τόπος εγκατάστασης του ITER, δεδομένου ότι έτσι, μεταξύ άλλων, θα διασφαλιζόταν με τον καλύτερο τρόπο η επιτυχία του ITER, όπως και του JET.

5.3 Ωστόσο, έχει πλέον προκύψει μια νέα κατάσταση εφόσον σήμερα οι ΗΠΑ και η Κορέα προωθούν την επιλογή της περιοχής Rokkasho-Mura στην Ιαπωνία ως τόπου εγκατάστασης του πειραματικού αντιδραστήρα, παρά το γεγονός ότι η θέση Cadarache παρουσιάζει σαφή και ακόμη και σήμερα γενικώς αποδεκτά τεχνικά πλεονεκτήματα. Τυχόν επιλογή της ανωτέρω τοποθεσίας θα σημάει την απώλεια από την Ευρώπη της ηγετικής της θέσης και των καρπών των έως τώρα επενδύσεων και προσπαθειών της, με όλες σχετικές επιπτώσεις για την έρευνα και τη βιομηχανία.

5.4 Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει, χαιρετίζει και υποστηρίζει την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25/26 Μαρτίου 2004, στην οποία αφενός επιβεβαιώνει την ομόφωνη υποστήριξή του στην «ευρωπαϊκή προσφορά» και αφετέρου καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις σχετικά με το σχεδίο ITER με στόχο να επιτευχθεί η έναρξη της λειτουργίας του, όσο το δυνατό ταχύτερα, στην ευρωπαϊκή υποψήφια τοποθεσία.

6. Σύνοψη της γνωμοδότησης και συστάσεις της ΕΟΚΕ

6.1 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής ότι η χρήση της ενέργειας σύντηξης για ειρηνικούς σκοπούς μπορεί να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην μακροπρόθεσμη αντιμετώπιση του ενεργειακού εφοδιασμού, με κριτήριο τη βιωσιμότητα, τη φιλικότητα προς το περιβάλλον και την ανταγωνιστικότητα.

(³) Στην περιοχή Aix-en-Provence, βορειοδυτικά της Μασσαλίας, στη Γαλλία.

(⁴) Στη βόρεια Ιαπωνία.

6.1.1 Οι λόγοι που συνηγορούν υπέρ αυτής της άποψης είναι τα δυνητικά πλεονεκτήματα αυτής της τεχνολογίας του μέλλοντος, όπως:

- το δευτέριο και το λίθιο ως πηγές καυσίμων, είναι, εντός ιστορικών χρονικών ορίων, ανεξάντλητα·
- η χρήση τους δεν δημιουργεί αέρια βλαβερά για το περιβάλλον ή προϊόντα σχάσης ή ακτινίδες·
- οι εγγενείς δικλίδες ασφαλείας εμποδίζουν κάθε ανεξέλεγκτη εξαγωγή ισχύος⁽¹⁾
- η ραδιοτοξικότητα των υλικών του θαλάμου καύσης μειώνεται στα επίπεδα της ραδιοτοξικότητας της τέφρας του άνθρακα, μετά το πέρασμα εκατό ή μερικών εκατοντάδων χρόνων· κατ' αυτόν είναι εξαιρετικά περιορισμένος.

6.1.2 Το δυναμικό της ενέργειας σύντηξης συμπληρώνει ιδιαίτερα το δυναμικό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενώ η ενέργεια σύντηξης διαθέτει επιπλέον έναντι της αιολικής και της ηλιακής ενέργειας, το πλεονέκτημα ότι δεν εξαρτάται από τις καιρικές συνθήκες ή τις εποχικές και ημερήσιες μεταβολές. Αυτό ισχύει και όσον αφορά την ισορροπημένη σχέση μεταξύ κεντρικών και αποκεντρωμένων συστημάτων, προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις.

6.1.3 Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις⁽²⁾ υπέρ μιας σαφούς και ενισχυμένης προώθησης τους προγράμματος E & A για την ενέργεια σύντηξης.

6.2 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίηση ότι το πρώτο, καθοριστικό στάδιο της έρευνας στον τομέα της σύντηξης ολοκληρώθηκε, χάρη στον πρωτοποριακό ρόλο του ευρωπαϊκού προγράμματος σύντηξης και της κοινής ευρωπαϊκής επιχείρησης JET, με επιτυχία, απεδείχθη δηλαδή η εφαρμογή της φυσικής αρχής της έκλυσης ενέργειας ως αποτέλεσμα της πυρηνικής σύντηξης. Έτσι, δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την κατασκευή του πειραματικού αντιδραστήρα ITER, στον οποίο θα παραχθεί και θα διερευνηθεί για πρώτη φορά ένα θερμαινόμενο πλάσμα σύντηξης, το οποίο εκπέμπει σαφώς περισσότερη ενέργεια από αυτήν που λαμβάνει.

6.3 Αναλόγως, οι μακροχρόνιες εργασίες E & A και οι σχετικές επενδύσεις στο πλαίσιο της διεθνούς πλέον συνεργασίας, οδήγησαν τις εργασίες σχεδιασμού και τις πολιτικές δράσεις για την κατασκευή και λειτουργία του πειραματικού αντιδραστήρα ITER, οι διαστάσεις του οποίου πλησιάζουν τις αντίστοιχες μιας μονάδας ισχύος, στο στάδιο της λήψης αποφάσεων.

6.4 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την πρωτοποριακή και ηγετική συμβολή του κοινοτικού προγράμματος σύντηξης, χωρίς το οποίο δεν θα υφίστατο ακόμη το σχέδιο ITER.

6.5 Από τα αποτελέσματα του ITER θα πρέπει να αντληθούν τα βασικά στοιχεία για το σχεδιασμό και την κατασκευή του πρώτου πυρηνικού αντιδραστήρα επίδειξης DEMO που θα παράγει ηλεκτρική ενέργεια. Συνεπώς, η κατασκευή του DEMO θα μπορεί να αρχίσει σε περίπου 20 με 25 χρόνια.

6.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την Επιτροπή στην προσπάθειά της να προετοιμάσει την Ευρώπη στρατηγικά ώστε να μπορέσει να καταλάβει ηγετική θέση και στο στάδιο της εμπορικής αξιοποίησης του προγράμματος, και, προς τον σκοπό αυτό, να προσαρμόσει από σήμερα ήδη τμήματα του ερευνητικού προγράμματος σύντηξης με στόχο να υπερβούν τα όρια του ITER και να προσανατολιστούν προς το DEMO.

6.7 Για την ανάπτυξη του DEMO, πέρα από τις απαντήσεις σε βασικά ζητήματα που ήδη απομένει να διερευνηθούν και να επιδειχθούν μέσω του ITER, είναι απαραίτητη η περαιτέρω πρόοδος σε άλλα ζητήματα καθοριστικής σημασίας: τέτοια είναι, λόγου χάρη, τα ζητήματα που σχετίζονται με τη βελτιστοποίηση της μαγνητικής διάταξης, την ανάπτυξη υλικών (π.χ. βελτιώσεις όσον αφορά την επαγωγική διάβρωση του πλάσματος, τη βλάβη των νετρονίων, το χρόνο μείωσης της επαγωγικής ραδιενέργειας), το κύκλωμα της καύσιμης ύλης, την εξαγωγή ισχύος, την κίνηση του ηλεκτρικού φορτίου του πλάσματος και τον χειρισμό της εσωτερικής του κατανομής, τον βαθμό επίδρασης καθώς και την αξιοπιστία των συστατικών στοιχείων.

6.7.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πρόοδος αυτή μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσω ενός εκτεταμένου ευρωπαϊκού προγράμματος E & A, στο οποίο να συμμετέχουν τα κράτη μέλη και για το οποίο απαιτείται ένα δίκτυο φυσικών και ιδιαίτερα τεχνικών πειραμάτων, καθώς και εγκαταστάσεων μεγάλου μεγέθους, με στόχο την υποστήριξη και συμπλήρωση του ITER.

6.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά σημαντική τη διατήρηση του σημερινού ρυθμού προόδου ώστε να αντιμετωπιστεί η πρόκληση της επίτευξης αυτού του τόσο απαιτητικού από επιστημονικής και τεχνικής πλευράς, πλην εξαιρετικά καθοριστικού για τον μακροπρόθεσμο ενεργειακό εφοδιασμό, στόχου, με επιμονή, την καταβολή κάθε αναγκαίας προσπάθειας και με τη διάθεση των αναγκαίων πόρων. Αυτό αποτελεί και μια σοβαρή δέσμευση για την υλοποίηση των στρατηγικών της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ.

6.8.1 Ως εκ τούτου, κρίνεται απαραίτητη τόσο η διάθεση, στο πλαίσιο του μελλοντικού εβδόμου προγράμματος-πλαϊσίου E & A και του προγράμματος Ευρατόμ, σαφώς περισσότερων πιστώσεων για την ενεργειακή έρευνα συνολικά, και ιδίως για το ερευνητικό πρόγραμμα σύντηξης, οι οποίες είναι απαραίτητες για την επιτυχή εφαρμογή του ITER, όσο και η εξάντληση όλων των λοιπών δυνατοτήτων για τη χρηματοδότησή του.

6.8.2 Μεταξύ των μέτρων που πρέπει να ληφθούν, καθοριστικής σημασίας είναι η δημιουργία μιας επαρκούς βάσης ανθρώπινου δυναμικού που θα αποτελείται από ειδικούς επιστήμονες στους τομείς της φυσικής και της τεχνολογίας, ώστε να διατίθεται επαρκής αριθμός ευρωπαίων εμπειρογνομόνων αρμόδιων για τη λειτουργία του ITER και την ανάπτυξη του DEMO. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στην πρόσφατη γνωμοδότησή της⁽³⁾ σχετικά με αυτό το ειδικό θέμα.

6.8.3 Αναγκαία κρίνεται ακόμη η διατήρηση της συμμετοχής των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων στο δίκτυο: αφενός, για να συμβάλλουν στην κατάρτιση των μελλοντικών επιστημόνων και μηχανικών, παρέχοντάς τους τις απαιτούμενες ειδικές γνώσεις, και, αφετέρου, για να εισφέρουν τις ειδικές γνώσεις και τον εξοπλισμό τους στην προσπάθεια επίτευξης των τιθέμενων στόχων, αλλά και για να λειτουργήσουν ως συνδεδετικοί κρίκοι με την κοινωνία των πολιτών.

(¹) Π.χ. εξαγωγή ισχύος/χρόνο.

(²) Π.χ. CES 921/2001, σημείο 1.1 ... «ενθαρρύνοντας την ανάπτυξη της επιλογής της σύντηξης».

(³) Ανακοίνωση της Επιτροπής το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών, INT/216.

6.8.4 Τέλος, ιδιαίτερη σημασία πρέπει να δοθεί στην έγκαιρη προσέλκυση και διασφάλιση της ολοένα και περισσότερο αναγκαίας συμμετοχής της ευρωπαϊκής βιομηχανίας σε αυτόν τον τομέα των πολύπλευρων επιστημονικών και τεχνολογικών εξελίξεων αιχμής. Ενώ στο υπάρχον πρόγραμμα σύντηξης η ευρωπαϊκή βιομηχανία έχει, κατά βάση, αναλάβει ρόλο κατασκευαστή και προμηθευτή μεμονωμένων, εξαιρετικά εξειδικευμένων και υψηλών απαιτήσεων εξαρτημάτων - ένας θησαυρός τεχνογνωσίας που πρέπει να διατηρηθεί και να αξιοποιηθεί - πρέπει, στο πλαίσιο της λειτουργίας στην πράξη των αντιδραστήρων σύντηξης, η οποία ολοένα και πλησιάζει, να αναλάβει σταδιακά έναν πιο αυτόνομο και αποφασιστικό, ρόλο.

6.8.5 Τα προβλεπόμενα σημαντικά επενδυτικά κεφάλαια που θα καταβληθούν στη βιομηχανία για την κατασκευή του ITER και την ανάπτυξη του DEMO θα συμβάλλουν τόσο στην ενίσχυση της οικονομίας όσο, και αυτό είναι ακόμη σημαντικότερο, στην αύξηση των δεξιοτήτων και της καινοτομίας σε ένα νέο και εξαιρετικά υψηλών απαιτήσεων επιστημονικό πεδίο. Αυτό διαφαίνεται και από τα πολυάριθμα κερδοφόρα υποπροϊόντα του υφιστάμενου ερευνητικού προγράμματος σύντηξης.

6.9 Σε διεθνές επίπεδο, η Ευρώπη καλείται να αντιμετωπίσει μια πολλαπλή πρόκληση: πρέπει αφενός να υπερασπιστεί τον ηγετικό της ρόλο στον τομέα της έρευνας για την ενέργεια σύντηξης όχι μόνο απέναντι στις ΗΠΑ, που παραδοσιακά αποτελεί ισχυρό ανταγωνιστή στον τομέα της έρευνας, αλλά και απέναντι στην αναδυόμενη δύναμη των τριών (!) ασιατικών (!) εταίρων του ITER. Αφετέρου, όμως, πρέπει να μεριμνήσει για την συνέχεια και την ανάπτυξη της υποδειγματικής, έως σήμερα, διεθνούς συνεργασίας.

6.10 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ στηρίζει τη θέση της Επιτροπής σχετικά με την ανάγκη ανταπόκρισης στην πρόκληση αυτή. Καλεί το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη να υποστηρίξουν τη θέση αυτή και να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για τη διατήρηση της ηγετικής θέσης της Ευρώπης σε αυτόν τον σημαντικό τομέα του μέλλοντος. Εδώ ανακύπτουν, ωστόσο, προβλήματα.

6.11 Πριν από την επαναπροσχώρηση των ΗΠΑ και την προσχώρηση της Κίνας και της Κορέας στην εταιρική συνεργασία για το ITER, δεν υπήρχε ουσιαστικά καμία αμφιβολία ότι η Ευρώπη θα ήταν ο τόπος εγκατάστασης του ITER, δεδομένου ότι έτσι, μεταξύ άλλων, θα διασφαλιζόταν με τον καλύτερο τρόπο η επιτυχία του ITER, όπως και του JET.

6.12 Ωστόσο, έχει πλέον προκύψει μια νέα κατάσταση, εφόσον σήμερα οι ΗΠΑ και η Κορέα προωθούν την επιλογή της περιοχής Rokkasho-Mura στην Ιαπωνία ως τόπου εγκατάστασης του πειραματικού αντιδραστήρα, παρά το γεγονός ότι η θέση Cadarache παρουσιάζει σαφή και ακόμη και σήμερα γενικώς αποδεκτά τεχνικά πλεονεκτήματα. Τυχόν επιλογή της ανωτέρω τοποθεσίας θα σημάνει την απώλεια από την Ευρώπη της ηγετικής της θέσης και των καρπών των έως τώρα επενδύσεων και προσπαθειών της, με όλες σχετικές επιπτώσεις για την έρευνα και τη βιομηχανία.

6.13 Λαμβανομένων υπόψη των παραπάνω, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει, χαιρετίζει και υποστηρίζει την απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 25/26 Μαρτίου 2004, στην οποία αφενός επιβεβαιώνει την ομόφωνη υποστήριξή του στην «ευρωπαϊκή προσφορά» και αφετέρου καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει τις διαπραγματεύσεις σχετικά με το σχέδιο ITER με στόχο να επιτευχθεί η έναρξη της λειτουργίας του, όσο το δυνατό ταχύτερα, στην ευρωπαϊκή υποψήφια τοποθεσία.

6.14 Συνοψίζοντας, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση προς το Συμβούλιο, το Κοινοβούλιο και την Επιτροπή να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να επιτείνουν τις προσπάθειές τους, να εξαντλήσουν κάθε δυνατότητα και ενδεχομένως να αναπτύξουν νέα σχέδια διαρθρωτικού χαρακτήρα, ώστε το ITER να εγκατασταθεί οπωσδήποτε σε ευρωπαϊκό έδαφος ενόψει του στρατηγικού ρόλου που διαδραματίζει για την ανάπτυξη μιας σημαντικής και αιφύρου πηγής ενέργειας.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(¹) Κίνα, Ιαπωνία, και (Νότια) Κορέα.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: κατάσταση προόδου του ερευνητικού προγράμματος GALILEO στις αρχές του 2004»

[COM(2004) 112 τελικό]

(2004/C 302/08)

Στις 5 Μαΐου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνώμη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Ιουνίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. BUFFETAUT.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειάς της, της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 161 ψήφους υπέρ και τρεις αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Προοίμιο

1.1 Το πρόγραμμα GALILEO αποτελεί μείζονα πρόκληση για την Ευρωπαϊκή Ένωση, την ανεξαρτησία της, τις τεχνολογικές και επιστημονικές της ικανότητες, την οικονομία της και, κατά πρώτο λόγο, τον διαστημικό της τομέα και τον τομέα τηλεπικοινωνιών της. Πράγματι, η ανάπτυξη του διαστημικού τομέα στηρίχθηκε κυρίως, τα τελευταία χρόνια, στην εμπορική δραστηριότητα που συνδέεται με τις τηλεπικοινωνίες μέσω δορυφόρων. Οι δυσκολίες που έπληξαν σκληρά τη βιομηχανία των τηλεπικοινωνιών είχαν σοβαρό αντίκτυπο σε ένα διαστημικό τομέα με ανεπαρκή στήριξη σε θεσμικό και πολιτικό επίπεδο, ιδίως σε σύγκριση με τους κυριότερους ανταγωνιστές μας.

1.2 Αφού καθυστέρησε εξαιτίας των συζητήσεων σχετικά με την κατανομή των «δίκαιων επιστροφών» του προγράμματος μεταξύ των κρατών μελών και της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος καθώς και εξαιτίας εξωτερικών πιέσεων στην Ευρώπη, το πρόγραμμα GALILEO εισήλθε επιτέλους σε φάση πραγματικής έναρξης της λειτουργίας του, κατόπιν της συμφωνίας που συνήφθη στις 26 Μαΐου 2003 στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος σχετικά με τις χρηματοδοτικές εισφορές των κρατών μελών της Υπηρεσίας.

1.3 Το πρόγραμμα GALILEO σε σύγκριση με το παγκόσμιο σύστημα εντοπισμού στίγματος (GPS) έχει το πλεονέκτημα ότι είναι πρόγραμμα για μη στρατιωτικούς σκοπούς. Το μεγάλο αυτό έργο υποδομής έχει αποφασιστική στρατηγική σημασία για την Ευρώπη και την ανεξαρτησία της, όπως έχουν ήδη υπογραμμίσει η ΕΟΚΕ, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο. Εγγράφεται πλήρως στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας. Η σημασία ενός προγράμματος παρόμοιας διάστασης για την ευρωπαϊκή οικοδόμηση πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα.

1.4 Το σύστημα GALILEO θα παρέχει πέντε υπηρεσίες:

- την ανοικτή υπηρεσία (συγκρίσιμη με τη βασική υπηρεσία του GPS),
- την υπηρεσία ασφάλειας της ζωής που προορίζεται κυρίως για τις εναέριας, τις σιδηροδρομικές και τις θαλάσσιες μεταφορές,
- την εμπορική υπηρεσία, ακριβέστερη από την ανοιχτή και αφιερωμένη στις εμπορικές χρήσεις,

- την υπηρεσία έρευνας και διάσωσης,
- την κρατική υπηρεσία, που επιφυλάσσεται αποκλειστικά στις δημόσιες αρχές για τις δραστηριότητες της αστυνομίας, των τελωνείων και της προστασίας των πολιτών. Για τις δραστηριότητες αυτές, οι οποίες θα μπορούν να έχουν και στρατιωτικούς σκοπούς, θα χρησιμοποιούνται κρυπτογραφημένα σήματα υψηλής ακριβείας και θα ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα για την αποτροπή κάθε κακόβουλης παρεμβολής.

1.5 Παρόλα αυτά, καθώς είναι σύστημα για μη στρατιωτικούς σκοπούς, η κύρια χρήση του θα είναι στην καθημερινή ζωή, ιδίως σε θέματα μεταφορών. Θα πρέπει, λοιπόν, να είναι ικανό να διασφαλίζει τη συνέχεια και την ασφάλεια της υπηρεσίας και, σε περίπτωση βλάβης, θα μπορεί να του καταλογιστεί αστική ευθύνη, αντίθετα από ό,τι συμβαίνει με το GPS.

1.6 Τέλος, το GALILEO θα έχει λίγο μεγαλύτερη ακρίβεια από το GPS και, προπαντός, θα καλύπτει το σύνολο του πλανήτη. Εξάλλου, διαθέτει ικανότητα επαλήθευσης της ακεραιότητας του σήματος σε πραγματικό χρόνο πράγμα που είναι σημαντικό για ορισμένες εφαρμογές και ιδιαίτερα για την πολιτική αεροπορία.

1.7 Στόχος της παρούσας ανακοίνωσης είναι κυρίως να κάνει τον απολογισμό της προόδου του προγράμματος GALILEO, να εξετάσει τις μελλοντικές προοπτικές και να εντοπίσει μερικές αβεβαιότητες που παραμένουν για ένα έργο το οποίο αναμένεται να κινητοποιήσει 3,2 δις ευρώ σε τρεις φάσεις:

- τη φάση της ανάπτυξης και της επικύρωσης από το 2002 ως το 2005,
- τη φάση της εγκατάστασης από το 2006 ως το 2007,
- τη φάση της εμπορικής εκμετάλλευσης, που θα αρχίσει το 2008.

2. Διάρθρωση και περιεχόμενο της ανακοίνωσης

Η ανακοίνωση διαρθρώνεται γύρω από τρία θέματα:

- την κατάσταση προόδου της φάσης ανάπτυξης,
- την έκβαση της διεθνούς συνεργασίας,
- τη μετάβαση στις φάσεις εγκατάστασης και εκμετάλλευσης.

2.1 Η φάση ανάπτυξης

2.1.1 Η κοινή επιχείρηση

Η συμφωνία του Μαΐου 2003 στο Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος επέτρεψε να απεμπλακεί η κατάσταση και η κοινή επιχείρηση GALILEO είναι πλήρως επιχειρησιακή από το περασμένο καλοκαίρι. Έχει οριστεί ο διευθυντής της, έχει γίνει δεκτό το οργανόγραμμά της και έχει υιοθετηθεί ο προϋπολογισμός της για τα έτη 2003/2004. Το EGNOS (Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Υπέρθερσης για τη Γεωστατική Πλοήγηση) προβλέπεται να τεθεί υπό τον έλεγχό της. Παραμένει το πρόβλημα του φορολογικού και του κοινωνικού της καθεστώτος, για το οποίο διεξάγονται συζητήσεις με τη βελγική κυβέρνηση, καθώς το ύψος των σχετικών ποσών δεν είναι αμελητέο (5 εκατ. ευρώ ετησίως). Στόχος είναι να επιτευχθεί για τα 32 άτομα της κοινής επιχείρησης καθεστώς της ίδιας φύσεως με το καθεστώς των μελών της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Διαστήματος ή της Επιτροπής. Οι βελγικές αρχές δεν έχουν αντίρρηση, αλλά θέλουν να διαβεβαιωθούν για την κοινωνική κάλυψη των συνεργατών της κοινής επιχείρησης. Το πρόβλημα είναι, λοιπόν, περισσότερο διοικητικής φύσεως παρά ουσίας.

2.1.2 Τεχνικές μελέτες και ερευνητικό έργο

Αφορούν:

- τις τελευταίες εργασίες της φάσης καθορισμού,
- τη βασική υποδομή,
- το EGNOS, που θα είναι σύντομα επιχειρησιακό,
- το ευρωπαϊκό σχέδιο ραδιοπλοήγησης.

2.1.3 Η Παγκόσμια Διάσκεψη Ραδιοεπικοινωνιών του Ιουνίου 2003

2.1.3.1 Τα διακυβεύματα ήταν εξαιρετικά σημαντικά για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία είχε δύο στόχους:

- να εξασφαλίσει την επικύρωση του φάσματος συχνοτήτων που εκχωρήθηκαν το 2000,
- να φροντίσει ώστε, στο εσωτερικό αυτού του φάσματος συχνοτήτων, η κατανομή δεν είναι δυσμενής για το ευρωπαϊκό σύστημα και ότι η προσπέλαση σ' αυτό το φάσμα είναι ισότιμη και στηρίζεται στην αρχή της διαλειτουργικότητας.

2.1.3.2 Οι συζητήσεις διεξάγονταν σε μια κατάσταση χαρακτηριζόμενη από το ιστορικό μονοπώλιο του αμερικανικού συστήματος GPS, αλλά τελικά η Ευρωπαϊκή Κοινότητα επέτυχε τα αποτελέσματα που έλπιζε, τόσο όσον αφορά τους όρους χρήσης του φάσματος συχνοτήτων όσο και σε σχέση με την απαίτηση ακέραίου πολυμερούς συντονισμού.

2.1.4 Η ένταξη των νέων κρατών μελών και των υποψηφίων χωρών

Έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες σε βιομηχανικό επίπεδο ώστε οι χώρες αυτές να συμμετέχουν πλήρως στο πρόγραμμα GALILEO, σύμφωνα με την επιθυμία που έχει εκφράσει η Επιτροπή.

2.2 Η ανάπτυξη της διεθνούς συνεργασίας

2.2.1 Όπως έχει τονίσει επανειλημμένα το Συμβούλιο, η διεθνής συνεργασία είναι ουσιαστική για να αποκομιστούν τα μέγιστα

δυνατά οφέλη από το πρόγραμμα GALILEO. Άλλωστε, όλο και περισσότερες τρίτες χώρες ζητούν να συνδεθούν με το σύστημα αυτό. Σε σχέση με αυτό το θέμα, η Επιτροπή ακολουθεί ταυτόχρονα δύο προσεγγίσεις: μία διμερή και μία περιφερειακή.

2.2.2 Η πρώτη συμφωνία υπογράφηκε με την Κίνα στις 30 Οκτωβρίου 2003 και έχουν ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με την Ινδία και το Ισραήλ. Παρόμοιες συζητήσεις πραγματοποιούνται με τη Νότιο Κορέα, τη Βραζιλία, την Ιαπωνία, τον Καναδά, την Αυστραλία, το Μεξικό και τη Χιλή.

2.2.3 Όσον αφορά την περιφερειακή συνεργασία, έχει ξεκινήσει διάλογος με την περιοχή της Μεσογείου, τη Λατινική Αμερική και την Αφρική.

2.2.4 Τέλος, έχουν ξεκινήσει διαπραγματεύσεις με τις χώρες που διαθέτουν ήδη σύστημα δορυφορικής ραδιοπλοήγησης, δηλαδή με τη Ρωσία και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Οι διαπραγματεύσεις αυτές είναι ιδιαίτερα σημαντικές, καθώς αποσκοπούν στη διασφάλιση της τεχνικής συμβατότητας και της διαλειτουργικότητας του συστήματός τους με το σύστημα GALILEO. Ας θυμηθούμε ότι αρχικά οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν αμφισβητήσει τον ίδιο τον λόγο ύπαρξης του προγράμματος GALILEO. Εν πάση περιπτώσει, ο μηχανισμός συνεννόησης, που τελεί υπό συζήτηση, πρέπει να στηρίζεται στη συμμετρία των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων του κάθε εταίρου έναντι του άλλου, ιδίως όσον αφορά την άσκηση ενδεχόμενου δικαιώματος βέτο.

2.3 Η μετάβαση στις φάσεις εγκατάστασης και εκμετάλλευσης

Πρόκειται για το πλέον κρίσιμο σημείο. Οι φάσεις εγκατάστασης και εκμετάλλευσης του συστήματος θα αρχίσουν, αντίστοιχα, το 2006 και το 2008.

2.3.1 Η έναρξη ανάθεσης του συστήματος

2.3.1.1 Αυτή τη διαδικασία ανάθεσης τη διαχειρίζεται η κοινή επιχείρηση. Η διαδικασία άρχισε τον Οκτώβριο του 2003. Οι τέσσερις υποψηφιότητες που καταχωρίστηκαν έγιναν δεκτές. Προέρχονταν από κοινοπραξίες αποτελούμενες από έναν αριθμό κύριων εταιρών, στους οποίους προστίθεται μια πλειάδα συνεργαζόμενων εταιρειών. Όλοι οι υποψήφιοι θεωρούν ότι το μελλοντικό ευρωπαϊκό σύστημα μπορεί να αποφέρει αξιοσημείωτα εμπορικά έσοδα και πιστεύουν ότι μπορούν, συνεπώς, να χρηματοδοτήσουν με δικά τους κονδύλια μεγάλο μέρος των εισροών του.

2.3.1.2 Αυτό το στοιχείο είναι ιδιαίτερα σημαντικό, αφού το Συμβούλιο δεν επιθυμεί να υπερβαίνουν οι εισροές των κοινοτικών κονδυλίων το ένα τρίτο της χρηματοδότησης της φάσης εγκατάστασης. Τέλος, για τη δεύτερη φάση της ανταγωνιστικής διαπραγμάτευσης, επιλέχθηκαν τρεις κοινοπραξίες (Alcatel/Alenia/Vinci, EADS/Thalès/Inmarsat, Eutelsat).

2.3.1.3 Προσδιορίστηκαν έξι πηγές χρηματοδότησης:

- η πώληση των υπηρεσιών που θα παράγει το GALILEO,
- οι άδειες και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας,
- η κοινοτική χρηματοδότηση,
- δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων,
- η συμμετοχή ορισμένων τρίτων χωρών,
- ενδεχομένως, τέλη για τους δέκτες των σημάτων δορυφορικής ραδιοπλοήγησης.

2.3.2 Η πλαισίωση του συστήματος

2.3.2.1 Η Επιτροπή έχει διαβιβάσει στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τις δομές διαχείρισης του ευρωπαϊκού προγράμματος δορυφορικής ραδιοπλοήγησης. Αρχικά είχε προτείνει να δημιουργηθούν δύο δομές: μία Εποπτική Αρχή και ένα κέντρο ασφάλειας και προστασίας, το οποίο θα ετίθετο υπό την άμεση ευθύνη του Γενικού Γραμματέα/Υπατου Εκπροσώπου για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Τελικά, η Εποπτική Αρχή πρόκειται όντως να συσταθεί και να αναλάβει αρμοδιότητες σε θέματα ασφάλειας. Το κέντρο ασφάλειας και προστασίας δεν θα συσταθεί και τις αποφάσεις σε περίπτωση κρίσης θα τις λαμβάνει το ίδιο το Συμβούλιο σε πραγματικό χρόνο.

2.3.2.2 Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα σε σχέση με την πλαισίωση του συστήματος αφορά τις ενδεχόμενες απειλές για την ιδιωτική ζωή. Ας υπενθυμίσουμε ότι το σύστημα GALILEO δεν παρουσιάζει από μόνο του καμία απειλή για την ιδιωτική ζωή, αφού δεν λαμβάνει καμία πληροφορία για τους χρήστες του (δεν υπάρχει ανοδική ζεύξη της γης με τον δορυφόρο). Ωστόσο, οι πληροφορίες που λαμβάνει ο χρήστης μπορούν να αναμεταδοθούν από άλλο σύστημα – κινητά τηλέφωνα, για παράδειγμα – και να επιτρέψουν έτσι τον εντοπισμό του. Η ευθύνη για τη ρύθμιση τέτοιων χρήσεων των πληροφοριών που παρέχονται από το GALILEO δεν ανήκει στις ευρωπαϊκές αρχές διαχείρισης του προγράμματος, αλλά στις εθνικές αρχές. Πρέπει να επιστηθεί η προσοχή των τελευταίων στα μέτρα που πρέπει να λάβουν για την πλαισίωση των χρήσεων του GALILEO και, από εδώ και εμπρός, και του GPS.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά τη βουλευσιαρχική στάση που δείχνει το έγγραφο της Επιτροπής, επειδή γνωρίζουμε ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά σημαντικό και πολύ δύσκολο σχέδιο. Σ' αυτό το πνεύμα, που χαρακτηρίζεται από βούληση επιτυχίας, ορισμένα ζητήματα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο συνεχιζόμενης προσοχής:

- η ενσωμάτωση των περιορισμών ασφαλείας στη διαμόρφωση και τη διαχείριση του συστήματος,
- η ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με τις Ηνωμένες Πολιτείες, για να καταλήξουμε σε μια συμφωνία βασισμένη σε συμμετρικές δεσμεύσεις και στον στόχο της διαλειτουργικότητας,
- η αναζήτηση επαρκούς ιδιωτικής χρηματοδότησης και η εγγύηση μακροπρόθεσμων δανείων της ΕΤΕ,
- η διατήρηση του κόστους υλοποίησης του προγράμματος στο πλαίσιο του προβλεπόμενου προϋπολογισμού.

3.2 Η επιτυχία του μεγάλου αυτού έργου εξαρτάται από τη σαφή επιβεβαίωση και τη σταθερή διατήρηση της πολιτικής και χρηματοδοτικής βούλησης του Συμβουλίου. Αναλαμβάνοντας τη δέσμευση για το GALILEO, εκδήλωσε τη φιλοδοξία που έχει για την Ευρωπαϊκή Ένωση και για τη διαστημική πολιτική της.

4. Συμπεράσματα

4.1 Στα συμπεράσματά της, η Επιτροπή μοιάζει να εκφράζει ορισμένες ανησυχίες ή αβεβαιότητες όσον αφορά το ζήτημα της χρηματοδότησης. Το ζήτημα αυτό είναι θεμελιώδες, διότι αν διακυβευτεί η χρηματοδότηση, ενδέχεται να διακυβευτεί ολόκληρο το πρόγραμμα. Η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να επιβεβαιώσει τη μείζονα στρατηγική σημασία του προγράμματος GALILEO για την Ευρωπαϊκή Ένωση, το μέλλον του διαστημικού της τομέα, και για την πρόοδο της ευρωπαϊκής οικοδόμησης, όπως έχει ήδη τονίσει έντονα και λεπτομερώς στις γνωμοδοτήσεις της⁽¹⁾. Συμμερίζεται την ικανοποίηση της Επιτροπής όσον αφορά την αξιολογη πρόοδο που έχει σημειωθεί από την έναρξή του και ελπίζει να μην μετριαστεί η αισιοδοξία που εκφράζεται από δυσκολίες της τελευταίας στιγμής.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(¹) Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «λευκή βίβλο — Το διάστημα: νέοι ευρωπαϊκοί ορίζοντες για μια διευρυνόμενη Ένωση. Σχέδιο δράσης για εφαρμογή της ευρωπαϊκής διαστημικής πολιτικής» COM(2003) 673 τελικό — CESE 501/2004 της 31.3.2004.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «πράσινη βίβλο: Η ευρωπαϊκή διαστημική πολιτική» COM(2003) 17 τελικό — EE C 220 της 16.9.2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις άδειες σε σιδηροδρομικές επιχειρήσεις (κωδικοποιημένη έκδοση)»

[COM(2004) 232 τελικό — 2004/0074 (COD)]

(2004/C 302/09)

Στις 27 Απριλίου 2004, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 71 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Ιουνίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. E. Chagas.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 160 ψήφους υπέρ και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Στόχος της παρούσας πρότασης είναι η κωδικοποίηση της οδηγίας 95/18/ΕΚ του Συμβουλίου, της 19ης Ιουνίου 1995, σχετικά με τις άδειες σε σιδηροδρομικές επιχειρήσεις ⁽¹⁾.

2. Στα πλαίσια της Ευρώπης των πολιτών, η απλούστευση και η διασαφήνιση της κοινοτικής νομοθεσίας έχουν ιδιαίτερη σημασία. Ως εκ τούτου, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή επισημαίνουν την ανάγκη κωδικοποίησης των νομοθετικών πράξεων που έχουν αποτελέσει αντικείμενο συχνών τροποποιήσεων

και υπέγραψαν, στις 20 Δεκεμβρίου 1994, διοργανική συμφωνία που παρέχει τη δυνατότητα προσφυγής στη διαδικασία του επείγοντος. Η κωδικοποίηση δεν μπορεί να επιφέρει καμία επί της ουσίας τροποποίηση στις πράξεις στις οποίες εφαρμόζεται.

3. Η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής αποβλέπει ακριβώς στο σκοπό αυτό και, ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ δεν έχει να προβάλει καμία αντίρρηση.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ ΕΕ L 143 της 27.6.1995, σ. 70 — Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 393 της 31.12.1994, σ. 56.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση για οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 όσον αφορά την ημερομηνία εφαρμογής ορισμένων διατάξεων στη Σλοβενία»

[COM (2004) 309 τελικό — 2004/0109 (COD)]

(2004/C 302/10)

Στις 11 Μαΐου 2004, το Συμβούλιο αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να γνωμοδοτήσει για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, Ενέργεια, Υποδομές, Κοινωνία των Πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 10 Ιουνίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Simons.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου) η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 158 έναντι 2 ψήφων κατά και με 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας (αποκαλούμενος στο εξής «κανονισμός για την ηλεκτρική ενέργεια») έχει ως σκοπό τον καθορισμό δίκαιων κανόνων για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας. Για τη διαμόρφωση των τιμών στην περίπτωση διασυνοριακής τροφοδοσίας και για την κατανομή του διαθέσιμου δυναμικού σύνδεσης πρέπει να θεωρηστούν δίκαιοι, προσανατολισμένοι στο κόστος, διαφανείς και άμεσα ισχύοντες κανόνες, οι οποίοι συνεκτιμούν τη σύγκριση αποτελεσματικών διαχειριστών δικτύων από διαρθρωτικά συγκρίσιμες περιοχές και συμπληρώνουν τις διατάξεις της οδηγίας 96/92/ΕΚ, ούτως ώστε να εξασφαλίζεται κατά τις διασυνοριακές συναλλαγές η ουσιαστική πρόσβαση στα δίκτυα μεταφοράς.

2. Κύρια σημεία του εγγράφου της Επιτροπής

2.1 Η Δημοκρατία της Σλοβενίας υπέβαλε στην Επιτροπή αίτηση τροποποίησης του κανονισμού για την ηλεκτρική ενέργεια, ώστε να της επιτραπεί να συνεχίσει να χρησιμοποιεί το τρέχον σύστημα διαχείρισης συμφορήσεων στις διασυνδέσεις με την Αυστρία και την Ιταλία μέχρι την 1η Ιουλίου 2007. Επί του παρόντος, το ήμισυ του συνολικά διαθέσιμου δυναμικού των εν λόγω δύο διασυνδέσεων κατανέμεται από τη Σλοβενία βάσει του συστήματος αυτού. Στην πράξη, βάσει διακανονισμού που υφίσταται μεταξύ των ενδιαφερόμενων διαχειριστών δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, τα άλλα ήμισυα του συνολικού δυναμικού κατανέμονται από τους διαχειριστές δικτύων μεταφοράς της Ιταλίας και της Αυστρίας αντίστοιχως. Σύμφωνα με το τρέχον σύστημα της Σλοβενίας, σε περίπτωση που η συνολική ζήτηση υπερβαίνει το διαθέσιμο δυναμικό (συμφόρηση), αυτό κατανέμεται στους αιτούντες κατ' αναλογία (κατ' αναλογία περικοπή των αιτήσεων δυναμικού). Το δυναμικό κατανέμεται δωρεάν. Ένα τέτοιο σύστημα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι δεν εισάγει διακριτική μεταχείριση και ότι βασίζεται στην αγορά κατά την έννοια του κανονισμού για την ηλεκτρική ενέργεια. Η εξαίρεση αυτή αιτιολογείται με το επιχείρημα ότι δεν έχει ολοκληρωθεί η αναδιάρθρωση της σλοβενικής βιομηχανίας ούτε έχει ακόμη προσαρμοστεί η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας στη χώρα αυτή στις νέες συνθήκες που επικρατούν στην αγορά (υψηλές επενδυτικές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στηρίζει την πρότασή της στο άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το οποίο αποτελεί μέρος του κεφαλαίου σχετικά με την εναρμόνιση των νομοθεσιών. Ωστόσο, δεδομένου ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 θεσπίστηκε μετά από την ολοκλήρωση των ενταξιακών διαπραγματεύσεων και μετά την υπογραφή της συμφωνίας ένταξης, η Σλοβενία δεν είχε τη δυνατότητα να συμμετάσχει στη διαδικασία έγκρισης του κανονισμού. Το γεγονός αυτό και μόνο δικαιολογεί μια προσέγγιση υπό το πρίσμα της συμφωνίας και της πράξης ένταξης.

3.2 Η πράξη ένταξης περιλαμβάνει διατάξεις σχετικά με την εφαρμογή αποφάσεων των κοινοτικών οργάνων κυρίως όταν πρόκειται για αποφάσεις στη λήψη των οποίων δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει μέρος ένα νέο κράτος μέλος, εφόσον η απόφαση αυτή λήφθηκε μεταξύ της ημερομηνίας υπογραφής της συμφωνίας προσχώρησης και της πραγματικής προσχώρησης, την 1η Μαΐου 2004. Αυτό ακριβώς ισχύει στην περίπτωση της Σλοβενίας.

3.3 Επομένως, το αίτημα της κυβέρνησης της Σλοβενίας να αναβληθεί έως την 1η Ιουλίου 2007 η εφαρμογή του άρθρου 6, εδάφιο 1 καθώς και των σχετικών διατάξεων που περιέχονται στο παράρτημα του κανονισμού και συνεπώς η σχετική πρόταση της Επιτροπής, πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα αυτών των διατάξεων.

3.4 Με βάση την αρχή «pacta sunt servanda», το αίτημα αυτό θα μπορούσε να απορριφθεί μόνο σε περίπτωση που η υιοθέτηση της πρότασης θα προκαλούσε ανεπανόρθωτη ζημιά σε ολόκληρη την Ένωση.

3.5 Στην πρότασή της, η Επιτροπή προβάλλει το επιχείρημα ότι η μεταβατική περίοδος θα έχει ελάχιστες πρακτικές επιπτώσεις για τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτή την εκτίμηση. Ωστόσο, κανείς δεν θα μπορούσε να ισχυριστεί αβίαστα ότι η Σλοβενία θα επιτύχει, εντός της προτεινόμενης προθεσμίας, να λειτουργήσει πλήρως ως σχετικά σημαντική περιφερειακή κινητήρια δύναμη της ενιαίας αγοράς.

3.6 Ακόμη και το βάσιμο επιχείρημα ότι ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 θεσπίστηκε για να δοθεί επί τέλους πραγματική ώθηση στο διεθνές εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας ⁽¹⁾, και ότι το αίτημα της Σλοβενίας έρχεται σε αντίθεση προς το στόχο αυτό, αντισταθμίζεται από το γεγονός ότι το αίτημα αυτό είναι περιορισμένο ως προς το χρόνο, τον όγκο παραγωγής και τη γεωγραφική έκταση, με αποτέλεσμα να μην είναι αρκετά ισχυρό επιχείρημα ώστε να μπορεί να συντελέσει στην απόρριψη του αιτήματος.

3.7 Η κατ' αρχήν ορθή διαπίστωση ότι ο θεμιτός ανταγωνισμός μεταξύ, π.χ., των ευρωπαϊών παραγωγών αλουμινίου και χάλυβα, ή μεταξύ των παραγωγών ηλεκτρικής ενέργειας, αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της εσωτερικής αγοράς, επίσης δεν υπερτερεί ως επιχείρημα.

3.8 Από την άλλη πλευρά όμως, η ανάγκη αφενός της προσφοράς ασφαλούς και αξιόπιστου συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας στη Σλοβενία, και αφετέρου της διευκόλυνσης των επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος, συνηγορούν υπέρ της έγκρισης της πρότασης της Επιτροπής.

3.8.1.1 Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, η έγκριση της πρότασης της Επιτροπής επιβάλλεται ακόμη περισσότερο αν ληφθούν υπόψη οι παρατηρήσεις που διατύπωσε σχετικά με τις συνέπειες για τις τότε ακόμη υποψήφιες χώρες, στη γνωμοδότηση ⁽²⁾ που εξέδωσε στις 17 Οκτωβρίου 2001 για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1228/2003: «... Οι τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου στις υποψήφιες χώρες χαρακτηρίζονται, ... από πολύ λίγο ανταγωνιστικές υποδομές και μεθόδους διαχείρισης. Η άμεση συνέπεια αυτής της κατάστασης θα είναι η ισχυρή μείωση της απασχόλησης στις επιχειρήσεις των τομέων αυτών, πράγμα που θα προκαλέσει δυσβάστακτες κοινωνικές εντάσεις στις υποψήφιες χώρες, και ιδιαίτερα στις χώρες που δεν διαθέτουν ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλειας παρόμοιο με το σύστημα που υπάρχει στα κράτη μέλη. Θα πρέπει συνεπώς να προσαρμοστεί το άνοιγμα των νέων αγορών στην αναδιάρθρωση των ενεργειακών κλάδων τους, προκειμένου οι υποψήφιες χώρες να είναι σε θέση να συμμετάσχουν στον ανταγωνισμό σε ισότιμη βάση.»

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

4. Σύνοψη και συμπέρασμα

4.1 Τα επιχειρήματα που προβάλλονται από την Επιτροπή για να στηριχθεί η αναβολή έως την 1η Ιουλίου 2007 της θέσης σε εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος 1 και των συναφών διατάξεων των κατευθυντήριων γραμμών του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 για την αντιμετώπιση των προβλημάτων συμφόρησης, αν εξετασθούν από την οπτική του θεμιτού ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, δεν επαρκούν ώστε να αιτιολογήσουν την τροποποίηση του εν λόγω κανονισμού.

4.2 Αντιθέτως, η προσέγγιση της ΕΟΚΕ με βάση το χρονικό διάστημα από τη θέσπιση του κανονισμού έως την υπογραφή της συμφωνίας ένταξης, θα αιτιολογούσε παρόμοια τροποποίηση. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, σε περίπτωση αποδοχής του αιτήματος για αναβολή σύντομης διάρκειας δεν θα προκύψει ανεπανόρθωτη ζημία για την Ένωση συνολικά, αλλά ότι θα συμβεί μάλλον το αντίθετο: ενισχύονται η ασφάλεια και η αξιοπιστία του συστήματος ηλεκτροπαραγωγής της Σλοβενίας αλλά και οι επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και επειδή η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότηση για τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 ⁽³⁾ σχετικά με τον ανταγωνισμό στις τότε ακόμη υποψήφιες χώρες, κάλεσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να προσφέρει τη βοήθειά της, προτείνεται, κατά την εξέταση της αίτησης, να ληφθεί σοβαρά υπόψη το γεγονός ότι η Σλοβενία δεν είχε τη δυνατότητα να λάβει μέρος στη συζήτηση για την θέσπιση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1228/2003.

4.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αιτιολογία και η νομική βάση της πρότασης της Επιτροπής θα πρέπει να συμπληρωθούν ή και να προσαρμοστούν στην προσέγγιση που περιγράφεται στα προηγούμενα σημεία, και συνιστά να υιοθετηθεί η πρόταση τροποποίησης (αναβολή της έναρξης της ισχύος του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1228/2003 έως την 1η Ιουλίου 2007).

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας», ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 10.

⁽²⁾ Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τους όρους πρόσβασης στο δίκτυο για τις διασυνοριακές ανταλλαγές ηλεκτρικής ενέργειας», ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 10.

⁽³⁾ Παράγραφος 6.6 της πρότασης της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 36 της 8.2.2002, σ. 10.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή»

(2004/C 302/11)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή».

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Βιομηχανικών Μεταλλαγών, στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 7 Ιουνίου 2004, με βάση την έκθεση των κκ. Leirião (εισηγητή) και Cié (συνεισηγητή).

Κατά την 410η σύνοδο ολομελείας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 155 ψήφους υπέρ και 13 αποχές.

Περίληψη

Με την παρούσα γνωμοδότηση αποπειράται να διαπιστωθεί κατά πόσον τα όργανα στην υπηρεσία της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής είναι κατάλληλα και κατά πόσον υφίστανται ή όχι οι συνθήκες για την ευνοϊκή πλαισίωση των επιχειρήσεων, οι οποίες να επιτρέπουν στις βιομηχανικές μεταλλαγές να επέλθουν κατά τρόπο συμβατό με την ανάγκη ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Το γεγονός ότι το κεφάλαιο των συμπερασμάτων και των συστάσεων περιλαμβάνει 17 σημεία καταδεικνύει ότι στην ανάλυσή μας επισημαίνεται η ανάγκη εξαγωγής βελτιώσεων στο επίπεδο των πολιτικών, των οργάνων, των κριτηρίων επιλεξιμότητας των περιφερειών για επιδότηση από τα κοινοτικά ταμεία, της εφαρμογής ορθών πρακτικών και της εξασφάλισης συνεργιών μεταξύ των πολιτικών και των οργάνων, καθώς και του γενικού συντονισμού των διαρθρωτικών στρατηγικών της ΕΕ, όπως είναι η στρατηγική της Λισσαβώνας, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η βιώσιμη ανάπτυξη.

Η επιχειρηματολογία βασίζεται στις παρακάτω πτυχές που παρουσιάζονται στη συνέχεια και αποτελούν τον άξονα των κεφαλαίων της γνωμοδότησης:

- περιφερειακή ανάπτυξη ως ρυθμιστικός παράγοντας της παγκοσμιοποίησης μέσω της δημιουργίας «συμπλεγμάτων» (cluster) σε περιφερειακό επίπεδο, δεδομένου ότι αυτό είναι αποτελεσματικότερο για την προσέλκυση και την εγκατάσταση των επιχειρήσεων,
- κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων και εφαρμογή «ορθών πρακτικών» στο πλαίσιο μίας προσέγγισης πρόληψης και πρόνοιας για τις μεταβολές,
- διαπραγματεύσεις και κοινωνικός διάλογος στις επιχειρήσεις ώστε η αναδιάρθρωση να αντιμετωπισθεί κατά τρόπο κοινωνικά υπεύθυνο, μέσω μίας θετικής προσέγγισης της διοίκησης των επιχειρήσεων και των εργαζομένων, υπό την έννοια της εξεύρεσης λύσεων που θα είναι επιτυχείς για τις επιχειρήσεις, τους εργαζομένους και τις κοινότητες και, κατ' αυτόν τον τρόπο, επίτευξης της ισορροπίας μεταξύ του κοινωνικού και του οικονομικού παράγοντα,
- δραστηριοποίηση βάσει εταιρικής σχέσης μεταξύ των επιχειρηματιών, των κοινωνικών εταίρων, της κοινωνίας των πολιτών (πανεπιστημίων, κέντρων έρευνας και καινοτομίας, ενώσεων, κ.λπ.) και των τοπικών αρχών, κατά τρόπο ώστε να δημιουργηθούν οι συνθήκες για την αύξηση της παραγωγικότητας και τη βελτίωση του αναπτυξιακού δυναμικού των περιφερειών,
- πρόταση για τη δημιουργία της έννοιας «περισσότερο εννοούμενη περιφέρεια» για τις συνθήκες των περιφερειών που, ενώ

παρουσιάζουν υψηλά επίπεδα κοινωνικής συνοχής και απασχόλησης, χάνουν αιφνιδίως δυνατότητες, εξαιτίας της επανεγκατάστασης επιχειρήσεων και της έλλειψης εναλλακτικών οικονομικών δραστηριοτήτων που θα μπορούσαν να υποστηρίξουν αυτές τις περιφέρειες όσον αφορά την απασχόληση. Αυτές οι περιφέρειες θα δικαιούνται χρηματοδοτικής ενίσχυσης, με ειδικό στόχο την αναζωογόνηση του οικονομικού ιστού.

Εισαγωγή

Στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας που υιοθέτησε με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές στην Ευρώπη: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση»⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ υπογράμμισε ότι, κατά τη γνώμη της, «οι μελλοντικές εργασίες της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΣΕΒΜ) πρέπει να αποβλέπουν (...) στη διαμόρφωση όρων πλαισίωσης που θα επιτρέπουν την εξέλιξη των βιομηχανικών μεταλλαγών κατά τρόπο ώστε να συμβιβάζονται τόσο με την ανάγκη ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων όσο και με την επίτευξη οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής», θέτοντας έτσι τις βάσεις και σκιαγραφώντας τις μορφές παρέμβασης και το είδος των θεμάτων που οφείλει να αναπτύξει η ΕΟΚΕ μέσω της έκδοσης γνωμοδοτήσεων. Η απόφαση εκπόνησης της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή» εντάσσεται στην προοπτική αυτή.

1. Ορισμοί

1.1 Για τους σκοπούς της ορθής και ερμηνευτικής πλαισίωσης της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, ως «βιομηχανική μεταλλαγή» ορίζεται «η μόνιμη και ομαλή αντίδραση ενός βιομηχανικού τομέα στη συνεχή εξέλιξη του οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο εντάσσεται, προκειμένου να διαφυλαχθεί η ανταγωνιστικότητα και να δημιουργηθούν ευκαιρίες ανάπτυξης του συγκεκριμένου τομέα»⁽²⁾, ενώ ως «αναδιάρθρωση» ορίζεται «η ειδική μορφή βιομηχανικής μεταλλαγής που συνίσταται συνήθως σε μια έκτακτη, πολλές φορές αναγκαστική, διαδικασία προσαρμογής στις συνθήκες του εμπορικού περιγύρου με σκοπό την ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας, η οποία προκαλεί ασυνέχεια της εμπορικής δραστηριότητας»⁽³⁾. Η έννοια της «πρόνοιας» αποτελεί το κλειδί για την ορθή διαχείριση των μεταλλαγών, επειδή είναι δυνατόν να αποφευχθεί μία προβληματική αναδιάρθρωση. Συγκεκριμένα, η πρόνοια και η διαδικασία μελέτης και πρόβλεψης των μελλοντικών συνθηκών του ανταγωνισμού και των απαιτήσεων των αγορών, οι οποίες επιτρέπουν τον προσεκτικό προγραμματισμό των προσαρμογών, περιορίζουν τα κοινωνικά προβλήματα, καθώς και τα προβλήματα που σχετίζονται με την παραγωγικότητα των επιχειρήσεων.

⁽¹⁾ ΕΕ C 10 της 14.1.2004, σ. 105 και εξής.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι επιπτώσεις της εμπορικής πολιτικής στις βιομηχανικές μεταλλαγές, με ιδιαίτερη αναφορά στον τομέα του χάλυβα» (ΕΟΚΕ 668/2004).

⁽³⁾ Βλέπε προηγούμενη υποσημείωση.

1.2 Θα μπορούσαμε να ορίσουμε ως παγκοσμιοποίηση την προσπάθεια καθιέρωσης μιας κατάστασης όπου οι εμπορικές σχέσεις μεταξύ χωρών θα είναι συχνότερες και ευκολότερες, ενδεχόμενο στο οποίο συμβάλλουν η άρση των εμπορικών φραγμών μεταξύ των χωρών, η μείωση (κατάργηση) των τελών επί των εισαγωγών και η ενίσχυση διεθνών ομάδων χωρών (όπως η ΕΕ και η Mercosur): Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, η κυβέρνηση κάθε χώρας παρέχει κίνητρα για την εγκατάσταση αλλοδαπών επιχειρήσεων στο έδαφος της και διευκολύνει τη διεθνοποίηση όλων των εμπορικών δραστηριοτήτων της. Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση απαιτεί την εγκαθίδρυση και την τήρηση βασικών και παγκοσμίως ισχυόντων κοινών κανόνων.

1.3 Στόχος της πολιτικής για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή είναι η άμβλυση των υφιστάμενων οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών, καθώς και η επιτάχυνση των ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και η προώθηση περισσότερο αειφόρου ανάπτυξης, παρέχοντας βοήθεια στις περισσότερο μειονεκτούσες περιφέρειες, ώστε αυτές να προσαρμοσθούν στις απαιτήσεις της οικονομίας της γνώσης, και βοηθώντας, με τον τρόπο αυτό, όλες τις περιφέρειες να επιτύχουν τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Πιο συγκεκριμένα, η πολιτική αυτή πρέπει να εφαρμόζεται στους τομείς των υποδομών, του περιβάλλοντος, της επιχειρηματικότητας, του κατά κεφαλήν εισοδήματος, της πρόσβασης στην απασχόληση και την κοινωνική ασφάλιση, αλλά και για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες των πληροφοριών, την εκπαίδευση και τη δια βίου κατάρτιση, καθώς και για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και την ενίσχυση των ικανοτήτων των οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων.

1.4 Ένας ικανοποιητικός ορισμός του «cluster» (σμπλεγμα) δόθηκε από τον Michael PORTER (καθηγητή του Harvard Business School) στο βιβλίο του «Η ανταγωνιστικότητα των εθνών» και έχει ως εξής: «μία ομάδα επιχειρήσεων και συναφών οργανισμών (πανεπιστημίων, δημοσίων αρχών ή εμπορικών οργανώσεων) που γειτονεύουν γεωγραφικά και που αλληλοσυνδέονται σε συγκεκριμένο τομέα με δεσμούς ανταγωνισμού και συνεργασίας»⁽¹⁾.

2. Οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης και οι αναπόφευκτες βιομηχανικές μεταλλαγές

2.1 Είναι βέβαιο πως το σύνολο της ευρωπαϊκής κοινωνίας παραδέχεται ότι οι βιομηχανικές είναι αναπόφευκτες, οφείλονται στις συνέπειες της παγκοσμιοποίησης και είναι αποτέλεσμα των διαρκών μεταβολών που συντελούνται στην παγκόσμια οικονομία και σηματοδοτούνται από την ταχεία και ριζική εξέλιξη των αγορών και των συμπεριφορών, την αυξανόμενη τεχνική πολυπλοκότητα και τον υψηλό βαθμό συμμετοχής των καταναλωτών στη διαδικασία σχεδιασμού και παραγωγής αγαθών και προϊόντων και παροχής υπηρεσιών.

2.2 Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί την κινητήρια δύναμη του ανταγωνισμού, σε παγκόσμια κλίμακα, στους τομείς των αγορών εργασίας και της παραγωγικότητας. Οι πολυεθνικές εταιρείες κατευθύνουν πλέον τις επενδύσεις τους προς χώρες με χαμηλό εργατικό κόστος, όπου υπάρχει άμεση πρόσβαση στις αγορές και στις τεχνολογικές ικανότητες.

2.3 Η αύξηση του ανταγωνισμού, η γήρανση του πληθυσμού, οι απαιτήσεις και το επίπεδο των καταναλωτών συνδιαμορφώνουν τελικώς ένα υφιστάμενο και προβλεπόμενο πλαίσιο αναφοράς που προκαλεί σημαντικές εντάσεις και μεγάλα προβλήματα.

(1) ΣτΜ: ελεύθερη απόδοση.

2.4 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να αντιμετωπίσει αποφασιστικά αυτές τις εντάσεις και αυτά τα προβλήματα με τη θέσπιση μέτρων που θα αποτρέπουν την αποβιομηχάνιση της Ευρώπης. Πρέπει δηλαδή να αποφευχθεί η ταυτόχρονη εμφάνιση των ακόλουθων τριών εξελίξεων:

- τα φαινόμενα μετεγκατάστασης⁽²⁾,
- η μείωση της απασχόλησης και της παραγωγής,
- η υποχώρηση του εμπορικού ισοζυγίου.

Μολονότι είναι βέβαιο ότι, επί του παρόντος, οι τρεις αυτές εξελίξεις δεν συντελούνται ταυτόχρονα, είναι ωστόσο προφανές ότι η μείωση της απασχόλησης και η υποχώρηση του εμπορικού ισοζυγίου αποτελούν υπαρκτά φαινόμενα.

2.5 Η ανταπόκριση της ΕΕ στις προκλήσεις αυτές θα μπορούσε να στεφθεί από επιτυχία μόνον εάν η βιομηχανική πολιτική αναθεωρηθεί ώστε να γίνει περισσότερο προ-ενεργή και να προσφέρει απόλυτη και συστηματική διαφάνεια όσον αφορά τις ειδικές και σωρευτικές συνέπειες οιασδήποτε απόφασης που επηρεάζει τις δομές του κόστους και της απόδοσης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας, τόσο από οριζόντια άποψη όσο και σε ειδικούς βιομηχανικούς τομείς, όπως είναι οι κλάδοι της χαλυβουργίας και της κλωστοϋφαντουργίας, με τη συνεκτίμηση σε κάθε περίπτωση των συνεπειών της διευρύνσεως σε 25 χώρες.

3. Η περιφερειακή ανάπτυξη ως ρυθμιστικός παράγοντας της παγκοσμιοποίησης, τα συμπλέγματα (cluster)

3.1 Το παράδοξο των καιρών μας είναι η συνεχιζόμενη ύπαρξη ανισοτήτων, σε μια εποχή κατά την οποία η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας έπρεπε να παρέχει τη δυνατότητα να χορτάσουν όλοι, και συγχρόνως η διαπίστωση ότι η «νέα παγκοσμιοποιημένη οικονομία», επειδή ακριβώς στηρίζεται στον άκρατο ανταγωνισμό, ενέχει σοβαρούς κινδύνους επιδείνωσης των ανισοτήτων αυτών.

Στο πλαίσιο αυτό, είναι απολύτως αναγκαία η επίτευξη της περιφερειακής ανάπτυξης, ως ρυθμιστικού μέσου της ίδιας της παγκοσμιοποίησης. Καθίσταται επομένως αναγκαία η προσέγγιση των ανθρώπων όπου και αν βρίσκονται, παρέχοντας σε όλους πρόσβαση στα αγαθά, τις υπηρεσίες και τις ευκαιρίες.

3.2 Η ανάπτυξη πρέπει να φθάσει στους ανθρώπους στον τόπο όπου διαμένουν και δεν μπορούμε να δεχθούμε «ελαφρά τη καρδία» ως κανόνα την κινητικότητα που διαθέτουν ορισμένοι προκειμένου να αναζητήσουν την ανάπτυξη, για τον πρόσθετο λόγο ότι εκείνοι που περισσότερο στερούνται μέσω είναι επίσης εκείνοι που δεν έχουν δυνατότητες μετακίνησης.

Οι περιφέρειες πρέπει να ορίσουν τις προσδοκίες τους όσον αφορά τις βιομηχανικές μεταλλαγές και αναδιαρθρώσεις, να προσδιορίσουν τις επενδύσεις που πρέπει να γίνουν και τις μορφές συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, και ειδικότερα τις υποδομές που σχετίζονται με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση.

3.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η δημιουργία περιφερειακών συμπλεγμάτων (cluster) θα είναι το αποτελεσματικότερο μέσο για την προσέλκυση και εγκατάσταση των επιχειρήσεων, καθώς αποτελεί σημαντικό παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας σε περιφερειακό επίπεδο και, ταυτόχρονα, συνιστά διαδικασία που προάγει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και μέθοδο πρόληψης των αρνητικών οικονομικών, κοινωνικών και εδαφικών συνεπειών που ενδέχεται να έχουν οι βιομηχανικές μεταλλαγές και αναδιαρθρώσεις.

(2) Η ΕΟΚΕ θα υιοθετήσει, τον Σεπτέμβριο του 2004, μια γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Εύρος και συνέπειες της μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων» (ΣΕΒΜ/014).

Ανάμεσα στους παράγοντες που θα μπορούσαν να αναγάγουν τα συμπλέγματα (cluster) σε συστήματα που διευκολύνουν την εγκατάσταση των επιχειρήσεων και τη διατήρηση των τοπικών ικανοτήτων, μπορούμε να αναφέρουμε τους εξής:

- την ενίσχυση και βελτίωση της διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων,
- τις προσφερόμενες ευκαιρίες για αναβάθμιση των τεχνολογικών ικανοτήτων που συνδέονται με την παρουσία ιδρυμάτων έρευνας και ανάπτυξης στο πλαίσιο των συμπλεγμάτων (π.χ. η περίπτωση του συμπλέγματος της αυτοκινητοβιομηχανίας),
- τη δικτύωση των συναλλαγών μεταξύ πελατών, υπεργολάβων και προμηθευτών, που ευνοούν τη δημιουργία και την περαιτέρω ανάπτυξη στενότερων δεσμών συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, αλλά κυρίως μεταξύ διαφορετικών περιοχών,
- την ένταξη επιχειρήσεων σε διακρατικά δίκτυα, που επιτρέπει την πρόσβαση σε νέες αγορές,
- την προώθηση της εμπειρίας της κινητικότητας των εργαζομένων εντός του συμπλέγματος.

3.4. Το γεγονός ότι, στο σημερινό οικονομικό περιβάλλον, οι επιχειρήσεις συνδέονται στο πλαίσιο του παγκόσμιου ανταγωνισμού, τις κάνει να εγκαθίστανται ή να μετεγκαθίστανται σε συμπλέγματα που έχουν σχέση με τον κλάδο δραστηριότητάς τους, από τα οποία μπορούν να αντλήσουν ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που βασίζονται σε παράγοντες γενικού χαρακτήρα, όπως το επίπεδο και τα επαγγελματικά προσόντα του εργαζόμενου πληθυσμού, η ποιότητα της διακυβέρνησης, οι υποδομές της περιοχής και το τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο καινοτομίας και ανάπτυξης (E&A) και, γενικά, η ποιότητα ζωής στην περιοχή (η οποία πιθανόν να απαιτεί, για παράδειγμα, δημόσια παρέμβαση για την εξυγίανση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών θέσεων). Τα περιφερειακά συμπλέγματα μπορούν να αναδειχθούν σε σημαντικούς παράγοντες ενίσχυσης της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και να αποτελέσουν έναυσμα για την εγκατάσταση επιχειρήσεων σε αναπτυσσόμενες περιφέρειες, υπό την προϋπόθεση ότι η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις θα υλοποιήσουν και θα χρηματοδοτήσουν προγράμματα στήριξης επιχειρήσεων τεχνολογικής βάσης, προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης (E&A), επαγγελματικής κατάρτισης και ενθάρρυνσης της σύναψης εταιρικών σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων, πανεπιστημίων, τοπικών αρχών, κοινωνικών εταίρων και κοινωνίας των πολιτών.

3.5 Οι μητροπολιτικές περιοχές, ως κέντρα πολιτισμού και διαφόρων δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των οποίων οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς εργάζονται από κοινού για την εξεύρεση λύσεων αλλαγής και νεωτερισμού, διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την υλοποίηση και την επιτυχή εγκαθίδρυση των συμπλεγμάτων, δεδομένου ότι οι περιοχές αυτές «βρίσκονται στην πρώτη γραμμή των τεχνολογικών αλλαγών που αφορούν τις μεταφορές, την οικονομική και τα δημόσια έργα, τις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών, τη διαχείριση των υποδομών κ.λπ. Αυτές οι τεχνολογικές αλλαγές αποτελούν επίσης τη βάση της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης και της μετεγκατάστασης δραστηριοτήτων εργατικού δυναμικού και υπηρεσιών με υψηλή προστιθέμενη αξία. Η οικονομική εξειδίκευση έχει και μία χωρική διάσταση: "cluster" ή ομάδες επιχειρήσεων συνεργάζονται στο πλαίσιο ενός δικτύου με κέντρα ερευνών και καινοτομίας και με πανεπιστήμια»⁽¹⁾.

Η μεγάλη πρόκληση των ευρωπαϊκών μητροπολιτικών περιοχών έχει επίσης να κάνει με τα προβλήματα κοινωνικής συνοχής, όπως είναι ο αποκλεισμός και η φτώχεια, των οποίων η λύση εξαρτάται, προφανώς, από την αρμονική, ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη των μεγάλων ευρωπαϊκών μητροπολιτικών περιοχών, αλλά και από τη διασύνδεσή τους με τις γειτονικές περιοχές. Εντούτοις, η εξεύρεση κατάλληλων λύσεων αποδεικνύεται δύσκολη, εξαιτίας της έλλειψης συνεπών στατιστικών στοιχείων.

(1) Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με θέμα «Οι μητροπολιτικές περιφέρειες: κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για το μέλλον της Ευρώπης» (CESE 968/2004).

4. Τα αποτελέσματα των βιομηχανικών μεταλλαγών και αναδιάρθρωσεων

Η διαδικασία των βιομηχανικών μεταλλαγών και αναδιάρθρωσεων έχει συνέπειες με αντίκτυπο σε ποικίλες διαστάσεις και διαφορετικές πτυχές και προκλήσεις στο επίπεδο των τομέων και των περιφερειών.

4.1 Κοινωνικές πτυχές

Το σύνολο των παραγόντων της οικονομικής ζωής παραδέχονται ότι η αναδιάρθρωση και η παγιοποίησή της αποτελούν προϋπόθεση για την επιβίωση και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Η αναδιάρθρωση αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα, όταν δεν υπάρχουν κατάλληλες εναλλακτικές διεξοδοί για απασχόληση διαθέσιμες στην ενδιαφερόμενη περιφέρεια ή όταν οι δυνατότητες κινητικότητας είναι ανύπαρκτες.

Εξάλλου, οι επιχειρήσεις οφείλουν να τηρούν πραγματικά τις αρχές και την εταιρική ευθύνη τους, εντάσσοντας, εκ των προτέρων, τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των εργαζομένων και τους τοπικούς και περιφερειακούς φορείς στις προσεγγίσεις τους.

Η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα πρέπει να επιτυγχάνεται μέσω του κοινωνικού διαλόγου.

4.2 Οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις

Η μεγάλη πρόκληση που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι επιχειρήσεις είναι η εξεύρεση της κατάλληλης απάντησης στις μεταλλαγές, λαμβάνοντας υπόψη την ανταγωνιστικότητα σε ένα περιβάλλον σύνθετο, καθώς και μία δεδομένη κοινωνική και θεσμική κατάσταση.

Οι βιομηχανικές μεταλλαγές που αναλαμβάνονται από τις μεγάλες επιχειρήσεις έχουν συνέπειες επί των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων των συνδεδεμένων με αυτές με υπεργολαβία, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να αγνοηθούν. Απαιτείται η καθιέρωση ενός μηχανισμού συνεργασίας σε δίκτυο, προκειμένου να διαθέτουν τη δυνατότητα κατάλληλης προσαρμογής.

4.3 Συνέπειες στη διεύρυνση και, ειδικότερα, αντίκτυπος στην απασχόληση

Είναι αναγκαίο να χαραχθούν ειδικές πολιτικές στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης, προκειμένου η διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλαγών και αναδιάρθρωσεων στις χώρες της διεύρυνσης να θεωρηθεί ως σημαντική ευκαιρία για τη διαχείριση της οικονομικής ανάπτυξης, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής και την προστασία του περιβάλλοντος.

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις προέρχονται κυρίως από την ΕΕ (ποσοστό υψηλότερο του 60 % το 1998) και κατευθύνονται κυρίως προς τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία και την Πολωνία. Στα τέλη του 2001, οι τρεις αυτές χώρες ήταν αποδέκτες των τριών τετάρτων περίπου του συνόλου των επενδύσεων στις χώρες της διεύρυνσης. Ως παράδειγμα επιτυχίας ή αποτυχίας έχουμε, στον τομέα της χαλυβουργίας, την περίπτωση της Kosice (Δημοκρατία της Σλοβακίας), όπου οι άμεσες ξένες επενδύσεις επέτρεψαν τον εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων δίχως αναγκαστική μείωση των εργατικού δυναμικού, μέσω συμφωνιών με τοπικές επιχειρήσεις και χάρη στην κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, ως αποτέλεσμα της παροχής κινήτρων, της εισαγωγής καινοτομιών και του ανταγωνισμού. Ο αντίκτυπος των στρατηγικών των πολυεθνικών επί της απασχόλησης διαφέρει ανάλογα με το είδος της προγραμματισμένης επένδυσης.

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: 3 ΠΙΘΑΝΑ ΣΕΝΑΡΙΑ

Στρατηγική πολυεθνικών	Συνέπειες στην απασχόληση	
	Χώρες προέλευσης των ΑΞΕ	Χώρες αποδέκτες των ΑΞΕ
(1) Επέκταση δικτύων: προϊόντα ή υπηρεσίες ιδιαίτερα τοπικού χαρακτήρα ή ελάχιστα επανεξαγωγίμες – ενέργεια – μεταφορές – τράπεζες – εμπόριο – γεωργοδιατροφική βιομηχανία – τουρισμός	Ελάχιστες ή ανύπαρκτες βραχυπρόθεσμα.. Μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα: αναδιοργάνωση των υπηρεσιών διεκπεραίωσης των ανειλημμένων συναλλαγών.	Μεταβλητός βαθμός σημασίας, ανάλογα από το εάν αποκτώνται υπάρχουσες δραστηριότητες (με ή χωρίς αύξηση παραγωγικότητας) ή εάν δημιουργούνται εκ του μηδενός.
(2) Επέκταση οριζόντιων ικανοτήτων: επανεξαγωγίμα προϊόντα ή υπηρεσίες – αυτοκινητοβιομηχανία – χημική βιομηχανία – σιδηρουργία.	Άμεση εμφάνιση έμμεσων συνεπειών (μη δημιουργία ικανοτήτων) και ενδεχόμενες συνέπειες υποκατάστασης μεσοπρόθεσμα (πρβλ. Seat/Skoda).	Σημαντική αναδιάρθρωση σε περίπτωση ανάληψης προγενέστερων δραστηριοτήτων. Δημιουργία θέσεων εργασίας εάν τα εργοστάσια είναι τύπου «greenfield» (δλδ. όχι ακόμη βιομηχανοποιημένα).
(3) Μετεγκαταστάσεις με στόχο τη μείωση δαπανών: προϊόντα ή υπηρεσίες ιδιαίτερα επανεξαγωγίμες – κλωστοϋφαντουργία – χυτήρια – εξοπλισμός αυτοκινήτων – ηλεκτρονική μεγάλου όγκου – υπηρεσίες πληροφορικής με μικρή ή μέση προστιθέμενη αξία	Σημαντικός βραχυπρόθεσμος ή μεσοπρόθεσμος συνέπειες (ποικίλος ρυθμός κύκλου υποκατάστασης ανάλογα με τις δραστηριότητες.	Σημαντικές αναδιρθρώσεις σε περίπτωση ανάληψης προγενέστερων δραστηριοτήτων. Δημιουργία θέσεων εργασίας εάν τα εργοστάσια είναι τύπου «greenfield». Μεσοπρόθεσμος ή μακροπρόθεσμος κίνδυνος: μετεγκατάσταση.

(Πηγή: μελέτες που επεξεργάστηκε η Alpha group)

- (1) & (2) Στα δύο αυτά σενάρια έχουμε να κάνουμε με οριζόντιες στρατηγικές επενδύσεων. Στο πρώτο σενάριο, οι πολυεθνικές επιδιώκουν κυρίως την κατάκτηση νέων αγορών και την επέκταση του δικτύου των παρεχόμενων υπηρεσιών τους, όπως λόγω χάρη των τραπεζικών υπηρεσιών ή των δικτύων μεταφορών και ενέργειας. Στο δεύτερο σενάριο, οι πολυεθνικές επιζητούν την επέκταση των παραγωγικών τους ικανοτήτων στους τομείς των υπηρεσιών ή των προϊόντων που μπορούν εύκολα να επανεξαχθούν.
- (3) Στο σενάριο αυτό έχουμε να κάνουμε με μία κάθετη στρατηγική μετεγκατάστασης, που έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην απασχόληση.

Οι επιχειρήσεις των οποίων οι δραστηριότητες χαρακτηρίζονται από υψηλή ένταση εργασίας (π.χ. κλωστοϋφαντουργία και ηλεκτρονικά εξαρτήματα αυτοκινήτων) είναι περισσότερο επηρεαζόμενες στο σενάριο αυτό.

4.4 Συνέπειες στην εδαφική διάσταση

4.4.1 Στη διαδικασία βιομηχανικής αναδιάρθρωσης, είναι αναγκαία η εκτίμηση του ενεργητικού σε υποδομές, εξοπλισμό και ανθρώπινους, ενώ πρέπει να δοθούν κίνητρα για την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εξυγίανση του εδάφους και του υπεδάφους τη στιγμή εγκατάλειψης μίας περιοχής είναι αναγκαία για την επαναχρησιμοποίησή της.

Πρέπει να ενισχύεται και να εποπτεύεται η εδαφική ευθύνη των επενδυτών που έλαβαν δημόσια χρηματοδότηση.

Η σύναψη συμφωνιών συνεργασίας ανάμεσα σε όλους τους εμπλεκόμενους παράγοντες είναι αναγκαία για την ενδυνάμωση των περιφερειών που πλήττονται από τις βιομηχανικές μεταλλαγές.

4.5 Συνέπειες στο ανθρώπινο δυναμικό

Όλοι οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες πρέπει να δεσμευθούν για τη διασφάλιση της πρόσβασης στην κατάρτιση όσον διαδέχονται περιορισμένα προσόντα. Αυτό αποτελεί προϋπόθεση για την οικονομική βιωσιμότητα.

Σε επίπεδο επιχειρήσεων, η διαχείριση των ικανοτήτων πρέπει να προϋποθέτει τη συμφωνία και την από κοινού προσέγγιση, από την

επιχείρηση και τους εργαζομένους, των αναγκών τους για κατάρτιση και απόκτηση ικανοτήτων και προσόντων.

4.6 Συνέπειες στο ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο

Η επίτευξη υψηλού βαθμού οικονομικής, κοινωνικής, περιβαλλοντικής και εδαφικής συνοχής αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για τη βιωσιμότητα του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

Η βιομηχανική αναδιάρθρωση στο πλαίσιο των κανόνων του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου θα στεφθεί από επιτυχία μόνον εφόσον όλοι οι παράγοντες αποκομίσουν από αυτήν οφέλη.

4.7 Πτυχές που αφορούν την αλληλεπίδραση μεταξύ των τομέων της βιομηχανίας και των υπηρεσιών

4.7.1 Από τη δεκαετία του 1970, χαρακτηριστικό γνώρισμα της οικονομικής μεγέθυνσης υπήρξε η υπεροχή του τομέα των υπηρεσιών επί του τομέα της βιομηχανικής παραγωγής. Ωστόσο, η αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο τομέων έχει θεμελιώδη σημασία για την αύξηση της παραγωγικότητας και της καινοτομίας, καθώς και τη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η συγκεκριμένη αλληλεπίδραση είναι ζωτικής σημασίας στο πλαίσιο των βιομηχανικών αναδιαρθρώσεων και μεταλλαγών, καθώς οι εταιρείες που παρέχουν υπηρεσίες (π.χ. E & A) στις βιομηχανικές επιχειρήσεις συνήθως τις ακολουθούν όταν αυτές μετεγκαθίστανται.

5. Κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων και οικονομική και κοινωνική συνοχή

5.1 Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές στην Ευρώπη: σημερινή κατάσταση και προοπτικές — σφαιρική προσέγγιση»⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η Ευρώπη έχει ανάγκη να βιώσει «ένα νέο παράδειγμα επικεντρωμένο στις βιομηχανικές μεταλλαγές με ανθρώπινο πρόσωπο», το οποίο πρέπει να στηρίζεται στην ανταγωνιστικότητα, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή. Θεμέλιο της προοπτικής αυτής είναι οι στόχοι που καθορίζονται στη στρατηγική της Λισσαβόνας και, προς την κατεύθυνση αυτή, η ΕΕ επικαλέσθηκε ιδιαίτερα το νόημα της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τις βέλτιστες πρακτικές της δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης, την οργάνωση της εργασίας, την ισότητα των ευκαιριών, την κοινωνική ένταξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

5.2 Αναγνωρίζεται γενικώς, και αυτό έχει και ηθική βάση, ότι η κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων αφορά συγκεκριμένα δύο θεμελιώδη ζητήματα:

- τις συνθήκες εργασίας και απασχόλησης,
- τις συνθήκες διαβίωσης στην περιοχή όπου εγκαθίστανται οι επιχειρήσεις, δηλαδή τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στην οικονομική αναζωογόνηση και στην προαγωγή αποδεκτών περιβαλλοντικών πρακτικών στην τοπική κοινότητα.

Συνήθως ζητείται από τις επιχειρήσεις να δεχθούν τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, των τοπικών αρχών, των καταναλωτών και των προμηθευτών, στο αντίστοιχο επίπεδο αρμοδιοτήτων τους.

5.3. Η ανάληψη κοινωνικής ευθύνης από τις επιχειρήσεις (στα ζητήματα που προαναφέρονται) μπορεί να αποτελέσει μέσο που θα προαγάγει την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, υπό την προϋπόθεση ότι, κατά τρόπο προ-ενεργό, υιοθετείται μια προληπτική προσέγγιση για τη διαχείριση της μεταλλαγής ή της αναδιάρθρωσης, η οποία θα είναι επωφελής για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

6. «Ορθές πρακτικές» αναδιάρθρωσης με την τήρηση της κοινωνικής και εδαφικής ευθύνης

6.1 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο ενθαρρύνει και στηρίζει τις εμπειρίες «ορθών πρακτικών» που αφορούν τον χειρισμό των βιομηχανικών μεταλλαγών. Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο της Αλλαγής (European Monitoring Centre on Change, EMCC), το οποίο δραστηριοποιείται στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας με έδρα το Δουβλίνο, κοινοποιεί σε τακτά διαστήματα παρόμοιες εμπειρίες αξιοποίησης της κοινωνικής και εδαφικής ευθύνης των επιχειρήσεων. Εξάλλου, και η πρώτη φάση της διαβούλευσης που ανέλαβε η Επιτροπή υπό τον τίτλο «Anticipating and Managing Change — a dynamic approach to the social aspects of corporate restructuring» έδωσε τη δυνατότητα εντοπισμού μίας σειράς ορθών πρακτικών στο εξεταζόμενο επίπεδο.

⁽¹⁾ EE C 10 της 14.1.2004, σ. 105 και εξής.

Σε γενικές γραμμές, αυτές οι εμπειρίες ορθώς πρακτικών εκδηλώνονται μέσω:

- της ανάγκης πρόγνωσης και εκ των προτέρων αντιμετώπισης των προβλημάτων απασχόλησης που θα προκύψουν ως αποτέλεσμα των προβλεπόμενων αναδιαρθρώσεων,
- της ανάγκης διεξαγωγής μελέτης των άμεσων και έμμεσων συνεπειών στην περιφέρεια,
- της παρέμβασης και κινητοποίησης των παραγόντων που βρίσκονται επί τόπου (επιχειρήσεις, συνδικάτα, τοπικές και περιφερειακές δημόσιες αρχές, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών κ.λπ.),
- της αξιοποίησης των συλλογικών διαπραγματεύσεων και της επιτακτικής ανάγκης διεξαγωγής «κοινωνικού διαλόγου» ανάμεσα στις επιχειρήσεις, τους εκπροσώπους των εργαζομένων και τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, οι οποίες αποτελούν βασικές πτυχές της αναζήτησης λύσεων και εναλλακτικών διεξόδων στις στρατηγικές αποφάσεις που αφορούν τη μετεγκατάσταση επιχειρήσεων,
- της κοινωνικής παρακολούθησης της μεταλλαγής (επιμόρφωση, κατάρτιση, αξιοποίηση των ικανοτήτων των εργαζομένων προκειμένου να ακολουθήσουν δική τους επαγγελματική σταδιοδρομία, αναζωογόνηση των βάσεων της απασχόλησης, ανάπτυξη του βιομηχανικού ιστού, μετατροπή των εργαζομένων σε επιχειρηματίες κ.λπ.),
- της δέσμευσης των επιχειρήσεων να προωθήσουν επιχειρηματική συνεργασία με τους εργαζόμενους που αποχώρησαν από την επιχείρηση υπό καθεστώς υπεργολαβίας παροχής υπηρεσιών μέσω της εξωτερικής ανάθεσης δραστηριοτήτων της,
- της εμφάνισης καινοτόμων λύσεων χάρη στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας,
- της έγκαιρης ενημέρωσης όλου του δικτύου μικρομεσαίων επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν υπεργολαβίες, των δημοσίων υπηρεσιών και αρχών, των πανεπιστημίων και των επιχειρηματικών ενώσεων σχετικά με την πρόθεση αναδιάρθρωσης των επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες στην περιοχή. Αυτό είναι δυσκολότερο να εφαρμοσθεί όταν πρόκειται για πολυεθνικές επιχειρήσεις, των οποίων το κέντρο λήψης αποφάσεων βρίσκεται μακριά από την περιφέρεια, τη χώρα και ακόμη την Ευρώπη.

6.2 Οι κοινωνικές διαπραγματεύσεις και ο κοινωνικός διάλογος έχουν ουσιαστική σημασία προκειμένου να προωθηθεί η αναδιάρθρωση κατά τρόπο που να συμβιβάζεται με την κοινωνική ευθύνη, οπότε είναι ιδιαίτερα σημαντικό να υπάρχει θετική στάση από πλευράς τόσο των επιχειρήσεων όσο και των συνδικάτων, ώστε να εξευρεθούν μέθοδοι αναδιάρθρωσης που θα είναι επιτυχημένες για τις επιχειρήσεις, τους εργαζόμενους και τις τοπικές κοινωνίες. Η Επιτροπή έχει ενθαρρύνει την προσφυγή σε αυτές τις ορθές πρακτικές με την έκδοση οδηγιών (98/59/ΕΚ, 2001/23/ΕΚ, 94/45/ΕΚ και 2001/12/ΕΚ), που θεσπίζουν συγκεκριμένους προσανατολισμούς και υποχρεώσεις. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο υπογραμμίζουμε την πρωτοβουλία που αναλήφθηκε το 2002, η οποία προβλέπει την «κοινωνικά έξυπνη αναδιάρθρωση» και είχε ως αποτέλεσμα την έκδοση ορισμένων κατευθυντήριων γραμμών τον Ιούνιο του 2003. Πρέπει να δοκιμάζονται όλες οι εναλλακτικές διέξοδοι προκειμένου να αποφεύγονται οι απολύσεις.

6.3 Υπάρχουν πολυάριθμα θετικά παραδείγματα ορθών πρακτικών, σε αυτόν τον τομέα, από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις οι οποίες προσέφυγαν στην εφαρμογή πρακτικών που διέπονται από κοινωνική ευθύνη προκειμένου να προωθήσουν τη στρατηγική τους για βιομηχανική μεταλλαγή ή αναδιάρθρωση, όπως — για να παραθέσουμε μία μόνο από αυτές — ο σιδηρουργικός όμιλος ACELOR, ο οποίος προέκυψε από τη συγχώνευση των επιχειρήσεων Arbed, Acelaria και Usinor και ο οποίος αποφάσισε — εντός ενός πλαισίου υπερβάλλοντος διαρθρωτικού δυναμικού παραγωγής μεταλλικών ελασμάτων και για τη βελτίωση των συνεργιών — το σταδιακή θέση εκτός λειτουργίας των παλαιών φούρνων στη Λιέγη και τη μείωση της παραγωγής στη Βρέμη και στην Eisenhüttenstadt. Ενόψει της απώλειας των θέσεων εργασίας που θα προκαλούσαν αυτά τα μέτρα, η Arcelor δεσμεύθηκε να μην αφήσει απολύτως κανέναν εργαζόμενο με πρόβλημα απασχόλησης, να επαναχρησιμοποιήσει τις εν λόγω βιομηχανικές εγκαταστάσεις και, με τη βοήθεια όλων των ενδιαφερόμενων μερών, να συμβάλει στην επανεκβιομηχάνιση του τοπικού οικονομικού ιστού.

Από την άλλη μεριά, ένα αρνητικό παράδειγμα μη υιοθέτησης ορθών πρακτικών και αναδιάρθρωσης της αυτοκινητοβιομηχανίας καταγράφεται στο Mezzogiorno (Ιταλία), όπου επιδιώχθηκε η μεταφορά δραστηριοτήτων υπεργολαβίας σε ξένη χώρα, χωρίς να υπάρξει πρόβλεψη για τη λήψη επαρκών μέτρων συνοδείας και επίλυσης των προκαλούμενων κοινωνικών προβλημάτων.

6.4 Οι βιομηχανικές μεταλλαγές που είναι αναγκαίες ώστε να εξακολουθήσουν οι επιχειρήσεις να είναι ανταγωνιστικές πρέπει να στηρίζονται από τις αρχές και να χρηματοδοτούνται στο επίπεδο της εκπαίδευσης και κατάρτισης του εργατικού δυναμικού, ενώ το πλαίσιο αυτό προσφέρεται και για την προώθηση της χρήσης των νέων τεχνολογιών. Επιπλέον, επιβάλλεται να λαμβάνεται υπόψη η ενίσχυση της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και η προάσπιση των κοινωνικών συμφερόντων για τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας, καθώς και η διαφύλαξη της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος στις περιφέρειες όπου είναι εγκατεστημένες οι επιχειρήσεις.

7. Οι βιομηχανικές μεταλλαγές και η οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή ως μέσα επίτευξης της βιώσιμης ανάπτυξης

7.1 Ο στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης έχει πρωταρχική σημασία για την ΕΕ. Τα μεγάλα διευρωπαϊκά σχέδια, όπως τα οδικά δίκτυα και άλλα έργα υποδομής που προβλέπεται να δημιουργηθούν σε ευρωπαϊκή κλίμακα, δεν επαρκούν για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης και για την προαγωγή της ανάπτυξης γενικότερα σε όλες τις μειονεκτούσες περιφέρειες. Οι ανισότητες όσον αφορά την παραγωγή, την παραγωγικότητα και τη δυνατότητα πρόσβασης στην απασχόληση που συνεχίζουν να υφίστανται μεταξύ κρατών και περιφερειών οφείλονται στην έλλειψη υποδομών που συμβάλλουν καθοριστικά στην ανταγωνιστικότητα, δηλαδή σε ακατάλληλες διαρθρώσεις όσον αφορά το ανθρώπινο και υλικό δυναμικό, σε υφιστάμενα περιβαλλοντικά προβλήματα και σε ελλείψεις καινοτήτων καινοτομίας και αδυναμίες της περιφερειακής διακυβέρνησης.

7.2 Οι ευκαιρίες που προκύπτουν από τις βιομηχανικές μεταλλαγές, με δεδομένα τα αποτελέσματά τους επί του οικονομικού, του κοινωνικού και του επιστημονικού ιστού και όσον αφορά τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών και των τοπικών αρχών μέσω της συνδυασμένης προσφυγής στα μέσα και στις πολιτικές κοινωνικής συνοχής και στις κοινοτικές διαρθρωτικές πολιτικές, είναι σε θέση να βοηθήσουν ουσιαστικά και να συμβάλουν στη διαδικασία της βιώσιμης και ισόρροπης ανάπτυξης. Ως εκ τούτου, οι μετα-

λλαγές απαιτούν την καταβολή προσπαθειών για προσαρμογή, έρευνα και καινοτομία, καθώς και την υιοθέτηση νέων στάσεων, από πλευράς τόσο των επιχειρηματιών όσο και των κοινωνικών εταίρων και της κοινωνίας των πολιτών που θα συνεργάζονται στο πλαίσιο εταιρικών σχέσεων, με σκοπό να βοηθήσουν τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες να διατηρήσουν και να βελτιώσουν με αρμονικό τρόπο τις οικονομικές και κοινωνικές δομές τους.

8. Οι προτάσεις μεταρρυθμίσεων που περιλαμβάνονται στην τρίτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή

8.1 Η Επιτροπή προτείνει μια νέα αρχιτεκτονική για την πολιτική οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής της ΕΕ, η οποία θα περιστρέφεται γύρω από τρεις προτεραιότητες:

Σύγκλιση

Στόχο αποτελεί η στήριξη της οικονομικής μεγέθυνσης και της δημιουργίας απασχόλησης στα κράτη μέλη και στις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες.

Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση — πρόβλεψη και προώθηση των αλλαγών

Η εν λόγω προτεραιότητα επιδοκιμάζεται από την παρούσα γνωμοδότηση, επειδή συσχετίζει τις βιομηχανικές μεταλλαγές με μία πολιτική συνοχής, μέσω εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων, τα οποία προορίζονται συγκεκριμένα για τις συνέπειες, την πρόληψη, την πρόνοια και την προσαρμογή στις οικονομικές εξελίξεις. Και όλα αυτά σε σύνδεση με τις πολιτικές προτεραιότητας της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση και την προώθηση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας, καθώς και της κοινωνικής ένταξης.

Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία

Στόχο αποτελεί η προώθηση της αρμονικής και ισόρροπης ανάπτυξης στην επικράτεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσω μέτρων που προωθούν τη διασυνοριακή και διακρατική συνεργασία.

9. Σχόλια σχετικά με τις προτάσεις της τρίτης έκθεσης όσον αφορά τις βιομηχανικές αναδιρθρώσεις και μεταλλαγές

9.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η τρίτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή, που παρουσιάστηκε στις 18 Φεβρουαρίου, αναφέρεται με σαφή και αντικειμενικό τρόπο στο θέμα των «βιομηχανικών και οικονομικών αλλαγών εν γένει».

9.2 Ειδικότερα, εκφράζει τη συμφωνία της όσον αφορά τις αρχές στις οποίες βασίζονται οι στρατηγικές της τρίτης Έκθεσης για τη Συνοχή, καθώς και τη σύνδεση μεταξύ της στρατηγικής της Λισαβόνας και της μελλοντικής περιφερειακής πολιτικής σε σχέση με τα προγράμματα τα προσανατολισμένα στη γνώση και τα εθνικά και περιφερειακά προγράμματα με στόχο την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών. Εντούτοις, εκτιμά ότι τα συγκεκριμένα μέτρα είναι ανεπαρκή και ασκεί κριτική όσον αφορά τα ακόλουθα σημεία:

— την απουσία ποσοτικών προσδιορισμένων στόχων για την υλοποίηση των μέτρων προώθησης της συνοχής σε επίπεδο τόσο των κρατών μελών όσο και των περιφερειών, γεγονός που καταδεικνύει ευθύς εξ αρχής μία χαλάρωση των απαιτήσεων επίτευξης των στόχων,

- την απουσία εγγυήσεων ότι με το επόμενο πρόγραμμα για την περίοδο 2007-2013 θα επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή ανάμεσα στις περιφέρειες και όχι μόνον μεταξύ των κρατών μελών, όπως συνέβη με τα προηγούμενα προγράμματα για τις περιόδους 1994-1999 και 2000-2006, κάτι που, εφόσον δεν συμβαίνει, φανερώνει την αδυναμία υλοποίησης των πολιτικών και την αποτυχία της πολιτικής της ΕΕ για την προώθηση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής στις λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες,
- την απουσία ειδικής διαδικασίας ελέγχου προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι λιγότερο ευνοημένες περιφέρειες θα λάβουν τα χρηματοδοτικά μέσα που είναι αναγκαία για την ανάπτυξη τους, κάτι που μας κάνει να πιστεύουμε ότι — όπως συνέβη και κατά το παρελθόν — οι περισσότερες ευνοημένες περιφέρειες θα ωφεληθούν πιο πολύ από τις λιγότερο ευνοημένες, λόγω του πλεονεκτήματος που διαθέτουν όσον αφορά τις παραγωγικές υποδομές και τη δυνατότητα παροχής υπηρεσιών,
- την απουσία προτάσεων αναφορικά με την παροχή κινήτρων στις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πολιτική κοινωνικής ευθύνης με θετικές συνέπειες για την πολιτική οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής,
- την απουσία αποτελεσματικής μεθόδου συντονισμού των αποτελεσμάτων της εφαρμογής των πολιτικών συνοχής, με πρόβλεψη κυρώσεων για τα κράτη μέλη που δεν επιτυγχάνουν τους στόχους που καθορίζονται από την πολιτική συνοχής,
- τη μη αναγνώριση των εξελισσόμενων βιομηχανικών μεταλλαγών ως παράγοντα που μπορεί να δημιουργήσει και να εντείνει τις ανισότητες μεταξύ των περιφερειών, λόγω του ενδεχόμενου της μετεγκατάστασης επιχειρήσεων, που προκαλεί τεράστιες διαταραχές σε διάφορα επίπεδα, με αποτέλεσμα το επίπεδο συνοχής των περιφερειών που πλήττονται, το οποίο ενδέχεται κάποτε να ήταν υψηλό, να σημειώσει σημαντική πτώση, θέτοντας σε κίνδυνο τη δυνατότητα μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης βελτίωσης της κατάστασης των συγκεκριμένων περιφερειών, ενώ δεν συναντάμε στην έκθεση καμία ειδική πρόταση για πρόληψη αυτής της εξέλιξης.

10. Συμπεράσματα και συστάσεις

10.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι υποβληθείσες από την Επιτροπή προτάσεις για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής συνοχής είναι ανεπαρκείς και ότι δεν αξιοποιείται εξ ολοκλήρου η προσφερόμενη ευκαιρία για διαχείριση των αλλαγών, οι οποίες, εκτός από αναπόφευκτες, είναι και ουσιαστικής σημασίας ως έκφραση του οικονομικού δυναμισμού και ως μοχλός για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Και αυτό εξαιτίας της απουσίας βελτιστοποίησης και συγκερασμού των ευκαιριών που παρέχει η στρατηγική της Λισαβώνας και θετικής προσέγγισης των ζητημάτων των μεταλλαγών, της ανταγωνιστικότητας και της συνοχής, της ατζέντας για την κοινωνική πολιτική, που προσδιορίζει την πρόβλεψη και διαχείριση των αλλαγών ως βασική πρόκληση, και της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, που αναφέρεται στον πυλώνα της προσαρμοστικότητας.

10.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία την επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στις οικονομικές και τις κοινωνικές πτυχές, με την υιοθέτηση μίας διαχείρισης των βιομηχανικών μεταλλαγών που θα επιδιώκει έναν διττό στόχο: την εξασφάλιση και την προώθηση συνολικών κοινωνικών στόχων (κατάρτιση, απασχόληση, ευκαιρίες και κοινωνική προστασία) και τη διασφάλιση της επιβίωσης των επιχειρήσεων, με την εφαρμογή ειδικών πολιτικών για τη στήριξή τους που θα εξασφαλίζουν την αναδιάρθρωση και τη σταθεροποίηση ως προϋπόθεση για την επιβίωση και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, μέσω ολοκληρωμένων και συμπληρωματικών δράσεων που θα προωθούνται από κοινού από τους κυριότερους εμπλεκόμενους παράγοντες, δηλαδή το κράτος (στα ποικίλα επίπεδα του: κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό) και τις επιχειρήσεις.

10.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για την επιτυχή έκβαση της πολιτικής οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής είναι απαραίτητο να υπάρξει περισσότερος και καλύτερος συντονισμός των ακόλουθων παραγόντων κατά την εφαρμογή των υφιστάμενων αναπτυξιακών πολιτικών της ΕΕ: των ισχυουσών οδηγιών που ρυθμίζουν το ζήτημα της συμμετοχής των εργαζομένων στις επιχειρήσεις, του εγκάρσιου κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των βιομηχανικών τομέων, της τακτικής διαβούλευσης στους κόλπους της Συμβουλευτικής Επιτροπής Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΣΕΒΜ) της ίδιας της ΕΟΚΕ, του Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου Βιομηχανικών Μεταλλαγών (ΕΠΒΜ), της διάθεσης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων, της πολιτικής ανταγωνισμού και της προώθησης της εφαρμογής της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων. Για το σκοπό αυτό, είναι ζωτικής σημασίας η συναίνεση και η δέσμευση όλων των ενδιαφερόμενων μερών.

10.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, στο πλαίσιο της αναδιάρθρωσης, πρέπει να εφαρμόζεται ένα σύνολο αρχών που θα αποτελούν τη βάση και το υπόβαθρο των ορθών πρακτικών, συνυπολογίζοντας την ανάγκη τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και τις απαιτήσεις της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.

10.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η συνεχιζόμενη υποβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε σχέση με τις ΗΠΑ οφείλεται στην απουσία απαιτήσεων όσον αφορά την τήρηση των προθεσμιών εφαρμογής από τα κράτη μέλη των θεμελιωδών στρατηγικών και μέσων παρέμβασης της ΕΕ, όπως είναι η στρατηγική της Λισαβώνας, οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις και η βιώσιμη ανάπτυξη.

Εάν συνεχισθεί η τάση αυτή, η ΕΕ κινδυνεύει να υποβαθμισθεί από δεύτερη σε τρίτη παγκόσμια δύναμη (ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να αποδίδεται στην Ιαπωνία, την Κίνα και την Ινδία), και πρέπει να αποτρέψουμε το ενδεχόμενο αυτό. Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ καταλήγει στο συμπέρασμα ότι χρειάζεται να προβληθούν αυξημένες απαιτήσεις και ότι είναι αναγκαίο να διαδραματίσει η Επιτροπή πιο ενεργό ρόλο στον συντονισμό και στην παρακολούθηση της ουσιαστικής υλοποίησης των προαναφερόμενων στρατηγικών. Ένα από τα κύρια μέτρα συντονισμού θα ήταν ο ορισμός ενός επιτρόπου αρμόδιου για την παρακολούθηση των βιομηχανικών μεταλλαγών και μετεγκαταστάσεων, γεγονός που θα επέτρεπε την καλύτερη διασύνδεση της βιομηχανικής πολιτικής με την προστασία του περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας, η ΕΟΚΕ απευθύνει τις ακόλουθες συστάσεις:

- a) Επιβάλλεται η επανεξέταση της στρατηγικής θεώρησης της συνοχής λαμβάνοντας υπόψη τις σημερινές προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει η ΕΕ, μέσω ενός νέου και ενισχυμένου ορισμού της έννοιας της συνοχής, το περίγραμμα της οποίας δεν θα περιορίζεται από τα στενά οικονομικά κριτήρια των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής αλλά θα επαναπροσδιορισθεί υπό το πρίσμα του τριπλού σκοπού της:
  - της ενίσχυσης της συνεκτικότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας,
  - της προαγωγής του «πνεύματος ευρωπαϊκής οικογένειας»,
  - της προώθησης της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών και των περιφερειών της Κοινότητας.
- β) Θα ήταν σκόπιμο να αλλάξει το απόλυτο κριτήριο του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που χρησιμοποιείται για τον καθορισμό των επιλέξιμων περιφερειών, δεδομένου ότι το κριτήριο αυτό δημιουργεί σχετικές αδικίες κατά την υλοποίηση των διαρθρωτικών πολιτικών. Ως γνωστόν, ο σχετικός πλούτος δεν εκφράζεται απλώς και μόνον από έναν ψυχρό αριθμό όπως είναι το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ. Τα επίπεδα εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, οι ελλείψεις σε υποδομές, η απόσταση από το κέντρο της κινητήριας δύναμης της ευρωπαϊκής οικονομίας και η δημογραφική διάρθρωση πρέπει να αποτελούν καθοριστικά κριτήρια επιλεξιμότητας των κοινοτικών περιφερειών.

- γ) Επιβάλλεται η καθιέρωση μίας νέας κλίμακας κριτηρίων αξιολόγησης των περιφερειών, προκειμένου να διαμορφωθεί ένας νέος χάρτης ευρωπαϊκής συνοχής.
- δ) Όσον αφορά την εδαφική συνοχή, η διαχείριση της κοινοτικής επικράτειας πρέπει να επανασχεδιασθεί, ώστε να παρέχεται η δυνατότητα μίας πολυκεντρικής, αρμονικής, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης. Η συγκεκριμένη χωροταξική διευθέτηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη τη διαπεριφερειακή συνοχή από φυσική και οικονομική άποψη και να στηρίζεται στη συμμετοχή των τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και ευρωπαϊκών αρχών με στόχο την οικοδόμηση ενός ευρωπαϊκού προτύπου χωροταξικής ανάπτυξης, το οποίο θα καθοδηγεί τις νέες οικονομικές (επενδύσεις, E&A) και κοινωνικές (απασχόληση) στρατηγικές.
- ε) Είναι αναγκαία η καθιέρωση μιας λογικής που θα ευνοεί την επιτάχυνση της χάραξης των διαρθρωτικών πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, ως μεθόδου πρόβλεψης των οικονομικών αλλαγών γενικότερα, και ειδικότερα των βιομηχανικών αναδιαρθρώσεων. Το ισχύον ανώτατο όριο χρηματοδοτικών πόρων της ΕΕ [ποσοστό 1,24 % επί του Ακαθάριστου Εγχωρίου Προϊόντος (ΑΕγχΠ)] — και είναι πιθανή η μείωση αυτού στις δημοσιονομικές προοπτικές της περιόδου 2007-2013 — δεν αρκεί για την κάλυψη των αναγκών και επιβάλλει μια λογική περιορισμού των δράσεων, γεγονός που παρακωλύει την ταχύτερη επίτευξη των στόχων της συνοχής.
- στ) Έχει σημασία η έμφαση στο ανθρώπινο δυναμικό, με την επικέντρωση των πόρων στους τομείς της επαγγελματικής εκπαίδευσης και της καθεαυτού επαγγελματικής κατάρτισης, βάσει μίας ευέλικτης προσέγγισης που θα επιδεχεται προσαρμογές στα διαφορετικά είδη προβλημάτων που θα έχουν να αντιμετωπίσουν στον τομέα αυτό τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες.
- ζ) Πρέπει να στηριχθούν ειδικότερα οι περιφέρειες που αντιμετωπίζουν δραματικά προβλήματα αναδιάρθρωσης της βιομηχανικής παραγωγικής δομής τους, μέσω του προσδιορισμού των τομέων και περιφερειών που κινδυνεύουν σε μεγάλο βαθμό με απώλεια ανταγωνιστικότητας, και να υποβληθούν συγκεκριμένες προτάσεις στήριξης λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε τομέα. Πρέπει να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στον αντικτυπο της βιομηχανικής αναδιάρθρωσης στα νέα κράτη μέλη.
- η) Στο πλαίσιο των συστάσεων της προηγούμενης παραγράφου, είναι αναγκαία η καθιέρωση της «αρχής της περισσότερο ευνοούμενης περιφέρειας», όπου θα υπάρχει δυνατότητα χορήγησης ειδικών χρηματικών ενισχύσεων με σκοπό την προώθηση της μετατροπής της συγκεκριμένης περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό, ο κοινωνικός διάλογος ενέχει θεμελιώδη ρόλο, όπως και ο διάλογος με τους πολίτες με τη συμμετοχή όλων των ζωντανών δυνάμεων που είναι παρούσες (επιχειρήσεις, πανεπιστήμια, ερευνητικά κέντρα, τοπικές αρχές, ενώσεις, συνδικάτα κ.λπ.). Κατ' αυτόν τον τρόπο, θα επιτευχθεί η αναζωογόνηση του οικονομικού ιστού της περιφέρειας μέσω της δημιουργίας νέων εναλλακτικών διεξόδων οικονομικής δραστηριότητας.
- θ) Έχει σημασία να στηριχθεί η ανάπτυξη περιφερειακών συμπλεγμάτων (cluster) μέσω της ενθάρρυνσης της επέκτασης των τομέων της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών και των δημιουργικών βιομηχανικών μονάδων με έντονη τεχνολογική βάση, που θα συμβάλλουν στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων και ικανοτήτων των περιφερειών, αυξάνοντας την ικανότητά τους για την προσέλκυση και την εγκατάσταση επιχειρήσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, υποστηρίζεται η ολοκλήρωση των βιομηχανικών μεταλλαγών και αναδιαρθρώσεων με την παράλληλη ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των περιφερειών, τη βελτίωση της οικονομικής, κοινωνικής και εδαφικής συνοχής και την αύξηση της απασχόλησης.
- Ιδιαίτερα σημαντική είναι η εκπόνηση περιφερειακών μελετών και ο από κοινού προγραμματισμός με τις εθνικές και τις περιφερειακές κυβερνήσεις όσον αφορά τον τρόπο αξιοποίησης όλου του δυναμικού μίας περιφέρειας για τη δημιουργία του συμπλέγματος.
- ι) Πρέπει να ληφθεί υπόψη η θετική πείρα του παρελθόντος, στο πλαίσιο τομεακών προγραμμάτων όπως τα RECHAR, RESIDER και RETEXT, όσον αφορά τη χάραξη πολιτικών για το βιομηχανικό εκσυγχρονισμό των περιφερειών, με σκοπό τη δυνατότητα αξιοποίησης όλου του αναπτυξιακού δυναμικού τους.
- ια) Η Επιτροπή οφείλει να συνεχίσει τον εκσυγχρονισμό και την ενεργοποίηση της βιομηχανικής πολιτικής με στόχο την προσαρμογή των κανόνων της στο νέο πλαίσιο που επικρατεί σήμερα σε παγκόσμιο επίπεδο. Υπό την έννοια αυτή, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόσφατη πρόταση αναθεώρησης της βιομηχανικής πολιτικής, η οποία δημοσιοποιήθηκε στις 20 Απριλίου 2004⁽¹⁾. Πρέπει να υπάρξει ιδιαίτερη μέριμνα για το συντονισμό μεταξύ της βιομηχανικής πολιτικής και άλλων κοινοτικών πολιτικών, και ειδικότερα της περιβαλλοντικής.
- ιβ) Η Ευρώπη υποχρεούται να επιβάλλει την αυστηρή εφαρμογή των κανόνων της ΔΟΕ, ενώ είναι δυνατόν να εισέλθουμε σε οικονομική κρίση, λόγω της απώλειας ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, εάν δεν καταβληθούν προσπάθειες για την εξάλειψη του «κοινωνικού και φορολογικού ντάμπινγκ» σε άλλες περιοχές του κόσμου, όπου δεν ακολουθείται το ίδιο σχέδιο επιβολής ισότιμων κανόνων στην αγορά.
- ιγ) Η Ευρώπη πρέπει να συμμετάσχει στο παγκόσμιο παιχνίδι ποντάροντας στις μεγάλες τεχνικές και τεχνολογικές ικανότητες της και στον υψηλό βαθμό εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού της. Για να το επιτύχει αυτό, ωστόσο, πρέπει να αναθεωρήσει την πολιτική που ακολουθεί σχετικά με τη στήριξη της έρευνας, και κυρίως του ανθρώπινου δυναμικού. Είναι γνωστό ότι από τους περίπου 14 000 ευρωπαίους ερευνητές που σπουδάζουν στις ΗΠΑ, μόνον 3 000 περίπου προτίθενται να επιστρέψουν στην Ευρώπη. Πρόκειται για μια ανησυχητική κατάσταση, για την αντιμετώπιση της οποίας απαιτείται η λήψη χωρίς καθυστέρηση των κατάλληλων μέτρων. Ένα ορθό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση αποτελεί η πρωτοβουλία «Regions for Knowledge» (KnowREG), στο πλαίσιο της οποίας αποφασίσθηκε, στις 27 Απριλίου 2004, η εκπόνηση 14 προτύπων σχεδίων για την προώθηση της οικονομίας της γνώσης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.
- ιδ) Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την ανάγκη το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να συνδέσει σαφώς τους στόχους για την ανταγωνιστικότητα και τη γνώση με τη μελλοντική περιφερειακή πολιτική.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(¹) Ανακοίνωση της Επιτροπής «Υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών: μια βιομηχανική πολιτική για τη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση» [COM(2004) 274].

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η Διεθνής Σύμβαση για τους διακινούμενους εργαζόμενους»

(2004/C 302/12)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Η Διεθνής Σύμβαση για τους διακινούμενους εργαζόμενους».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουνίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PARIZA CASTAÑOS.

Κατά την 410η Σύνοδο Ολομέλειας της 30ής και 31ης Ιουνίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 162 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 11 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η «Διεθνής Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους» υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με το ψήφισμα 45/158 της 18ης Δεκεμβρίου 1990 και ετέθη σε ισχύ την 1η Ιουλίου 2003, μετά από την κύρωσή της από τα πρώτα είκοσι κράτη. Σήμερα, τα κράτη που την έχουν επικυρώσει ανέρχονται σε 25⁽¹⁾. Πρόκειται, επομένως, για διεθνή συνθήκη με ισχύ αναγκαστικής εφαρμογής για τα κράτη που την επικυρώνουν.

1.2 Στόχος της Σύμβασης είναι η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αξιοπρέπειας των προσώπων που μεταναστεύουν για οικονομικούς ή εργασιακούς λόγους σε ολόκληρο τον κόσμο, μέσω κατάλληλων νομοθεσιών και εθνικών ορθών πρακτικών. Η προώθηση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων οφείλουν να αποτελούν την κοινή βάση μιας προσηκουσας διεθνούς νομοθεσίας για τις πολιτικές που αφορούν τη μεταναστευση. Η Σύμβαση εξασφαλίζει επίσης την ισορροπία των διαφόρων καταστάσεων, τόσο στις χώρες προέλευσης όσο και στις χώρες υποδοχής μεταναστών.

1.3 Είναι μία από τις επτά διεθνείς συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών και αναγνωρίζει σε όλους τους διακινούμενους εργαζομένους και στα μέλη των οικογενειών τους τη διεθνή προστασία ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου που καθορίζονται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η Σύμβαση κωδικοποιεί κατά τρόπο ολοκληρωμένο και καθολικό τα δικαιώματα των μεταναστευόντων εργαζομένων και των οικογενειών τους, με βάση την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Καθορίζει τα δικαιώματα που πρέπει να εφαρμόζονται για τους νόμιμους και για τους παράνομους μετανάστες, ορίζει ελάχιστα πρότυπα προστασίας σχετικά με τα αστικά, τα οικονομικά, τα πολιτικά, τα κοινωνικά και τα εργασιακά δικαιώματα και αναγνωρίζει ότι οι διακινούμενοι εργαζόμενοι πρέπει να απολαμβάνουν συγκεκριμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων που πρέπει να προστατεύονται βάσει διεθνών κανόνων.

(¹) Αζερπαϊτζάν, Αίγυπτος, Ανατολικό Τιμόρ, Βολιβία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Γκάνα, Γουατεμάλα, Γουινέα, Εκουαδόρ, Ελ Σαλβαδόρ, Κιργιζία, Κολομβία, Μάλι, Μαρόκο, Μεξικό, Μπελίζε, Μπουρκίνα Φάσο, Ουγκάντα, Ουρουγουάη, Πράσινο Ακρωτήριο, Σενεγάλη, Σιέγγελλες, Σρι Λάνκα, Τατζικιστάν, Φιλιππίνες.

1.4 Αναπτύσσοντας περαιτέρω προγενέστερες συμβάσεις της ΔΟΕ (²), η Σύμβαση αυτή διευρύνει το νομικό πλαίσιο σε όλες τις διεθνείς μεταναστεύσεις· προάγει τη δίκαιη μεταχείριση των μεταναστών και επιχειρεί να εμποδίσει την εκμετάλλευση των παράνομων μεταναστών. Εξετάζει όλη τη μεταναστευτική διαδικασία: κατάρτιση, επιλογή, έξοδος και διέλευση, παραμονή στο κράτος απασχόλησης και επιστροφή και επανεγκατάσταση στη χώρα προέλευσης.

1.5 Η διαχείριση των μεταναστευτικών ρευμάτων αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών. Η ΕΟΚΕ, σε συμφωνία με το Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, επιθυμεί να βελτιωθεί η διμερής, περιφερειακή και διεθνής συνεργασία μεταξύ χωρών προέλευσης και χωρών υποδοχής μεταναστών. Η Σύμβαση δεν προωθεί ούτε διαχειρίζεται τις μεταναστευτικές κινήσεις, επιχειρεί απλά να εξασφαλίσει την καθολική αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου και να ενισχύσει τη διεθνή προστασία τους.

1.6 Η Σύμβαση εξετάζει κατά διαφορετικό τρόπο τη διοικητική κατάσταση των μεταναστευόντων: εξασφαλίζεται η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου σε όλα τα πρόσωπα· και για τους νόμιμους μετανάστες εφαρμόζονται περαιτέρω δικαιώματα.

1.7 Μέσω της Σύμβασης, η διεθνής κοινότητα και τα Ηνωμένα Έθνη επιβεβαιώνουν τη βούλησή τους για τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των εθνών για την πρόληψη και την εξάλειψη της λαθραίας διακίνησης και εργασίας των παράνομων μεταναστών, καθώς και για την επέκταση της προστασίας των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στους μεταναστευόντες σε ολόκληρο τον κόσμο (³).

2. Τα δικαιώματα των μεταναστών

2.1 Η Σύμβαση επιχειρεί να εξασφαλίσει την ίση μεταχείριση και τις ίδιες νομικές συνθήκες για τους μετανάστες και τους ημεδαπούς εργαζομένους, πράγμα που προϋποθέτει:

— πρόληψη των απάνθρωπων συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, της σωματικής και σεξουαλικής εκμετάλλευσης και της υποτιμητικής μεταχείρισης, συμπεριλαμβανομένης της δουλείας (άρθρα 10-11, 25, 54)·

(²) Σύμβαση αριθ. 97 του 1949 και Σύμβαση αριθ. 143 του 1975.

(³) Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Μεταναστεύσεων, 175 εκατομμύρια άτομα ζουν σήμερα σε άλλη χώρα από τη χώρα της γέννησής τους ή της υπηκοότητάς τους.

- εξασφάλιση στους μετανάστες του δικαιώματος ελευθερίας της σκέψης, της έκφρασης και της θρησκείας (άρθρα 12-13)·
- αναγνώριση του δικαιώματος ιδιωτικότητας και της προσωπικής ασφάλειας (άρθρα 14, 15, 16)·
- καθιέρωση της δυνατότητας πραγματικής προσφυγής στη δικαιοσύνη μέσω δικαίων δικαστικών διαδικασιών που θα διασφαλίζουν το δικαίωμα της ισότητας έναντι του νόμου και τη μη ύπαρξη διακρίσεων, πράγμα που προϋποθέτει να εφαρμόζονται στους μετανάστες εργαζόμενους κατάλληλες δικαστικές διαδικασίες και με υπηρεσίες διερμηνείας (άρθρα 18, 19, 20)·
- εξασφάλιση στους μετανάστες της πρόσβασης στην ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους (άρθρα 33, 37)·
- εξασφάλιση στους μετανάστες της ισότητας πρόσβασης στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές υπηρεσίες (άρθρα 27-28, 30, 43-45, 54)·
- αναγνώριση στους μετανάστες του δικαιώματος εγγραφής σε συνδικάτα και συμμετοχής σε αυτά (άρθρα 26, 40)·

2.2 Η Σύμβαση αναγνωρίζει επίσης στους μετανάστες το δικαίωμα να διατηρούν τους δεσμούς με τη χώρα προέλευσής τους, γεγονός που προϋποθέτει:

- Διασφάλιση της δυνατότητας των μεταναστών να επιστρέφουν στη χώρα προέλευσής τους εάν το επιθυμούν· παροχή της δυνατότητας να πραγματοποιούν περιστασιακές επισκέψεις και να διατηρούν πολιτιστικούς δεσμούς (άρθρα 8, 31, 38)·
- Εξασφάλιση της πολιτικής συμμετοχής των μεταναστών στη χώρα προέλευσής τους (άρθρα 41-42)·
- Διασφάλιση του δικαιώματος των μεταναστών να μεταφέρουν τα εισοδήματά τους στη χώρα προέλευσής τους (άρθρα 32, 46-48)·

2.3 Η Σύμβαση στηρίζεται στη θεμελιώδη έννοια ότι όλοι οι μετανάστες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε έναν ελάχιστο βαθμό προστασίας. Η Σύμβαση εξετάζει τις δύο καταστάσεις (νόμιμη και παράνομη) στις οποίες μπορεί να βρίσκονται οι μετανάστες εργαζόμενοι· θεσπίζει κατάλογο ευρύτερων δικαιωμάτων για εκείνους που βρίσκονται σε νόμιμη κατάσταση, αναγνωρίζει όμως επίσης ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα στους παράνομους μετανάστες.

2.4 Η Σύμβαση προτείνει να αναληφθούν δράσεις για την εξάλειψη της παράνομης μετανάστευσης, κυρίως μέσω της καταπολέμησης της παραπλανητικής ενημέρωσης που ενδέχεται να παροτρύνει τον κόσμο στην παράνομη μετανάστευση, καθώς και μέσω κυρώσεων για τους διακινούντες και τους απασχολούντες μετανάστες χωρίς έγγραφα.

2.5 Συγκροτείται Επιτροπή προστασίας των δικαιωμάτων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών της οικογένειάς τους, απαρτιζόμενη από δέκα εμπειρογνώμονες επιφορτισμένους να μεριμνούν για την εφαρμογή της Σύμβασης, τους οποίους διορίζουν τα κράτη που την έχουν επικυρώσει.

3. Οι δυτικές χώρες δεν έχουν κυρώσει τη Σύμβαση

3.1 Οι διεθνείς μεταναστεύσεις είναι απόρροια των μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων που υφίστανται μεταξύ των πλούσιων χωρών του βορρά και των αναπτυσσόμενων χωρών· ανισότητες οι οποίες, σε ένα οικονομικό σύστημα όλο και περισσότερο παγκοσμιοποιημένο, οξύνονται ολοένα. Ωστόσο, οι χώρες που έχουν επικυρώσει τη Σύμβαση είναι, στην πλειονότητά τους, χώρες προέλευσης μεταναστών. Τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, ο Καναδάς, η Αυστραλία, η Ιαπωνία και οι λοιπές δυτικές χώρες που είναι αποδέκτες μεγάλου αριθμού μεταναστών⁽¹⁾ δεν έχουν επικυρώσει ούτε και υπογράψει⁽²⁾ μέχρι στιγμής τη Σύμβαση.

3.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση, που επιχειρεί την καθιέρωση διεθνών κανόνων σε διάφορους τομείς (στον ΠΟΕ για το διεθνές εμπόριο, μέσω του Κυότο για το περιβάλλον κ.λπ.), έχει επίσης χρέος να προωθήσει την εξασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων των μεταναστών μέσω διεθνών κανόνων.

4. Η μεταναστευτική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση

4.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένας χώρος όπου διασφαλίζονται και προστατεύονται τα δικαιώματα του ανθρώπου και όπου εφαρμόζεται η πλειονότητα των διεθνών νομικών πράξεων των Ηνωμένων Εθνών. Διαθέτει επίσης δικές της νομικές πράξεις, όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ή ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων.

4.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει επίσης αναπτύξει διάφορα νομικά μέσα για την καταπολέμηση των διακρίσεων⁽³⁾. Εντούτοις, διάφοροι εμπειρογνώμονες, καθώς και το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο των φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας⁽⁴⁾, έχουν γνωστοποιήσει τις διακρίσεις που υφίστανται οι μετανάστες ως προς τις συνθήκες εργασίας.

⁽¹⁾ Στη Βόρεια Αμερική και τη Δυτική Ευρώπη κατοικούν το 55 % του συνόλου των μεταναστών.

⁽²⁾ Τα κράτη που έχουν υπογράψει είναι εκείνα που έχουν εκφράσει τη βούληση να προσχωρήσουν στο μέλλον: Χιλή, Μπαγκλαντές, Τουρκία, Κομόρες, Γουινέα Μπισσάου, Παραγουάη, Σάο Τομέ και Πρίνσιπε, Σιέρα Λεόνε, Τόγκο.

⁽³⁾ Οδηγία 2000/43 και οδηγία 2000/78.

⁽⁴⁾ Βλέπε έκθεση «Migrants, minorities and employment: exclusion, discrimination in 15 Member States of the European Union», Οκτώβριος 2003.

4.3 Από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε, η Ευρωπαϊκή Ένωση καταρτίζει σταδιακά κοινή νομοθεσία για την παροχή ασύλου και την αποδοχή μεταναστών, καθώς και για τη βελτίωση της συνεργασίας με τις τρίτες χώρες για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών. Επίσης, στο Τάμπερε συμφωνήθηκε ότι τα πρόσωπα πρέπει να απολαμβάνουν δίκαιης μεταχείρισης και ότι είναι αναγκαία η ανάπτυξη πολιτικών για την ενσωμάτωση και για την καταπολέμηση των διακρίσεων.

4.4 Η Επιτροπή έχει εκπονήσει διάφορες νομοθετικές πρωτοβουλίες, οι οποίες ωστόσο συζητούνται με μεγάλες δυσκολίες στο Συμβούλιο⁽¹⁾. Τέσσερα χρόνια μετά το Συμβούλιο του Τάμπερε, τα αποτελέσματα είναι πενιχρά. Η νομοθεσία που έχει υιοθετηθεί είναι αποκαρδιωτική και απέχει μακράν από τους στόχους του Τάμπερε, από τις προτάσεις της Επιτροπής, από τις θέσεις του Κοινοβουλίου και από τις απόψεις της ΕΟΚΕ. Η επίτευξη συμφωνιών στο Συμβούλιο είναι πολύ δυσχερής, λόγω των ακινητοποιήσεων που επιτρέπει το ισχύον σύστημα και λόγω της στάσης ορισμένων κυβερνήσεων.

4.5 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, με διάφορες γνωμοδοτήσεις της, έχει ζητήσει από το Συμβούλιο να ενεργεί πιο υπεύθυνα και με πιο εποικοδομητικό και συνεργάσιμο πνεύμα. Μία κατάλληλη κοινή νομοθεσία για τη νόμιμη και διαφανή διαχείριση της εισερχόμενης μετανάστευσης καθίσταται ολοένα και πιο αναγκαία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

4.6 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει διάφορες γνωμοδοτήσεις⁽²⁾, στις οποίες προτείνεται να αποκτήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση μια κατάλληλη πολιτική προκειμένου να διοχετευτεί προς τις νόμιμες οδούς η οικονομική μετανάστευση, να αποτρέπεται η παράνομη είσοδος μεταναστών και να καταπολεμηθεί η παράνομη διακίνηση προσώπων.

4.7 Επείγουσα καθίσταται πλέον η υιοθέτηση της Οδηγίας για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής και πρόσβασης στην απασχόληση των μεταναστών, με βάση την πρόταση της Επιτροπής⁽³⁾ και λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις της ΕΟΚΕ⁽⁴⁾.

4.8 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης έκρινε θετική την Ανακοίνωση της Επιτροπής για τη μετανάστευση, την ένταξη και την απασχόληση⁽⁵⁾, όπου επισημαίνεται ότι κατά τα προσεχή έτη θα αυξηθεί σημαντικά η είσοδος μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση για εργασιακούς λόγους και, ως εκ τούτου, θα καταστεί αναγκαία η ύπαρξη κατάλληλης νομοθεσίας για τη νόμιμη διαχείριση της μετανάστευσης. Η Επιτροπή δηλώνει επίσης ότι θα είναι απαραίτητη η ανάπτυξη πολιτικών για την ενσωμάτωση των μεταναστευτικών πληθυσμών, καθώς και για την καταπολέμηση κάθε μορφής εκμετάλλευσης και διακρίσεων.

(1) Ήδη από το 1994, στο Λευκό Βιβλίο της σχετικά με την Ευρωπαϊκή Κοινωνική Πολιτική [COM(1994) 333 τελικό], η Επιτροπή συνιστούσε στα κράτη μέλη την κύρωση της Σύμβασης.

(2) Βλέπε γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για την οικογενειακή επανένωση, ΕΕ C 204 της 18.7.2000 και ΕΕ C 241 της 7.10.2002· για την Ανακοίνωση της Επιτροπής για την κοινοτική πολιτική μετανάστευσης, ΕΕ C 260 της 17.9.2001· για το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας, ΕΕ C 36 της 8.2.2002· για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής για εργασιακούς λόγους, ΕΕ C 80 της 3.4.2002· για μία κοινή πολιτική κατά της παράνομης μετανάστευσης, ΕΕ C 149 της 21.6.2002· για τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής με σκοπό τις σπουδές, την επαγγελματική κατάρτιση ή τον εθελοντισμό, ΕΕ C 133 της 6.6.2003 και για την απόκτηση της ιθαγένειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΕΕ C 208 της 3.9.2003.

(3) Βλέπε ΕΕ C 332 της 27.11.2001.

(4) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ C 80 της 30.3.2004 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

(5) Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2003) 336 τελικό και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ C 80 της 30.3.2004 (εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS).

4.9 Ορισμένες εθνικές νομοθεσίες για την είσοδο μεταναστών δεν σέβονται πλήρως τις διεθνείς Συμβάσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου, και μάλιστα ορισμένες από τις ευρωπαϊκές οδηγίες (όπως, για παράδειγμα, εκείνη που αφορά την οικογενειακή επανένωση) έχουν κριθεί αντίθετες προς τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, και από διάφορους ΜΚΟ και από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ οφείλουν να συνιστούν τη βάση για ολόκληρο το ευρωπαϊκό νομοθετικό οικοδόμημα που αφορά τη μετανάστευση.

5. Οι αξίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανά τον κόσμο

5.1 Οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν εισάγει τελευταία μια μονομερή αντίληψη για τη διαχείριση των διεθνών θεμάτων. Ολόκληρο το σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών υφίσταται σοβαρά προβλήματα που απορρέουν από την κατάσταση αυτή, γεγονός που θέτει σε κίνδυνο το μοναδικό υφιστάμενο σύστημα για την πολυμερή και από κοινού επίλυση των διεθνών διαφορών.

5.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση, με μεγάλες δυσκολίες, οικοδομεί μια κοινή εξωτερική πολιτική στην οποία τα Ηνωμένα Έθνη καλούνται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο. Η μελλοντική Συνταγματική Συνθήκη θα εδραιώσει την εντολή αυτή για την εξωτερική πολιτική μεταξύ των κοινοτικών αρμοδιοτήτων.

5.3 Η πολυμερής προσέγγιση συνιστά τη βάση των εξωτερικών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την ενεργό της δέσμευση με το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών. Σε πρόσφατο έγγραφο της⁽⁶⁾, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δηλώνει: «Η πρόκληση που αντιμετωπίζουν σήμερα τα Ηνωμένα Έθνη είναι σαφής: η “παγκόσμια διακυβέρνηση” θα παραμείνει ανίσχυρη αν τα πολυμερή όργανα δεν είναι σε θέση να διασφαλίσουν την πραγματική εφαρμογή των αποφάσεων και των κανόνων τους —τόσο στη σφαίρα “υψηλής πολιτικής” της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας, όσο και κατά την πρακτική εφαρμογή των δεσμεύσεων που έχουν αναληφθεί στις πρόσφατες διασκέψεις του ΟΗΕ στον κοινωνικό, οικονομικό και περιβαλλοντικό τομέα. Εν προκειμένω, η ΕΕ έχει ιδιαίτερη ευθύνη. Από τη μια πλευρά, έχει καταστήσει τον πολυμερισμό σταθερή αρχή που διέπει τις εξωτερικές της σχέσεις. Από την άλλη, θα μπορούσε και θα όφειλε να αποτελεί πρότυπο για τους άλλους εφαρμόζοντας —ή ακόμη και ξεπερνώντας— τις διεθνείς της δεσμεύσεις».

5.4 Η παγκοσμιοποίηση δημιουργεί νέες ευκαιρίες και νέα προβλήματα για τη διακυβέρνηση του κόσμου⁽⁷⁾. Οι μεταναστεύσεις συνεπάγονται σήμερα μεγάλα προβλήματα για τα πρόσωπα που μεταναστεύονται και για τις χώρες προέλευσης και υποδοχής. Η πρόκληση που αντιμετωπίζεται είναι η μετουσίωση των προβλημάτων σε ευκαιρίες για όλους: για τα πρόσωπα που μεταναστεύουν, για τις χώρες προέλευσης και για τις χώρες υποδοχής. Η πολυμερής προσέγγιση και η διεθνής συνεργασία είναι ο οδηγός για μια χρηστή παγκόσμια διακυβέρνηση, για την καθιέρωση ενός συστήματος κανόνων και θεσμών, θεσπισμένων από τη διεθνή κοινότητα και παγκοσμίως αναγνωρισμένων.

(6) COM(526) 2003 «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα Ηνωμένα Έθνη: η επιλογή του πολυμερισμού».

(7) Βλέπε Ενημερωτική Έκθεση CES 326/2001, «Η κυριαρχία πάνω στην παγκοσμιοποίηση, αναγκαιότητα για τους ασθενέστερους», εισηγητής: ο κ. Baeza.

5.5 Όπως είπε ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών κ. Kofi Annan στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στις 29 Ιανουαρίου 2004, η διεθνής συνεργασία είναι ο καλύτερος τρόπος για τη διαχείριση των διεθνών μετακινήσεων, οι οποίες θα αυξηθούν κατά τα ερχόμενα έτη. «Μόνο μέσω της συνεργασίας —διμερούς, περιφερειακής και παγκόσμιας— θα μπορέσουμε να οικοδομήσουμε συμμαχίες μεταξύ των χωρών υποδοχής και των χωρών προέλευσης, που να αποβαίνουν προς το συμφέρον όλων, τόνισε. Να γίνει η μετανάστευση μοχλός ανάπτυξης· να καταπολεμηθούν αποτελεσματικά τα κυκλώματα παράνομης διακίνησης προσώπων· και να συμφωνηθούν κοινοί κανόνες για τη μεταχείριση των μεταναστών και τη διαχείριση της μετανάστευσης».

5.6 Η Ευρώπη είναι χώρος ελευθερίας, δημοκρατίας και σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των προσώπων. Για να ενισχυθούν στο μέλλον οι αξίες αυτές, οι διεθνείς συμβάσεις που προστατεύουν τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου πρέπει να επικυρωθούν από όλα τα κράτη της Ένωσης, και οι νομικές τους επιταγές να ενσωματωθούν στην εθνική και την κοινοτική νομοθεσία.

5.7 Το άρθρο 7 του Σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης προτείνει την προσχώρηση της Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, την οποία υποστηρίζει και η ΕΟΚΕ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης την ενσωμάτωση στο Σύνταγμα του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης, ο οποίος θα αποτελέσει κοινή βάση για τα δικαιώματα όλων των προσώπων στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5.8 Οι αξίες αυτές πρέπει επίσης να ενσωματωθούν στις διεθνείς σχέσεις της Ένωσης. Η Ευρώπη οφείλει, με βάση τις διεθνείς συμβά-

σεις που υποστηρίζουν τα Ηνωμένα Έθνη, να προωθήσει τη σύσταση ενός κοινού νομικού σώματος για τη διεθνή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων όντων, χωρίς διακρίσεις εθνικής προέλευσης και όποιος κι αν είναι ο τόπος διαμονής τους.

6. Πρόταση της ΕΟΚΕ

6.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, στο πνεύμα των γνωμοδοτήσεων που έχει καταρτίσει για την ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης και σύμφωνα με την άποψη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, προτείνει να επικυρώσουν τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη διεθνή σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους, την οποία έχει εγκρίνει η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών (ψήφισμα αριθ. 45/158 της 18ης Δεκεμβρίου 1990) και η οποία έχει τεθεί σε ισχύ από 1ης Ιουλίου 2003.

6.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει στον Πρόεδρο της Επιτροπής και στην Προεδρία του Συμβουλίου να υιοθετήσουν τις κατάλληλες πολιτικές πρωτοβουλίες προκειμένου, εντός των προσεχών 24 μηνών, τα κράτη μέλη να προβούν στην κύρωση της Σύμβασης, καθώς επίσης και να κυρώσει τη Σύμβαση και η ΕΕ, όταν η συνταγματική συνθήκη θα την εξουσιοδοτήσει για την υπογραφή διεθνών συμφωνιών. Προκειμένου να διευκολυνθεί η επικύρωση, η Επιτροπή θα διεξάγει μελέτη όπου θα εξετάζονται οι εθνικές και κοινοτικές νομοθεσίες σε συνάρτηση με τη Σύμβαση. Ακόμη, οι κοινωνικοί εταίροι και λοιπές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα συνταχθούν με την ΕΟΚΕ και την Επιτροπή για την προώθηση της επικύρωσης.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ: οι προοπτικές προσαρμογής της πολιτικής για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Η συνέχεια της Διάσκεψης του Salzburg)»

(2004/C 302/13)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού, αποφάσισε να καταρτίσει την ανωτέρω γνωμοδότηση.

Στο ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ.

Με επιστολή της στις 3 Μαΐου 2004 προς την ΕΟΚΕ, του κ. Silva Rodriguez ΓΔ Γεωργία, η ΕΕ γνωστοποίησε ότι επιθυμεί να γνωρίσει τη θέση της ΕΟΚΕ για το θέμα αυτό το συντομότερο δυνατόν. Λόγω του επείγοντος των εργασιών κατά τη διάρκεια της 410ης συνόδου ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε τον κ. BROS γενικό εισηγητή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 127 ψήφους υπέρ και 9 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Το Νοέμβριο του 2003 η Επιτροπή οργάνωσε Διάσκεψη στο Salzburg, σχετικά με το μέλλον της Κοινοτικής πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου στην προοπτική της Διάσκεψης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Διάσκεψη αυτή επέτρεψε, όπως ακριβώς η Διάσκεψη του Cork υπέρ «ενός ζωντανού αγροτικού χώρου»⁽¹⁾, να:

- συγκεντρώσει τους κυριότερους παράγοντες που ενεργοποιούνται στην κατάρτιση και την εφαρμογή της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου·
- προτείνει σε δήλωση τους κυριότερους πολιτικούς προσανατολισμούς των παραγόντων της ανάπτυξης της υπαίθρου·
- προσδιορίζει τους άξονες παρέμβασης ενός «αγροτικού ταμείου» σε αρχικό στάδιο της δημοσιονομικής συζήτησης όσον αφορά τις δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο 2007-2013.

Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ προτείνει να στηριχθεί ο προβληματισμός σχετικά με τις προσαρμογές της πολιτικής της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών για την περίοδο 2007-2013 στα συμπεράσματα της Διάσκεψης αυτής.

1.2 Διαπιστώνοντας ότι η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης εισάγει μια μεγαλύτερη ποικιλία αγροτικών περιοχών αλλά κυρίως την κυριαρχία του κοινωνικού ζητήματος και της απασχόλησης στα νέα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει μεγάλη σημασία να τονιστούν η συνάφεια και η διάρθρωση μεταξύ της περιφερειακής πολιτικής και του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ.

1.3 Η Επιτροπή δημοσίευσε δύο έγγραφα που παρουσιάζουν τις δημοσιονομικές προοπτικές για τη μελλοντική περίοδο προγραμματισμού⁽²⁾ και την Τρίτη Έκθεση για τη Συνοχή⁽³⁾. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι η περιφερειακή πολιτική ενσωματώνει πλήρως

τη στρατηγική της Λισσαβώνας υπέρ μιας ανταγωνιστικής οικονομίας της γνώσης και ότι η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου συγκαταλέγεται σε στήλη με τίτλο «Βιώσιμη διαχείριση και προστασία των φυσικών πόρων» που αναφέρεται στη στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης. Η στήλη αυτή περιλαμβάνει επίσης τον πρώτο πυλώνα της ΚΓΠ και τα κοινοτικά προγράμματα προστασίας του περιβάλλοντος.

1.4 Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του GÖTEBORG, στις 15 και 16 Ιουνίου 2001⁽⁴⁾, επέτρεψαν την υιοθέτηση μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης, στην οποία διευκρινίζεται ότι η Κοινή Γεωργική Πολιτική «... θα πρέπει να προβλέψει μεταξύ των άλλων στο να συμβάλει στη βιώσιμη ανάπτυξη ενθαρρύνοντας περισσότερο τα υγιή προϊόντα υψηλής ποιότητας, μεθόδους παραγωγής οικολογικώς βιώσιμες ...»⁽⁵⁾.

1.5 Τα συμπεράσματα του Συμβουλίου «Γεωργία και αλιεία» του Λουξεμβούργου τον Ιούνιο του 2003 επιβεβαιώνουν την ενίσχυση του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ προκειμένου να «... προωθηθεί το περιβάλλον, η ποιότητα και η ευζωία των ζώων για να βοηθηθούν οι καλλιεργητές να συμμορφωθούν με τους ευρωπαϊκούς κανόνες παραγωγής που θα αρχίσουν να ισχύουν 2005⁽⁶⁾». Για τον λόγο αυτό, η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας θα πρέπει να αναλύσει και να εμβαθύνει τον προβληματισμό επί των τριών αξόνων δράσης που αποφασίστηκαν στο Salzburg, δηλαδή: ανταγωνιστική γεωργία, προστασία του περιβάλλοντος και συμβολή στην οικονομική και κοινωνική συνοχή στις αγροτικές περιοχές.

1.6 Οι παράγοντες της ανάπτυξης της υπαίθρου υπογράμμισαν επίσης σε τελική δήλωση στο Salzburg ότι μια αισθητή απλούστευση της κοινοτικής πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου ήταν μαζί αναγκαία και επείγουσα. Αυτή η απλούστευση θα πρέπει ταυτόχρονα να παρέχει περισσότερες ευθύνες στις κοινοπραξίες των προγραμμάτων προκειμένου να προσδιοριστούν και εφαρμοστούν συνολικές στρατηγικές.

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για την ανάπτυξη της υπαίθρου, Cork (Ιρλανδία), από 7 έως 9 Νοεμβρίου 1996.

http://www.europa.eu.int/comm/agriculture/rur/cork_fr.htm

⁽²⁾ COM(2004)101.

⁽³⁾ COM(2004)107.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg, 15-16 Ιουνίου 2001, http://europa.eu.int/comm/gothenburg_council/sustainable_fr.htm

⁽⁵⁾ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Göteborg, 15-16 Ιουνίου 2001, σημείο 31. Έγγραφο αριθ. 200/1/01.

⁽⁶⁾ 2516η σύνοδος του Συμβουλίου —ΓΕΩΡΓΙΑ ΚΑΙ ΑΛΙΕΙΑ— Λουξεμβούργο 11, 12, 17, 18, 19, 25 και 26 Ιουνίου 2003; 10272/03 (Presse 164), σ. 7, σημείο 3.

1.7 Η ΕΟΚΕ προτίθεται συνεπώς να εξετάσει στα πλαίσια αυτής της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας τη συνοχή μεταξύ της μελλοντικής περιφερειακής πολιτικής και της μελλοντικής πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου προκειμένου να περιοριστούν οι «γκρίζες ζώνες», να εμβαθυνθούν οι προτάσεις των τριών μελλοντικών αξόνων που θα συγκροτήσουν την πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου και να στοχοθετηθούν τα στοιχεία της διοικητικής απλούστευσης.

A. Η ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

2. Η περιφερειακή πολιτική: από την αρχή της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής στην αρχή της εδαφικής αλληλεγγύης

2.1 Η υιοθέτηση της Ενιαίας Πράξεως το 1986 επιτάχυνε τη διαδικασία ολοκλήρωσης των οικονομιών των κρατών μελών. Ωστόσο, η διαφορά των επιπέδων ανάπτυξης των περιφερειών της επικράτειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ο ανταγωνισμός τους έδωσαν τις βάσεις για μια πραγματική πολιτική συνοχής που θα έπρεπε να αποτελέσει αντιστάθμισμα στους περιορισμούς της ενιαίας αγοράς για τις χώρες της Νότιας Ευρώπης και τις μειονεκτικές περιοχές. Στη συνέχεια η Συνθήκη του Μάαστριχ για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που άρχισε να ισχύει το 1993, θεσμοθέτησε την πολιτική της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

2.2 Παράλληλα, η ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων της Ένωσης και το προοδευτικό άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς ενέτειναν τον ανταγωνισμό των ευρωπαϊκών περιφερειών μολονότι δεν διαθέτουν όλες τους τα ίδια πλεονεκτήματα. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '90, η διαρθρωτική πολιτική απέβλεπε συνεπώς στο να απαντηθούν οι ακόλουθες κύριες προκλήσεις:

- μείωση των αναπτυξιακών αποκλίσεων με την υποστήριξη της δημιουργίας απασχόλησης στις μειονεκτικές ζώνες·
- αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων των περιφερειών που δεν διαθέτουν τα ίδια αποτελέσματα και την ίδια πρόσβαση στην παγκόσμια αγορά·
- υποστήριξη των δημιουργικών παραγόντων παραγωγής πλούτου για τις μειονεκτικές ζώνες.

2.3 Επεκτείνοντας τα στοιχεία της υφιστάμενης διαρθρωτικής πολιτικής, η μεταρρύθμιση του 1999 (Ατζέντα 2000) επεδίωξε να:

- εντείνει τη δημοσιονομική μεταφορά από τις πιο «εξοπλισμένες περιοχές» προς τις περιοχές με καθυστέρηση ανάπτυξης (μείωση του αριθμού των στόχων και 75 % των πόρων που αφιερώνονται στον στόχο 1),
- ανάπτυξη οικονομικών σχέσεων μεταξύ των περιφερειών (Interreg III),

— υποστήριξη της ενσωμάτωσης των περιφερειών με υστέρηση ανάπτυξης στην ενιαία αγορά χάρις στο Ταμείο Συνοχής.

2.4 Η Δήλωση των Υπουργών των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είναι επιφορτισμένοι με την χωροταξία (Potsdam, 10-11 Μαΐου 1999⁽¹⁾) και τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Göteborg (Ιούνιος 2001) για τον καθορισμό μιας ευρωπαϊκής στρατηγικής υπέρ της βιώσιμης ανάπτυξης υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα της εδαφικής συνοχής για μία ισορροπημένη και βιώσιμη ανάπτυξη των εδαφών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τελευταίο στάδιο στην εξέλιξη αυτή, η Ευρωπαϊκή Συνέλευση πρότεινε στο άρθρο 3 του Συντάγματος για την Ευρώπη να εγγραφεί η εδαφική συνοχή στους στόχους της Ένωσης⁽²⁾.

2.5 Επιπλέον, ο κανονισμός, αριθ. 1260/99⁽³⁾, που αναφέρεται στις γενικές διατάξεις των διαρθρωτικών ταμείων αναγνωρίζει ότι η ανάπτυξη του ενδογενούς δυναμικού των αγροτικών ζωνών παραμένει πρωταρχικός στόχος ανάπτυξης και διαρθρωτικής προσαρμογής των περιφερειών με υστέρηση ανάπτυξης.

2.6 Έχοντας υπόψη την εξέλιξη των κατευθυντήριων αρχών της διαρθρωτικής πολιτικής, δηλαδή την υποστήριξη της ανάπτυξης και την βιώσιμη ανάπτυξη η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή και το Συμβούλιο να υπενθυμίσουν, στα πλαίσια της εδαφικής συνοχής ότι, η ανάπτυξη των αγροτικών περιφερειών πρέπει να παραμείνει πρωταρχικός στόχος της περιφερειακής πολιτικής. Έτσι, οι προβληματικές για τη δημιουργία απασχόλησης, τη συνεχή επιμόρφωση και την πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας στον αγροτικό χώρο θα πρέπει να βρουν πλήρως την απάντησή τους στα πλαίσια της πολιτικής αυτής.

3. Η πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου: από την πράσινη Ευρώπη στον συμβιβασμό του Λουξεμβούργου

3.1 Οι αλλαγές που έχουν συντελεστεί στη γεωργία τα τελευταία πενήντα χρόνια είναι ουσιαστικές. Στη διάρκεια του χρόνου, διαμόρφωσαν την εξέλιξη της κοινοτικής πολιτικής για τις γεωργικές διαρθρώσεις. Από το 1962 έως το 1972, η κοινοτική παρέμβαση περιοριζόταν στον συντονισμό των μέτρων διαχείρισης των αγορών δεδομένου ότι αυτές βρίσκονται στο στάδιο της συγκρότησης. Από το 1972 έως το 1985, προέκυψαν δύο μεγάλες κατηγορίες συμπληρωματικών δράσεων: από τη μια μεριά οι οριζόντιες δράσεις, που εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη (επαγγελματικής επιμόρφωση, πρόωρη συνταξιοδότηση...), αφετέρου οι περιφερειακές δράσεις που αποβλέπουν στη μείωση των διαρθρωτικών φυσικών μειονεκτημάτων και στην προώθηση του συνόλου της γεωργίας.

⁽¹⁾ Potsdam, Μάιος 1999,

http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_fr.htm

⁽²⁾ Άρθρο 3: Οι στόχοι της Ένωσης: Η Ένωση [...] υπόσχεται την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή και την αλληλεγγύη μεταξύ των κρατών μελών.

http://europa.eu.int/futurum/constitution/part1/title1/index_fr.htm#Article3.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21ης Ιουνίου 1999 περί των γενικών διατάξεων των διαρθρωτικών ταμείων, ΕΕ L 161 της 26.6.1999 σ. 1-42.

3.2 Από το 1985 έως το 1999, η επιδίωξη ισορροπίας μεταξύ της βελτίωσης που είναι αναγκαία για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας και της προσαρμογής του δυναμικού παραγωγής στις ανάγκες της αγοράς, της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης των μειονεκτικών περιοχών είχαν ως αποτέλεσμα ότι η πολιτική των γεωργικών διαρθρώσεων αποτέλεσε το γεωργικό σκέλος της νέας στρατηγικής της περιφερειακής πολιτικής. Έτσι, η πολιτική των διαρθρώσεων εφαρμόζει, επιπλέον των οριζόντιων δράσεων και δράσεις διατήρησης του αγροτικού χώρου, προστασίας του περιβάλλοντος, ανάπτυξης των αγροτικών υποδομών, τουριστικών και γεωργικών δραστηριοτήτων.

3.3 Βάσει της Διάσκεψης του Cork, «η Ατζέντα 2000» επέτρεψε να τεθεί σε εφαρμογή μια ολοκληρωμένη πολιτική γεωργικής ανάπτυξης με δύο νομικά μέσα (ΕΓΤΠΕ-Εγγύηση και ΕΓΤΠΕ-Προσανατολισμός). Τα δύο αυτά μέσα επιδιώκουν καλύτερη συνάφεια μεταξύ της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη (2ος πυλώνας της ΚΓΠ) και της πολιτικής των αγορών (1ος πυλώνας της ΚΓΠ) προωθώντας κυρίως την διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

3.4 Επιπλέον, καθιερώθηκε ο επιλεκτικός μηχανισμός διαμόρφωσης των άμεσων ενισχύσεων. Επιτρέπει να αυξηθούν τα δημοσιονομικά μέσα υπέρ των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων, της πρόωρης συνταξιοδότησης, της αναδάσωσης ή και τις ενισχύσεις που προορίζονται για τις μειονεκτικές ζώνες μέσω εισφοράς στις αντισταθμιστικές ενισχύσεις για την μείωση των θεσμικών τιμών που αποφασίζονται στις κοινές οργανώσεις των αγορών των γεωργικών προϊόντων.

3.5 Ο κανονισμός αριθ. 1257/99⁽¹⁾, σχετικά με την υποστήριξη στην ανάπτυξη της υπαίθρου μέσω του ΕΓΤΠΕ, στηρίζεται στις ακόλουθες θεωρήσεις:

- τα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης θα πρέπει να συνοδεύουν και να ολοκληρώνουν την πολιτική των αγορών·
- τα τρία συνοδευτικά μέτρα που θεσπίστηκαν με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ το 1992 θα πρέπει να συμπληρώσουν το καθεστώς υπέρ των μειονεκτικών ζωνών (φυσικοί περιορισμοί) και των ζωνών που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς·
- άλλα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης μπορούν να ενσωματωθούν στα προγράμματα ολοκληρωμένης ανάπτυξης υπέρ των περιφερειών των στόχων 1 και 2.

3.6 Η σειρά των 22 μέτρων, που τα κράτη μέλη μπορούν να συμπεριλάβουν στον προγραμματισμό τους στα θέματα της ανάπτυξης της υπαίθρου, κατανομούνται με τον ακόλουθο τρόπο στο προγραμματισμό 2000-2006⁽²⁾: το 39,2 % για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και την προσαρμογή της γεωργίας, το 35 % για τις μειονεκτικές ζώνες και τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα και το 25,8 % για την προσαρμογή και την ανάπτυξη των αγροτικών ζωνών.

3.7 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, που υιοθετήθηκε τον Ιούνιο του 2003, ενίσχυσε μια από τις αποστολές της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου δηλαδή τη συνοδεία της προσαρμογής της γεωργίας στις απαιτήσεις της κοινωνίας. Το πεδίο των μέτρων

διευρύνθηκε με την προώθηση της ποιότητας των προϊόντων, τη βελτίωση των προδιαγραφών παραγωγής (περιβάλλον, ευζωία των ζώων), την εφαρμογή του προγράμματος Natura 2000 και την ενίσχυση των μέτρων υπέρ της εγκατάστασης νέων γεωργών.

3.8 Επιπλέον, ο μηχανισμός διαφοροποίησης είναι πλέον εγγεγραμμένος σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα πρέπει να αντιστοιχεί στη δημοσιονομική μεταφορά περίπου 1,2 δισεκατομμυρίων ευρώ, σε πλήρες έτος, της πολιτικής των αγορών προς την πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

3.9 Σε σχέση με την εξέλιξη αυτή η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ο 2ος πυλώνας της ΚΓΠ πρέπει να συνεχίσει να έχει ως πρώτο στόχο την συνοδεία της γεωργίας στην προσαρμογή της προκειμένου να ανταποκριθεί στις διαρθρωτικές εξελίξεις των προσδοκιών που έχουν οι πολίτες.

3.10 Η ανακοίνωση της Επιτροπής για τις δημοσιονομικές προοπτικές της περιόδου 2007-2013 παρουσιάζει έναν σταθερό και περιορισμένο προϋπολογισμό διαθέτοντας ένα ποσοστό των ιδίων πόρων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ανέρχεται στο 1,24 % του ΕΑΠ. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής και υπογραμμίζει ότι η μείωση των κοινοτικών πόρων θα αποτελέσει κακό σημάδι τη στιγμή που πραγματικά υλοποιείται η διεύρυνση της ΕΕ.

3.11 Αυτή η διαπίστωση ισχύει επίσης για την πολιτική της ανάπτυξης της υπαίθρου. Πράγματι μόνος «συμπληρωματικός» πόρος για την πολιτική αυτή είναι η εφαρμογή της προσαρμογής. Πράγμα που καταλήγει να είναι αποκλειστική η άδεια χρηματοδοτικών μεταφορών μεταξύ του 1ου και του 2ου πυλώνα του ΚΓΠ. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ ζητεί από το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να φροντίσουν ώστε να δοθούν ικανοποιητικά δημοσιονομικά μέσα στην πολιτική αυτή γιατί διαφορετικά αυτή θα στερείται περιεχομένου.

3.12 Τέλος, η μελλοντική πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα τεθεί σε εφαρμογή από τη νέα Επιτροπή που συγκροτείται από 25 Επιτρόπους. Η διαχείριση των δύο πυλώνων της ΚΓΠ από διαφορετικούς Επιτρόπους αποτελεί πραγματικό κίνδυνο απώλειας συνοχής μεταξύ των δύο πολιτικών. Η ΕΛΚΕ υπογραμμίζει την αντίθεσή της σε κάθε προσπάθεια ύπαρξης δύο διαφορετικών Γενικών Διευθύνσεων καθώς και στον ορισμό δύο διαφορετικών Επιτρόπων για τα γεωργικά ζητήματα και την ανάπτυξη της υπαίθρου.

4. Ο ρόλος της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας των πολιτών για την ανάπτυξη της υπαίθρου

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπενθυμίσει, σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις⁽³⁾ ότι οι γεωργικές αγορές είναι από τη φύση τους ασταθείς και υπόκεινται ευρύτατα σε διακυμάνσεις των τιμών. Για το λόγο αυτό, οι μηχανισμοί ρύθμισης των προσφορών και της αγοράς αποτελούν απαραίτητη συνθήκη προκειμένου να μπορούν οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις να ικανοποιήσουν τις προϋποθέσεις βιώσιμης γεωργικής παραγωγής. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η διατήρηση της πολιτικής υπέρ της ρύθμισης των αγορών γεωργικών προϊόντων συμβάλλει επίσης στην επιτυχία της πολιτικής για την ανάπτυξη των γεωργικών περιοχών γενικότερα.

⁽¹⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου της 17ης Μαΐου 1999 σχετικά με την υποστήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και την τροποποίηση ή κατάργηση ορισμένων κανονισμών, ΕΕ L 160 της 26.6.1999 σ. 80-102.

⁽²⁾ Τεχνικό δελτίο «η αγροτική συνέντευξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση» — σελ. 9, Υπηρεσία Δημοσίευσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2003.

⁽³⁾ «Μία πολιτική για την παγίωση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου», CES 953/99, ΕΕ C 368 της 20.12.1999, σ. 76-86. «Το μέλλον της ΚΓΠ», CES 362/2002, ΕΕ C 125 της 27.5.2002, σ. 87-99.

4.2 Εξάλλου, η κατάργηση της διασύνδεσης μεταξύ της πράξης παραγωγής και της δημόσιας υποστήριξης στη γεωργία καθιερώθηκε στην τελευταία μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, στις 26 Ιουνίου 2003. Η εξέλιξη αυτή ενισχύει την αναγκαιότητα μίας προοπτικής για την οικονομική ανάπτυξη των γεωργικών δραστηριοτήτων, προκειμένου να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι νέες απαιτήσεις όπως η βιοποικιλία, η συντήρηση των ειδικών τοπίων ή η δημιουργία απασχόλησης από τον τομέα αυτό. Η ΕΟΚΕ θεωρεί συνεπώς ότι πρέπει να υπενθυμίσει πως η αγροτική παραγωγική δραστηριότητα συμβάλει κατά πρώτο λόγο στην εμφάνιση ζωντανής υπαίθρου διότι επιτρέπει την ανάπτυξη άμεσης σχέσης μεταξύ των ανθρώπινων δραστηριοτήτων και του χώρου τους.

4.2.1 Η εδαφική αγκύρωση των παραγωγικών συστημάτων και των μέσων αξιοποίησης των γεωργικών προϊόντων κυρίως μέσω της ανάπτυξης προστατευόμενης ονομασίας προελεύσεως (ΑΟΠ), Γεωγραφικών Ενδείξεων Παραγωγής και (ΙΓΠ), της άμεσης πώλησης, αποτελεί μια από τις πρώτες πτυχές της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας που συμβάλει στην ανάπτυξη της υπαίθρου.

4.3 Η γεωργία αντιπροσωπεύει στην Ένωση των 25 κρατών μελών πάνω από 13 εκατομμύρια άμεσες θέσεις εργασίας και πάνω από 5 εκατομμύρια έμμεσες θέσεις εργασίας τόσο στο αρχικό όσο και στο κατοπινό στάδιο της γεωργίας. Αυτές οι απασχολήσεις λόγω της φύσεώς τους συνδέονται στενά με το έδαφος. Η εξέλιξη των διακοινοτικών συναλλαγών, προς ένα τμήμα όπου συνεχώς κυριαρχούν τα μεταποιημένα αγροεπισιτιστικά προϊόντα, ενισχύει τον σύνδεσμο μεταξύ του γεωργικού και του επισιτιστικού τομέα. Η διατήρηση και η ανακατανομή της γεωργικής δραστηριότητας στις αγροτικές περιοχές καθίσταται συνεπώς προτεραιότητα διότι διαφορετικά θα αποτελέσει παράγοντα που θα περιορίζει την ενσωμάτωση των αγροτικών ζωνών στην περιφερειακή οικονομία.

4.4 Η γεωργική δραστηριότητα επεκτείνεται στο 45 % της ευρωπαϊκής επικράτειας δηλαδή 190 εκατομμύρια εκτάρια (ΕΕ 27). Το 2001, πάνω από το 10 % της ωφέλιμης γεωργικής επιφάνειας υπόκειταν σε μέτρα αγροεπισιτιστικού χαρακτήρα. Το 15 % των ζωνών που έχουν ταξινομηθεί υπό τον τίτλο «προστασία βιοτόπων και πτηνών» είναι γεωργικές ζώνες. Το 38 % των γεωργικών εδαφών της ΕΕ των 15 έχει προοριστεί ως «ευαίσθητα στα αζωτοχρήματα». Τα μέτρα αυτά ανταποκρίνονται σε τοπικούς στόχους συντήρησης του περιβάλλοντος και της χωροταξικής οργάνωσης. Συνεπώς είναι αναμφισβήτητη η πρωταρχική θέση της γεωργικής δραστηριότητας στη διαχείριση των εδαφών.

4.5 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι οι πολυλειτουργικές πτυχές της γεωργικής παραγωγής συμβάλουν από πολλές απόψεις στη διατήρηση μίας ζωντανής υπαίθρου. Η Επιτροπή και το Συμβούλιο θα πρέπει να το υπενθυμίζουν στο προοίμιο κάθε νέου προσανατολισμού της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

4.6 Μολονότι υποστηρίζει τα συμπεράσματα της Διάσκεψης του Salzbouurg για τη διαφοροποίηση της οικονομίας της υπαίθρου, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να αποφευχθεί η απόκλιση προς την «αγροαστικοποίηση της υπαίθρου», δηλαδή η εφαρμογή ιδίων

ανάπτυξιακών δράσεων στις αγροτικές ζώνες μ'αυτές που εργάζονται στις αστικές ζώνες. Σχετικά μ'αυτό η ΕΟΚΕ καταρτίζει γνωμοδότησης πρωτοβουλίας για την περιαστική γεωργία (¹). Για το λόγο αυτό, ο άξονας «διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» στα πλαίσια της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη πρέπει να επικεντρωθεί σε ορισμένες θεματικές σε στενή σύνδεση με τη γεωργία κυρίως τις υπηρεσίες στο γεωργικό πληθυσμό με στόχο τη βελτίωση της ζωής, την ανάπτυξη του αγροτουρισμού και την υποστήριξη της πολυδραστηριότητας που βασίζεται στη γεωργική δραστηριότητα.

5. Οι ιδιαιτερότητες και τα όρια της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου

5.1 Τα συμπεράσματα της τρίτης έκδοσης για τη συνοχή αποδεικνύουν ότι οι ανισότητες που συνεχίζουν να υπάρχουν μεταξύ των περιφερειών στα θέματα της βιώσιμης παραγωγής, της παραγωγικότητας και της δημιουργίας απασχόλησης προκύπτουν από διαρθρωτικές ανεπάρκειες όσον αφορά τους κυριότερους παράγοντες ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα πρέπει επίσης να εμπνευστεί από τις αρχές αυτές προκειμένου να συμμορφωθεί με ένα εγχείρημα διαρθρωτικής ανάπτυξης των αγροτικών ζωνών.

5.2 Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενισχύει την προβληματική της οικονομικής ανάπτυξης των αγροτικών περιφερειών λόγω της ισχυρής παρουσίας μιας «λανθάνουσας ανεργίας» στα νέα κράτη μέλη. Πράγμα που καθιστά ακόμη πιο πολύπλοκη τη διάκριση μεταξύ περιφερειακής πολιτικής και πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η ΕΟΚΕ προτείνει να διευκρινιστούν οι κοινές θεματικές της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου στα πλαίσια ενός νέου κανονισμού για τα διαρθρωτικά ταμεία και ότι ένας αριθμός μέτρων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τη μια ή την άλλη από τις πολιτικές αυτές, θα πρέπει να περιοριστεί προκειμένου να διευκολυνθεί η καλύτερη ευκρίνεια της κάθε μίας από αυτές.

5.3 Εάν η γεωργία δεν μπορεί από μόνη της να διασφαλίσει την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, ωστόσο ο τομέας αυτός δραστηριότητας παραμένει απαραίτητος για κάθε επιτυχία μίας προοπτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η σύνδεση των άμεσων και έμμεσων θέσεων απασχόλησης με το έδαφος, η έκταση του συντηρούμενου χώρου έχουν ως αποτέλεσμα ότι η συνόδευση της γεωργίας στην προσαρμογή της στην εξέλιξη των προσδοκιών που επηρεάζονται από τους πολίτες παραμένει πρωταρχική. Επιπλέον, ο 1ος όπως και 2ος πυλώνας της ΚΓΠ συμμετέχουν στους στόχους της ανάπτυξης της υπαίθρου υποστηρίζοντας ή ενισχύοντας τις γεωργικές δραστηριότητες.

5.4 Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιπροσωπεύει επίσης σημαντική πρόκληση για το μέλλον της ΚΓΠ. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι ανταλλαγές εμπειρίας και οι μεταφορές μεθοδολογίας θα πρέπει επίσης να καταλάβουν ιδιαίτερη θέση στις συνθήκες εφαρμογής του 2ου πυλώνα της ΚΓΠ στο μέλλον.

(¹) «Η περιαστική γεωργία», Σχέδιο γνωμοδότησης CESE 1324/2003 (προς υιοθέτηση από τη σύνοδο ολομέλειας του Σεπτεμβρίου 2004).

5.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι απομακρυσμένες περιοχές χαμηλής πυκνότητας πληθυσμού όπως είναι τα νησιά, οι αρκτικές περιοχές και οι ορεινές ζώνες σχετίζονται πάντοτε, λόγω των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων τους, με τον στόχο της επίτευξης της ενιαίας αγοράς. Η περιφερειακή πολιτική όπως και η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου πρέπει να λάβουν υπόψη τους αυτή την πτυχή κατά την διαδικασία εφαρμογής, κυρίως της πρότασης υψηλότερων συντελεστών συγχρηματοδότησης, για να ληφθούν έτσι υπόψη οι περιορισμοί. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ καταρτίζει την περίοδο αυτή γνωμοδότηση πρωτοβουλίας που εξετάζει ειδικότερα τις διαδικασίες που θα επιτρέψουν την καλύτερη ενσωμάτωση των μειονεκτικών ζωνών στην περιφερειακή αδυναμία.

5.6 Τέλος, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου και η περιφερειακή πολιτική δεν είναι τα μέσα δράσης των δημόσιων αρχών υπέρ της αρμονικής ανάπτυξης των εδαφών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η κατάλληλη εδαφική αγκύρωση των δημόσιων υπηρεσιών στον πληθυσμό συμβάλει επίσης στο στόχο της εδαφικής συνοχής.

B. ΕΜΒΑΘΥΝΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΒΕΛΤΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΡΩΝ

6. Τα μέτρα που αποφασίστηκαν στα πλαίσια του συμβιβασμού του Λουξεμβούργου της 26ης Ιουνίου 2003

6.1 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2003 τόνισε τον ενισχυμένο δεσμό που υφίσταται μεταξύ του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ, που έχει αφιερωθεί στην ανάπτυξη της υπαίθρου, και την προσαρμογή του πρώτου πυλώνα. Έτσι, έχει εισαχθεί ένα σύνολο νέων συνοδευτικών μέτρων του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ αυξάνοντας από 22 σε 26 τον αριθμό τους.

6.1.1 Καθιερώθηκαν δύο νέα μέτρα υπέρ της ποιότητας των τροφίμων (συμμετοχή και δράσεις προώθησης και ενημέρωσης των καταναλωτών για τα προϊόντα αυτά). Τα δύο άλλα μέτρα συνδέονται με την προσαρμογή των τεχνικών παραγωγής στις ευρωπαϊκές προδιαγραφές σχετικά με το περιβάλλον, την ευζωία των ζώων, την υγεία των φυτών και των ζώων.

6.1.2 Επίσης, πολλά υφιστάμενα μέτρα προσαρμόστηκαν (συνυπολογισμός των ζητημάτων ευζωίας των ζώων στα πλαίσια των αγροπεριστασιακών μέτρων, ενίσχυση της δημόσιας υποστήριξης στην εγκατάσταση νέων γεωργών, εφαρμογή της οδηγίας «Βιότοπος και πτηνά» και χρηματοδότηση δασικών επενδύσεων στα πλαίσια των δασών που αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης σύμφωνα με περιβαλλοντικά και κοινωνικά κριτήρια).

6.2 Σχετικά με τα νέα κράτη μέλη, για την περίοδο 2004-2006 υιοθετήθηκε προσωρινό πρόγραμμα ανάπτυξης της υπαίθρου. Το πρόγραμμα αυτό θα χρηματοδοτήσει, εκτός από τα τέσσερα νέα συνοδευτικά μέτρα: την ενίσχυση της συνένωσης των γεωργών, την υποστήριξη στις εκμεταλλεύσεις που καλύπτουν εν μέρει τις ανάγκες των γεωργών, την τεχνική ενίσχυση και τη συμπλήρωση των άμεσων ενισχύσεων του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ.

7. Νέοι δρόμοι για τους 3 άξονες που αποφασίστηκαν στο Salzburg:

7.1 Η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς και το προοδευτικό άνοιγμα της εσωτερικής αγοράς σε γεωργικές οικονομίες που επωφελούνται από φυσικά συγκριτικά πλεονεκτήματα ή πιο περιορισμένους οικολογικούς κανόνες έχουν ως αποτέλεσμα ότι το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο παρέμβει υπό την πίεση μίας αναγκαίας βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς του.

7.2 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς ότι ο άξονας «ενίσχυση των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις» στα πλαίσια της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα πρέπει να συνεχίσει να ενισχύεται. Οι επενδύσεις που επιτρέπουν στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις να λαμβάνουν υπόψη τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις για τη βελτίωση της ευζωίας των ζώων και τις συνθήκες εργασίας πρέπει να υποστηριχθούν ακόμη περισσότερο γιατί συμβάλλουν στην ενίσχυση της γεωργικής δραστηριότητας στην περιοχή.

7.3 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η εφαρμογή του μέτρου «Γεωργικό Συμβούλιο» που επιτρέπει την υποστήριξη για προσαρμογή στις νέες προδιαγραφές παραγωγής θα πρέπει να εφαρμοσθεί νωρίτερα. Πράγματι, το μέτρο αυτό δεν μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά στα πλαίσια των κρατών μελών πριν το 2006. Οι προϋποθέσεις χορήγησης όμως θα ισχύσουν ήδη από το 2005.

7.4 Η εξασθένιση των μέσων ρύθμισης των αγορών γεωργικών προϊόντων, οι κλιματικές αλλαγές και τα μέτρα που συνδέονται με τις οικονομικές κρίσεις επισημαίνουν τα τελευταία χρόνια τη σημασία που έχει ο έλεγχος του κύκλου εργασιών των εκμεταλλεύσεων. Στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ που πραγματοποιήθηκε το 2003 η Επιτροπή προέβλεπε τη μελέτη της δυνατότητας διαφοροποιήσεων να χρησιμοποιείται σε εθνικό επίπεδο για ειδικά μέτρα που αποβλέπουν στην αντιμετώπιση των κρίσεων και των φυσικών καταστροφών. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να ανακοινώσει αυτή την έκθεση πριν το τέλος του 2004 όπως επίσης να εξετάσει τους τρόπους, τόσο εθνικούς όσο και κοινοτικούς, ανάπτυξης των συστημάτων γεωργικής ασφάλισης. Ζητεί, στην περίπτωση που χρειαστεί, να αναλυθεί η συμβολή του δεύτερου πυλώνα της ΚΓΠ ως συνοδευτικού μέσου.

7.5 Η μελλοντική πολιτική ανάπτυξης της υπαίθρου θα πρέπει να επιβεβαιωθεί ως δεύτερος άξονας προστασίας του περιβάλλοντος και διαχείρισης του χώρου, με κυριότερα εργαλεία τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα και την αντιστάθμιση των φυσικών μειονεκτημάτων, βάσει κοινών κριτηρίων προκειμένου να διασφαλιστεί η εδαφική ισορροπία.

7.6 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ εισάγει την αρχή της εξάρτησης των άμεσων υποστηρίξεων στη γεωργία σε σχέση με τον σεβασμό της κοινοτικής νομοθεσίας (19 οδηγίες και κανονισμοί) που αναφέρονται στο περιβάλλον, τη δημόσια υγεία, την υγεία των ζώων και των φυτών καθώς και την ευζωία των ζώων. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η νέα αυτή πτυχή του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ δεν πρέπει να συγχέεται με τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα. Τα τελευταία αυτά δεν ανταποκρίνονται σε μία λογική ρύθμισης αλλά υποστηρίζουν εκούσιες και συμμετοχικές δράσεις των γεωργών με στόχο την εφαρμογή μεθόδων γεωργικής παραγωγής που έχουν καταρτισθεί προκειμένου να προστατευθεί το περιβάλλον και να διατηρηθεί ο φυσικός χώρος.

7.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι διοικητικές διατάξεις για την εφαρμογή των αγροπεριβαλλοντικών μέτρων θα πρέπει να απλοποιηθούν. Έτσι, ο ορισμός των στόχων των μέτρων αυτών θα πρέπει να τονίζει την επικουρικότητα. Διερωτάται επίσης για την αναγκαιότητα περαιτέρω διεύρυνσης των μέτρων αυτών και σε άλλες περιβαλλοντικές προβληματικές λόγω της δημοσιονομικής σταθερότητας. Ωστόσο, ειδική έμφαση πρέπει να δοθεί στα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα που ευνοούν την ποικιλία των συστημάτων γεωργικής παραγωγής με στόχο την διατήρηση της ισορροπίας των αγροσυστημάτων.

7.7.1 Λόγω της δήλωσης του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Göteborg, τα αγροπεριβαλλοντικά μέτρα πρέπει να καταστούν υποχρεωτικά σε όλα τα εθνικά προγράμματα.

7.7.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η χρηματοδότηση του προγράμματος Natura 2000 δεν πρέπει να γίνει εις βάρος των σημερινών μέτρων. Για το λόγο αυτό, εκφράζει την ευχή να προσδιορίσει η Επιτροπή νέες χρηματοδοτήσεις για την αντιστάθμιση του κόστους που γεννά η εφαρμογή της οδηγίας «Βιότοπος και πτηνά».

7.8 Ο τρίτος άξονας της μελλοντικής πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου θα πρέπει να επικεντρωθεί στη διαφοροποίηση της οικονομίας σε σύνδεση με τη γεωργική δραστηριότητα προκειμένου να συμβάλλει στην διατήρηση του πληθυσμού στις αγροτικές ζώνες.

7.9 Η Επιτροπή στην 3η έκθεσή της για τη συνοχή υπογραμμίζει ότι τρεις τύποι δράσεων, συγκεκριμένα ο τουρισμός, η βιοτεχνία και η αγροτική κληρονομιά θα πρέπει να αποτελέσουν κοινό πεδίο της περιφερειακής πολιτικής και της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ισορροπία αυτή πρέπει να διατηρηθεί. Απ' ό,τι προκύπτει οι αγροτικές υποδομές δεν θα χρηματοδοτούνται πλέον από τα διαρθρωτικά ταμεία. Η ΕΟΚΕ συνεπώς αντιτίθεται στη μεταφορά της ευθύνης γι' αυτόν τον τύπο επενδύσεων που συντελείται στην περιφερειακή πολιτική προς την πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

7.10 Επιπλέον, προτείνει ενόψει της εξέλιξης της περιφερειακής πολιτικής οι δράσεις της αγροτικής κληρονομιάς που δεν εγγράφονται σε «αγροτουριστικό» σχέδιο να μην εντάσσονται πλέον στην πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

7.11 Τέλος, η ΕΟΚΕ προτείνει να επιφορτιστεί ο άξονας «αγροτική οικονομία» με έναν ορισμένο αριθμό υπηρεσιών που θα επιτρέ-

ψουν τη βελτίωση της ποιότητας ζωής υπέρ των γεωργικών πληθυσμών (υπηρεσίες αντικατάστασης καλλιεργητών για παράδειγμα).

Γ. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ

8. Το πρώτο σημείο στο οποίο η βελτίωση των συνθηκών διαχείρισης θα πρέπει να επιδιωχθεί είναι ο προγραμματισμός των προγραμμάτων ανάπτυξης της υπαίθρου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την Επιτροπή στην προσπάθειά της να καταρτίσει νέα πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου προκειμένου να περιοριστούν στο μέγιστο οι «λανθάνοντες χρόνοι» μεταξύ δύο περιόδων προγραμματισμού.

8.1 Οι δυσκολίες που παρουσιάστηκαν σε ορισμένα κράτη σχετικά με την διοικητική εφαρμογή της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου, δείχνουν ότι η παρέμβαση πολλών δημοσιονομικών μέσων στους διάφορους κανόνες μπορεί να αντιταχθεί στην καλύτερη ευκρίνεια της δημόσιας δράσης. Έτσι, η πρόοδος που αντιπροσωπεύει η συνένωση των δράσεων υπέρ της ανάπτυξης της υπαίθρου στα πλαίσια του ίδιου κανονισμού θεωρήθηκε από τους αποδέκτες ως πηγή πρόσθετης διοικητικής πολυπλοκότητας.

8.2 Η απλούστευση του προγραμματισμού συνίσταται στο ότι θα υπάρχει ένα μόνο ταμείο που διαχειρίζεται τις δράσεις σχετικά με την πολιτική της ανάπτυξης της υπαίθρου. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι διαδικασίες διαχείρισης αυτού του ενιαίου ταμείου θα πρέπει να είναι συνεκτικές με αυτές που εφαρμόζονται τα άλλα διαρθρωτικά ταμεία.

8.3 Η διάρθρωση της μελλοντικής πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου σε τρεις άξονες (ανταγωνιστικότητα της γεωργίας, διαχείριση του χώρου και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας) θα πρέπει επίσης να υπάρχουν και κατά την κατάρτιση του προσεχούς κανονισμού για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Ο κανονισμός αυτός μπορεί να διευκρινίζει τις αρχές της παρέμβασης, τους τόπους των τριών αξόνων και να καταγράφει τους τύπους ενδεχόμενων δράσεων (ενίσχυση στην επένδυση, επιδοτούμενα δάνεια, πολυετής δημόσια υποστήριξη με διασφάλιση ορισμένων προδιαγραφών, τεχνική ενίσχυση, χρηματοδοτική μηχανική ...). Οι διαδικασίες εφαρμογής καθενός μέτρου θα πρέπει να σχετίζεται με την εθνική επικουρικότητα. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η διαχείριση μίας μόνο απόφασης ανά κράτος μέλος μέσω στρατηγικού εγγράφου θα είχε ως πλεονέκτημα τη θέσπιση σταθερού κοινοτικού πλαισίου για την περίοδο προγραμματισμού.

8.4 Η σημερινή διαδικασία προσαρμογής των τροποποιήσεων των μέτρων στα πλαίσια της επιτροπής STAR (Επιτροπή Διαχείρισης Γεωργικών Διαρθρώσεων και Ανάπτυξης της Υπαίθρου) στερείται ευελιξίας δεδομένου ότι η προκαταρκτική αξιολόγηση παραμένει χρονοβόρα. Η ΕΟΚΕ προτείνει η νέα διαδικασία που πρόκειται να εγκαθιδρυθεί να εμπνευστεί από την αντίστοιχη που ισχύει για την κύρωση των κρατικών ενισχύσεων. Δηλαδή κατά τη διάρκεια της υιοθέτησης του προγράμματος ανάπτυξης της υπαίθρου στην αρχή του προγραμματισμού, οι τροποποιήσεις παρέμβασης των μέτρων μπορούν να διαβιβάζονται για εξέταση νομιμότητας στην Επιτροπή (αξιολόγηση εκ των υστέρων).

8.5 Η επικύρωση των λειτουργικών προγραμμάτων πρέπει να σχετίζεται με την εθνική ή υποεθνική επικουρικότητα ανάλογα με την οργάνωση του κράτους μέλους. Η Επιτροπή θα έχει συνεπώς την ευθύνη να εποπτεύει για την αποφυγή νόθευσης του ανταγωνισμού λόγω των δράσεων εφαρμογής, να επαληθεύσει τη νομιμότητα των διαδικασιών παρέμβασης και να διασφαλίσει τη συνοχή με τα διαρθρωτικά ταμεία. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει επίσης ότι η Επιτροπή λόγω της εμπειρίας που έχει αποκτήσει μπορεί να πλαισιώσει τις δράσεις μεταφοράς εμπειρίας στα πλαίσια της τεχνικής ενίσχυσης, κυρίως για τα νέα κράτη μέλη.

8.6 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία να μειωθεί ο αριθμός των σταδίων επικύρωσης των προγραμμάτων με περιορισμό της ευθύνης καθενός επιπέδου αποφάσεων: Επιτροπή – κράτη μέλη και τοπικές αρχές.

8.7 Η επιλογή ενός ενιαίου ταμείου για τις δράσεις που σχετίζονται με την πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου τείνει επίσης να απλουστεύσει τη δημοσιονομική διαχείριση. Στη λογική των διαρθρωτικών ταμείων, αυτό το νέο ταμείο θα πρέπει να διαθέτει τα κυριότερα χαρακτηριστικά συγκεκριμένα:

- να βασίζεται σε ετήσιο χρονοδιάγραμμα προβλέψεων,
- να πραγματοποιεί πολυετή προγραμματισμό,
- να διαθέτει πιο ευέλικτες διαδικασίες πληρωμών απ'ό,τι το ΕΓΤΠΕ — Εγγύηση (πιστώσεις υποχρεώσεων — πιστώσεις πληρωμών).

8.8 Το ζήτημα των ελέγχων σχετίζεται επίσης με την απλούστευση της διοικητικής διαχείρισης της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τους προσανατολισμούς της Επιτροπής που παρουσιάζονται στα πλαίσια της 3ης έκθεσης για τη Συνοχή κυρίως σε ό,τι αφορά την αναλογικότητα των ελεγκτικών καθηκόντων. Κάτω από ένα ορισμένο όριο το κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει να εφαρμόσει το εθνικό σύστημα ελέγχου για τα εν λόγω προγράμματα. Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι οι προσανατολισμοί αυτοί θα πρέπει να ισχύουν για τη διαχείριση της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου στο μέτρο που διασφαλίζουν την ίδια αποτελεσματικότητα των ελέγχων και συνεπώς την ορθή χρήση των κοινοτικών πιστώσεων.

8.9 Η επιφύλαξη περί αποδόσεως των διαρθρωτικών ταμείων που θεσπίστηκε στα πλαίσια της Ατζέντα 2000 θεωρήθηκε ως

μέτρο δέσμευσης ύστερα από τις περιπέτειες της διοικητικής εφαρμογής των προγραμμάτων. Επιπλέον, η απονομή της σε συνάρτηση μόνο με κριτήριο που στηρίζεται στην κατανάλωση των πιστώσεων μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις παρακινώντας τον ταχύ προγραμματισμό που θα ακολουθηθεί από αυστηρή παρακολούθηση της εκτέλεσης των δράσεων πράγμα που δεν είναι συνεκτικό με την ενεργοποίηση ενός πολυετούς προγραμματισμού αγροτικής ανάπτυξης. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η αρχή της επιφύλαξης περί αποδόσεως δεν θα πρέπει να ισχύσει στη μελλοντική πολιτική για την ανάπτυξη της υπαίθρου.

8.10 Το ζήτημα της κοινοπραξίας ανταποκρίνεται επίσης σε μία λογική απλούστευσης κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων. Σύμφωνα και με ό,τι έχει συμβεί στα πλαίσια της περιφερειακής πολιτικής, η ΕΟΚΕ εκφράζει την επιθυμία κάθε κράτος μέλος να επιχειρήσει να οργανώσει συνεργασίες μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης αλλά και τους κοινοτικούς εταίρους και τους αντιπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, από τη φάση της κατάρτισης έως τη φάση της εφαρμογής και της παρακολούθησης των προγραμμάτων.

8.11 Μετά την πρόωθηση της πρωτοβουλίας Leader το 1989 η κεντρική θέση που κατέλαβε η έρευνα νέων τρόπων ανάπτυξης σε αγροτικές περιοχές συνέβαλε επίσης στην επιτυχία αυτής της πρωτοβουλίας της Επιτροπής. Επιπλέον, η σημερινή φάση των προγραμμάτων έχει τονίσει τον πολλαπλασιαστικό χαρακτήρα που έχουν οι ανταλλαγές εμπειρίας διευκολύνοντας τις κοινοπραξίες μεταξύ ομάδων τοπικών δράσεων διαφόρων χωρών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η πρωτοβουλία Leader θα πρέπει να συνεχίσει να συνοδεύει τις τοπικές πρωτοβουλίες που διερευνούν νέους τρόπους ανάπτυξης για τις αγροτικές ζώνες κυρίως μέσω προσδιορισμένης κατεύθυνσης στα πλαίσια της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Με ποιο τρόπο να προβλεφθούν εκ των προτέρων οι ανάγκες συνεχούς επιμόρφωσης στην περιοχή, η έρευνα νέων αγωγών για τα γεωργικά προϊόντα, η ανάπτυξη συνεργιών μεταξύ οικονομικών παραγόντων στα πλαίσια της ίδιας περιοχής αποτελούν ζητήματα που μπορούν να δια φωτίσουν περισσότερο το μέλλον της πολιτικής για την ανάπτυξη της υπαίθρου. Η ΕΟΚΕ συνεπώς υποστηρίζει τη συνέχιση της πρωτοβουλίας Leader στα πλαίσια της πολιτικής με σκοπό την ανάπτυξη της έρευνας καινοτόμων λύσεων για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Τρίτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή — Μία νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή: σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα και συνεργασία»

COM(2004) 107 τελικό

(2004/C 302/14)

Στις 8 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει την ανωτέρω γνωμοδότηση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιουνίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. BARROS VALE.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 118 ψήφους υπέρ και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή, που τιτλοφορείται «Μία νέα εταιρική σχέση για τη συνοχή — σύγκλιση, ανταγωνιστικότητα, συνεργασία», παρουσιάζει τον απολογισμό της πολιτικής της συνοχής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και ειδικότερα τις προόδους που σημειώθηκαν στην οικονομική, την κοινωνική και την εδαφική πτυχή, καθώς και τις προοπτικές για το μέλλον.

1.2 Το έγγραφο χωρίζεται σε τέσσερα κύρια μέρη, και περιλαμβάνει επίσης περιληψη της έκθεσης στις πρώτες σελίδες, καθώς και πρόταση για τη μεταρρύθμιση της πολιτικής για τη συνοχή, η οποία παρουσιάζεται ως συμπεράσματα:

- Μέρος I — Συνοχή, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση και ανάπτυξη — κατάσταση και τάσεις·
- Μέρος II — Συμβολή των πολιτικών των κρατών μελών υπέρ της συνοχής·
- Μέρος III — Συμβολή των κοινοτικών πολιτικών: ανταγωνιστικότητα, απασχόληση και συνοχή·
- Μέρος IV — Προστιθέμενη αξία και επίδραση των διαρθρωτικών πολιτικών.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει μεγάλη ικανοποίηση για τις προόδους που έχουν επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια στην πολιτική αυτή, που είναι μια από τις θεμελιώδεις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και φρονεί ότι οι προτάσεις που περιλαμβάνονται στην υπό εξέταση Έκθεση αντιστοιχούν στους στόχους που έχει επανειλημμένως υποστηρίξει η ΕΟΚΕ στα έγγραφα που έχει κατά καιρούς υιοθετήσει.

1.3.1 Επί του προκειμένου, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν έκανε δεκτές ορισμένες απόψεις που υποστήριζαν την επανεθνικοποίηση της πολιτικής για τη συνοχή.

1.4 Επειδή οι πτυχές που περιλαμβάνονται στην έκθεση είναι σύνθετες και ποικίλες, και προκειμένου να παρασχεθεί μια καλύτερη θεώρηση της προβληματικής που αναπτύσσεται στην παρούσα γνωμοδότηση, η διάρθρωση του παρόντος εγγράφου ακολουθεί την αντίστοιχη διάρθρωση της Έκθεσης της Επιτροπής, και καταλήγει με αξιολόγηση των εξελίξεων που έχουν σημειωθεί και με ερμηνεία των μελλοντικών προοπτικών.

2. Μέρος I — Συνοχή, ανταγωνιστικότητα, απασχόληση και ανάπτυξη — κατάσταση και τάσεις

2.1 Στην Έκθεση εξετάζεται, βάσει διαφόρων στατιστικών στοιχείων, η κατάσταση της συνοχής στην Ευρώπη ως προς την οικονομική, την κοινωνική και την εδαφική πτυχή, κυρίως δε όσον αφορά τις θετικές επιδράσεις επί της σύγκλισης.

2.2 Στο έγγραφο αξιολογείται, με κάποιες λεπτομέρειες, η πρόοδος των «χωρών της συνοχής» σε θέματα πραγματικής σύγκλισης, με πληροφορίες που αφορούν το 2001 και κάποια στοιχεία που αναφέρονται στο 2002, και διαγράφονται ορισμένες προοπτικές. Η ανάλυση επεκτείνεται επίσης στην κατάσταση της συνοχής σε μια διευρυμένη Ευρώπη.

2.3 Πτυχές, λοιπόν, που εξετάζονται στο μέρος αυτό της Έκθεσης είναι η αύξηση του προϊόντος (ΑΕγχΠ) και της απασχόλησης στις χώρες της συνοχής κατά τα τελευταία χρόνια, σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ, και η εξέλιξη των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών της ΕΕ-15 κατά την τελευταία δεκαετία, με ιδιαίτερη έμφαση στις περιφέρειες του Στόχου 1. Αναλύεται επίσης η πρόσφατη οικονομική ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη, με αναφορές στις διάφορες επιδόσεις των χωρών αυτών και στο γεγονός ότι η προσέγγιση του μέσου επιπέδου απόδοσης της ΕΕ εκ μέρους των χωρών αυτών θα απαιτήσει υψηλά ποσοστά ανάπτυξης για μεγάλη χρονική περίοδο.

2.4 Η γήρανση του πληθυσμού στην Ευρώπη, οι παράγοντες που επηρεάζουν την ανταγωνιστικότητα, την ανάπτυξη και την απασχόληση, καθώς και η καινοτομία και η γνώση, είναι πτυχές που τονίζονται στο μέρος αυτό της Έκθεσης, παράλληλα με την προεπιστάση του περιβάλλοντος στα πλαίσια των στόχων του Göteborg.

2.5 Γενικές πτυχές

2.5.1 Κατά την τελευταία δεκαετία, και ειδικότερα κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1990, η εθνική και περιφερειακή συνοχή σημείωσε σημαντικές προόδους, με περιορισμό των ανισοτήτων είτε μεταξύ χωρών είτε μεταξύ περιφερειών της ΕΕ. Η συνοχή, εντούτοις, μεταξύ κρατών μελών υπήρξε μεγαλύτερη απ' ό,τι μεταξύ περιφερειών.

2.5.2 Παρά τη θετική συμβολή των Διαρθρωτικών Ταμείων, και παρά τις επιτευχθείσες προόδους, εξακολουθούν ακόμη να υφίστανται πολύ σημαντικές σχετικές διαφορές όσον αφορά την οικονομική ευημερία και τις οικονομικές επιδόσεις, γεγονός που αντικατοπτρίζει τις διαρθρωτικές αδυναμίες ορισμένων χωρών ή/και περιφερειών.

2.5.3 Εξακολουθούν επίσης να υφίστανται διάφορα προβλήματα σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας των λιγότερο ευνοημένων περιφερειών. Ορισμένες περιφέρειες της Ευρώπης είναι ακόμη υπερβολικά απομονωμένες, παρουσιάζουν έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού και επενδύσεων και δεν διαθέτουν τα αναγκαία μέσα για την πρόσβαση στην κοινωνία των πληροφοριών.

2.5.4 Σε θέματα κοινωνικής συνοχής και απασχόλησης, φαίνεται ότι σημειώθηκαν μικρότερες πρόοδοι:

2.5.4.1 Η μακροχρόνια ανεργία φαίνεται ότι παραμένει σταθερή.

2.5.4.2 Η περιορισμένη ανάπτυξη της απασχόλησης, κατά το 2001, στην ΕΕ-15, σε συνδυασμό με τη μείωση της απασχόλησης, κατά τα τελευταία χρόνια, στις υποψήφιες χώρες, συνέβαλαν στην όλο και μεγαλύτερη αύξηση του χάσματος των περιφερειακών ανισοτήτων.

2.5.4.3 Η φυσική αύξηση του πληθυσμού μειώθηκε σε διάφορες περιφέρειες της Ευρώπης και προβλέπεται ότι θα μειωθεί ακόμη περισσότερο κατά τα προσεχή έτη (η προβολή της δημογραφικής ανάπτυξης δείχνει μείωση στα διάφορα κράτη μέλη και στις υπό ένταξη χώρες, εκτός κάποιων εξαιρέσεων).

2.5.4.4 Πιο σημαντικό από άποψη απασχόλησης, είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός σε ηλικία που μπορεί να εργασθεί μειώνεται πιο γρήγορα απ' ό,τι το υπόλοιπο του συνολικού πληθυσμού. Οι προβολές για το 2025 δείχνουν ότι το 35 % του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας θα αποτελείται από άτομα ηλικίας άνω των 50 ετών, για την ΕΕ-15, έναντι 26 % το 2000. Και τούτο θα συνοδεύεται από συνεχή αύξηση του βάρους των ατόμων ηλικίας άνω των 65 ετών.

2.5.4.5 Τα στοιχεία δείχνουν αύξηση του ποσοστού εξάρτησης των ατόμων τρίτης ηλικίας. Στην ΕΕ-15, ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω αντιπροσωπεύει επί του παρόντος σχεδόν το 25 % του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, δηλαδή, υπάρχουν τέσσερα άτομα ηλικίας μεταξύ 15 και 65 ετών για κάθε συνταξιούχο. Το 2025, το ποσοστό αυτό θα ανέλθει στο 36 %, δηλαδή, λιγότερα από τρία άτομα σε ηλικία εργασίας για κάθε συνταξιούχο. Στις υποψήφιες χώρες, το ποσοστό θα αυξηθεί από λιγότερο του 20 % σε περισσότερο του 30 %.

2.5.4.6 Παρά ταύτα, η Έκθεση επισύρει την προσοχή στο γεγονός ότι τα στοιχεία αυτά δεν δείχνουν ποιος θα είναι ο αριθμός των ατόμων σε ηλικία εργασίας που θα απασχολούνται πράγματι, ώστε να υποστηρίζουν τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω (το 2002, στην ΕΕ-15 απασχολείται το 64 % του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας, ενώ στις υποψήφιες χώρες μόνο το 56 %, με μεγάλες διαφορές μεταξύ χωρών και περιφερειών).

2.5.5 Η Έκθεση προειδοποιεί ότι οι ανισότητες μεταξύ χωρών και μεταξύ περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε σε επίπεδο εισοδημάτων είτε σε επίπεδο απασχόλησης, θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο με την ένταξη των νέων κρατών μελών, το Μάιο του 2004. Οι χώρες αυτές έχουν γνωρίσει υψηλά ποσοστά ανάπτυξης, εξακολουθούν όμως να παρουσιάζουν χαμηλότερο επίπεδο κατά

κεφαλήν ΑΕγχΠ και, σε πολλές περιπτώσεις, χαμηλότερο επίπεδο απασχόλησης σε σύγκριση με το μέσο όρο της ΕΕ-15.

2.5.6 Λόγω της υφιστάμενης αυξανόμενης αλληλεξάρτησης από άποψη εμπορίου και επενδύσεων, η οικονομική ανάπτυξη στα νέα κράτη μέλη ενδέχεται να στηριχτεί υψηλά ποσοστά ανάπτυξης για ολόκληρη την ΕΕ. Τα κέρδη θα γίνουν κυρίως αισθητά στη Γερμανία και την Ιταλία.

2.5.7 Με τη διεύρυνση, τα κράτη μέλη μπορούν να χωριστούν σε τρεις ομάδες, σε συνάρτηση με το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε μονάδες αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ):

— Η πρώτη ομάδα περιλαμβάνει 12 από τα σημερινά 15 κράτη μέλη, τα οποία εμφανίζουν κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ ανώτερο του μέσου όρου της ΕΕ (κατά 10 εκατοστιαίες μονάδες ή περισσότερο).

— Η δεύτερη ομάδα, με 7 χώρες, όπου περιλαμβάνονται τα υπόλοιπα τρία σημερινά κράτη μέλη — Ισπανία, Πορτογαλία και Ελλάδα — και η Κύπρος, η Σλοβενία, η Μάλτα και η Τσεχική Δημοκρατία, παρουσιάζει κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ που ανέρχεται μεταξύ του 73 % και του 92 % του μέσου όρου της ΕΕ-25.

— Τέλος, στην τρίτη ομάδα υπάγονται 8 χώρες (περιλαμβανομένης της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας), το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ των οποίων είναι κατώτερο του 60 % του μέσου κοινοτικού όρου.

2.5.8 Στο σημείο που αναφέρεται στην εδαφική συνοχή, αναγνωρίζεται ότι η συνεργασία μεταξύ περιφερειών, ως προς τη διασυνοριακή, τη διεθνική και τη διαπεριφερειακή διάσταση, υπήρξε σημαντική για την προώθηση μιας ισόρροπης ανάπτυξης του κοινοτικού χώρου.

2.5.9 Στο επίπεδο των καθοριστικών παραγόντων της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας, η Έκθεση αναφέρει ότι εξακολουθούν να υφίστανται περιφερειακές ανισότητες:

— Στον τομέα των ανθρώπινων πόρων, οι λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο εγκατάλειψης των σχολικών σπουδών, και το ποσοστό συμμετοχής στη διαρκή κατάρτιση είναι πολύ μικρότερο στις χώρες της συνοχής, με εξαίρεση την Ιρλανδία, και σε πολλές περιπτώσεις είναι σημαντικά χαμηλότερο απ' ό,τι στις υποψήφιες χώρες.

— Η Έκθεση παρουσιάζει διάφορους δείκτες που καταδεικνύουν τις σημαντικές ανισότητες μεταξύ χωρών της ΕΕ-15 όσον αφορά τις δραστηριότητες καινοτομίας. Οι δαπάνες για Ε & Α επιβεβαιώνουν την καθυστέρηση των περιφερειών του Στόχου 1 (στον επιχειρησιακό τομέα, οι δαπάνες για Ε & Α σε συνάρτηση με το ΑΕγχΠ βρίσκονται πολύ χαμηλότερα από το μέσο ευρωπαϊκό όρο, λίγο πάνω από το ένα πέμπτο του μέσου όρου της ΕΕ).

2.5.9.1 Στις υποψήφιες χώρες, οι δαπάνες για Ε & Α σε σύγκριση με το ΑΕγχΠ είναι μικρότερες απ' ό,τι σε μεγάλο μέρος των χωρών της ΕΕ-15, όχι πολύ μικρότερες όμως απ' ό,τι στις περιφέρειες του Στόχου 1.

2.5.9.2 Όπως και στην ΕΕ-15, έτσι και στις χώρες της διεύρυνσης υπάρχει σχετική συγκέντρωση των δαπανών σε Ε & Α στις πλέον ευημερούσες περιφέρειες.

2.5.9.3 Εξακολουθούν, επίσης, να υφίστανται περιφερειακές ανισότητες σε θέματα πρόσβασης στις Τεχνολογίες των Πληροφοριών και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).

2.5.10 Η Έκθεση αναφέρεται στην αναγκαιότητα θέσπισης συγκεκριμένων προϋποθέσεων με στόχο την επίτευξη της βιώσιμης περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και τη συνέχιση των στρατηγικών για την προώθηση της απασχόλησης. Σε εθνικό επίπεδο, τονίζει την ανάγκη εξασφάλισης ενός μακροοικονομικού περιβάλλοντος που θα ευνοεί τη σταθερότητα και την ανάπτυξη, και ενός συστήματος ελέγχου και ρύθμισης που θα ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις. Σε περιφερειακό επίπεδο, η Έκθεση τονίζει την ανάγκη ύπαρξης βασικών υποδομών και εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, ιδιαίτερα στις περιφέρειες του Στόχου 1 και στις υποψήφιες χώρες, όπου εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές ελλείψεις και στους δύο αυτούς τομείς, και επισημαίνει κυρίως την ανάγκη να συγκεντρώνουν οι περιφέρειες ένα σύνολο προϋποθέσεων που συνδέονται πιο άμεσα με τους «άυλους» παράγοντες της ανταγωνιστικότητας, όπως η καινοτομία, η Ε & Α και η χρήση των ΤΠΕ, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που έχουν χαραχτεί στη Στρατηγική της Λισσαβώνας.

2.5.11 Η Έκθεση αναφέρεται επίσης στην ύπαρξη ουσιαστικών διαφορών μεταξύ κρατών μελών και μεταξύ περιφερειών, σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, λαμβανομένης υπόψη της επίτευξης των στόχων του Göteborg.

2.6 Χώρες της συνοχής

2.6.1 Από τη λεπτομερή ανάλυση σχετικά με τη σύγκλιση από άποψη κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, απασχόλησης και παραγωγικότητας στις χώρες της συνοχής, προκύπτει η διαπίστωση ότι οι χώρες αυτές εξακολουθούν να ανακτούν τις αντίστοιχες καθυστερήσεις, καθώς σημείωσαν, στην περίοδο 1994-2001, αύξηση άνω του μέσου όρου της ΕΕ. Επισημαίνεται η περίπτωση της Ιρλανδίας, ως έμπρακτη απόδειξη της θετικής συμβολής των Διαρθρωτικών Ταμείων, όταν συνδυάζονται με εθνικές πολιτικές υπέρ της ανάπτυξης.

2.6.2 Η Έκθεση επισύρει την προσοχή στη σημαντική επιβράδυνση που έχει παρουσιάσει η οικονομική ανάπτυξη στην ΕΕ από την ημερομηνία έκδοσης της προηγούμενης έκθεσης, επιβράδυνση που επηρέασε αναπόφευκτα τη συνοχή, όχι μόνο επειδή επέφερε αύξηση της ανεργίας, αλλά και επειδή δημιούργησε ένα κλίμα που δεν ευνοεί τη συνεχή μείωση των περιφερειακών ανισοτήτων ως προς το προϊόν (ΑΕγχΠ) και την απασχόληση.

2.6.3 Η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ επηρέασε ουσιαστικά όλα τα κράτη μέλη. Από τις χώρες της συνοχής, η Πορτογαλία φαίνεται να είναι εκείνη που επηρεάστηκε περισσότερο. Η Έκθεση αναφέρει μάλιστα ότι, εάν ληφθούν υπόψη τα στοιχεία του 2001 και εάν επιβεβαιωθούν οι προβλέψεις για το 2004, κινδυνεύει να αντιστραφεί, στην Πορτογαλία, η πορεία σύγκλισης προς το μέσο όρο της ΕΕ.

2.6.4 Η Έκθεση αναφέρει, λοιπόν, ότι έως το 2001 οι ανισότητες ως προς τα εισοδήματα (κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ) ανάμεσα στις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες της ΕΕ (εκείνες που υπήρξαν ο κύριος στόχος της πολιτικής για τη συνοχή) και στις λοιπές περιφέρειες, έχουν περιοριστεί. Εντούτοις, δεν είναι γνωστό τι συνέβη από

το 2001 κι ύστερα, δεδομένου ότι δεν είναι διαθέσιμα τα στοιχεία ανά περιφέρεια.

2.7 Υποψήφιες χώρες

2.7.1 Οι ανισότητες μεταξύ των περιφερειών των υποψηφίων χωρών ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ αυξήθηκαν. Στην Τσεχική Δημοκρατία και τη Σλοβακία, το 20 % του πληθυσμού που ζει στις πλέον ευημερούσες περιφέρειες έχει κατά κεφαλήν εισόδημα διπλάσιο από το 20 % του πληθυσμού που ζει στις πλέον φτωχές περιφέρειες.

2.7.2 Η Έκθεση επισημαίνει ότι η προσέγγιση του επιπέδου του εισοδήματος των χωρών αυτών προς το μέσο επίπεδο εισοδήματος της ΕΕ απαιτεί την επίτευξη υψηλών ποσοστών ανάπτυξης και για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η Έκθεση προβάλλει το γεγονός ότι η ανάπτυξη των χωρών αυτών θα συμβάλει στην ανάπτυξη του συνόλου της Κοινότητας και θα προωθήσει τη μείωση της ανεργίας και την αύξηση της κοινωνικής συνοχής.

2.7.3 Από το 2001, έχει σημειωθεί επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης στις υποψήφιες χώρες, η οποία οφείλεται εν μέρει στην πτώση της ανάπτυξης στην ΕΕ, που είναι η κύρια αγορά για τις εξαγωγές τους, η οποία οδήγησε σε πτώση της απασχόλησης.

2.7.4 Το 2002, το μέσο ποσοστό απασχόλησης στις 10 υποψήφιες χώρες ήταν 56 %, αρκετά χαμηλότερο από το μέσο όρο της ΕΕ-15, ο οποίος ήταν γύρω στο 64 %. Σε όλες τις υποψήφιες χώρες, με εξαίρεση την Κύπρο, το ποσοστό απασχόλησης βρίσκεται κάτω από τους στόχους που ορίστηκαν για την Ευρώπη στη Στρατηγική της Λισσαβώνας (67 % για το 2005 και 70 % για το 2010).

2.8 Η διεύρυνση

2.8.1 Η διεύρυνση αναμένεται να οδηγήσει σε αύξηση της ανισότητας μεταξύ των περισσότερο και των λιγότερο ευημερούντων κρατών μελών. Παρότι τα νέα κράτη μέλη έχουν πρόσφατα σημειώσει ανάπτυξη ταχύτερη απ' ό,τι η ΕΕ-15, η απόκλιση ως προς το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ εξακολουθεί να είναι αρκετά έντονη. Το 2002, μόνον η Μάλτα, η Κύπρος, η Τσεχική Δημοκρατία και η Σλοβενία παρουσίαζαν κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ σε ΜΑΔ αρκετά ανώτερο από το 60 % του μέσου όρου της ΕΕ-15. Στην Πολωνία, την Εσθονία και τη Λιθουανία ήταν γύρω στο 40 %, στη Λετονία γύρω στο 35 % και στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία γύρω στο 25 % του μέσου όρου της ΕΕ-15.

2.8.2 Η διεύρυνση θα έχει μεγαλύτερη επίδραση επί του επιπέδου ανισότητας μεταξύ περιφερειών απ' ό,τι μεταξύ χωρών. Σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις (2001), περίπου 73 εκατομμύρια άτομα, που αντιπροσωπεύουν γύρω στο 19 % του πληθυσμού της ΕΕ-15, έχουν κατά κεφαλήν εισόδημα κατώτερο του 75 % του κοινοτικού μέσου όρου. Η διεύρυνση θα οδηγήσει σε αύξηση του αριθμού των ατόμων που ζουν σε περιφέρειες με κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ κατώτερο του 75 % του μέσου όρου της ΕΕ-25. Τα άτομα αυτά θα είναι περίπου 123 εκατομμύρια στην ΕΕ-25 και, εάν συμπεριληφθούν και η Βουλγαρία και η Ρουμανία, το σύνολο αυτό θα αυξηθεί σε 153 εκατομμύρια, δηλαδή περισσότερο από το διπλάσιο από το υφιστάμενο.

2.8.3 Η Έκθεση διαπιστώνει ότι, ενόψει των στατιστικών επιπτώσεων της διεύρυνσης, με τη μείωση του μέσου κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ, εάν δεν τροποποιηθούν τα κριτήρια που καθορίζουν το καθεστώς του Στόχου 1, ορισμένες περιφέρειες θα πάψουν να είναι επιλέξιμες, ακόμη κι εάν δεν παρουσιάζουν μεταβολή στο εισόδημά τους (πριν και μετά τη διεύρυνση). Στην περίπτωση αυτή θα υπάγονται, για παράδειγμα, κάποιες περιφέρειες της Γερμανίας, της Ισπανίας, της Ελλάδας, της Ιταλίας και της Πορτογαλίας.

3. Μέρος II — Συμβολή των πολιτικών των κρατών μελών υπέρ της συνοχής

3.1 Στο Μέρος II της Έκθεσης, εξετάζεται η συμβολή των εθνικών πολιτικών ως συμπλήρωμα της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη συνοχή, υπό την έννοια ότι αμφότερες επιχειρούν να συμβάλουν όχι μόνο σε μια πιο ισόρροπη κατανομή του εισοδήματος και των ευκαιριών διαβίωσης μεταξύ των περιφερειών, αλλά και σε μια πιο ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη στο επίπεδο της εκάστοτε χώρας και στο επίπεδο της ΕΕ ως συνόλου.

3.1.1 Η Επιτροπή αναφέρει ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται για τη μείωση των δημοσίων δαπανών αποτελούν κίνητρο για τη βελτίωση της ποιότητας των προγραμμάτων, ότι όμως δεν είναι γνωστό σε ποιο βαθμό αυτό οδήγησε στη μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της πολιτικής από άποψη περιφερειακής συνοχής.

3.1.2 Τα στοιχεία για τις δημόσιες δαπάνες στα διάφορα κράτη μέλη, παρότι δεν είναι πλήρη, υποδεικνύουν σαφώς ότι ένα σημαντικό μέρος των δημοσίων δαπανών των κρατών μελών της ΕΕ, ιδιαίτερα δε των δαπανών για την κοινωνική προστασία, συνδέεται άμεσα με το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο και, είτε σκοπίμως είτε όχι, έχει συμβάλει καθοριστικά στον περιορισμό των ανισοτήτων σε θέματα εισοδήματος και ευκαιριών διαβίωσης.

3.1.3 Όσον αφορά τις μεταβολές στη σύνθεση των δημοσίων δαπανών, επισημαίνεται το γεγονός ότι, παρά τη γήρανση του πληθυσμού και την αύξηση του αριθμού των συνταξιούχων, έχει διαπιστωθεί στην ΕΕ, μεταξύ 1995 και 2002, μια τάση περιορισμού των δαπανών για κοινωνικά οφέλη σε συνάρτηση με το ΑΕγχΠ, εξαιρουμένων ορισμένων χωρών όπως η Γερμανία, η Ελλάδα, η Πορτογαλία και, σε μικρότερο βαθμό, η Ιταλία.

3.1.4 Στο σημείο όπου εξετάζεται η πολιτική περιφερειακής ανάπτυξης των κρατών μελών, η έκθεση αναφέρει ότι η προσέγγιση της εδαφικής ανάπτυξης διαφέρει μεταξύ κρατών μελών, ως επακόλουθο ορισμένων θεσμικών παραγόντων (κυρίως του βαθμού αποκέντρωσης της πολιτικής για την οικονομική ανάπτυξη), καθώς και των διαφορετικών απόψεων σχετικά με τους παράγοντες που καθορίζουν την οικονομική ανάπτυξη.

3.1.5 Λόγω της συμβολής τους στη δημιουργία απασχόλησης, καθώς και επειδή συνιστούν μηχανισμό μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, η έκθεση αναφέρει ότι οι πολιτικές για την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος της στρατηγικής για την περιφερειακή ανάπτυξη και, ως εκ τούτου, ένα σημαντικό μέρος της περιφερειακής υποστήριξης στοχεύει ακριβώς στην αύξηση της ελκυστικότητας των περιφερειών για τους ξένους επενδυτές.

3.1.6 Παρότι δεν είναι πλήρη, τα στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι επενδυτικές ροές έχουν την τάση να επικεντρώνονται κατά τρόπο δυσανάλογο στις πλέον δυναμικές από οικονομική άποψη περιφέρειες εντός της εκάστοτε χώρας και μεταξύ των χωρών της ΕΕ.

3.1.7 Κατ' αυτόν τον τρόπο, τίθεται ένα ιδιαίτερο δίλημμα στις κυβερνήσεις των χωρών της συνοχής, καθώς και των υποψηφίων χωρών, έναντι της ύπαρξης ενός δυναμικού στάθμισης μεταξύ της ανάγκης προσέλκυσης επενδύσεων προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και του γεγονότος ότι οι επενδύσεις έχουν την φυσική τάση να προσελκύνονται από τις πλέον δυναμικές περιφέρειες.

4. Μέρος III — Συμβολή των κοινοτικών πολιτικών: ανταγωνιστικότητα, απασχόληση και συνοχή

4.1 Μετά από την παρουσίαση, στη δεύτερη έκθεση για τη συνοχή, της συμβολής των κοινοτικών πολιτικών υπέρ της συνοχής, στο μέρος αυτό της τρίτης έκθεσης παρουσιάζονται οι κυριότερες μεταβολές που σημειώθηκαν από το 2001, λαμβανομένων υπόψη των στόχων που ορίστηκαν στη Στρατηγική της Λισσαβώνας και στο Göteborg.

4.1.1 Τα αποτελέσματα των διαφόρων πρωτοβουλιών που δρομολογήθηκαν υπό το φως της Στρατηγικής της Λισσαβώνας καταδεικνύουν τις προόδους που σημειώθηκαν, κυρίως ως προς τη χρήση των νέων τεχνολογιών (σχολία με υπολογιστές συνδεδεμένους με το Διαδίκτυο, εξέλιξη των δημοσίων υπηρεσιών σε απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση σε όλες τις υποψήφιες χώρες, κάποιες εκ των οποίων παρουσιάζουν μεγαλύτερη πρόοδο σε ορισμένους τομείς σε σύγκριση με κάποια κράτη μέλη της σημερινής ΕΕ).

4.1.2 Παρότι υφίστανται διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, η Έκθεση οδηγεί στη διαπίστωση των θετικών επιδράσεων που είχε η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση επί της αγοράς εργασίας (περιορισμός του μέσου ποσοστού ανεργίας στην ΕΕ και άνοδος του ποσοστού συμμετοχής του εργατικού δυναμικού επί του ενεργού πληθυσμού).

4.1.3 Από το ρόλο άλλων κοινοτικών πολιτικών στην ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής, κυρίως της πολιτικής των μεταφορών και επικοινωνιών, της ενέργειας, της γεωργικής και αλιευτικής, καθώς και της περιβαλλοντικής πολιτικής, εκείνο που τονίζεται είναι η ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών και επικοινωνιών και ενέργειας, τα οποία οδήγησαν σε αύξηση των δυνατοτήτων πρόσβασης, κυρίως από το 1991, ενώ αναμένονται ακόμη σημαντικότερες επιδράσεις εντός των προσεχών ετών, κυρίως στις υποψήφιες χώρες.

4.1.4 Λαμβάνοντας υπόψη ότι η βιώσιμη ανάπτυξη συνιστά μια από τις προτεραιότητες της ενεργειακής πολιτικής, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Κυότο, η Έκθεση σημειώνει ότι η ανάπτυξη νέων ενεργειακών πηγών θα παράσχει τη δυνατότητα στις απομακρυσμένες περιφέρειες να διαφοροποιήσουν τις ενεργειακές πηγές τους και να βελτιώσουν την ποιότητα διαβίωσης. Οι επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος μπορούν επίσης να συμβάλουν άκρως καθοριστικά στη δημιουργία απασχόλησης.

4.1.5 Η Έκθεση διαπιστώνει την ύπαρξη συμπληρωματικότητας μεταξύ των κρατικών ενισχύσεων και της πολιτικής για τη συνοχή και αναγνωρίζει την ανάγκη αυστηρού ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι που χαρακτήθηκαν στη Στρατηγική της Λισσαβώνας και στο Göteborg. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη εκλήθησαν να προβούν σε στρατηγικό επαναπροσανατολισμό προς οριζόντιους τομείς.

4.2 Τέλος, γίνεται αναφορά στην αναγκαιότητα εξασφάλισης ενός κλίματος ασφάλειας, όπου θα τηρούνται οι νόμοι, ως αρχική προϋπόθεση για μια βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

5. Μέρος IV — Προστιθέμενη αξία και επίδραση των διαρθρωτικών πολιτικών

5.1 Στο μέρος αυτό της Έκθεσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τη συμβολή της πολιτικής για τη συνοχή για την περίοδο 1994-1999 και τα αρχικά αποτελέσματα από την εφαρμογή ορισμένων προγραμμάτων που αφορούν την περίοδο προγραμματισμού 2000-2006. Αναλύονται διάφορες πτυχές της πολιτικής για τη συνοχή, όπως η συμβολή των διαρθρωτικών πολιτικών στη βιώσιμη ανάπτυξη των περιφερειών που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη καθυστέρηση, η επίδραση των πολιτικών αυτών έξω από τις περιφέρειες του Στόχου 1, ο ιδιαίτερος ρόλος του ΕΚΤ σε θέματα επενδύσεων για εκπαίδευση, απασχόληση και κατάρτιση, ο ρόλος των διαρθρωτικών πολιτικών στην ενθάρρυνση της συνεργασίας και η συμβολή των προενταξιακών ενισχύσεων στα νέα κράτη μέλη.

5.2 Από τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται, επισημαίνουμε τα εξής:

5.2.1 Κατά τις περιόδους 1989-1993 και 1994-1999, όλες σχεδόν οι χώρες που καλύπτονται από το Στόχο 1 γνώρισαν σημαντική αύξηση των δημοσίων επενδύσεων.

5.2.2 Τα διαρθρωτικά ταμεία υποστηρίζουν την ανάπτυξη των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της ελκυστικότητας των περιφερειών και στην ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας.

5.2.3 Αναγνωρίζεται ότι οι επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό δεν επαρκούν από μόνες τους για την ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη γνώση, και για το λόγο αυτόν, κατά την τελευταία δεκαετία, κατεβλήθησαν προσπάθειες ώστε οι διαρθρωτικές πολιτικές να συμβάλλουν στην αύξηση της ικανότητας Ε & Α, ιδιαίτερα στις περιφέρειες του Στόχου 1.

5.2.4 Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις συνέβαλαν επίσης θετικά στην προστασία του περιβάλλοντος.

5.2.5 Πρόσφατες εμπειρικές μελέτες ανέλυσαν την πραγματική σύγκλιση μεταξύ των περιφερειών και φανερώνουν την ύπαρξη θετικού συσχετισμού μεταξύ του ύψους των διαρθρωτικών ενισχύσεων και της αύξησης του ΑΕγχΠ σε πραγματικά μεγέθη.

5.2.6 Βάσει προσομοιώσεων που διενεργήθηκαν σχετικά με τη μακροοικονομική επίδραση των διαρθρωτικών πολιτικών της περιόδου 1994-1999, εκτιμάται ότι οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις επέτρεψαν την αύξηση του ΑΕγχΠ σε πραγματικά μεγέθη κατά 2,2 % στην Ελλάδα, κατά 1,4 % στην Ισπανία, κατά 2,8 % στην Ιρλανδία και κατά 4,7 % στην Πορτογαλία. Οι διαφορές αυτές αντικατοπτρίζουν το διαφορετικό βαθμό ανοίγματος της οικονομίας, ο οποίος είναι υψηλότερος στις δύο τελευταίες περιπτώσεις.

5.2.7 Οι διαρθρωτικές παρεμβάσεις συνδέονται με σημαντική αύξηση των επενδύσεων, ιδιαίτερα των επενδύσεων σε υποδομές και σε ανθρώπινο δυναμικό, που εκτιμάται ότι, για το 1999, ήταν κατά 24 % υψηλότερες στην Πορτογαλία και κατά 18 % στην Ελλάδα.

5.2.8 Η εμπειρία έχει αποδείξει ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η δράση των διαρθρωτικών ταμείων ευνόησε τη σύγκλιση σε εθνικό επίπεδο (Ιρλανδία), ενώ σε άλλες περιπτώσεις τείνει να εξουδετερώσει την επίδραση μιας πώλωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων (Ισπανία). Η εμπειρία υποδεικνύει, ωστόσο, ότι η ύπαρξη της στάθμισης αυτής μεταξύ περιφερειακής και εθνικής σύγκλισης εξαρτάται κυρίως από τη γεωγραφική κατανομή της οικονομικής δραστηριότητας και του πληθυσμού στην εκάστοτε χώρα.

5.2.9 Τα διαρθρωτικά ταμεία συνέβαλαν στην προώθηση της οικονομικής ολοκλήρωσης. Οι ευρωπαϊκές οικονομίες ενοποιήθηκαν περισσότερο, ως αποτέλεσμα των εμπορικών και των επενδυτικών ροών. Το εμπόριο μεταξύ των χωρών της συνοχής και των λοιπών χωρών της ΕΕ υπερδιπλασιάστηκε κατά την τελευταία δεκαετία. Η κατάσταση αυτή καταδεικνύει επίσης τα οφέλη για τις άλλες χώρες της ΕΕ που απορρέουν από τις διαρθρωτικές ενισχύσεις προς τις λιγότερο ευημερούσες περιφέρειες. Εκτιμάται ότι, κατά την περίοδο 2002-2006, το ένα τέταρτο περίπου της δαπάνης (24,1 %) επανέρχεται στην υπόλοιπη Ευρώπη, κυρίως με τη μορφή αύξησης των εξαγωγών της προς τις χώρες της συνοχής, ιδιαίτερα δε σε μηχανήματα και εξοπλισμό. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό στην Ελλάδα (42,3 % των διαρθρωτικών ενισχύσεων) και στην Πορτογαλία (35,2 % των διαρθρωτικών ενισχύσεων).

5.2.10 Οι παρεμβάσεις των διαρθρωτικών ταμείων προώθησαν επίσης την οικονομική ανάπτυξη άλλων περιφερειών της ΕΕ, εκτός των περιφερειών του Στόχου 1, οι οποίες πλήττονται από διαρθρωτικά προβλήματα (περιοχές που βρίσκονται σε βιομηχανική παρακμή, αγροτικές περιοχές). Στην Έκθεση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα πρόσφατων μελετών σχετικά με τις κύριες επιδράσεις κατά την περίοδο 1994-1999. Οι κοινοτικές ενισχύσεις συνέβαλαν στην αναδιάρθρωση των παραδοσιακών βιομηχανιών, στη διαφοροποίηση της οικονομικής δραστηριότητας και στη δημιουργία απασχόλησης στις περιοχές που έτυχαν ενισχύσεων κατά την περίοδο 1994-1999.

5.2.11 Λεπτομερείς μελέτες δείχνουν ότι οι δαπάνες για Ε & Α, για καινοτομία και για μεταφορά τεχνολογίας φαίνεται ότι υπήρξαν ιδιαίτερα αποτελεσματικές για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς και για τη διαφύλαξη των ήδη υφισταμένων. Εντούτοις, εκτός λίγων εξαιρέσεων, η ικανότητα καινοτομίας εξακολουθεί στις περιοχές αυτές να βρίσκεται αρκετά χαμηλότερα απ' ό,τι στις περισσότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες της ΕΕ. Η κατάσταση αυτή έρχεται σε αντίθεση με την απόκτηση υποδομών, και κυρίως συστημάτων μεταφορών και τηλεπικοινωνιών, καθώς και ανθρώπινου κεφαλαίου. Κατεβλήθησαν επίσης σημαντικές προσπάθειες σε θέματα μετατροπής των δραστηριοτήτων παλαιών βιομηχανικών περιοχών και σε θέματα βελτίωσης του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές.

5.2.12 Όσον αφορά τις ενισχύσεις για τη γεωργία, την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία, παρουσιάζονται, μεταξύ άλλων, τα αποτελέσματα των μέτρων που περιλαμβάνονται στο Στόχο 5α και 5β και καλύπτουν την περίοδο 1994-1999.

5.2.13 Σημαντικό μέρος των πόρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) αφιερώθηκαν στην ενίσχυση, πέραν των περιφερειών του Στόχου 1, και άλλων περιφερειών της ΕΕ. Κατά την περίοδο 1994-1999, οι ενισχύσεις του ΕΚΤ προς τις περιφέρειες των Στόχων 3 και 4 είχαν θετική επίδραση στον τομέα της ανεργίας, ιδιαίτερα δε της μακρόχρονης ανεργίας, και σε θέματα εθνικών μειονοτήτων και ισότητας ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών.

5.2.14 Ορισμένες κοινοτικές πρωτοβουλίες με στόχο την προώθηση της συνεργασίας και των δικτύων σύνδεσης αποτέλεσαν σημαντικό συμπλήρωμα της πολιτικής για τη συνοχή. Το INTERREG II συνέβαλε στην ανάπτυξη διασυνδέσεων μεταξύ χωρών, στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ περιφερειών και στη διάδοση της γνώσης, παρότι τα αποτελέσματα όσον αφορά τη μείωση της απομόνωσης υπήρξαν ανάμικτα· δηλαδή, ορισμένες περιφέρειες ανέπτυξαν σημαντικά τις οδικές συνδέσεις, καθώς και τις λιμενικές υποδομές (είναι η περίπτωση της Ελλάδας, της Γερμανίας και της Φινλανδίας), ενώ σε άλλες παραμεθόριες περιοχές, όπως η Πορτογαλία και η Ισπανία, η επίδραση υπήρξε πιο περιορισμένη.

5.2.15 Επισημαίνεται, επίσης, η συμβολή της κοινοτικής πρωτοβουλίας URBAN στην ανάπτυξη των αστικών περιοχών και τη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης.

5.2.16 Η Έκθεση διαπιστώνει ότι η διεύρυνση αντιπροσωπεύει μια αυξημένη πρόκληση σε θέματα πολιτικής για τη συνοχή. Αναγνωρίζεται ότι η στήριξη των διαρθρωτικών ταμείων θα έχει καθοριστική σημασία για τα νέα κράτη μέλη, προκειμένου να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητά τους και να προσεγγίσει το επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ τους το αντίστοιχο επίπεδο της υπόλοιπης ΕΕ. Θα απαιτήσει, όμως, εκ μέρους των χωρών αυτών μια προσεκτική προετοιμασία από άποψη διοικητικής ικανότητας και διαχείρισης των εκχωρούμενων κονδυλίων. Οι προενταξιακές ενισχύσεις συνιστούν, εν μέρει, μια δοκιμαστική άσκηση για τις χώρες που καλύπτονται, ώστε να μάθουν πώς να αξιοποιούν αποτελεσματικά τη χρηματοδοτική ενίσχυση πριν αρχίσουν να λαμβάνουν πιο σημαντικά κονδύλια· η διοικητική ικανότητα, όμως, καθώς και η ικανότητα αποκέντρωσης της εφαρμογής των προγραμμάτων θα πρέπει να ενισχυθεί ακόμη περισσότερο μετά το 2006.

6. Παρατηρήσεις της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

6.1 Τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στην Έκθεση καταδεικνύουν ότι η πολιτική για τη συνοχή είχε σαφώς ορατά θετικά αποτελέσματα.

6.2 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανησυχία της όσον αφορά το γεγονός ότι οι στόχοι της πολιτικής για τη συνοχή επετεύχθησαν εμφανέστερα μεταξύ κρατών μελών παρά μεταξύ περιφερειών. Παρά τη θετική εξέλιξη, εξακολουθούν να υφίστανται περιφερειακές ανισότητες ως προς την οικονομική και κοινωνική πρόοδο. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί, ακόμη, ότι η διεύρυνση θα αυξήσει ακόμη περισσότερο

τις ανισότητες αυτές, θέτοντας επομένως μια σημαντική πρόκληση για την πολιτική της συνοχής.

6.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την προοπτική ότι η διεύρυνση θα αυξήσει σημαντικά την εσωτερική κοινοτική αγορά, προσφέροντας νέες ευκαιρίες, με διαφοροποιημένη ωστόσο επίδραση ανάλογα με τις χώρες της ΕΕ. Λόγω της αυξανόμενης αλληλεξάρτησης από άποψη εμπορίου και επενδύσεων, η οικονομική εξέλιξη στα νέα κράτη μέλη θα μπορέσει να υποστηρίξει υψηλά ποσοστά ανάπτυξης για ολόκληρη την ΕΕ (έχει διαπιστωθεί ότι τα διαρθρωτικά ταμεία συμβάλουν στην αύξηση της οικονομικής ενοποίησης, η οποία οφείλεται επίσης στην αύξηση των εμπορικών και επενδυτικών ροών).

6.4 Ομοίως, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι τα διαρθρωτικά ταμεία δεν ωφελούν μόνο τις οικονομίες των περιφερειών που είναι επιλέξιμες για ενίσχυση. Σημαντικό μέρος της ενίσχυσης που απευθύνεται στις περιφέρειες που παρουσιάζουν καθυστέρηση ανάπτυξης επιστρέφεται στις πλέον ανεπτυγμένες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τη μορφή αύξησης των εξαγωγών τους. Επισημαίνεται ότι οι εκτιμήσεις για την περίοδο 2000-2006 σχετικά με το αποτέλεσμα της επιστροφής αυτής κυμαίνονται γύρω στο ένα τέταρτο (24,1 %) των διαρθρωτικών παρεμβάσεων στα πλαίσια του Στόχου 1. Μακροπρόθεσμα, η επίδραση από την ανάπτυξη που θα επιτευχθεί στις περιφέρειες αυτές θα ανοίξει επίσης νέες αγορές για τις περιφέρειες και τις χώρες που είναι καθαροί χρηματοδότες του κοινοτικού προϋπολογισμού, γεγονός που θα δημιουργήσει ευνοϊκά αποτελέσματα για τις δικές τους οικονομίες.

6.5 Τα στοιχεία υποδεικνύουν ότι οι επενδυτικές ροές τείνουν, κατά τρόπο δυσανάλογο, να επικεντρώνονται στις πλέον δυναμικές από οικονομική άποψη περιφέρειες εντός της εκάστοτε χώρας και μεταξύ των χωρών της ΕΕ, θέτοντας ένα ιδιαίτερο δίλημμα για τις κυβερνήσεις των χωρών της συνοχής, καθώς και των υποψηφίων χωρών.

6.6 Ο συντονισμός των διαφόρων τομεακών κοινοτικών πολιτικών προς το στόχο της συνοχής δείχνει θετικός, ιδιαίτερα όσον αφορά τη γεωργική και την αλιευτική πολιτική, την πολιτική των μεταφορών, της έρευνας και τεχνολογίας και της εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

6.7 Αναγνωρίζεται επίσης η σημασία των κοινοτικών ενισχύσεων για τις περιοχές εκτός του Στόχου 1, με στόχο τον περιορισμό των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων.

6.8 Η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης είχε, γενικά, αρνητικές συνέπειες για την απασχόληση. Το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ-15 βρίσκεται ακόμη πολύ κάτω από το φιλόδοξο στόχο που ορίστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβώνας, Ωστόσο, η μέση τιμή κρύβει σημαντικές διαφορές εντός της Ένωσης.

6.9 Οι δημογραφικές τάσεις, και ειδικότερα η γήρανση του εργατικού δυναμικού, θα επηρεάσουν σημαντικά την προοπτική της αγοράς εργασίας στην ΕΕ και καθιστούν προφανή την ανάγκη για προώθηση της κατάρτισης και μαθητείας καθ' όλη τη διάρκεια του βίου.

6.10 Οι δημογραφικές προβολές φανερώνουν τη σημασία της επίτευξης υψηλού επιπέδου απασχόλησης εντός των προσεχών ετών, προκειμένου να μην επέλθει αύξηση της κοινωνικής έντασης. Το υψηλό επίπεδο απασχόλησης θα πρέπει να συνοδεύεται από σταθερή αύξηση της παραγωγικότητας.

6.11 Υπάρχει γενική συναίνεση ως προς την ανάγκη εστίασης της ευρωπαϊκής οικονομίας στις δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση, την καινοτομία και τις νέες τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών, προκειμένου να καταστεί η ευρωπαϊκή οικονομία πιο ανταγωνιστική και να ανέβει το ποσοστό απασχόλησης και το επίπεδο διαβίωσης. Εν ολίγοις, να υλοποιηθούν οι στόχοι που χαρακτήρισαν στη Στρατηγική της Λισσαβώνας.

7. Προτεραιότητες της Πολιτικής για τη Συνοχή

7.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη νέα διάρθρωση που ορίστηκε για την πολιτική της συνοχής της ΕΕ για την περίοδο μετά το 2006, η οποία οργανώνεται γύρω από έναν περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων (I — Σύγκλιση· II — Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση· III — Ευρωπαϊκή εδαφική συνεργασία), ενώ η υλοποίησή της εστιάζεται στις στρατηγικές της Λισσαβώνας και του Göteborg, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

7.2 Η άποψη της ΕΟΚΕ είναι ότι τα στοιχεία που παρουσιάζονται στην Έκθεση καθιστούν σαφή την ανάγκη επιδίωξης, με μεγαλύτερες προσπάθειες, του στόχου της συνοχής σε μια διευρυμένη Ένωση και, ως εκ τούτου, συμφωνεί να προσανατολιστεί ο στόχος της Συνοχής κατά πρώτο λόγο στη στήριξη των περιφερειών που παρουσιάζουν κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ χαμηλότερο του 75 % του κοινοτικού μέσου όρου και εκφράζει την ικανοποίησή της για την ειδική μεταχείριση των περιφερειών που πλήττονται από τη «στατιστική επίπτωση», για τις οποίες προβλέπεται υψηλότερη στήριξη από εκείνη που αποφασίστηκε το 1999 για τις περιφέρειες υπό καθεστώς «phasing out» (σταδιακής αποχώρησης από την επιλεξιμότητα στο στόχο 1).

7.3 Η ΕΟΚΕ αντιμετωπίζει θετικά την πρόταση να αφιερωθεί το ταμείο συνοχής στο στόχο της Σύγκλισης και φρονεί ότι το ταμείο αυτό πρέπει να εξακολουθήσει να λειτουργεί βάσει μιας εθνικής λογικής (κράτη μέλη με ΑΕΠ κατώτερο του 90 % του κοινοτικού μέσου όρου), και να μην περιορίζεται η εφαρμογή του από περιφερειακά κριτήρια.

7.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την κατεύθυνση που προτείνεται να δοθεί στην Πολιτική της Συνοχής εκτός των λιγότερο ανεπτυγμένων κρατών μελών και περιφερειών (κυρίως δε με την κατεύθυνση προς την ενθάρρυνση της ανταγωνιστικότητας και τον περιορισμό των ανισοτήτων μεταξύ περιφερειών, καθώς και προς την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση) και υποστηρίζει την θεματική συγκέντρωση σε περιορισμένο αριθμό προτεραιοτήτων για τον ανταγωνισμό (οικονομία της γνώσης, πρόσβαση, περιβάλλον και υπηρεσίες κοινής ωφέλειας).

7.5 Συμφωνεί, επίσης, να επιφυλαχθεί ειδική μεταχείριση, στα πλαίσια της δεύτερης προτεραιότητας, στις περιφέρειες που επί του παρόντος είναι επιλέξιμες για το Στόχο 1 και που δεν πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας στα πλαίσια της προτεραιότητας της Σύγκλισης, και στις οποίες θα παρασχεθεί αυξημένη στήριξη για ένα μεταβατικό διάστημα (phasing in).

7.6 Η στήριξη της διασυνοριακής, διεθνικής και διαπεριφερειακής συνεργασίας υπήρξε σημαντική για την ευρωπαϊκή εδαφική εννοποίηση· ως εκ τούτου, λοιπόν, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής να δημιουργηθεί νέος στόχος, αξιοποιώντας την εμπειρία από την πρωτοβουλία INTERREG. Ο στόχος αυτός θα αφιερωθεί στην εδαφική συνεργασία, με διατήρηση της διασυνοριακής, διαπεριφερειακής και διεθνικής διάστασης, καθώς και της δυνατοτητας των κρατών μελών να περιλαμβάνουν τις παραθαλάσσιες περιφέρειες στη διασυνοριακή διάσταση. Προσθεται, επίσης, ότι οι περιφέρειες που συνορεύουν με τα νέα κράτη μέλη θα πρέπει να προσαρμοστούν στη νέα κατάσταση και, για το λόγο αυτόν, θα έπρεπε να εκπονηθεί ειδικό πρόγραμμα για τις περιφέρειες αυτές. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί, λοιπόν, με τη σαφή αύξηση των δημοσιονομικών πόρων που εκχωρούνται στο στόχο «Ευρωπαϊκή Εδαφική Συνεργασία», σε σύγκριση με τα όσα εκχωρούνταν παλαιότερα στο INTERREG.

7.7 Αντιμετωπίζει με ικανοποίηση την πρόθεση της Επιτροπής να προτείνει τη δημιουργία νέου νομικού μέσου, με τη μορφή «διασυνοριακών περιφερειακών οργανισμών», με στόχο τη διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των τοπικών αρχών και την ενίσχυση των συνδέσεων με εξωτερικά σύνορα, κυρίως για τα σύνορα με τους νέους γείτονες.

7.8 Συμφωνεί με την Επιτροπή ότι τα προγράμματα, κατά γενικό κανόνα, θα πρέπει να προβλέπουν μια ολοκληρωμένη απάντηση για τις εδαφικές ιδιαιτερότητες και να λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη παρεμπόδισης των διαφόρων μορφών κοινωνικών διακρίσεων.

7.9 Αντιμετωπίζει ευνοϊκά τη σημασία που αποδίδεται στην αστική διάσταση, με την ενσωμάτωση δράσεων για τον τομέα αυτόν στα Προγράμματα, με ιδιαίτερη έμφαση στα προβλήματα των πόλεων, και με αναγνώριση του ρόλου των πόλεων ως μοχλών προώθησης της περιφερειακής ανάπτυξης. Όπως ακριβώς και η Επιτροπή, έτσι και η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ πόλεων ως καθοριστικό στοιχείο της εδαφικής συνεργασίας.

7.10 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ως ιδιαίτερα σημαντική την εξασφάλιση ότι οι νέοι μηχανισμοί που θα χρησιμοποιηθούν στις αγροτικές περιοχές θα ενταχθούν στην Κοινοτική Γεωργική Πολιτική, και ότι θα διατηρηθεί ο υφιστάμενος βαθμός συγκέντρωσης για θέματα ενίσχυσης προς τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες και χώρες που καλύπτονται από τα προγράμματα σύγκλισης. Επισύρει, επίσης, την προσοχή στο γεγονός ότι η υποστήριξη προς τις εν λόγω αγροτικές περιοχές θα πρέπει να καλύπτει όχι μόνο σχέδια που αφορούν τη γεωργία, αλλά και άλλα που να επιτρέπουν την ανάπτυξη του αγροτικού κόσμου.

8. Διαχειριστικό σύστημα

8.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να περιοριστούν στον αριθμό των τριών τα Χρηματοδοτικά μέσα για την Πολιτική της Συνοχής (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ και Ταμείο Συνοχής) και συμφωνεί επίσης με την αρχή του περιορισμού τόσο των στόχων όσο και των Χρηματοδοτικών Μέσων που συνδέονται με αυτούς, γεγονός που θα συμβάλει στη μεγαλύτερη απλούστευση και αποτελεσματικότητα του προγραμματισμού.

8.2 Υποστηρίζει την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, των τοπικών αρχών και των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων.

8.3 Συμφωνεί με τη σημασία που αποδίδεται στην τακτική αξιολόγηση της εδαφικής επίδρασης της Περιφερειακής Πολιτικής, περιλαμβανομένων, όπως συνιστά η Επιτροπή, των αξιολογήσεων της επίδρασης από την εξέλιξη των εμπορικών συναλλαγών.

8.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό, σε μελλοντικές εκδόσεις, να αποδίδει η Επιτροπή μεγαλύτερη σημασία στην ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών, καθώς και στην αξιολόγηση της συμβολής της πολιτικής της συνοχής στον εν λόγω στόχο.

8.5 Όσον αφορά το διαχειριστικό σύστημα, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διατήρηση των τεσσάρων αρχών (Προγραμματισμός, Εταιρική σχέση, Συγκέντρωση και Προσθετικότητα) και με την απλούστευση που στηρίζεται στην προώθηση της αποκέντρωσης. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η προώθηση της αποκέντρωσης δεν πρέπει να θέτει υπό αμφισβήτηση την αναγκαιότητα της διατήρησης, εκ μέρους της Επιτροπής, μιας στενής παρακολούθησης της εκτέλεσης των Προγραμμάτων, ώστε να εξασφαλίζεται η συνεκτικότητα της Περιφερειακής Πολιτικής σε επίπεδο Ένωσης και να αποτρέπονται παρεκτροπές που θα στρέβλωναν τους αντίστοιχους στόχους. Επομένως, η Επιτροπή πρέπει να διεξάγει αυστηρότατους ελέγχους, όχι μόνο στο επίπεδο της ορθής εφαρμογής των κονδυλίων, ώστε να αποκλείονται παρεκτροπές, αλλά και σε ό,τι αφορά τα χρηματοδοτούμενα σχέδια, εάν δηλαδή πληρούν ή όχι τις λειτουργίες για τις οποίες καταρτίστηκαν.

9. Η θεματολογία της εταιρικής σχέσης για την εκτέλεση των Διαρθρωτικών Ταμείων

9.1 Η ΕΟΚΕ επικυρώνει τη γνωμοδότησή της για την «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων»⁽¹⁾, από τις απόψεις της οποίας επισημαίνονται οι εξής:

9.2 Καθοριστική σημασία λαμβάνει η διεξαγωγή προβληματισμού σχετικά με τις συνοδευτικές επιτροπές που προβλέπονται στο άρθρο 35 του κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία. Τα νέα και σημαντικά καθήκοντα που ανατίθενται στα εν λόγω όργανα, ή σ' εκείνα που τα αντικαθιστούν, απαιτούν την επανεξέταση των μηχανισμών συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων.

9.3 Είναι απαραίτητο, πριν από οτιδήποτε άλλο, η συμμετοχή των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων στις συνοδευτικές επιτροπές να καταστεί υποχρεωτική και να αναβαθμιστεί μέσω της παραχώρησης του δικαιώματος ψήφου, γεγονός το οποίο θα διασαφηνίζει και τη θέση τους σε σχέση με τα συζητούμενα στα όργανα αυτά θέματα.

9.4 Η Επιτροπή πρέπει να αναθέσει την εκπόνηση μίας ενημερωμένης μελέτης των διαφοροποιημένων μορφών των πρότυπων συμμετοχής που χρησιμοποιήθηκαν σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, παρέχοντας, με την ενημέρωση αυτή, τη δυνατότητα αξιολόγησης και διάδοσης ενός συνόλου πρακτικών που δεν είναι ευρύτερα γνωστές, αλλά παρουσιάζουν ιδιαίτερη σημασία για το μέλλον.

⁽¹⁾ Το σημείο 9 προέρχεται από τη γνωμοδότηση «Εταιρική σχέση για τη λειτουργία των Διαρθρωτικών Ταμείων», της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 10 της 14.1.2004, σ. 21.

9.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας εκείνου που αξιολογεί ένα δεδομένο πρόγραμμα έναντι της εθνικής αρχής που είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του, ενώ, και σε αυτό το επίπεδο, οι θεσμικοί και οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν ενισχυμένο ρόλο, χάρη στην αποκτηθείσα γνώση από τα πρακτικά αποτελέσματα που απέδωσαν οι διάφορες παρεμβάσεις.

9.6 Η επιλογή των εταίρων και η διαφάνεια όσον αφορά τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες έχουν, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ζωτική σημασία.

9.7 Το κατά πόσον είναι ή όχι συμβατό να έχουν οι εταίροι ουσιαστική συμμετοχή στις διάφορες φάσεις εφαρμογής των προγραμμάτων και να είναι, ταυτόχρονα, εκείνοι που προωθούν σχέδια, καθιστά αναγκαία τη θέσπιση κανόνων που θα διέπουν την επιλογή των εταίρων, ώστε να μη μετέχουν στην εταιρική σχέση φορείς που να εξαρτώνται από το κράτος και, ως εκ τούτου, η ανεξαρτησία της δράσης τους ενδέχεται να περιορίζεται λειτουργικά ή διαρθρωτικά.

9.8 Πέραν των φορέων που παραδοσιακά αποτελούν τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους (συνδικάτα εργαζομένων, ενώσεις βιομηχάνων, γεωργών, βιοτεχνών και εμπόρων, τριτογενής τομέας, συνεταιρισμοί, κ.λπ.), είναι σημαντική η ενίσχυση της συμμετοχής των καλούμενων λειτουργικά αυτόνομων οργανισμών, όπως είναι τα εμπορικά επιμελητήρια, τα πανεπιστήμια, οι οργανισμοί προώθησης της κοινωνικής στέγασης κ.λπ., στις κοινοτικές διαρθρωτικές πολιτικές.

9.9 Η σύνθεση της εταιρικής σχέσης και η ενδεχόμενη έλλειψη αποτελεσματικότητας των διαδικασιών, λόγω της συσσώρευσης λειτουργιών ασυμβίβαστων με τη διαφάνεια και την ανεξαρτησία των αποφάσεων -λόγου χάρη συμμετοχή των ίδιων ατόμων στις φάσεις του προγραμματισμού, της συνοδείας και της αξιολόγησης, τα οποία, σε πολλές περιπτώσεις, είναι και οι ίδιοι οι δικαιούχοι των προγραμμάτων- μπορούν να αποβούν επιζήμιες.

9.10 Σε πολλές περιπτώσεις, εμφανίζεται το ενδεχόμενο του ασυμβίβαστου ή της σύγκρουσης συμφερόντων, όταν εκείνος που αποφασίζει μπορεί να είναι και δικαιούχος παροχών των Διαρθρωτικών Ταμείων.

9.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ακόμη ότι οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση και κατάρτιση για να είναι σε θέση να ασκούν επαρκώς τα καθήκοντα για τα οποία ορίστηκαν, δεδομένου ότι, μέχρι στιγμής, η πρακτική αυτή είναι ιδιαίτερα σπάνια ή ουσιαστικά ανύπαρκτη.

9.12 Η περιορισμένη συμμετοχή των εταίρων οφείλεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο γεγονός ότι δεν διαθέτουν επαρκείς, από άποψη ποσότητας και από άποψη προσόντων, τεχνικούς προκειμένου να συμμετέχουν ενεργά στα φόρουμ που σχετίζονται με τα Διαρθρωτικά Ταμεία, στα οποία θα μπορούσαν και θα έπρεπε να συμμετέχουν.

9.13 Η ΕΟΚΕ θα επιθυμούσε να τονίσει την ανάγκη να αποδώσουν τα κράτη μέλη ιδιαίτερη προσοχή στο σύνολο της γραφειοκρατικής διαδικασίας, προκειμένου να την περιορίσουν στο ελάχιστο. Σε πολλές περιπτώσεις, η υπερβολική και δυσανάλογη διοικητική πολυπλοκότητα είναι εκείνη που θέτει υπό αμφισβήτηση την ίδια την αρχή της εταιρικής σχέσης, μέσω της εγκαθίδρυσης εμποδίων και πρακτικών που αποδείχθηκαν επανειλημμένα αντιπαραγωγικές.

9.14 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σημαντικά πλεονεκτήματα θα παρουσίαζε η θέσπιση ενός ελάχιστου ορίου συμμετοχής, το οποίο θα ορίζεται άνωθεν βάσει κοινοτικού κανονισμού, ενώ στα κράτη μέλη θα επαφίεται η αρμοδιότητα καθορισμού λεπτομερέστερων επιπέδων συμμετοχής, μέσω της εθνικής νομοθεσίας και των σχετικών διατάξεων. Οι κανόνες που θα θεσπιστούν θα πρέπει να καθιστούν δυνατή την καλύτερη ενημέρωση, καθώς και πιο εντατικές, σταθερές και διαρκείς μορφές συμμετοχής των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων.

9.15 Ο ρόλος των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, το περιεχόμενο των προτάσεων και οι διαδικασίες συμμετοχής είναι αναγκαστικά διαφορετικά κατά τις φάσεις της προετοιμασίας, της χρηματοδότησης, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των διαρθρωτικών παρεμβάσεων στην Κοινότητα. Ως εκ τούτου, έχει μεγάλη σημασία να διασαφηνιστεί τι είναι αυτό που αναμένεται από τους εταίρους, ποια είναι τα μέτρα που οφείλουν να λάβουν οι εταίροι προκειμένου τα προγράμματα να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή επιτυχία, σε ποια επίπεδα αναπτύσσεται η δράση της εταιρικής σχέσης και ποιοι είναι οι πολιτικοί και τεχνικοί φορείς όπου πρέπει να παρεμβαίνουν οι εταίροι.

9.16 Η εταιρική σχέση έχει καθοριστική σημασία σε δύο φάσεις των διαρθρωτικών παρεμβάσεων:

- στην «πολιτική» φάση του προγραμματισμού των πόρων και των γενικών επιλογών, είτε σε κοινοτικό επίπεδο είτε σε επίπεδο κρατών μελών·
- και στη φάση της παρακολούθησης και της αξιολόγησης των παρεμβάσεων.

10. Συμβολή της ΕΟΚΕ στον προβληματισμό που διεξάγεται και στη δημιουργία μιας νέας εταιρικής σχέσης για τη συνοχή — Σύγκλιση, Ανταγωνιστικότητα και Συνεργασία

10.1 Προτεραιότητες της Πολιτικής της Συνοχής

10.1.1 Η ΕΟΚΕ αντιμετωπίζει ευνοϊκά την πρόθεση της Επιτροπής να θεσπίσει, στα πλαίσια της Σύγκλισης, έναν ειδικό μηχανισμό για την αντιστάθμιση όλων των αδυναμιών των εξόχως απομακρυσμένων περιφερειών, καθώς και εκείνων που παρουσιάζουν μόνιμες διαρθρωτικές αδυναμίες.

10.1.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά, στα πλαίσια της στρατηγικής στήριξης προς τις διάφορες περιφέρειες, να εξετασθεί μέχρι ποίου βαθμού τα διαθέσιμα ποσοτικά στοιχεία παρέχουν πιστή εικόνα της οικονομικής και κοινωνικής προόδου και δεν αποτελούν καρπό της στατιστικής επίπτωσης ορισμένων εξωγενών παραγόντων -συχνά ακατάλληλων για την οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα των περιφερειών αυτών, όπως είναι η περίπτωση της εγκατάστασης συστημάτων υπεράκτιων δραστηριοτήτων- οι οποίοι στρεβλώνουν τους χρησιμοποιούμενους δείκτες.

10.2 Συμπληρωματικότητα των τομεακών κοινοτικών πολιτικών

10.2.1 Η ΕΟΚΕ επισύρει την προσοχή στη συμπληρωματικότητα των τομεακών κοινοτικών πολιτικών προς το στόχο της συνοχής,

ιδιαίτερα δε στους τομείς E & A, Κοινωνίας των Πληροφοριών και Μεταφορών, και επικροτεί την πρόθεση να θεωρείται η συνεκτικότητα μεταξύ συνοχής και πολιτικής του ανταγωνισμού ως καθοριστικό στοιχείο των διαφόρων κοινοτικών πολιτικών.

10.2.2 Διαπιστώνοντας ότι περισσότερο από το 50 % των πόρων που προορίζονται για την E & A επικεντρώνονται σε ελάχιστο αριθμό περιφερειών της ΕΕ, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η συμπληρωματικότητα με τις τομεακές πολιτικές πρέπει να αντισταθμίσει την υπερβολική αυτή συγκέντρωση και να συμβάλει στην ενίσχυση των κινήτρων για μεταφορά τεχνολογίας μεταξύ των περιφερειών.

10.3 Προϋπολογισμός

10.3.1 Λαμβάνοντας υπόψη τις προσδοκίες που εναποθέτουν τα κράτη μέλη στην ΕΕ, όσον αφορά τους στόχους της διεύρυνσης και της στρατηγικής της Λισσαβόνας, δεν είναι λογικό να εκτιμάται ότι το όριο των πόρων μπορεί να διατηρηθεί στα ίδια επίπεδα. Η ΕΟΚΕ, σε γνωμοδοτήσεις που εξέδωσε κατά τα τελευταία χρόνια, έχει ζητήσει την αύξηση του ανώτατου ορίου του κοινοτικού προϋπολογισμού. Λαμβάνοντας υπόψη το όριο του 1,24 % που επιβάλλει η Επιτροπή στα πλαίσια των δημοσιονομικών προοπτικών για την περίοδο 2007-2013, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται την εκχώρηση του 0,41 % και μόνον στην Πολιτική της Συνοχής (0,46 % πριν από τις μεταφορές που προορίζονται για την αγροτική ανάπτυξη και την αλιεία) ως αποτέλεσμα του καθορισμού ενός ανώτατου ορίου για τους συνολικούς πόρους σε επίπεδα που κρίνονται ανεπαρκή για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων που έχουν ταχθεί.

10.3.1.1 Εάν ακολουθηθεί η προοπτική αυτή, και σε μία συγκυρία αυξημένων δημοσιονομικών αναγκών για την αντιμετώπιση της αύξησης των περιφερειακών ανισοτήτων που θα προκύψουν από τη διεύρυνση, αυτό σημαίνει ότι εκείνες που θα υποστηρίξουν κατά κύριο λόγο το κόστος της διεύρυνσης, θα είναι οι περιφέρειες που επί του παρόντος είναι δικαιούχοι της Πολιτικής της Συνοχής, μέσω της μείωσης των κοινοτικών ενισχύσεων που θα τους αντιστοιχούν.

10.3.1.2 Η άποψη της ΕΟΚΕ είναι ότι η κατάσταση αυτή είναι απαράδεκτη από πολιτική και από οικονομική άποψη, δεδομένου ότι έρχεται σε κατάφωρη αντίθεση με οιαδήποτε αρχή δικαίας κατανομής του κόστους της διεύρυνσης.

10.3.1.3 Επομένως, η ΕΟΚΕ δεν κατανοεί πώς θα ήταν δυνατόν να συμβιβαστεί ο ομόφωνα συμφωνημένος πολιτικός στόχος για τη διεύρυνση και την εμβάθυνση της Ένωσης, αφενός, με τη διατήρηση, αφετέρου, ή ακόμη και τη μείωση, της χρηματοδοτικής προσπάθειας που αυτός απαιτεί από τα κράτη μέλη. Εκφράζει την αντίθεσή της προς μια περιοριστική θεώρηση της ευρωπαϊκής οικονομικής, που μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο βάσει συγκυριακών δυσχερειών και απουσίας οράματος για το μέλλον εκ μέρους ορισμένων από τους σημαντικότερους για τη διαδικασία αυτή παράγοντες.

11. Άλλες συστάσεις

11.1 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι έχει μέγιστη σημασία τα οικονομικά, κοινωνικά και εδαφικά κριτήρια, βάσει των οποίων θα κατανέμονται μεταξύ των κρατών μελών οι πόροι που προορίζονται για την προτεραιότητα «Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση», να καθορίζονται με την μεγαλύτερη δυνατή αντικειμενικότητα και αυστηρότητα, και με ιδιαίτερη προσοχή στους κοινωνικούς και όχι μόνο στους οικονομικούς δείκτες.

11.2 Όσον αφορά τη λειτουργία των Ταμείων, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, όλο και περισσότερο, πρέπει να υπάρξει πρόοδος προς νέες μορφές ενεργού συμμετοχής των θεσμικών και των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, που να υπερβαίνει κατά πολύ την απλή συμμετοχή στα όργανα σχεδιασμού, διαχείρισης, ελέγχου και αξιολόγησης.

11.3 Η θέση σε εφαρμογή μηχανισμών εμπνευσμένων από τις Συνολικές Επιδοτήσεις αποτελεί, επί του προκειμένου, έναν προσανατολισμό που θα πρέπει να προωθηθεί, με την επιβολή στα κράτη μέλη της απαίτησης για την υιοθέτηση προτύπων αυτής της μορφής, τουλάχιστον για ένα περιορισμένο μέρος των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, λόγω των πλεονεκτημάτων που ενδέχεται να απορρέουν από τη μικρότερη γραφειοκρατία, την ταχύτητα και την απουσία προσπάθειας εκ μέρους των προϋπολογισμών των κρατών μελών, λαμβανομένων υπόψη των γενικευμένων περιορισμών που επιβάλλονται επί του παρόντος στα Δημόσια Οικονομικά.

11.4 Πέραν αυτού, πρέπει να δοθούν κίνητρα για τις εταιρικές σχέσεις δημοσίου-ιδιωτικού τομέα προκειμένου να υπερκερασθούν οι σημερινοί περιορισμοί σε επίπεδο Δημοσίων Οικονομικών, καθώς και να εξασφαλιστεί μακροπρόθεσμα η χρηματοδότησή τους.

11.5 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι θα έπρεπε να τεθεί σε εφαρμογή μια ενίσχυση των κανόνων σχετικά με τις καταχρήσεις των μετεγκαταστάσεων επιχειρήσεων, και να προβλέπεται, ειδικότερα, η θέσπιση παραδειγματικών κυρώσεων και η επιστροφή των κονδυλίων που έχουν καταβληθεί ως κίνητρο, εάν αποδεικνύεται ότι η αποσπένδυση δεν είχε ως βάση την απώλεια βιωσιμότητας της παραγωγικής μονά-

δας, αλλά απλώς την πρόθεση μετεγκατάστασης με στόχο την απολαβή περισσότερων ενισχύσεων.

11.6 Η ΕΟΚΕ κρίνει επίσης ευκαίριο, όσον αφορά τη στήριξη προς τις επιχειρήσεις, να αποδίδεται ιδιαίτερη σημασία στις ΜΜΕ, ως αναγνώριση του ρόλου τους στο κοινωνικο-οικονομικό πλαίσιο, και ιδίως στην ικανότητα διαχείρισης απασχόλησης και πλούτου, και της μεγαλύτερης «δέσμευσής» τους για την ανάπτυξη της περιφέρειας όπου είναι εγκατεστημένες.

11.7 Τέλος, η φιλοδοξία της συνέχισης μιας πολιτικής για την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή, στα πλαίσια μιας διευρυνόμενης Ευρώπης, αντιπροσωπεύει ασφαλώς μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ΕΕ. Δεδομένου ότι η Πολιτική της Συνοχής συνιστά καθοριστικό πυλώνα της ενοποίησης των λαών και των εδαφών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την ευόδωση της Μεταρρύθμισης αυτής, λαμβάνοντας υπόψη τις πρόσφατες αποτυχίες στη διαδικασία οικοδόμησης της Ένωσης, ώστε να επιτύχουν την ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την ευρωπαϊκή οικοδόμηση.

11.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι έχει καθοριστική σημασία τα κράτη μέλη να διατηρήσουν και να ενισχύσουν τις δικές τους προσπάθειες ως προς την πολιτική της συνοχής, ανεξάρτητα από την προσπάθεια που προέρχεται από τις πολιτικές της Ένωσης.

11.9 Η νέα διάρθρωση και οι νέες προτεραιότητες της Πολιτικής της Συνοχής της Ένωσης αποτελεί, στην πραγματικότητα, συνάρτηση της διεύρυνσης, καθώς και των περιορισμένων διαθέσιμων πόρων, και δεν οφείλεται στο ότι εξαλείφθηκαν οι περιφερειακές και κοινωνικές διαφορές. Επομένως, ορισμένα κράτη μέλη και περιφέρειες που έως τώρα υπήρξαν σημαντικοί δικαιούχοι της ευρωπαϊκής Πολιτικής της Συνοχής, θα παραμείνουν σταδιακά εκτός των ορίων επιλεξιμότητας για ουσιαστικό μέρος των διαθέσιμων μηχανισμών. Και τούτο, προφανώς, δεν σημαίνει ότι επέτυχαν ήδη το επιθυμητό επίπεδο ανάπτυξης και συνοχής, ως εκ τούτου, λοιπόν, θα πρέπει να απολαμβάνουν της δέουσας προσοχής εκ μέρους των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή — Φορολογία μερισμάτων φυσικών προσώπων στην Εσωτερική Αγορά»

COM(2003) 810 τελικό

(2004/C 302/15)

Στις 19 Δεκεμβρίου 2003, και σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της ΕΟΚΕ κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιουνίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RETUREAU.

Κατά την 410η σύνοδο ολομελείας της, της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 151 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 12 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η υπό εξέταση ανακοίνωση εστιάζεται στη φορολογία των μερισμάτων που εισπράττουν φυσικά πρόσωπα που είναι επενδυτές χαρτοφυλακίου.

1.2 Αποτελεί συνέχεια της ανακοίνωσης σχετικά με τη φορολογία των επιχειρήσεων⁽¹⁾ όπου προτεινόταν ήδη ο καθορισμός των κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με την εφαρμογή των κυριότερων αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στον τομέα αυτό, και για την περίπτωση των μερισμάτων που εισπράττουν φυσικά πρόσωπα, η αναφορά στην απόφαση Verkoijen⁽²⁾. Η αφομοίωση των εισερχόμενων και εξερχόμενων μερισμάτων στην κίνηση των κεφαλαίων αποτελεί πραιτοριανό κατασκεύασμα· τα μερίσματα δεν αναφέρονται ρητά ούτε στη συνθήκη ούτε στην οδηγία.

1.3 Οι διαφορές των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών όσον αφορά «τη διπλή φορολόγηση των εταιρικών κερδών που διανέμονται στους μετόχους υπό μορφή μερισμάτων⁽³⁾» αποτελεί σημαντική πηγή διακρίσεων καθώς και εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων στην εσωτερική αγορά.

1.4 Οι προτεινόμενες κατευθυντήριες γραμμές αφορούν τον αντίκτυπο του κοινοτικού δικαίου στα συστήματα φορολόγησης μερισμάτων των κρατών μελών και με τον τρόπο αυτό αποσκοπούν, βάσει της προαναφερθείσας νομολογίας του Δικαστηρίου, στην εξάλειψη των περιορισμών που επιβάλλει στους ιδιώτες η φορολόγηση των εισοδημάτων από μετοχές χαρτοφυλακίου. Εξάλλου, η πρόταση αποσκοπεί στη μείωση των πολύ υψηλών συντελεστών φορολόγησης στην πηγή στα κράτη από τα οποία προέρχονται τα μερίσματα.

⁽¹⁾ «Προς μια εσωτερική αγορά χωρίς φορολογικά εμπόδια» COM(2001)582 τελικό.

⁽²⁾ Υπόθεση C-35/98 Verkoijen [2000] Συλλογή I-4071.

⁽³⁾ Έκθεση Ruding, Μάρτιος 1992 σ. 207-208.

1.5 Στόχος είναι «να βοηθήσει τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν ότι τα συστήματά τους συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις της Εσωτερικής Αγοράς» σύμφωνα με τις «αρχές της Συνθήκης όσον αφορά την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων».

1.6 Εάν τα κράτη μέλη δεν αποδεχθούν την προτεινόμενη μέθοδο προκειμένου να εξαλειφθούν τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία για τις επενδύσεις μετοχών χαρτοφυλακίου, η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας των Συνθηκών, θα μπορούσε τότε να επικαλεστεί το άρθρο 226 της Συνθήκης Ε.Κ.

1.7 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι το Δικαστήριο δύναται από τα πρακτικά των προδικαστικών ερωτημάτων που έχει διατυπώσει ο εθνικός δικαστής, με βάση τα δεδομένα που αυτός έχει εκθέσει, να εντοπίσει τα στοιχεία που προκύπτουν από την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου προκειμένου να μπορέσει ο εν λόγω δικαστής να επιλύσει το νομικό πρόβλημα του οποίου έχει επιληφθεί⁽⁴⁾.

2. Η φορολογία μερισμάτων στην εσωτερική αγορά

2.1 Η φορολόγηση των κερδών των εταιρειών διέπεται από έναν συντελεστή ο οποίος ανάλογα με τη χώρα κυμαίνεται από 12,5 έως 40 % (30 % περίπου κατά μέσο όρο). Ο φόρος των μερισμάτων που διανέμονται επί των κερδών των εταιρειών μετά τη φορολόγησή τους μπορεί να επιβληθεί στην πηγή και να αφαιρεθεί από το διανεμόμενο μέρος, αλλά μπορεί επίσης να αντληθεί από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων με οριακό συντελεστή ή σύμφωνα με συγκεκριμένο συντελεστή.

2.2 Η φορολόγηση των κερδών των εταιρειών και των εισοδημάτων από μερίσματα αποτελεί, κατά τη γνώμη της Επιτροπής, «διπλή οικονομική φορολόγηση», και οι ιδιώτες διατρέχουν τον κίνδυνο διενδούς διπλής νομικής φορολόγησης (φορολόγηση από δύο διαφορετικά κράτη των μερισμάτων που εισπράττονται στο εξωτερικό).

⁽⁴⁾ Απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 1992, Bachmann, CR 09204/90, Συλλογή σ. I-249.

2.2.1 Το υπόδειγμα σύμβασης του ΟΟΣΑ, που προτείνεται για την αποτροπή της διενούς διπλής νομικής φορολόγησης, δεν αφορά τη διπλή οικονομική φορολόγηση.

2.2.2 Βάσει του υποδείγματος σύμβασης του ΟΟΣΑ, ο φόρος που έχει ήδη εισπραχθεί επί των μερισμάτων στη χώρα προέλευσης θα πρέπει να εκπέσει από τον οφειλόμενο φόρο στη χώρα διαμονής του φορολογούμενου μετόχου, με τη μορφή κανονικής έκπτωσης που περιορίζεται στον ενδεχομένως οφειλόμενο φόρο επί των μερισμάτων στο κράτος διαμονής του φορολογούμενου.

2.2.3 Το υπόδειγμα του ΟΟΣΑ ισχύει, σύμφωνα με την Επιτροπή, για όλα τα συστήματα φορολόγησης των κερδών και των μερισμάτων, με καθαρή ή μικτή μορφή (κλασσικό σύστημα, σύστημα διαφορικών φορολογικών συντελεστών, σύστημα καταλογισμού, σύστημα απαλλαγής).

3. Η απόφαση Verkooyen και άλλες σχετικές αποφάσεις

3.1 Η απόφαση του Δικαστηρίου σχετικά με την υπόθεση Verkooyen, αφορούσε την άρνηση χρήσης στον τελευταίο απαλλαγής από τον φόρο εισοδήματος για τα μερίσματα που εισέπραξε από μετοχές εταιρείας εγκατεστημένης σε κράτος μέλος εκτός του Βασιλείου των Κάτω Χωρών.

3.2 Η απαλλαγή αυτή εφαρμόζονταν για το εισόδημα από μετοχές ή εταιρικά μερίδια επί του οποίου είχε παρακρατηθεί στην πηγή ο φόρος επί των μερισμάτων που ίσχυε στις Κάτω Χώρες, πράγμα που απέκλειε τα έσοδα από μετοχές που είχαν εισπραχθεί σε άλλες χώρες.

3.2.1 Πρώτον, η απαλλαγή θεσπίστηκε ως μέτρο για την αύξηση των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων και την παροχή κινήτρων για την τόνωση του ενδιαφέροντος των ιδιωτών για τις ολλανδικές μετοχές· δεύτερον, η απαλλαγή αποσκοπούσε, ιδίως όσον αφορά τους μικρούς επενδυτές, στην εν μέρει αντιστάθμιση της διπλής φορολογίας με απαλλαγή για ποσό χιλίων φλορινιών.

3.2.1.1 Στο πλαίσιο της φορολογήσεως του εισοδήματος του κ. Verkooyen, ο έφορος δεν εφάρμοσε την απαλλαγή για τα μερίσματα, εκτιμώντας ότι ο κ. Verkooyen δεν την δικαιούνταν, διότι τα μερίσματα που είχε εισπράξει «δεν υπόκειντο στον ολλανδικό φόρο επί των μερισμάτων».

3.2.2 Το Δικαστήριο απεφάνθη, κατόπιν αιτήματος του αρμόδιου εθνικού δικαστηρίου επί προδικαστικού θέματος, ότι η εισπράξη μερισμάτων από το εξωτερικό είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την κίνηση κεφαλαίων· συνεπώς, η διαφορετική και λιγότερο ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση των μερισμάτων εξωτερικού σε σχέση με τα εγχώρια μερίσματα συνιστά περιορισμό που δεν επιτρέπεται στα πλαίσια της ελεύθερης διακίνησης κεφαλαίων.

3.2.2.1 Το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι μια νομοθετική διάταξη, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, έχει ... «ως αποτέλεσμα να αποτρέπει τους υπηκόους κράτους μέλους που έχουν κατοικία εντός των Κάτω Χωρών από το να επενδύουν τα κεφάλαιά τους σε εταιρείες που έχουν την έδρα τους σε άλλο κράτος μέλος».

3.2.2.2 «Μια τέτοια διάταξη έχει επίσης περιοριστικά αποτελέσματα έναντι των εγκατεστημένων σε άλλα κράτη μέλη εταιρειών, καθόσον τις εμποδίζει να προσελκύουν κεφάλαια από τις Κάτω Χώρες».

3.3 Στην υπόθεση Schmid ⁽¹⁾, ο Γενικός Εισαγγελέας επεσήμανε ότι τα μερίσματα που προέρχονται από αλλοδαπές μετοχές δεν υπόκεινται στην Αυστρία σε παρακράτηση του φόρου εισοδήματος στην πηγή, παρακράτηση που συνεπάγεται εκπλήρωση της φορολογικής υποχρέωσης. Κατά συνέπεια, τα εν λόγω μερίσματα υπόκεινται εξ ολοκλήρου σε φόρο επί του εισοδήματος και δεν είναι δυνατόν να ισχύσει ως προς αυτά ο μειωμένος κατά το ήμισυ φορολογικός συντελεστής. Ο Γενικός Εισαγγελέας αποφάνθηκε ότι εν προκειμένω υπάρχει παραβίαση της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

4. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Σε θέματα φορολογικής πολιτικής τα κράτη μέλη έχουν ευρεία εξουσία. Τα άρθρα 56 και 58 της ΣΕΚ που ισχύουν σήμερα θέτουν ωστόσο κάποια όρια σε αυτή την εθνική εξουσία που δεν πρέπει να προσβάλει τη θεμελιώδη ελευθερία ούτε να παρακάμπτει το κοινοτικό δίκαιο: το άρθρο 56 απαγορεύει την παρεμπόδιση της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, ενώ το άρθρο 58 αναγνωρίζει ότι εάν οι εθνικές φορολογικές διατάξεις μπορούν να «διακρίνουν μεταξύ φορολογουμένων οι οποίοι δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους» και εάν τα κράτη μέλη λαμβάνουν «όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την αποφυγή παραβιάσεων των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ιδιαίτερα εκείνων που αφορούν την φορολογία ή την προληπτική εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ... ή ... τη λήψη μέτρων για λόγους δημοσίας τάξεως ή δημοσίας ασφάλειας», τα μέτρα που θα ληφθούν ωστόσο δεν θα πρέπει «να αποτελούν μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων και των πληρωμών».

4.2 Η νομολογία του Δικαστηρίου ζητά επί της ουσίας ίση μεταχείριση των φορολογούμενων προσώπων και καταδικάζει τη διεθνή διπλή φορολόγηση.

4.3 Με τη διέγερση της Ένωσης, και τις ολοένα και περισσότερο αυξημένες διαφορές των συντελεστών όσον αφορά τους φόρους εταιρειών και τους φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων επί των μερισμάτων, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι επείγει να ενθαρρυνθούν όλα τα κράτη μέλη, που δεν το έχουν ακόμη πράξει, να συνάψουν διεθνείς συμφωνίες κατά της διπλής φορολόγησης, με ελάχιστη βάση το υπόδειγμα του ΟΟΣΑ, προκειμένου να υπάρξει ισότητα μεταχείρισης σε εθνικό επίπεδο για τα μερίσματα που εισπράττουν επενδυτές χαρτοφυλακίου, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους εντός της Κοινότητας.

⁽¹⁾ Υπόθεση C-516/99, 30 Μαΐου 2002.

4.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η συνθήκη προβλέπει επίσης την ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων από και προς τρίτες χώρες, και ότι υπάρχουν διεθνείς διμερείς συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών.

4.5 Η πλήρης ουδετερότητα θα μπορούσε θεωρητικά να επιτευχθεί με το συνδυασμό όλων των όρων που θέτει η επικοινωνία, και μόνο στον κοινοτικό χώρο, αποκλειστικά με έναν ενιαίο συντελεστή φόρου επί των εταιρειών στο πλαίσιο ενός συστήματος απαλλαγής, και με την προϋπόθεση ότι οι όροι επιβολής του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων θα είναι οι ίδιοι σε όλα τα ενδιαφερόμενα κράτη και ότι τα έσοδα από μετοχές αποτελούν το μοναδικό εισόδημα του φορολογούμενου που επενδύει σε χαρτοφυλάκιο. Η ίδια η Επιτροπή αναγνωρίζει άλλωστε ότι η πλήρης φορολογική ουδετερότητα μπορεί να επιτευχθεί μόνον με την πλήρη εναρμόνιση των φορολογικών συστημάτων των κρατών μελών.

4.6 Η φορολογική κυριαρχία των κοινοβουλίων και των κρατών, που αποφασίζουν για τη φορολόγηση των φυσικών και νομικών προσώπων και για τον εθνικό προϋπολογισμό, αποτελεί παραδοσιακά τη βάση των ευρωπαϊκών δημοκρατιών. Η ισότητα των πολιτών απέναντι στις δημόσιες δαπάνες συνιστά θεμελιώδες στοιχείο συνταγματικής αξίας. Τα κράτη μέλη εξακολουθούν να έχουν, στο σημερινό στάδιο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, σοβαρούς λόγους να επιθυμούν να διατηρήσουν, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη, τις εθνικές τους αρμοδιότητες στα φορολογικά θέματα. Η κατάσταση αυτή θα μπορούσε φυσικά να αλλάξει στο μέλλον. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να μην προκαλούν καταστάσεις φορολογικού ντάμπινγκ τα ευρέα περιθώρια των κρατών μελών.

4.7 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι προτεινόμενες κατευθυντήριες γραμμές, εάν περιορίζονται στα θέματα που έχει εξετάσει το Δικαστήριο, εντάσσονται υπ' αυτή την προϋπόθεση στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων της Επιτροπής και των κρατών μελών. Εάν αποφασιστεί κάτι τέτοιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κοινοτικά συμβουλευτικά όργανα θα πρέπει να συμμετέχουν πλήρως στην παρακολούθηση της διαδικασίας αυτής.

4.8 Η ΕΟΚΕ διερωτάται, τέλος, εάν η απειλή προσφυγής στο Δικαστήριο μπορεί όντως να διευκολύνει την αναζήτηση λύσεων η ΕΟΚΕ, όμως, πιστεύει ότι τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη πρέπει να υιοθετήσουν χωρίς καθυστέρηση τις διατάξεις για να αποφευχθούν οι διακρίσεις επί των εισερχόμενων ή εξερχόμενων μερισμάτων. Τούτο ενδέχεται άλλωστε να καταστήσει το Δικαστήριο υποκατάστατο του κοινοτικού φορολογικού νομοθέτη που θα υπερβαίνει την αρμοδιότητα των κρατών μελών, πράγμα που θα υπήρχε κίνδυνος να οδηγήσει σε σύγχυση εξουσιών.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το σχετικά απλό υπόδειγμα ανάλυσης της Επιτροπής καλύπτει μόνο μία εκδοχή τοποθέτησης χρημάτων σε μετοχές, την εκδοχή του προσωπικού χαρτοφυλακίου που αποτελείται από μετοχές εταιρειών που εδρεύουν σε δύο ή περισσότερα κράτη μέλη. Ένα χαρτοφυλάκιο μπορεί να αποτελείται

από μετοχές εταιρειών που βρίσκονται σε πολλά κράτη μέλη και εκτός της ΕΕ.

5.2 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί, επίσης, ότι τα εισοδήματα από κινητές αξίες μπορεί, επίσης, να οφείλονται σε εταιρείες συλλογικών επενδύσεων ή σε συνταξιοδοτικά ταμεία, υπό μορφή που δεν επιτρέπει την αναγνώριση της εθνικής προέλευσης των διαφόρων συνιστωσών των διανεμόμενων μερισμάτων και κερδών από υπεραξίες. Εξάλλου, ενίοτε εφαρμόζονται διαφορετικοί φορολογικοί κανόνες στις υπεραξίες αυτών των μορφών επένδυσης και στα διανεμόμενα εισοδήματα, σε σχέση με τους κανόνες που αφορούν την άμεση είσπραξη μερισμάτων από φυσικό πρόσωπο που διαθέτει ίδιο χαρτοφυλάκιο μετοχών. Η Επιτροπή δεν εξετάζει τα θέματα αυτά.

5.3 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι ούτε το θέμα της φορολόγησης των υπεραξιών που προκύπτουν από τίτλους του χρηματιστηρίου δεν εξετάζεται στην ανακοίνωση. Η είσπραξη μερισμάτων δεν είναι ο μοναδικός στόχος ενός ιδιώτη όταν προβαίνει σε επενδύσεις χαρτοφυλακίων μετοχών. Η αύξηση της αξίας ενός χρηματιστηριακού τίτλου για την επίτευξη οφέλους αποτελεί ακόμη έναν βασικό λόγο επένδυσης και συμβάλλει πλήρως στη διαχείριση ενός χαρτοφυλακίου και των εσόδων του. Το πρόβλημα αυτό θα πρέπει ενδεχομένως να εξεταστεί επίσης.

5.4 Όσον αφορά τη συζήτηση για τη διπλή οικονομική φορολόγηση, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να γίνει διαχωρισμός των φυσικών προσώπων από τα νομικά, ανεξάρτητα από τις μεθόδους και τους φορολογικούς συντελεστές που τους επιβάλλονται. Το ποσό που διανέμεται στους μετόχους αποτελεί για αυτούς ένα διαθέσιμο εισόδημα, αλλά το σύνολο των κερδών δεν αποτελεί αναγκαστικά αντικείμενο διανομής. Ένα μέρος χρησιμεύει για την αυτοχρηματοδότηση της εταιρείας, πράγμα που αυξάνει την αξία του τίτλου και τον πλούτο των μετόχων· στις υποθέσεις της Επιτροπής το τμήμα αυτό των κερδών υπόκειται στο φόρο εταιρειών αλλά όχι στο φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων. Ενδείκνυται συνεπώς να γνωστοποιηθεί επίσης εάν η εν λόγω αύξηση της αξίας φορολογείται ή όχι κατά την πραγματοποίησή της και υπό ποιους όρους· η ανακοίνωση δεν εξετάζει το θέμα αυτό, που είναι παρόλα αυτά σημαντικό κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ.

6. Συμπεράσματα

6.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η εξέταση των διπλών φορολογήσεων και η φορολόγηση των ενδεχόμενων παρακρατήσεων στην πηγή σχετικά με τα ημεδαπά μερίσματα και τα εισερχόμενα και εξερχόμενα μερίσματα προκειμένου να εξασφαλιστεί μη διακριτική μεταχείριση, αποτελούν σημαντικούς στόχους, χωρίς ωστόσο να θέτουν υπό αμφισβήτηση τη θεμελιώδη αξία της ισότητας των φυσικών προσώπων ενώπιον των δημόσιων δαπανών σε εθνικό επίπεδο. Τα κράτη μέλη θα μπορούσαν, επίσης, να εξετάσουν το ενδεχόμενο συνεργασίας χωρών που έχουν παρόμοια φορολογικά συστήματα, για την μελέτη των βέλτιστων υφιστάμενων φορολογικών πρακτικών.

6.2 Τα θέματα που θίγει η ΕΟΚΕ στις ειδικές παρατηρήσεις της θα μπορούσαν να εξεταστούν σε μεταγενέστερα στάδια ενόψει μεγαλύτερης εναρμόνισης όσον αφορά τη φορολογία των εταιρειών, της φορολογίας εισοδήματος και της υπεραξίας των κινητών αξιών, για τη καλύτερη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς.

6.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει, τέλος, ότι η ανακοίνωση της Επιτροπής διανοίγει προοπτικές επίλυσης των προβλημάτων που αποτελούν αντικείμενο πολυάριθμων προσφυγών στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, πράγμα που θα πρέπει να αποφευχθεί στο μέλλον, ώστε να μην υπερφορτώνεται άσκοπα με έρευνες στον τομέα αυτό.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες έλαβαν το ένα τέταρτο τουλάχιστον των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν κατά τη διάρκεια των συζητήσεων.

Σημείο 4.6

Να διαγραφεί η τελευταία πρόταση.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 84
Ψήφοι κατά: 58
Αποχές: 9

Σημείο 4.8

Να διαγραφεί.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 85
Ψήφοι κατά: 53
Αποχές: 16

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών όσον αφορά την επανεξέταση της οδηγίας 93/104/ΕΚ σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας»

[COM(2003) 843 τελικό]

(2004/C 302/17)

Στις 5 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουνίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Erik Hahr.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 154 ψήφους υπέρ, 71 ψήφους κατά και 13 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης της Επιτροπής

1.1 Αντικείμενο της υπό εξέταση ανακοίνωσης είναι η οδηγία 93/104/ΕΚ της 23ης Νοεμβρίου 1993, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2000/34/ΕΚ, η οποία θεσπίζει ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας για τη βελτίωση της υγιεινής και της ασφάλειας των εργαζομένων.

1.2 Η ανακοίνωση έχει τους εξής τρεις στόχους:

1.2.1 Ο πρώτος είναι η αξιολόγηση της εφαρμογής δυο διατάξεων της οδηγίας, η επανεξέταση των οποίων προβλέπεται πριν από τη λήξη της επταετούς προθεσμίας για τη μεταφορά της οδηγίας στο δίκαιο των κρατών μελών, δηλαδή πριν από τις 23 Νοεμβρίου 2003, και συγκεκριμένα των εξαιρέσεων που αναφέρονται στο άρθρο 17, παράγραφος 4, σχετικά με τη νέα περίοδο αναφοράς για την εφαρμογή του άρθρου 6, όπου εξετάζονται τα ανώτατα όρια για τη νέα εβδομάδα εργασίας, καθώς και η δυνατότητα των κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο β), περίπτωση ι), να μην εφαρμόσουν το άρθρο 6, υπό την προϋπόθεση της θέσπισης μέτρων ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εργαζόμενοι συναινούν για την παροχή εργασίας άνω των 48 ωρών εβδομαδιαίως (ρήτρα «opt-out»).

1.2.2 Ο δεύτερος στόχος είναι η ανάλυση των συνεπειών της νομολογίας του Δικαστηρίου τόσο όσον αφορά τον προσδιορισμό του χρόνου εργασίας και τον υπολογισμό των εφημεριών, όσο και την εξέταση των νέων αλλαγών που αποσκοπούν στην βελτίωση της συμβατότητας μεταξύ της ιδιωτικής και της επαγγελματικής ζωής.

1.2.3 Τέλος, αποσκοπεί στην ανταλλαγή απόψεων όχι μόνο με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, αλλά και με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, την Επιτροπή των Περιφερειών και τους κοινωνικούς εταίρους σχετικά με ενδεχόμενη αναθεώρηση του κειμένου.

1.2.4 Σημειωτέον ότι, στις 11 Φεβρουαρίου 2004, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο υιοθέτησε έκθεση όπου ζητούσε τη σταδιακή κατάργηση όλων των διατάξεων opt-out. Στις 19 Μαΐου, η Επιτροπή εξέδωσε δεύτερο έγγραφο διαβουλεύσεων. Σκοπός του εγγράφου της Επιτροπής είναι να καλέσει τους κοινωνικούς εταίρους σε διαβούλευση και, εάν κάτι τέτοιο δεν ευδοωθεί, να παρουσιάσει γενικές ενδείξεις σχετικά με την κατεύθυνση της νομοθεσίας που ενδεχομένως θα προτείνει μελλοντικάς.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ανεπαρκή τη μέθοδο διαβουλεύσεων που χρησιμοποιεί η Επιτροπή για ένα θέμα το οποίο σε εθνικό επίπεδο αποτελεί αντικείμενο συλλογικών διαπραγματεύσεων. Η Επιτροπή θα έπρεπε να διαβουλευθεί κατά πρώτον με τους κοινωνικούς εταίρους προτού ξεκινήσει τη διαδικασία διαβούλευσης με τα ευρωπαϊκά όργανα, την ΕΟΚΕ, και την Επιτροπή των Περιφερειών.

2.2 Η Επιτροπή δεν υποβάλλει καμία συγκεκριμένη πρόταση τροποποίησης της οδηγίας. Η αίτηση γνωμοδότησης ζητά απάντηση σε 5 βασικά ερωτήματα με προοπτική τη μεταγενέστερη αναθεώρηση της οδηγίας:

- Διάρκεια των περιόδων αναφοράς — σήμερα 4 μήνες και υπό ορισμένες προϋποθέσεις έξι μήνες ή ένα έτος.
- Προσδιορισμός του χρόνου εργασίας, μετά τις τελευταίες αποφάσεις και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου όσον αφορά τον χρόνο εφημερίας.
- Όροι για την υποβολή αίτησης εξαιρέσης (ρήτρα opt-out).
- Προσπάθειες για την βελτίωση της συμβατότητας μεταξύ της ιδιωτικής και της επαγγελματικής ζωής.
- Εξεύρεση της καλύτερης δυνατής καλύτερης ισορροπίας μεταξύ των μέτρων αυτών.

2.2.1 Για να δοθεί εμπεριστατωμένη απάντηση στα πέντε ερωτήματα της Επιτροπής απαιτείται όχι μόνο η ενδεδειγμένη γνώση της γενικής οδηγίας 93/104/ΕΚ για το χρόνο εργασίας, αλλά και η ανάλυση του τρόπου με τον οποίον η εν λόγω οδηγία μεταφέρθηκε στις νομοθεσίες των κρατών μελών και των συνεπειών της εφαρμογής της σε σχέση με τις προηγούμενες εθνικές νομοθεσίες για τον χρόνο εργασίας και τις εθνικές συλλογικές συμβάσεις. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι η έκθεση⁽¹⁾ που δημοσίευσε η Επιτροπή και το περιεχόμενο της υπό εξέταση ανακοίνωσης παρέχουν περιορισμένη μόνο ανάλυση των συνεπειών αυτών. Συνεπώς, οι απόψεις της ΕΟΚΕ θα είναι αναγκαστικά γενικότερου χαρακτήρα.

2.2.2 Για να διασφαλιστεί η καλύτερη προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζόμενων σύμφωνα με τις κοινωνικές διατάξεις της συνθήκης περί ιδρύσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (άρθρο 136 και επόμενα) και της οδηγίας 89/391/ΕΚ, στη γενική οδηγία 93/104/ΕΚ για τον χρόνο εργασίας προβλέπονται ειδικότερα τα εξής:

- Μέγιστη εβδομαδιαία διάρκεια εργασίας 48 ωρών κατά μέσο όρο, συμπεριλαμβανομένων των υπερωριών.
- Περίοδο ημερήσιας ανάπαυσης ελάχιστης διάρκειας 11 συναπτών ωρών ανά εβδομάδα,
- Χρόνο διαλείμματος όταν ο ημερήσιος χρόνος εργασίας υπερβαίνει τις 6 ώρες.
- Ελάχιστη περίοδο ανάπαυσης μιας ημέρας την εβδομάδα.
- Ετήσια άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας 4 εβδομάδων.
- Οι εργαζόμενοι τη νύχτα δεν πρέπει να εργάζονται περισσότερο από 8 ώρες ανά εβδομάδα, κατά μέσο όρο.

2.2.3 Η οδηγία προβλέπει, επίσης, κανόνες για τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες τα κράτη μέλη, μέσω νομοθεσίας, και οι εθνικοί κοινωνικοί εταίροι, μέσω συλλογικών συμβάσεων, μπορούν να αποκλίνουν από τους κανόνες της οδηγίας. Οι παρεκκλίσεις μπορούν να παρέχονται μόνον υπό τον όρο ότι τηρούνται οι γενικές αρχές για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζόμενων.

2.2.4 Δυστυχώς, δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση του βαθμού στον οποίον η εφαρμογή της οδηγίας στα κράτη μέλη επέφερε τις αρχικά επιδιωκόμενες βελτιώσεις των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των απασχολούμενων στην Ένωση, αλλά η ΕΟΚΕ συμπεραίνει ότι αυτό έχει συμβεί ή θα συμβεί στο μέλλον. Συνεπώς, η τροποποίηση του περιεχομένου της οδηγίας πρέπει να είναι απόλυτα αιτιολογημένη και καλά τεκμηριωμένη, ιδίως από την άποψη των κοινωνικών εταίρων.

2.2.5 Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το περιεχόμενο της οδηγίας βασίζεται σε συζητήσεις και διαδικασίες που έλαβαν χώρα πριν από 14 και πλέον χρόνια. Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία της έννοιας του χρόνου εργασίας και της «αντισταθμιστικής περιόδου ανάπαυσης» δημιούργησε οξεία προβλήματα σε πολλά κράτη μέλη. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει

το ενδιαφέρον της, τονίζοντας ωστόσο τους περιορισμούς που ήδη ανέφερε για τις διαδικασίες διαβουλεύσεων που αρχίζει τώρα η Επιτροπή. Οι διαδικασίες αυτές παρέχουν τη δυνατότητα συγκέντρωσης χρησίμων απόψεων από διάφορα μέρη για τον τρόπο με τον οποίο η οδηγία και, ως εκ τούτου, επέδρασε η επακόλουθη νομοθεσία στα κράτη μέλη ώστε να καλυφθεί η έλλειψη πληροφοριών που προαναφέρθηκε. Φυσικά, σύμφωνα με τις διατάξεις της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, οι κοινωνικοί εταίροι μπορούν να διαδραματίσουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο.

2.2.6 Ο χρόνος εργασίας και η οργάνωση του χρόνου εργασίας έχουν καθοριστική σημασία στις σχέσεις μεταξύ ενώσεων εργοδοτών και ενώσεων εργαζομένων καθώς και στις σχέσεις εργοδοτών-εργαζομένων. Συνεπώς, η θέσπιση κανόνων για το χρόνο εργασίας στις συλλογικές συμβάσεις έχει ζωτικό ενδιαφέρον για τους κοινωνικούς εταίρους, οι οποίοι διαθέτουν σημαντικές ειδικές γνώσεις για τα θέματα αυτά.

2.2.7 Οι εθνικές νομοθεσίες για το χρόνο εργασίας βασίζονται γενικά στην υπόθεση ότι οι εργοδότες κι οι εργαζόμενοι έχουν κοινή ευθύνη για την οργάνωση του χρόνου εργασίας με ικανοποιητικό τρόπο. Στους κοινωνικούς εταίρους ανατίθεται, σε διάφορα επίπεδα στα κράτη μέλη, να επιλύουν τα σχετικά θέματα που προκύπτουν στον χώρο εργασίας βασίζοντας τις αποφάσεις τους σε κανόνες σχετικά με τον χρόνο εργασίας και στα πλαίσια συλλογικών συμβάσεων.

2.2.8 Μια αυστηρή νομική εξέταση των κανόνων της οδηγίας για τον χρόνο εργασίας όσον αφορά την ημερήσια ανάπαυση, τα διαλείμματα, την εβδομαδιαία ανάπαυση και τον εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις για τις επιτρεπόμενες παρεκκλίσεις στο άρθρο 17, αποδεικνύει ότι η οδηγία πρέπει να θεωρηθεί ότι παρέχει δυνατότητες διαπραγματευτικής ευελιξίας, εάν εξαιρέσει κανείς τα αποτελέσματα των αποφάσεων του Δικαστηρίου όσον αφορά τις εφημερίες. Ωστόσο, ταυτόχρονα, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η οδηγία για το χρόνο εργασίας αποτελεί ένα σχετικά περίπλοκο μέρος της κοινοτικής νομοθεσίας. Η ΕΟΚΕ προτείνει, επομένως, να αναλύσει και να εξετάσει η Επιτροπή, στα πλαίσια μιας πρότασης επανεξέτασης της οδηγίας, τις προϋποθέσεις απλούστευσης της οδηγίας. Ωστόσο, η απλούστευση αυτή δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα οι βασικές απαιτήσεις για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων να τεθεί σε δεύτερη μοίρα.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Περίοδο αναφοράς

3.1.1 Τα θέματα σχετικά με τον ετήσιο χρόνο εργασίας είχαν αρχίσει να συζητούνται στην Ευρώπη ήδη κατά την υποβολή της οδηγίας. Η έννοια «ετήσιος χρόνος εργασίας» μπορεί απλούστατα να οριστεί ως ένα σύστημα στα πλαίσια του οποίου η περίοδος αναφοράς για τον μέσο εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας συνιστά ένα έτος ή 365 ημέρες.

(1) Έκθεση της Επιτροπής — Κατάσταση εφαρμογής της οδηγίας 93/104/ΕΚ του Συμβουλίου της 23ης Νοεμβρίου 1993 σχετικά με ορισμένα στοιχεία της οργάνωσης του χρόνου εργασίας (Οδηγία περί οργάνωσης του χρόνου εργασίας), COM(2000) 787 τελικό.

3.1.2 Συγκεκριμένα, η οδηγία για τον χρόνο εργασίας περιλαμβάνει στο άρθρο 6 κανόνα που προβλέπει μέσο εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας 48 ωρών. Ο χρόνος αυτός μπορεί να καταναμηθεί σε τέσσερις, ή, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 17, σε έξι ή δώδεκα μήνες⁽¹⁾. Συνεπώς, η οδηγία παρέχει ορισμένη ελευθερία όσον αφορά την εξισορρόπηση του χρόνου εργασίας κατά τη διάρκεια μιας περιόδου αναφοράς. Η οργάνωση του χρόνου εργασίας θα πρέπει, φυσικά, να συμφωνεί με τις διατάξεις για την ημερήσια ανάπαυση, την εβδομαδιαία ανάπαυση, τη νυχτερινή σε εργασία κ.λπ., καθώς και τις γενικές αρχές για την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων.

3.1.3 Η Επιτροπή διαπιστώνει στην ανακοίνωσή της ότι «Δεν είναι πάντα εύκολη η ανάλυση των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα της μεταφοράς των άρθρων 6 και 16⁽²⁾, που αφορούν αντίστοιχα τον ανώτατο εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας και τις περιόδους αναφοράς»⁽³⁾.

3.1.4 Το ζήτημα είναι σε ποιο βαθμό η περίοδος αναφοράς επηρεάζει την υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων. Η Επιτροπή δεν εξετάζει το θέμα αυτό. Είναι σαφές ότι μπορεί να είναι απρόσφορο να υπάρχει μεγάλη συγκέντρωση εργασίας σε μια σχετικά σύντομη χρονική περίοδο αλλά, επειδή σε πολλές συλλογικές συμβάσεις χρησιμοποιούνται ετήσιες περίοδοι αναφοράς, μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι οι αρνητικές επιδράσεις στην υγεία και την ασφάλεια θα αντισταθμίζονται από τα συμβαλλόμενα μέρη σε μια μεγάλη περίοδο αναφοράς, εάν προβλέπεται ανάλογος χρόνος ανάπαυσης.

3.1.5 Ένα επιχείρημα που προβλήθηκε για την παράταση της περιόδου αναφοράς είναι ότι παρέχει στις επιχειρήσεις μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά τη διαχείριση του χρόνου εργασίας. Η ευελιξία αυτή υπάρχει ήδη σε πολλές χώρες, χάρη στις συλλογικές συμβάσεις, το δε πρόβλημα της μειωμένης ευελιξίας αφορά περισσότερο τις χώρες όπου οι συλλογικές συμβάσεις διαδραματίζουν παραδοσιακά λιγότερο σημαντικό ρόλο. Σε θέματα χρόνου εργασίας έχει σημασία να επιδιωχθεί η ενίσχυση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, ακόμη και στις χώρες και στους τομείς όπου δεν είναι ιδιαίτερα ισχυρή.

3.1.6 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι στο άρθρο 137 της Συνθήκης ΕΚ, που αποτελεί τη βάση της οδηγίας για το χρόνο εργασίας, προβλέπεται ότι σε οδηγίες που στηρίζονται στο άρθρο αυτό πρέπει «να αποφεύγεται η επιβολή διοικητικών, οικονομικών και νομικών εξαναγκασμών, οι οποίοι θα παρεμπόδιζαν τη δημιουργία και την ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων».

(1) 1. Από τέσσερις έως έξι μήνες μέσω συλλογικών συμβάσεων ή συμφωνιών με τους κοινωνικούς εταίρους [αναφορά στο άρθρο 17 (3) στην πρώτη πρόταση του άρθρου 17 (4)].
2. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται, «τηρώντας πάντα τις γενικές αρχές προστασίας της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων», να επιτρέπουν, «για αντικειμενικούς ή τεχνικούς λόγους ή για λόγους οργάνωσης της εργασίας», να καθορίζονται από τις συλλογικές συμβάσεις ή συμφωνίες μεταξύ κοινωνικών εταίρων περίοδοι αναφοράς που να μην υπερβαίνουν οπωσδήποτε τους δώδεκα μήνες.

(2) COM(2003) 843 τελικό, σ. 5.

(3) COM(2003) 843 τελικό, σ. 6.

3.1.7 Δεδομένου ότι σε πολλά κράτη μέλη εφαρμόζεται ήδη μια περίοδος αναφοράς 12 μηνών στο πλαίσιο συλλογικών συμβάσεων, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι, βάσει των ισχυουσών διατάξεων, οι οποίες προβλέπουν τη δυνατότητα επέκτασης της περιόδου αναφοράς μέσω συλλογικών συμβάσεων, οι κοινωνικοί εταίροι διαθέτουν την αναγκαία ευελιξία προκειμένου να ρυθμίζουν το χρόνο εργασίας λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση στα κράτη μέλη, στους επιμέρους κλάδους, και στις επιχειρήσεις. Συνεπώς, συνιστάται να διατηρηθεί η ρύθμιση αυτή.

3.1.8 Όσον αφορά τους ειδικούς όρους για το χρόνο εργασίας που ισχύουν για τα ανώτερα διοικητικά στελέχη, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άμεσης συμμετοχής των οργανώσεων που εκπροσωπούν την επαγγελματική αυτή κατηγορία στις διαδικασίες και διαπραγματεύσεις οι οποίες καθορίζουν τους όρους σχετικά με τον χρόνο εργασίας. Τούτο, ίσως, να απαιτήσει ειδικές διατάξεις.

3.2 Ορισμός του χρόνου εργασίας

3.2.1 Το άρθρο 2 της οδηγίας για τον χρόνο εργασίας ορίζει την έννοια του «χρόνου εργασίας». Στο άρθρο 2, η οδηγία ορίζει τον χρόνο εργασίας ως «κάθε περίοδος κατά, τη διάρκεια της οποίας ο εργαζόμενος ευρίσκεται στην εργασία, στη διάθεση του εργοδότη, και ασκεί τη δραστηριότητα ή τα καθήκοντά του, σύμφωνα με τις εθνικές νομοθεσίες ή/και πρακτικές». Εξάλλου, στο άρθρο 2, παράγραφος 2, ως περίοδος ανάπαυσης ορίζεται «κάθε περίοδος που δεν είναι χρόνος εργασίας».

3.2.2 Το Δικαστήριο ερμήνευσε δύο φορές τον ορισμό της οδηγίας για το χρόνο εργασίας. Στην πρώτη απόφαση⁽⁴⁾ που αφορούσε την εφημερία των ιατρών σε ιδρύματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η εφημερία των ιατρών πρέπει να θεωρείται ως χρόνος εργασίας σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας, εάν είναι απαραίτητη η φυσική παρουσία των γιατρών στις νοσοκομειακές εγκαταστάσεις. Ως εφημερία ή υπηρεσία εφημερίας θεωρείται, κατά συνέπεια, η υποχρέωση των ιατρών να είναι παρόντες και διαθέσιμοι στους χώρους εργασίας τους, ώστε να μπορούν να παρέχουν τις επαγγελματικές τους υπηρεσίες. Στην απόφασή του για την υπόθεση Jaeger⁽⁵⁾, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την προηγούμενη ερμηνεία του και έκρινε ότι ακόμη και τα διαστήματα μη ενεργούς δραστηριότητας των ιατρών κατά τη διάρκεια της εφημερίας πρέπει να θεωρείται ως χρόνος εργασίας, κατά το γράμμα της οδηγίας. Απεφάνθη, επίσης, ότι πρέπει να λαμβάνεται αμέσως η αντισταθμιστική ανάπαυση.

3.2.3 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου όσον αφορά την επάνδρωση του τομέα της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, αλλά και άλλους τομείς, θα επηρεάσουν ίσως σε μεγάλο βαθμό την οργάνωση του χρόνου εργασίας. Στις νομοθεσίες πολλών κρατών μελών προβλέπονται κανόνες για την εφημερία. Οι κανόνες αυτοί είναι διατυπωμένοι με διαφορετικό τρόπο. Ωστόσο, ένα κοινό χαρακτηριστικό είναι ότι η εφημερία είτε δεν θεωρείται καθόλου ως ο χρόνος εργασίας είτε σε ορισμένο μόνο βαθμό. Συγχρόνως, όμως, δεν θεωρείται επίσης χρόνος ανάπαυσης.

(4) Απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2000, υπόθεση C-303/98 (Simap).

(5) Απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2000, Υπόθεση C-151/02 (Jaeger), δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

3.2.4 Το παράδοξο είναι ότι το πεδίο αναφοράς του ορισμού της έννοιας του «χρόνου εργασίας» στο άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας δεν φαίνεται ούτε να έχει αναλυθεί ούτε να έχει συζητηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό πριν την έγκριση της οδηγίας. Αυτή θα πρέπει να είναι η μόνη εξήγηση για την έκπληξη που προκάλεσαν οι αποφάσεις του Δικαστηρίου τόσο στα όργανα της ΕΕ όσο και στα κράτη μέλη, δεδομένου ότι τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν κανόνες σχετικά με την εφημερία στις εθνικές εργασιακές τους νομοθεσίες.

3.2.5 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται την άποψη της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία το πρόβλημα θα μπορούσε να επιλυθεί με διάφορους τρόπους. Στο παρόν στάδιο, δεν επιθυμεί να προτείνει καμία συγκεκριμένη λύση. Οποιαδήποτε λύση και εάν εφαρμοστεί, θα πρέπει κυρίως να προσφέρει τα εξής:

- να διασφαλίζει υψηλό επίπεδο προστασίας της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων σε σχέση με την οργάνωση του χρόνου εργασίας,
- να παρέχει μεγαλύτερη ευελιξία στις επιχειρήσεις και στα κράτη μέλη όσον αφορά την οργάνωση του χρόνου εργασίας,
- να επιτρέπει τον καλύτερο συνδυασμό επαγγελματικής δραστηριότητας και οικογενειακής ζωής,
- να αποτρέπει τη δημιουργία εμποδίων στις επιχειρήσεις και ιδιαίτερα στις ΜΜΕ.

3.3 Εφαρμογή βάσει του άρθρου 18 παράγραφος 1 στοιχείο β) σημείο i) (ρήτρα opt-out)

3.3.1 Το άρθρο 18 της οδηγίας παρέχει στα κράτη μέλη το δικαίωμα να αποκλίνουν, μέσω νομοθεσίας, από το άρθρο 6 της οδηγίας σχετικά με τον περιορισμό του μέσου εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας σε 48 ώρες. Για να εφαρμοστεί η παρέκκλιση αυτή πρέπει να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις:

- a) Ο εργαζόμενος συναινεί σε εργασία περισσότερων ωρών.
- β) Ο εργαζόμενος δεν υφίσταται αντίποινα εάν αρνηθεί να συγκατατεθεί.
- γ) Ο εργοδότης τηρεί και ενημερώνει αρχείο για όλους τους εργαζομένους που παρέχουν τέτοια εργασία.
- δ) Τα αρχεία τίθενται στη διάθεση των αρμόδιων αρχών.

Σημειώτεον ότι ακόμη και οι εργαζόμενοι που απασχολούνται βάσει της ρήτρας του opt-out σύμφωνα με το άρθρο 18 έχουν δικαίωμα σε ημερήσια ανάπαυση ένδεκα συναπτών ωρών και σε διάλειμμα για ανάπαυση ύστερα από εξάωρη εργασία.

3.3.2 Η οδηγία για τον χρόνο εργασίας βασίζεται σε ορισμένες ασαφείς και αόριστες υποθέσεις που αφορούν αυτό που θα μπορούσε να αποκληθεί «υγιές πνεύμα όσον αφορά το χρόνο εργασίας». Σύμφωνα με το άρθρο 137 της Συνθήκης «η Κοινότητα υποστηρίζει και συμπληρώνει τη δράση των κρατών μελών» για τη βελτίωση του περιβάλλοντος εργασίας και «για την προστασία της υγείας και της ασφάλειας των εργαζομένων». Η ίδια η ύπαρξη της οδηγίας για τον χρόνο εργασίας και, κυρίως, η πρακτική της εφαρμογή στα περισσότερα κράτη μέλη, δείχνει ότι υπάρχει έντονη βούληση να περιοριστεί οπωσδήποτε το περιθώριο για ένα μη υγιές πνεύμα όσον αφορά το χρόνο εργασίας. Η δυνατότητα αυτή που προβλέπεται στο άρθρο 18, παράγραφος 1, στοιχείο β, μπορεί, συνεπώς, να εφαρμοστεί μόνο εάν τα κράτη μέλη σέβονται «τις γενικές αρχές για την προστασία της ασφάλειας και της υγείας των εργαζομένων».

3.3.3 Μια αξιολόγηση της σκοπιμότητας της ρήτρας opt-out εξαρτάται από το κατά πόσο μπορεί να αποδειχθεί ότι υπάρχει σχέση μεταξύ ενός εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας άνω των 48 ωρών και της ασφάλειας και υγείας των εργαζομένων. Η Επιτροπή αναφέρει στην ανακοίνωσή της ότι μια ανάλυση της επίδρασης της εναλλακτικής λύσης περί εξαιρέσεων στην υγεία και την ασφάλεια των εργαζομένων «δεν φαίνεται να είναι δυνατή λόγω έλλειψης αξιόπιστων δεδομένων»⁽¹⁾. Ωστόσο, η Επιτροπή αναφέρεται, ταυτόχρονα, σε μια πρόσφατη μελέτη, σύμφωνα με την οποία υπάρχει πιθανή σχέση μεταξύ των μακρών ημερών εργασίας και της σωματικής υγείας, ιδίως σε περίπτωση που ο χρόνος εργασίας υπερβαίνει τις 48-50 ώρες εβδομαδιαίως. Σε γνωμοδότησή της για το σχέδιο οδηγίας του 1990, η ΕΟΚΕ αναφέρει ότι «από πολυάριθμες εξετάσεις προκύπτει ότι ο μακρύς χρόνος εργασίας χωρίς ανάπαυση μπορεί να προκαλέσει βλάβη στην υγεία των εργαζομένων, να προξενήσει επαγγελματικές ασθένειες και να οδηγήσει σε κατάρρευση της υγείας»⁽²⁾.

3.3.4 Ένα σημαντικό θέμα σε σχέση με τη ρήτρα opt-out είναι ο εθελοντικός της χαρακτήρας. Σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας, ο εργαζόμενος πρέπει να έχει πάντα τη δυνατότητα επιλογής να μην εργάζεται περισσότερο από 48 ώρες εβδομαδιαίως κατά μέσο όρο. Οι διατάξεις αυτές επικρίθηκαν επειδή η δυνατότητα αυτή δεν είναι ουσιαστική, π.χ., είναι δύσκολο για έναν εργαζόμενο να αρνηθεί να υπογράψει μια συμφωνία υπό συνθήκες πρόσληψης.

3.3.5 Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής, μια έρευνα εργοδοτών στη Μεγάλη Βρετανία δείχνει ότι το 48 % των εργαζομένων στον οικοδομικό τομέα απασχολούνται περισσότερο από 48 ώρες εβδομαδιαίως⁽³⁾. Είναι ποσοστό που προκαλεί μεγάλη έκπληξη εάν λάβει κανείς υπόψη το γεγονός ότι σε πολλές περιπτώσεις πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα για εργασία που απαιτεί τόσο σωματική αντοχή όσο και ακρίβεια. Το όφελος των εργοδοτών από τις τελευταίες ώρες εργασίας —όπου η εργασία λόγω της υπερωριακής αμοιβής είναι συχνά ιδιαίτερα ακριβή— θα πρέπει να είναι σχετικά περιορισμένο. Κατά συνέπεια, μπορεί να διερωτηθεί κανείς κατά πόσο ο γενικά μακρύς χρόνος εργασίας στη Μεγάλη Βρετανία δεν έχει σχέση με άλλα διαρθρωτικά προβλήματα.

⁽¹⁾ COM(2003) 843 τελικό, σ. 14.

⁽²⁾ EE C 60 της 8.3.1991, σ. 26.

⁽³⁾ COM(2003) 843 τελικό, σ. 13.

3.3.6 Ένα σημαντικό θέμα είναι με ποιο τρόπο ο μακρύς χρόνος εργασίας επηρεάζει την οικογενειακή ζωή. Πώς αντεπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους οι οικογένειες με παιδιά όπου και οι δύο γονείς εργάζονται περισσότερο από 48 ώρες εβδομαδιαίως; Μήπως ο μακρύς χρόνος εργασίας έχει ως αποτέλεσμα να παραμένει ένας από τους γονείς —στις περισσότερες περιπτώσεις η γυναίκα— τελείως ή εν μέρει εκτός αγοράς εργασίας; Εάν αυτό συμβαίνει, η ρήτρα opt-out μπορεί να αντιβαίνει στην εκπλήρωση του στόχου της στρατηγικής της Λισσαβόνας να εργάζεται μέχρι το 2010 το 60 % του γυναικείου πληθυσμού στην ΕΕ. Προκαλεί κάποια έκπληξη το γεγονός ότι η διαφορά μεταξύ των ποσοστών συμμετοχής των ανδρών και των γυναικών στην αγορά εργασίας βρίσκεται κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά, από την άλλη πλευρά, η Μεγάλη Βρετανία είναι, μετά τις Κάτω Χώρες, το κράτος της ΕΕ όπου οι περισσότερες γυναίκες εργάζονται κατά μερική απασχόληση — σχεδόν το 50 % ⁽¹⁾. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής, το 26,2 % των ανδρών στη Μεγάλη Βρετανία εργάζεται περισσότερο από 48 ώρες την εβδομάδα ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις γυναίκες είναι 11,5 % ⁽²⁾. Μελέτη που δημοσιεύθηκε στο «British Medical Journal» ⁽³⁾ διαπιστώνει ότι οι ανεξέλεγκτες υπερωρίες εγκυμονούν κινδύνους για την υγεία των εργαζόμενων γυναικών, ιδιαίτερα για τους χειρώνακτες με οικογένεια. Συνεπώς, η ρήτρα opt-out φαίνεται να επηρεάζει αρνητικά την ισότητα ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών. Απαιτείται μια πιο εμπειριστατομένη ανάλυση του θέματος αυτού.

3.3.7 Η ΕΟΚΕ δεν λαμβάνει στο παρόν στάδιο θέση για τη ρήτρα opt-out. Για να ληφθεί θέση σχετικά με το θέμα αυτό, απαιτείται πιο εμπειριστατομένη ανάλυση της κατάστασης με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων.

3.4 Μέτρα για τον καλύτερο συνδυασμό εργασίας και οικογενειακής ζωής

3.4.1 Τι σημαίνει ο όρος καλύτερος συνδυασμός εργασίας και οικογενειακής ζωής για τον εργαζόμενο; Τι σημαίνει οικογενειακή ζωή; Εάν θέσουμε το ερώτημα σε γονείς με μικρά παιδιά θα λάβουμε μια απάντηση. Εάν θέσουμε το ίδιο ερώτημα σε ένα ζεύγος χωρίς παιδιά θα λάβουμε χωρίς αμφιβολία μια άλλη απάντηση. Ένας μόνος πατέρας θα δώσει χωρίς αμφιβολία μια τρίτη απάντηση. Συνεπώς, δεν είναι δυνατόν να δοθεί μια ομοιόμορφη απάντηση στο ερώτημα με ποιο τρόπο μπορεί να βελτιωθεί ο συνδυασμός της εργασίας και της οικογενειακής ζωής.

3.4.2 Ωστόσο, μπορεί γενικά να λεχθεί ότι η δυνατότητα προσωπικής επιρροής ή διαχείρισης της εργασιακής κατάστασης θεωρεί-

ται από τους περισσότερους ανθρώπους ως θετική και συμβάλουσα σε ένα καλό εργασιακό κλίμα. Αυτό ισχύει κυρίως για γονείς με μικρά παιδιά. Στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την οργάνωση του χρόνου εργασίας τονίζονται συγκεκριμένα τα εξής:

- οι γυναίκες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο αρνητικών συνεπειών στην υγεία τους και την ευημερία τους εάν είναι υποχρεωμένες να συνδυάζουν μισθωτή απασχόληση και οικογενειακές ευθύνες,
- θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η ανησυχητική τάση να έχουν οι γυναίκες δύο εργασίες κατά μερική απασχόληση με συνολικό εβδομαδιαίο χρόνο εργασίας που συχνά υπερβαίνει το νόμιμο χρόνο εργασίας για να μπορούν να κερδίσουν αρκετά χρήματα ώστε να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους,
- η παράδοση των πολλών ωρών εργασίας που έχουν τα ανώτερα αξιώματα και οι θέσεις των προϊσταμένων, αποτελούν εμπόδιο για την επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών και συντηρούν το διαχωρισμό των φύλων στο χώρο εργασίας ⁽⁴⁾.

Η ΕΟΚΕ επικροτεί έντονα τη γνώμη αυτή, αλλά με την προσθήκη ότι το εν λόγω πρόβλημα δεν αφορά απλώς τις γυναίκες αλλά και τους γονείς γενικότερα που δυσκολεύονται να συνδυάσουν την επαγγελματική ζωή με τις οικογενειακές ευθύνες. Αυτό ενέχει κινδύνους και για την υγεία.

3.4.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επισημάνει ότι μια σημαντική πτυχή κάθε πολιτικής για τον χρόνο εργασίας θα πρέπει να επιτρέπει σε όλους να διαθέτει χρόνο από την εργασία και την οικογένεια για τη συμμετοχή τους στον κοινωνικό και δημοκρατικό βίο.

3.4.4 Σήμερα, υπάρχει μία σειρά κανόνων τόσο στο κοινοτικό δίκαιο όσο και στις εθνικές νομοθεσίες που λαμβάνουν υπόψη τις δυνατότητες συνδυασμού της οικογενειακής ζωής και της παιδικής μέριμνας με την έμμισθη απασχόληση. Υπάρχουν, για παράδειγμα, διατάξεις για τον ελεύθερο χρόνο των γονέων, την εργασία κατά μερική απασχόληση, την εξ αποστάσεως εργασία, το ευέλικτο ωράριο κ.λπ.. Η ΕΟΚΕ θα δεχόταν με ικανοποίηση μια καταγραφή των διατάξεων που ήδη υπάρχουν στον τομέα πριν από την εισήγηση νέων μέτρων, καθώς και για εξισορρόπηση μεταξύ των διατάξεων αυτών. Η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί η απογραφή αυτή στο Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας. Το ίδρυμα αυτό έχει δημοσιεύσει έκθεση, ορισμένα μέρη της οποίας αφορούν τις προβληματικές αυτές ⁽⁵⁾.

Βρυξέλλες, 30 Ιουνίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Έκθεση για την ισότητα ανδρών και γυναικών, 2004 (COM) 2004) 115 τελικό, σ. 16.

⁽²⁾ COM(2003) 843 τελικό, σ. 12.

⁽³⁾ Αναφορά ALA-Mursula, «British Medical Journal» για την απασχόληση και το περιβάλλον, τόμος 61, αριθ. 3, Μάρτιος 2004).

⁽⁴⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 11ης Φεβρουαρίου 2004 για την οργάνωση του χρόνου εργασίας (τροποποίηση της οδηγίας 93/104/ΕΟΚ), P5 TA-PROV (2004) 0089, σημείο 20-22.

⁽⁵⁾ «A new organisation of time over working life» (Μια νέα οργάνωση του χρόνου κατά τον επαγγελματικό βίο), Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας, 2003.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνική Επιτροπής

Η τροπολογία που ακολουθεί έλαβε περισσότερες από το 25 % των ψήφων, αλλά απορρίφθηκε κατά τη διάρκεια των συζητήσεων:

Σημείο 3.1.7

«Η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της, της 19ης Μαΐου, προτείνει την παράταση της περιόδου αναφοράς χωρίς να αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη πρόταση. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ δεν προτιμάται να λάβει θέση επί του θέματος στο παρόν στάδιο. Η ΕΟΚΕ θα διατυπώσει τις απόψεις της όταν της ζητηθεί να γνωμοδοτήσει σχετικά με την πρόταση οδηγίας».

Αιτιολογία

Η ΕΟΚΕ δεν λαμβάνει θέση σχετικά με τα άλλα δύο θέματα (τον ορισμό της έννοιας του χρόνου εργασίας, σημείο 3.2.5, και τη ρήτρα opt-out, σημείο 3.3.7), εν αναμονή πιο συγκεκριμένων προτάσεων. Συνεπώς, είναι δικαιολογημένη μια ουδέτερη στάση σχετικά με την περίοδο αναφοράς.

Αποτέλεσμα ψηφοφορίας:

Υπέρ: 84

Κατά: 135

Αποχές: 7

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2004»

(2004/C 302/17)

Στις 28 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29 του Εσωτερικού Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Οι σχέσεις ΕΕ-Τουρκίας ενόψει του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2004»

Το τμήμα «εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιουνίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Tom ETTY.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 410η σύνοδο ολομέλειάς της της 30ής Ιουνίου και της 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 2004), υιοθέτησε με 166 ψήφους υπέρ, 17 κατά και 28 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Ιστορικό

1.1 Η ΕΟΚΕ παρακολουθεί εδώ και πολλά χρόνια τις εξελίξεις στην Τουρκία. Η Τουρκία συνδέθηκε με την ΕΚ το 1963, υπέβαλε αίτηση για ένταξη το 1987 και το 1995 έγινε εταίρος της τελωνειακής ένωσης της ΕΕ.

1.2 Μέσω της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής (ΜΣΕ), που συστάθηκε σε συνεργασία με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών της Τουρκίας και η οποία λειτουργεί ικανοποιητικά από το 1995, η ΕΟΚΕ είναι καλά ενημερωμένη σχετικά με τις προσδοκίες των ομάδων κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων σε ό,τι αφορά την ένταξη της χώρας τους στην ΕΕ και ανέκαθεν τις ελάμβανε υπόψη, ελπίζει δε ειλικρινά ότι η Ευρωπαϊκή Σύνοδος Κορυφής του Δεκεμβρίου του 2004 θα καταλήξει στην διαπίστωση ότι η Τουρκία πληροί τα πολιτικά κριτήρια που τέθηκαν στην Κοπεγχάγη το 1993 και ότι συνεπώς θα αποφασίσει οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρησή της στην Ένωση να αρχίσουν χωρίς καθυστέρηση.

1.3 Η Τουρκία έχει δείξει, εδώ και πολλές δεκαετίες, ότι είναι σαφώς αποφασισμένη να αποτελέσει τμήμα της Ευρώπης.

1.4 Η Τουρκία είναι κοσμικό κράτος με ισλαμικό κυρίως πληθυσμό. Επιθυμεί να λειτουργήσει ως σύγχρονη κοσμική δημοκρατία. Αποτελεί δε ένα εξαιρετικά σημαντικό παράδειγμα για τις χώρες εκείνες με ισλαμικό πληθυσμό που επιθυμούν να ενισχύσουν τις πολιτικές δομές τους με θεσμούς κοσμικής δημοκρατίας. Με την ένταξη της Τουρκίας μπορεί να καταδειχθεί το υψηλό επίπεδο πολυφωνίας στην ΕΕ, η ικανότητά της ΕΕ να χειρίζεται το διάλογο μεταξύ πολιτισμών και θρησκειών και ο ρόλος που διαδραματίζει για την προώθηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης στον κόσμο.

1.5 Από δημογραφική άποψη, η Τουρκία είναι μια χώρα με υψηλό ποσοστό νέων και η οικονομία της, που αναπτύσσεται με έντονους ρυθμούς, παρουσιάζει μεγάλο δυναμικό. Θα ήταν σφάλμα, ωστόσο, να εξακολουθήσει να θεωρείται απλώς μια μεγάλη αγορά για τις ευρωπαϊκές εξαγωγές ή μια ζώνη για επενδύσεις χαμηλού κόστους.

1.6 Επί σειρά ετών, η Τουρκία διαδραματίζει το ρόλο, αφενός, ασπίδας και, αφετέρου, γέφυρας μεταξύ Δύσης και Ανατολής, δεν έχει ωστόσο πάψει ποτέ να θεωρεί ότι ανήκει στην Ευρώπη. Εάν η Τουρκία επιτύχει να γίνει μέλος της ΕΕ, θα είναι τότε σε θέση να υποστηρίξει αμεσότερα τις προσπάθειες της ΕΕ για την αποτροπή συρράξεων χάρη, κυρίως, στις άριστες σχέσεις που διατηρεί με την περιοχή της Κεντρικής Ασίας και τις χώρες της Μέσης Ανατολής και του Αραβικού Κόλπου.

2. Εισαγωγή

2.1 Το ζήτημα που κυριαρχεί σήμερα στις σχέσεις ΕΕ και Τουρκίας και θα εξακολουθήσει να κυριαρχεί είναι το ερώτημα κατά πόσον θα αρχίσουν ή όχι οι διαπραγματεύσεις για την προσχώρηση της Τουρκίας στην ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα λάβει σχετική απόφαση κατά τη συνεδρίασή του στο Ρότερνταμ, τον Δεκέμβριο του 2004.

2.2 Η απόφαση αυτή θα είναι ένα γεγονός καθοριστικής σημασίας μετά από μια περίοδο μεγαλύτερη των 15 ετών, σε όλη τη διάρκεια της οποίας η Τουρκία ανέμενε μία σαφή απάντηση στην αίτηση προσχώρησής της στην ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι, που πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 1999, αναγνώρισε στην Τουρκία το καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας. Το Δεκέμβριο του 2002, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης αποφάσισε ότι το ζήτημα της έναρξης των διαπραγματεύσεων θα αποφασιστεί ανάλογα με τα αποτελέσματα εκτίμησης σχετικά με το κατά πόσον η Τουρκία θα είναι έως τότε σε θέση να ανταποκριθεί στα πολιτικά κριτήρια που καθορίστηκαν το 1993 στην Κοπεγχάγη. Αυτό, θεωρείται ουσιαστική προϋπόθεση για τη δρομολόγηση της πλήρους εντάξεώς της.

2.3 Η απόφαση που αναμένεται έχει προφανώς μέγιστη σημασία, όχι μόνον για την Τουρκία, αλλά και για την ΕΕ.

2.4 Μέχρι σήμερα, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παρακολούθηση της σχετικής προόδου στην Τουρκία εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπήρξαν θετικά. Σύμφωνα με την Επιτροπή, η έκβαση της διαδικασίας μεταρρύθμισης υπήρξε ιδιαίτερα εντυπωσιακή τα τελευταία δύο ή τρία χρόνια. Είναι, ωστόσο, απαραίτητο να σημειωθεί σημαντική επιπλέον πρόοδος σε ό,τι αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, την ελευθερία έκφρασης, τον ρόλο του στρατού και τα δικαιώματα των επιμέρους πολιτισμικών ομάδων, ιδιαίτερα στη Νοτιοανατολική Τουρκία.

Στην πλέον πρόσφατη έκθεσή του για την Τουρκία, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καταλήγει σε ανάλογη αξιολόγηση. Θεωρεί ότι η Τουρκία, παρά τις προσπάθειες που κατέβαλε ως τώρα, δεν πληροί ακόμη τα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης. Υφίστανται ελλείψεις μείζονος σημασίας στο Σύνταγμα του 1982, που ψηφίστηκε υπό το στρατιωτικό καθεστώς. Οι μεταρρυθμίσεις που επήλθαν από το 2001 και μετά δεν έχουν ακόμη άρει τον αυταρχικό του χαρακτήρα. Εκφράζονται ακόμη ανησυχίες, σύμφωνα με την έκθεση του Κοινοβουλίου, ως προς την εφαρμογή στην πράξη των μεταρρυθμίσεων, τα συνεχιζόμενα βασανιστήρια στα αστυνομικά τμήματα, την παρενόχληση της λειτουργίας των οργανώσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την έλλειψη σεβασμού για τα δικαιώματα των μειονοτήτων (ιδιαίτερα στην περίπτωση των Κούρδων).

2.5 Η Τουρκία όχι μόνον έχει καταρτίσει ένα εντυπωσιακό νομοθετικό πρόγραμμα, αλλά έχει λάβει και σημαντικά μέτρα για την παρακολούθηση της εφαρμογής στην πράξη της νέας αυτής νομοθεσίας.

2.6 Η παρούσα γνωμοδότηση εκπονήθηκε, μεταξύ άλλων, με βάση τις σχετικές εργασίες της Μικτής Συμβουλευτικής Επιτροπής ΕΕ-Τουρκίας. Αυτό έδωσε τη δυνατότητα στην ΕΟΚΕ να λάβει υπόψη τις απόψεις, τις επιδιώξεις και τις προσδοκίες σημαντικού τμήματος της κοινωνίας των πολιτών της Τουρκίας.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Πρέπει εξ αρχής να καταστεί σαφές ότι τα κρίσιμα ζητήματα που πρέπει στο στάδιο αυτό να συζητηθεί η ΕΟΚΕ είναι κατά βάση τα πολιτικά ζητήματα της δημοκρατίας, του κράτους δικαίου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προστασίας των μειονοτήτων, όπως αποφάσισε, τον Δεκέμβριο του 2002, το Συμβούλιο της Κοπεγχάγης.

3.2 Τα οικονομικά κριτήρια και το κεκτημένο θα συζητηθούν στην παρούσα γνωμοδότηση στο μέτρο μόνο που η πρόοδος της Τουρκίας στον τομέα αυτό μπορεί να θεωρηθεί ότι συμβάλλει στην κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της κοινωνίας των πολιτών και της δημοκρατίας.

3.3 Η ΕΟΚΕ έλαβε υπόψη με προσοχή τις πρόσφατες πληροφορίες για το θέμα, και συγκεκριμένα την τακτική έκθεση 2003 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πρόοδο της Τουρκίας σε ό,τι αφορά την ένταξη, την έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Τουρκία που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2004 και την έκθεση για τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Τουρκία του Συμβουλίου της Ευρώπης, του Δεκεμβρίου 2003. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη γενικότερη αποτίμηση της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας που γίνεται στις εν λόγω εκθέσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προστιθέμενη αξία της παρούσας γνωμοδότησης έγκειται στις απόψεις σχετικά με τα πολιτικά κριτήρια, τα οποία έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων. Επομένως, η γνωμοδότηση θα επικεντρωθεί στις πτυχές αυτές.

3.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι πτυχές που έχουν ιδιαίτερη σημασία ως προς τα πολιτικά κριτήρια είναι οι ακόλουθες:

- ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (και ειδικότερα το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα σύναψης συλλογικών συμβάσεων, τα δικαιώματα των γυναικών και τα πολιτικά δικαιώματα των μειονοτήτων),
- η δημοκρατία και ειδικότερα η συμβολή των οικονομικών και κοινωνικών ομάδων συμφερόντων και της κοινωνίας των πολιτών γενικότερα, στις διαδικασίες λήψης πολιτικών αποφάσεων,
- η ελευθερία έκφρασης, τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης, και
- ο ρόλος του στρατού στην τουρκική κοινωνία και ειδικότερα στον οικονομικό και κοινωνικό βίο.

3.5 Το Συμβούλιο του Ελσίνκι του 1999 όριζε σαφώς ότι οι μεταρρυθμιστικές επιδόσεις της Τουρκίας θα εκτιμηθούν με βάση τα ίδια κριτήρια που εφαρμόζονται για τις λοιπές υποψήφιες χώρες.

3.6 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένες χώρες με τις οποίες οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη άρχισαν αρκετά χρόνια πριν, βεβαίως δεν ανταποκρίνονταν πλήρως στα πολιτικά κριτήρια που ίσχυαν όταν άρχισαν οι σχετικές διαπραγματεύσεις. Σε ορισμένες από αυτές, εξακολουθούν να παρατηρούνται σοβαρές παρεκκλίσεις ακόμη και τώρα που είναι πλέον μέλη της ΕΕ. Θα μπορούσαν να αναφερθούν εδώ σημαντικά στοιχεία όπως η διαφθορά, η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και η αντιμετώπιση των μειονοτήτων. Με αυτά τα δεδομένα, έχει σημασία να αναφερθεί ότι κατά τη γνώμη μας η Τουρκία δεν πρέπει μόνο να αξιολογηθεί με βάση τα ίδια κριτήρια που ίσχυαν για τα λοιπά υποψήφια κράτη μέλη, αλλά και ότι πρέπει τα κριτήρια αυτά να εφαρμοστούν κατά τον ίδιο τρόπο.

3.7 Τον Δεκέμβριο του 2002, το Συμβούλιο όρισε προθεσμία για τη λήψη απόφασης σχετικά με το κατά πόσον θα αρχίσει ή όχι διαπραγματεύσεις με την Τουρκία. Το γεγονός αυτό φάνηκε να σημαίνει ότι, κατά το Συμβούλιο, η Τουρκία είχε πραγματοποιήσει αρκετή πρόοδο, ώστε δικαιολογημένα μπορούσε να προσδοκάται ότι εάν η Τουρκία κατέβαλε σημαντικές προσπάθειες κατά το διάστημα των υπόλοιπων 24 μηνών, οι υπόλοιπες αδυναμίες θα μπορούσαν πράγματι να ξεπεραστούν. Διαφορετικά, θα ήταν ανώφελο και άδικο να ανοίξει για την Τουρκία η προοπτική αυτή.

3.7.1 Για ορισμένα από τα σημαντικά προβλήματα που παραμένουν, όπως ο ρόλος του στρατού στην κοινωνία και η μεταχείριση των μειονοτήτων (ειδικότερα των Κούρδων στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας), η ιστορία των οποίων είναι περίπλοκη και χρονολογείται από πολλές δεκαετίες, το διάστημα των δύο ετών είναι εξαιρετικά βραχύ. Συνεπώς, είναι εύλογο να υποτεθεί ότι το Συμβούλιο δεν πρέπει να εννοούσε ότι η Τουρκία θα ήταν όντως σε θέση να ανταποκριθεί πλήρως στα πολιτικά κριτήρια έως τον Δεκέμβριο του 2004.

3.7.2 Εάν ευσταθεί η ερμηνεία της απόφασης του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου του 2002, το ερώτημα είναι πόση πρόοδος, και σε ποιες πτυχές των πολιτικών κριτηρίων, μπορεί ρεαλιστικά να αναμένεται από την Τουρκία προκειμένου να καταστεί δυνατή η έναρξη των διαπραγματεύσεων.

3.8 Κατά τις τρέχουσες συζητήσεις με θέμα την έναρξη των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, αναφέρεται συστηματικά το πρόβλημα της Κύπρου. Ο θετικός ρόλος τον οποίο η Τουρκία διαδραμάτισε για την εξεύρεση λύσης και το συνακόλουθο εκλογικό αποτέλεσμα στην τουρκοκυπριακή κοινότητα — 65 % υπέρ της ένωσης της νήσου — πρέπει να ληφθούν υπόψη. Αναμφισβήτητα, η Κύπρος παραμένει ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας, τόσο ως θέμα αρχής, όσο και ως πολιτική πραγματικότητα. Ωστόσο, εάν εμμένουμε πιστά και ειλικρινά στην απόφαση του Συμβουλίου της Κοπεγχάγης του Δεκεμβρίου του 2002, για την οποία γίνεται λόγος στο σημείο 1.2, η ΕΕ δεν μπορεί να θέσει την επίλυση ως νέο όρο για την έναρξη των διαπραγματεύσεων, γιατί αυτό θα σήμαινε ότι θέτει, εκ των υστέρων, μία επιπλέον προϋπόθεση.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Τα ανθρώπινα δικαιώματα

4.1.1 Οι ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων ενδιαφέρονται έντονα για τα θέματα που σχετίζονται με το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα σύναψης συλλογικών συμβάσεων, όπως θεσπίζονται στις συμβάσεις 87 και 98 του ΔΟΕ και στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη. Η Τουρκία έχει προσυπογράψει και τις δύο συμβάσεις ΔΟΕ καθώς και τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, με επιφυλάξεις ως προς τα άρθρα του 5 (δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι) και 6 (δικαίωμα συλλογικών συμβάσεων και απεργίας).

4.1.2 Κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, και συγκεκριμένα ως συνέπεια του στρατιωτικού πραξικοπήματος του Σεπτεμβρίου του 1980, σημειώθηκαν σοβαρές παραβιάσεις των δικαιωμάτων αυτών. Το στρατιωτικό καθεστώς έφτασε μάλιστα μέχρι του σημείου να εγγράψει ορισμένες σοβαρές παραβιάσεις των βασικών συνδικαλιστικών δικαιωμάτων στο Σύνταγμα του 1982.

4.1.3 Πολλά από τα άρθρα αυτά και πολλές από τις νομοθετικές πράξεις που βασίζονταν σε αυτά τροποποιήθηκαν κατά τα τελευταία χρόνια.

4.1.4 Ωστόσο, εξακολουθούν να υφίστανται ορισμένες σημαντικές παρεκκλίσεις από τις βασικές συμβάσεις της ΔΟΕ. Συγκεκριμένα, το άρθρο 54 του Συντάγματος εξακολουθεί να προβλέπει λεπτομερείς περιορισμούς του δικαιώματος απεργίας. Το άρθρο 51 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει προϋποθέσεις για την εκλογή των εκπροσώπων των συνδικαλιστικών οργανώσεων, τροποποιήθηκε προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με τη σύμβαση 87 της ΔΟΕ. Αυτή δε τη στιγμή έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την τροποποίηση ανάλογων διατάξεων του νόμου 2821 για τις συνδικαλιστικές οργανώσεις και του νόμου 2822 για τις συλλογικές συμβάσεις εργασίας, τις απεργίες και τις ανταπεργίες. Ωστόσο, σύμφωνα με την έκθεση της επιτροπής εμπειρογνομόνων προς την Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας σχετικά με τις κυρωθείσες συμβάσεις της ΔΟΕ, η κυβέρνηση κίνησε πρόσφατα δικαστικές διαδικασίες κατά του DISK, μιας από τις συνομοσπονδίες εργατικών ενώσεων που εκπροσωπούνται στην Μικτή Συμβουλευτική Επιτροπή ΕΕ-Τουρκίας, βασιζόμενη στην νομοθεσία αυτή.

4.1.5 Επί είκοσι και περισσότερα χρόνια, τα εσωτερικά σώματα της ΔΟΕ (η ανεξάρτητη επιτροπή εμπειρογνομόνων για την εφαρμογή των συμβάσεων, η επιτροπή της Διεθνούς Συνδιάσκεψης Εργασίας για την εφαρμογή των συμβάσεων, η διοικητική επιτροπή του οργάνου για την ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι) επέκριναν δριμύτητα τις εν λόγω παραβιάσεις και πρότειναν διάφορους τρόπους με τους οποίους η Τουρκία θα μπορούσε να δώσει τέλος σε αυτές. Οι ενέργειες των διαδοχικών τουρκικών κυβερνήσεων για την αντιμετώπιση της κατάστασης υπήρξαν απογοητευτικά βραχύρρυθμες και, δυστυχώς, εξακολουθούν να μην υπάρχουν ενδείξεις βελτίωσης.

4.1.6 Μία έκθεση για τον κοινωνικό διάλογο και τα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα στην Τουρκία, που εκπονήθηκε για την 12η συνεδρίαση της ΜΣΕ ΕΕ-Τουρκίας⁽¹⁾, τόνιζε συγκεκριμένα τους περιορισμούς του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι και του δικαιώματος απεργίας στον δημόσιο τομέα. Ατυχώς, οι περιορισμοί αυτοί εξακολουθούν να υφίστανται και σήμερα, παρά τις μεταρρυθμίσεις στη νομοθεσία των εργατικών συνδικάτων και βιομηχανικών σχέσεων.

⁽¹⁾ «Κοινωνικός διάλογος και οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα στην Τουρκία».

4.1.7 Σε ό,τι αφορά το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι με τη μορφή ΜΚΟ υφίστανται νομικοί περιορισμοί στο νόμο περί συνεταιρισμών, οι οποίοι σχετίζονται με την ένταξη σε αυτούς, τη συγκέντρωση πόρων, και το πεδίο των δραστηριοτήτων τους. Στην πράξη, η λειτουργία των οργανισμών αυτών συναντά συχνά σοβαρά εμπόδια. Οι ΜΚΟ που θεωρείται ότι υιοθετούν ειρηνικά αντικυβερνητικές θέσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα διεισδύσεων, στενής παρακολούθησης, λογοκρισίας κλπ.

4.1.8 Τα ιδρύματα (θρησκευτικών) μειονοτήτων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες δυσκολίες σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα ιδιοκτησίας. Η κυβέρνηση φαίνεται πως είναι πρόθυμη να άρει τους περιορισμούς αυτούς για την ελεύθερη λειτουργία τους. Έχουν εξαγγελθεί βελτιώσεις για την άνοιξη του 2004.

4.1.8.1 Σοβαρά προβλήματα εξακολουθούν να υφίστανται ως προς την εκπαίδευση του κλήρου των θρησκευτικών μειονοτήτων και συγκεκριμένα του Ελληνορθόδοξου κλήρου. Η θεολογική σχολή της Χάλκης παραμένει κλειστή επί τριάντα χρόνια.

4.1.9 Σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα των γυναικών, η ΕΟΚΕ επισημειώνει ορισμένες σοβαρές ανεπάρκειες παρά το γεγονός ότι η Τουρκία έχει προσυπογράψει τις βασικές συμβάσεις της ΔΟΕ περί της ισότητας των αμοιβών (αριθ. 100) και περί διακρίσεων (στον τομέα της απασχόλησης και της επαγγελματικής δραστηριότητας) (αριθ. 111). Οι συμβάσεις εφαρμόζονται στη νομοθεσία με ορισμένες παρεκκλίσεις (π.χ., υπάρχουν νομικά εμπόδια ως προς την πρόσβαση των γυναικών σε ορισμένες επαγγελματικές δραστηριότητες). Η εφαρμογή στην πράξη παρουσιάζει πολλές αδυναμίες, π.χ., σε ό,τι αφορά την ισότητα των αμοιβών για την ίδια εργασία με ίσα προσόντα και την πρόσβαση σε ορισμένα είδη ποιοτικής απασχόλησης. Παρόμοια προβλήματα υφίστανται και σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ.

4.1.9.1 Πολύ σοβαρότερο είναι το ζήτημα των ισχυρών εγκληματικών κυκλωμάτων τα οποία εκμεταλλεύονται την καταναγκαστική πορνεία καθώς και την εθνική και διεθνή εμπορία γυναικών, κοριτσιών, αγοριών, και ανθρώπινων οργάνων.

4.1.10 Παρά τις σημαντικές αλλαγές στη νομοθεσία, εξακολουθούν να υφίστανται σήμερα σοβαρότατα προβλήματα σε ό,τι αφορά την αντιμετώπιση των Κούρδων στην πράξη. Τα πολιτιστικά τους δικαιώματα ως μειονότητας, δεν γίνονται ακόμη επαρκώς σεβαστά, παρά ορισμένες σημαντικές βελτιώσεις, όπως κυρίως η πραγματοποίηση εκπομπών στα κουρδικά. Στην Τουρκία, το καθεστώς της μειονότητας αναγνωρίζεται στις θρησκευτικές ομάδες της χώρας, με βάση τη Συνθήκη της Λωζάννης του 1923, η οποία κάνει λόγο αποκλειστικά για θρησκευτικές μειονότητες.

4.2 Δημοκρατία

4.2.1 Στο κεφάλαιο αυτό, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει για μία ακόμη φορά τη σημασία που μπορεί να έχει το νέο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Τουρκίας. Το νέο ΟΚΣ μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της δημοκρατικής διαδικασίας στον τομέα της λήψης αποφάσεων για μείζονα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα, μέσω ουσιαστικών διαβουλεύσεων της κυβέρνησης με τις πιο αντιπροσωπευτικές ομάδες συμφερόντων. Κατ' αυτήν την έννοια, πρόκειται για κάτι περισσότερο από ένα απλό στοιχείο του κοινωνικού διαλόγου, όπως το πραγματεύεται η Επιτροπή στην τακτική της έκθεση.

4.2.2 Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Τουρκίας ιδρύθηκε το 2001. Προεδρεύεται από τον πρωθυπουργό και στις εργασίες του συμμετέχουν διάφοροι άλλοι υπουργοί. Από τότε που συστάθηκε, δεν συνεδρίασε παρά μόνον μετά τον σχηματισμό της νέας κυβέρνησης, πριν ενάμιση χρόνο. Έχει συνέλθει τρεις φορές από τότε, σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, οπωσδήποτε όμως δεν λειτουργεί κατά τον τρόπο που συνιστά η έκθεση της ΜΣΟ ΕΕ-Τουρκία για τον κοινωνικό και οικονομικό διάλογο και τα κοινωνικά δικαιώματα, για την οποία έγινε λόγος στο σημείο 4.1.6. Φαίνεται, μάλλον, ότι πρόκειται για έναν χώρο συζητήσεων όπου γίνονται δηλώσεις και συζητήσεις χωρίς κατάληξη και όχι για έναν φορέα επιρροής στο πλαίσιο του οποίου οι ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων —η γνώμη των οποίων ζητείται επίσημως από την κυβέρνηση— καταβάλλουν σοβαρές προσπάθειες για την εξεύρεση συναινετικών λύσεων για δύσκολα θέματα στους τομείς των αρμοδιοτήτων και των δραστηριοτήτων τους. Βέβαια, ένας παρόμοιος φορέας με τις δραστηριότητες αυτές δεν μπορεί να δημιουργηθεί εν μία νυκτί. Έως σήμερα, όμως, η κυβέρνηση απέτυχε να παράσχει στις οργανώσεις που εκπροσωπούνται στο Συμβούλιο τα κατάλληλα κίνητρα για σοβαρή συνεργασία, π.χ., διαβεβαιώνοντας και αποδεικνύοντας τους ότι εάν επιτύχουν στην εξεύρεση ουσιαστικών συμβιβασμών, αυτό θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στις κυβερνητικές πολιτικές. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί η τουρκική κυβέρνηση να συνεργαστεί σοβαρά και εποικοδομητικά με το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο έτσι ώστε να αναδειχθεί σε σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας εκδημοκρατισμού της Τουρκίας. Τον περασμένο Φεβρουάριο, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι σκοπεύει να αναθεωρήσει την σύνθεση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και πιο συγκεκριμένα τον δεσπόζοντα ρόλο της σε αυτό.

4.2.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί, επίσης, να τονίσει ότι για την επιτυχία της διαδικασίας εκδημοκρατισμού στην Τουρκία είναι σημαντικό να υπάρχουν ελευθερία έκφρασης και ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης. Αναγνωρίζει ότι επήλθαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στον τομέα αυτό. Μολαταύτα, συμμερίζεται τις ανησυχίες που εξέφρασε ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης που είναι αρμόδιος για τα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με τον οποίο ορισμένες αλλαγές (όπως, π.χ., στο Σύνταγμα) θα μπορούσαν να ερμηνευθούν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να αποβαίνουν πιο περιοριστικές από τις διατάξεις που αντικατέστησαν. Επιπλέον, η πρακτική εφαρμογή και ερμηνεία των νέων άρθρων είναι αυτά από τα οποία, κατ'ουσία, θα κριθεί κατά πόσον οι μεταρρυθμίσεις αυτές, όπως και αυτές σε άλλους τομείς, επέτυχαν. Ατυχώς όμως, οι εμπειρίες από τις νομικές διαδικασίες δείχνουν ως τώρα ότι δεν υπάρχει συνέπεια.

4.3 Ο ρόλος των ενόπλων δυνάμεων στην τουρκική κοινωνία

4.3.1 Η ΕΟΚΕ έχει συνείδηση του σημαντικού ρόλου που οι ένοπλες δυνάμεις έχουν διαδραματίσει και εξακολουθούν να διαδραματίζουν τόσο στην ιστορία της χώρας, όσο και στην τουρκική κοινωνία. Αναγνωρίζει ότι σε πολλές περιπτώσεις υπήρξε θετικός. Ωστόσο, πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές από τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει σήμερα η Τουρκία προκειμένου να ανταποκριθεί στα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης του 1993 απορρέουν από την ευρύτατη και βαθύτατη ανάμειξη του στρατού στην κοινωνία. Αυτό πρέπει να λάβει τέλος με βάση συγκεκριμένο πρόγραμμα και αυστηρό χρονοδιάγραμμα.

4.3.2 Η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι είναι αδύνατο να εξαλειφθεί σύντομα η δεσπόζουσα παρουσία του στρατού σε πολλές σφαίρες του δημόσιου βίου, η οποία υπερβαίνει κατά πολύ τον κανονικό ρόλο ενός στρατού (άμυνα, εσωτερική ασφάλεια). Ωστόσο, πρέπει να καταστεί απολύτως σαφές στην Τουρκία ότι, εάν επιθυμεί να καταστεί μέλος της ΕΕ, τότε ο ρόλος του στρατού πρέπει να περιοριστεί στα καθήκοντα που αυτός εκτελεί στα άλλα κράτη μέλη: να περιοριστεί δηλαδή στην εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια της χώρας και να συμμετέχει σε διεθνείς επιχειρήσεις, υπό το δημοκρατικό έλεγχο του Κοινοβουλίου.

4.3.3 Εκτός από τα σημεία τα οποία έχουν ήδη συζητηθεί από την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (μεταξύ άλλων ο ρόλος και η σύνθεση του Εθνικού Συμβουλίου Ασφάλειας, η πολιτική ευθύνη για τον προϋπολογισμό του στρατού, η στρατιωτική εκπροσώπηση στους πολιτικούς φορείς της εκπαίδευσης και των οπτικοακουστικών μέσων), πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι ο στρατός και οι αξιωματικοί κατέχουν επίσης και εξεχουσες θέσεις στον οικονομικό βίο. Ένας νόμος του 2003 ορίζει ότι τα δύο πρόσθετα δημοσιονομικά ταμεία των ενόπλων δυνάμεων θα ενταχθούν στον γενικό κρατικό προϋπολογισμό μέχρι το τέλος του 2004 και ότι από το 2007 θα πάψουν να υφίστανται ως ξεχωριστά κονδύλια. Αυτό συνεπάγεται ότι από το 2007 ο προϋπολογισμός των ενόπλων δυνάμεων θα τεθεί υπό πλήρη δημοκρατικό έλεγχο. Ωστόσο, αυτή τη στιγμή, ο στρατός εξακολουθεί να διαθέτει σημαντική εξουσία στην Τουρκική κοινωνία και οικονομία: οι ένοπλες δυνάμεις ασκούν —τόσο επίσημα όσο και ανεπίσημα— τεράστια επιρροή⁽¹⁾, η οποία πρέπει να καταστεί διαφανής, όπως όλες οι άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Η οικονομική πτυχή αυτή έχει αγνοηθεί έως σήμερα στις συζητήσεις της ΕΕ σχετικά με τον ισχυρό ρόλο του στρατού στην τουρκική κοινωνία, με εξαίρεση το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο που έδιξε το θέμα στην πρόσφατη έκθεσή του.

5. Συμπεράσματα και συστάσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Τουρκία είναι μια αναπτυσσόμενη δημοκρατία, η οποία έχει επιτελέσει σημαντική πρόοδο στις προσπάθειές της να ανταποκριθεί στα πολιτικά κριτήρια της Κοπεγχάγης, ειδικότερα από το Δεκέμβριο 2002 και μετά.

(¹) Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι το γεγονός ότι το συνταξιοδοτικό ταμείο των αξιωματικών διαθέτει τράπεζα και εταιρεία χαρτοφυλακίου, η οποία αποτελεί, μεταξύ άλλων, τον εταίρο της Τουρκίας στη μεγαλύτερη κοινοπραξία της αυτοκινητοβιομηχανίας. Σύμφωνα με στοιχεία που παρέσχε ο ΟΥΑΚ, έχει συσταθεί ως οικονομικά και διοικητικά αυτόνομο νομικό πρόσωπο το οποίο διέπεται από τις διατάξεις του αστικού και εμπορικού κώδικα της Τουρκίας, όπως όλα τα παρόμοια ιδρύματα. Βασικός του σκοπός είναι η παροχή οφελών στα μέλη του, επιπλέον εκείνων που παρέχονται από το σύστημα κοινωνικής ασφάλειας του τουρκικού κράτους και, βασικά, αντιστοιχεί στα επικουρικά συνταξιοδοτικά ταμεία τα οποία λειτουργούν στην ΕΕ.

Όλο το στρατιωτικό και πολιτικό προσωπικό των ενόπλων δυνάμεων είναι μέλη του συνταξιοδοτικού ταμείου ΟΥΑΚ. Παραμένουν δε μόνιμα μέλη του ΟΥΑΚ. Ωστόσο, παρά την προέλευση των μελών του, ο ΟΥΑΚ δεν έχει καμία σχέση με το κράτος ή τις τουρκικές ένοπλες δυνάμεις από την άποψη των επενδύσεων, της επιχειρηματικής δραστηριότητας, της μεταφοράς κεφαλαίων, των κρατικών ενισχύσεων, ή της χρηματοοικονομικής στήριξης οιαδήποτε είδους. Ο ΟΥΑΚ αποτελεί επαγγελματικό συνταξιοδοτικό ταμείο παρόμοιο με τα αντίστοιχα της ΕΕ. Σύμφωνα με την πολιτική διαφάνειας που έχει υιοθετήσει ο ΟΥΑΚ, οι ετήσιες εκθέσεις του δημοσιεύονται ευρύτερα και οι ισολογισμοί τόσο του ιδρύματος όσο και των παραρτημάτων του υπόκεινται σε ετήσιο λογιστικό έλεγχο διεθνών λογιστικών εταιρειών. Ο ΟΥΑΚ παρέχει επικουρικές συνταξιοδοτικές παροχές.

5.2 Η Τουρκία δεν θα πρέπει μόνο να ανταποκριθεί στα ίδια πολιτικά κριτήρια που ίσχυαν για τα λοιπά υποψήφια κράτη μέλη πριν από την έναρξη των διαπραγματεύσεων ένταξης, αλλά και η απόδοσή της στη μεταρρυθμιστική διαδικασία πρέπει να αξιολογηθεί, επίσης, σύμφωνα με τις ίδιες προδιαγραφές που χρησιμοποιήθηκαν και για τα λοιπά υποψήφια κράτη μέλη. Πρέπει να καταβληθεί κάθε δυνατή προσπάθεια από την πλευρά της ΕΕ ώστε να μην υπάρξει καν η υποψία ότι ισχύουν ιδιαίτερες προδιαγραφές.

5.3 Η απόφαση του Συμβουλίου της Κοπεγχάγης του 2002 αφήνει να εννοηθεί ότι η ΕΕ ήταν πεπεισμένη την εποχή εκείνη ότι η Τουρκία, καταβάλλοντας σοβαρές προσπάθειες, θα μπορούσε να ικανοποιήσει τα πολιτικά κριτήρια εντός δύο ετών. Ωστόσο, σε ό,τι αφορά ορισμένους τομείς όπου κυριαρχούν πολύχρονες παραδόσεις και πρακτικές, φαίνεται ότι η πλήρης συμμόρφωση προς τα πολιτικά κριτήρια δεν είναι δυνατή έως τον Δεκέμβριο του 2004 και ότι μάλλον αναζητείται η απαραίτητη κρίσιμη μάζα πραγματικής προόδου για την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Άλλωστε, ακόμη και ορισμένα από τα νέα κράτη μέλη, τα οποία έχουν ολοκληρώσει πλήρως την διαδικασία διαπραγματεύσεων, δεν ικανοποιούν απόλυτα τα πολιτικά κριτήρια.

5.3.1 Στους ιδιαίτερους αυτούς τομείς, αυτό που η ΕΕ μπορεί και πρέπει, σε ρεαλιστικούς όρους, να απαιτήσει από την Τουρκία είναι να πραγματοποιήσει μια τέτοια αξιόπιστη πρόοδο έως το τέλος του 2004, να έχει μέχρι τότε προχωρήσει τόσο ώστε να μην μπορεί πλέον να κάνει πίσω. Έκδηλα παραδείγματα εδώ είναι ο ρόλος του στρατού και η αντιμετώπιση των μειονοτήτων, ειδικότερα των Κούρδων στο νοτιοανατολικό τμήμα της χώρας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι μεταρρυθμίσεις που αποσκοπούν στον περιορισμό της εξουσίας των ενόπλων δυνάμεων στην κοινωνία γενικότερα καθώς και εκείνες που αφορούν τα πολιτισμικά δικαιώματα των μειονοτήτων, θα εξακολουθήσουν να υλοποιούνται με τον τρέχοντα ρυθμό και προς την τρέχουσα κατεύθυνση και ευελπιστεί ότι στο μέλλον δεν θα υπάρξει οπισθοδρόμηση η οποία ενδεχομένως θα υπονόμευε την διαδικασία των διαπραγματεύσεων προσχώρησης.

5.3.2 Ο ρόλος του στρατού, εκτός του πεδίου των βασικών καθηκόντων του στους τομείς άμυνας και ασφάλειας, πρέπει να περιοριστεί με αποφασιστικότητα ώστε να πεισθεί η ΕΕ ότι η διαδικασία έχει φθάσει σε ένα σημείο μη επιστροφής. Η επιρροή του στρατού θα πρέπει να καταστεί διαφανής και θα πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε η διαφάνεια αυτή να εξασφαλιστεί στο μέλλον.

5.3.3 Η ΕΕ οφείλει να συνεχίσει τις συζητήσεις με την Τουρκία σχετικά με τον ορισμό των μειονοτήτων (τον οποίο η Τουρκία βασίζεται στη Συνθήκη της Λωζάνης), δεδομένου ότι το πρόβλημα των μειονοτήτων δημιουργεί δυσκολίες στην Τουρκία με αποτέλεσμα να μην μπορεί να κυρώσει άνευ επιφυλάξεων ή να εφαρμόσει τις σχετικές διεθνείς συμφωνίες. Στις συζητήσεις αυτές, η ΕΕ πρέπει να λάβει πλήρως υπόψη το γεγονός ότι ορισμένα από τα σημερινά και νέα κράτη μέλη υιοθετούν, και αυτά, ένα στενό ορισμό των μειονοτήτων που προκαλεί το ίδιο πρόβλημα.

5.3.3.1 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στο πρόσφατο έργο που επιτελέστηκε στο πλαίσιο της ΜΣΕ για την περιφερειακή ανάπτυξη⁽¹⁾ και τονίζει τη σημασία που έχει η ύπαρξη δραστηρίων πολιτικής στον τομέα της περιφερειακής ανάπτυξης στην Τουρκία, με την υποστήριξη της ΕΕ, η οποία θα μπορούσε να αποτελέσει αφορμή για την ενεργό συμμετοχή του πληθυσμού της νοτιοανατολικής Τουρκίας (καθώς και άλλων περιοχών) στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής τους. Η σταδιακή υιοθέτηση εκ μέρους

της Τουρκίας των προτύπων που ισχύουν στον τομέα της περιφερειακής πολιτικής θα παράσχει την ευκαιρία να προωθηθεί μία μεγαλύτερη και συνεπέστερη συνεργασία στους κόλπους της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών — πιο συγκεκριμένα, μεταξύ ελεύθερων, ανεξάρτητων και αντιπροσωπευτικών οικονομικών και κοινωνικών ομάδων συμφερόντων, αφενός, και των αρχών σε όλα τα κατάλληλα επίπεδα, αφετέρου. Μαζί, θα πρέπει να αναπτύξουν μία κοινή θέωση της αναπτυξιακής πολιτικής. Είναι σκόπιμο να υπάρξουν ανταλλαγές εμπειριών των κοινωνικοοικονομικών οργανώσεων της ΕΕ και της Τουρκίας.

5.3.3.2 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον ορισμένες πρωτοβουλίες της τουρκικής κυβέρνησης όπως ο νόμος του 2000 περί αποζημιώσεως των ζημιών που προκαλούνται από τις δυνάμεις ασφαλείας κατά τις αντιτρομοκρατικές δραστηριότητες και τα έργα «Εκτοπισμένα άτομα εντός της χώρας» και «Επιστροφή στο χωριό και αποκατάσταση». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει μεγάλη σημασία για την αξιοπιστία των μεταρρυθμίσεων σε ό,τι αφορά τα δικαιώματα των πληθυσμών των νοτιοανατολικών επαρχιών της χώρας να εφορμοστούν οι πρωτοβουλίες αυτές εμπράκτως πριν από τον Δεκέμβριο του 2004.

5.4 Σε άλλους τομείς, όπως ο τομέας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, για τον οποίο η Τουρκία έχει διεξαγάγει συζητήσεις επί μακρόν με την ΔΟΕ και το Συμβούλιο της Ευρώπης και όπου για να υπάρξουν αλλαγές δεν απαιτείται η εκρίζωση των κατεστημένων εξουσιών, παραδόσεων και αντιλήψεων, η εν πάση περιπτώσει απαιτούνται μόνον περιορισμένες προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση, η Τουρκία θα πρέπει να είναι σε θέση να επιδείξει σημαντική πρόοδο και να ανταποκριθεί στις από μακρού γνωστές απαιτήσεις έως τα τέλη του 2004. Για παράδειγμα, θα πρέπει έως τότε να σταματήσουν πλήρως οι παραβιάσεις των συμβάσεων 87 και 98 του ΔΟΕ. Επίσης, πρέπει να αρθούν οι αντιδημοκρατικοί περιορισμοί της λειτουργίας των ΜΚΟ που περιλαμβάνονται στην νομοθεσία περί του συνεταιρίζεσθαι ή που παρατηρούνται στην καθημερινή πρακτική. Η μεταρρυθμιστική διαδικασία που εφαρμόζεται σήμερα στην Τουρκία είναι φορέας θετικών προσδοκιών. Ωστόσο, στον τομέα αυτό πρέπει να επιτευχθούν συγκεκριμένα και ολοκληρωμένα αποτελέσματα έως την προαναφερθείσα προθεσμία.

5.5 Το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο της Τουρκίας πρέπει, ήδη κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους, να συμμετάσχει σοβαρότερα στην προετοιμασία της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής. Η κυβέρνηση πρέπει να ζητεί τη γνώμη του για καίρια ζητήματα στους τομείς αυτούς και να δείξει ότι τη λαμβάνει σοβαρά υπόψη. Μόνο εάν αποδοθεί πραγματική υπευθυνότητα στις ομάδες οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων και εάν αυτές ανταμείβονται για τις πρωτοβουλίες τους, μπορεί να αναμένει η κυβέρνηση ότι οι εν λόγω ομάδες θα λαμβάνουν σοβαρά υπόψη το ΟΚΣ, καθώς και τις σχετικές προθέσεις της κυβέρνησης. Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ενδιαφέρον ότι η κυβέρνηση σκοπεύει να προβεί σε απολογισμό του έργου του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου. Ωστόσο, αυτό δεν θα πρέπει να χρησιμεύσει ως επιχείρημα ώστε να καθυστερήσει περαιτέρω η ενεργός συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στην διαδικασία χάραξης της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής στην Τουρκία.

5.6 Για να μπορέσει να ενισχυθεί η κοινωνία των πολιτών στην Τουρκία, η κυβέρνηση πρέπει να πάψει να παρεμβαίνει στις δραστηριότητες των γνήσιων ΜΚΟ και των οικονομικών και κοινωνικών ομάδων συμφερόντων, να ενθαρρύνει δε την δημιουργία τους και να διευκολύνει το έργο τους.

⁽¹⁾ Εκθέσεις για τις περιφερειακές ανισότητες στην Τουρκία/Περιφερειακή ανάπτυξη με εισηγητές την κα Cassina και τον κ. Guvenc.

5.7 Κατά την ΕΟΚΕ, πρέπει να ληφθεί θετική απόφαση σχετικά με την έναρξη διαπραγματεύσεων για την προσχώρηση της Τουρκίας στην ΕΕ, εάν η τουρκική κυβέρνηση έχει προβεί στις ακόλουθες ενέργειες έως το Δεκέμβριο 2004:

- έχει λάβει τα κατάλληλα μέτρα για να ικανοποιηθούν τα αιτήματα που διατυπώνονται στα σημεία 4.3.1 και 4.3.2 σχετικά με το ρόλο του στρατού στην τουρκική κοινωνία,
- έχει αποδείξει, με συγκεκριμένα μέτρα, ότι είναι αποφασισμένη να εφαρμόσει πλήρως τις νομοθετικές μεταρρυθμίσεις σχετικά με τα πολιτιστικά δικαιώματα των Κούρδων που κατοικούν στις νοτιοανατολικές επαρχίες της χώρας,
- έχει αρχίσει την εφαρμογή στην πράξη των προθέσεων και δεσμεύσεων που ανέλαβε σχετικά με την εθελούσια επιστροφή, αποκατάσταση, και αποζημίωση των εκτοπισμένων ατόμων που υπήρξαν θύματα βίας κατά τις δεκαετίες του 1980 και 1990,
- έχει ευθυγραμμίσει τη νομοθεσία και την πρακτική της με τις Συμβάσεις 87 και 98 της ΔΟΕ σε ό,τι αφορά τα βασικά συνδικαλιστικά δικαιώματα και ελευθερίες,
- έχει αποβάλει από το δίκαιο περί ενώσεων κάθε αντιδημοκρατικό στοιχείο και δεν επιβάλλει στην πράξη περιορισμούς στην ελεύθερη λειτουργία των γνησίων οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων των θρησκευτικών ιδρυμάτων και, τέλος,
- έχει δημιουργήσει συνθήκες για την ελεύθερη και ανεξάρτητη λειτουργία του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου της

Τουρκίας και τη βάση για εύλογη και εποικοδομητική συνεργασία με το εν λόγω συμβούλιο.

5.8 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι οι μεταρρυθμίσεις στις οποίες η τουρκική κυβέρνηση έχει προβεί μέχρι σήμερα σε ό,τι αφορά τα προβλήματα που απορρέουν από το ρόλο που οι ένοπλες δυνάμεις διαδραματίζουν στην κοινωνία, καθώς και τα προβλήματα που συνδέονται με τα πολιτιστικά δικαιώματα των Κούρδων στη Νοτιοανατολική Τουρκία, αποτελούν ακριβώς την αξιόπιστη πρόοδο που ζητείται στο παραπάνω σημείο 5.3.1.

5.9 Εξάλλου, εάν οι προϋποθέσεις που αναφέρονται στις τελευταίες τέσσερις περιπτώσεις του σημείου 5.7 έχουν ικανοποιηθεί έως τον Δεκέμβριο 2004, τότε θα έχει δημιουργηθεί η κατάλληλη βάση για την έναρξη των διαπραγματεύσεων οι οποίες, εν ευθέτω χρόνω, θα οδηγήσουν σε θετικά αποτελέσματα και για τις δύο πλευρές. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι κάθε ευρωπαϊκό θεσμικό όργανο, και συνεπώς και η ίδια, θα πρέπει να αρχίσει να προετοιμάζεται για τον αντίκτυπο που η προσχώρηση της Τουρκίας θα έχει στη λειτουργία καθώς και στην ίδια την έννοια της ΕΕ. Η εν λόγω προσχώρηση θα έχει ως αποτέλεσμα την σημαντική διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πράγμα που θα απαιτήσει την ευρεία στήριξη της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης.

5.10 Ανεξάρτητα από την απόφαση που θα λάβει το Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2004, η ΕΟΚΕ θα συνεχίσει τη γόνιμη συνεργασία της με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών της Τουρκίας.

Βρυξέλλες, 1η Ιουλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών — Εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας για φτωχότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, μια εκτενής προσέγγιση για την ανταμοιβή της εργασίας»

[COM(2003) 842 τελικό]

(2004/C 302/19)

Στις 5 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουνίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση της κας St Hill.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 13 κατά και 24 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Την άνοιξη του 2003, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να συντάξει την υπό εξέταση ανακοίνωση και συνεδρίασε προκειμένου να συζητήσει την πρόοδο σχετικά με τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας με σκοπό να τα καταστήσουν «φιλικάτερα προς την απασχόληση». Στόχος είναι να επιτευχθεί τούτο διαμέσου μεγαλύτερης έμφασης στην αποτελεσματικότητα των κινήτρων, δηλαδή στα συστήματα παροχών των κρατών μελών, στο συνδυασμό της οικογενειακής και της επαγγελματικής ζωής, στη συνταξιοδότηση των εργαζομένων που έχουν παύσει να ασκούν επαγγελματική δραστηριότητα, και τα επιδόματα για τον περιορισμό της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Η εν λόγω συνεδρίαση ακολούθησε την υποβολή της τελικής έκθεσης της ειδικής ομάδας για την απασχόληση⁽¹⁾ που υποβλήθηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Νοέμβριο του 2003. Οι ανακοινώσεις που ακολούθησαν τα δυο αυτά γεγονότα υπογραμμίζουν τις κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη στον τομέα της απασχόλησης και εντοπίζουν τις μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται προκειμένου η ΕΕ να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβόνας.

Είναι γενικότερα αποδεκτό ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει καθυστερήσει όσον αφορά την επίτευξη του φιλόδοξου στόχου που τέθηκαν κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας το 2000 προκειμένου η ΕΕ να καταστεί η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για την βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή έως το έτος 2010. Παρά το γεγονός ότι οι στόχοι της Λισσαβόνας είναι φιλόδοξοι, αναγνωρίζεται ότι η Ευρώπη δεν έχει το περιθώριο να διακυβεύσει την επίτευξή τους και ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας είναι η συμμόρφωση των κρατών μελών για την εντατικοποίηση των προσπαθειών που καταβάλλονται.

Στην παρούσα συγκυρία, από όλους τους επίσημους δείκτες προκύπτει ότι η επιτυχία έγκειται στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης και αποτελεί συνάρτηση τεσσάρων βασικών προϋποθέσεων:

1. Αύξηση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων,
2. Προσέλκυση περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας,
3. Μεγαλύτερες και αποτελεσματικότερες επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο,

⁽¹⁾ «Απασχόληση, απασχόληση, απασχόληση — η αύξηση της απασχόλησης στην Ευρώπη», έκθεση της ειδικής ομάδας για την απασχόληση, υπό την προεδρία του κ. Win Kok (Νοέμβριος 2003). Βλέπε, επίσης, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης ΕΕ C 110 της 30.4.2004.

4. Εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων μέσω καλύτερης διακυβέρνησης.

Μολονότι οι προϋποθέσεις αυτές, που βασίζονται ευρύτερα στην τόνωση της προσφοράς, εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των εθνικών κυβερνήσεων, η παρούσα γνωμοδότηση εισάγει την πρόσθετη απαίτηση για μια γνήσια εταιρική σχέση δημοσίου και ιδιωτικού τομέα ώστε να διασφαλιστεί η ανταμοιβή της εργασίας και η οποία προβλέπει τη συμπερίληψη της ευθύνης των εργοδοτών στη σημαντική αυτή προσπάθεια.

1.2 Οι πρόσφατες εκτιμήσεις βασίζονται στην πρόσθετη επιδίωξη να διασφαλιστεί ότι τα κίνητρα για την αύξηση της προσφοράς εργασίας εξισορροπούνται αποτελεσματικά με την παροχή σε όλους κατάλληλης κοινωνικής προστασίας ενώ, ταυτόχρονα, διατηρείται η αποτελεσματικότητα των δημοσίων δαπανών στον εν λόγω τομέα. Η ισορροπία αυτή είναι σημαντικότερη προκειμένου να κατορθώσουν οι χώρες να αποτρέψουν μακροπρόθεσμα τον πιθανό κίνδυνο που υπέχει η γήρανση του πληθυσμού της Ευρώπης, μία προοπτική η οποία έχει σοβαρές επιπτώσεις όχι μόνο για τη διατήρηση ενός βέλτιστου εργατικού δυναμικού αλλά συγχρόνως και για τη βιωσιμότητα των ίδιων των ευρωπαϊκών κοινωνικών συστημάτων. Η ολοένα και μεγαλύτερη διατήρηση της επαφής με την αγορά εργασίας, ιδιαίτερα μεταξύ των μειονεκτικών ομάδων, των εργαζόμενων μητέρων, των φυλετικών μειονοτήτων, των ατόμων με ειδικές ανάγκες, και των νέων που ακούν επισφαλή επαγγελματική δραστηριότητα, αποτελεί σημαντικό στόχο για τον αποτελεσματικό συνδυασμό της κοινωνικής προστασίας και της επέκτασης της απασχόλησης. Η παρούσα γνωμοδότηση αναφέρεται ειδικότερα στις ομάδες αυτές δεδομένου ότι η κατάρτιση εξαντλητικού καταλόγου με κάθε δυνατό μειονέκτημα δεν προσφέρεται για την πολιτική, καθώς οι ομάδες που προαναφέρθηκαν δυσκολεύονται να υπερνικήσουν το μειονέκτημα τους ακριβώς λόγω συγκεχυμένων κατευθυντήριων γραμμών και συστάσεων που περιλαμβάνονται σε πολιτικές που συνεχίζουν να εξομοιώνουν όλα τα μειονεκτήματα στην αγορά εργασίας.

1.3 Σε επίπεδο ΕΕ, οι προσπάθειες που καταβάλλονται από τα κράτη μέλη για την αναθεώρηση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας τους, ούτως ώστε να καταστούν πιο φιλικά για την απασχόληση, χαρακτηρίζονται από ενισχυμένο συντονισμό των οικονομικών και οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών για την απασχόληση. Οι στόχοι που έχουν τεθεί σε επίπεδο ΕΕ για το χρονικό διάστημα έως το 2010 είναι φιλόδοξοι: αύξηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης σε 70 %, του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών σε 60 %, και του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 55–64 ετών σε 50 %. Οι στόχοι αυτοί υποστηρίζονται από διάφορες κατευθυντήριες γραμμές και συστάσεις που περιλαμβάνονται στους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών (ΓΠΟΠ) και στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση όπως, επίσης, και στους κοινούς στόχους της ανοιχτής μεθόδου συντονισμού στους τομείς των συντάξεων και της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Είναι σημαντικό να εξεταστεί η εν λόγω αναθεώρηση ως μία μεσοπρόθεσμη έως μακροπρόθεσμη προοπτική δεδομένου ότι η ένταξη περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας συνδέεται, επίσης, με τις δαπάνες για τους ανέργους ή τους οικονομικά άεργους όσο και για τις κυβερνήσεις καθώς οι μεταρρυθμίσεις ενδέχεται να απαιτήσουν αυξημένες δαπάνες προτού μειωθεί τελικά η οικονομική επιβάρυνση των κυβερνήσεων λόγω της ανεργίας/υποαπασχόλησης. Οι δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις για την κατάρτιση των ατόμων για μια οικονομία της γνώσης και τη συνεχή ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου των ατόμων σε ηλικία εργασίας, παρότι αποτελούν μακροπρόθεσμες διαδικασίες που ενδεχομένως να χρειαστούν έως και 20 έτη για να ολοκληρωθούν, παρέχουν μεγαλύτερη απόσβεση από πλευράς επενδύσεων που στοχεύουν στη μεταμόρφωση της αγοράς εργασίας μίας χώρας. Οι εργαζόμενοι με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων πρέπει να επωφεληθούν δημοσίων και ιδιωτικών επενδύσεων για την απόκτηση δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου και, ειδικότερα, στους εν λόγω εργαζόμενους πρέπει να παρασχεθούν ευκαιρίες επαγγελματικής επιμόρφωσης τόσο από τα δημόσια ιδρύματα όσο και από τους εργοδότες προκειμένου να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις απαιτήσεις μιας μεταβαλλόμενης οικονομίας η οποία βασίζεται στη γνώση. Ο αντίκτυπος των μακροπρόθεσμων μέτρων για την τόνωση της παραγωγικότητας που προσανατολίζονται προς την προσφορά μειώνει την προσφορά εργαζομένων με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων, περιορίζει την ανεργία (ιδιαίτερα την μακροχρόνια ανεργία), αυξάνει τα ποσοστά συμμετοχής του εργατικού δυναμικού (ιδιαίτερα των γυναικών), και οδηγεί σε αύξηση της συνολικής παραγωγικότητας. Αυτά είναι τα μόνιμα αποτελέσματα. Εντούτοις, μια προσέγγιση η οποία που προσανατολίζονται αποκλειστικά στην προσφορά δεν επαρκεί. Είναι, επίσης, σημαντικό να αυξηθεί η ζήτηση για εργασία, δηλαδή να αυξηθεί η προσφορά θέσεων απασχόλησης με την άσκηση μιας ενεργότερης δημοσιονομικής πολιτικής η οποία προωθεί την απασχόληση. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη τα οποία έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους στα άμεσα οφέλη που αποφέρει η ένταξη των ατόμων με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας, εις βάρος της επίτευξης των στόχων που συνδέονται με τους ανθρώπινους πόρους, δεν έχουν σημαντικές πιθανότητες για την εξεύρεση μόνιμων λύσεων στο δίλημμα της χαμηλής αμοιβής ή της μη ανταμοιβής της εργασίας όσον αφορά τις ανωτέρω κατηγορίες εργαζομένων στα διάφορα στάδια του επαγγελματικού τους βίου. Επιπλέον, τα αποτελέσματα ενδέχεται να είναι άμεσα αλλά να εξανεμίζονται εξίσου γρήγορα, καθώς η απασχόληση των εργαζομένων με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων δεν είναι βιώσιμη στη σημερινή παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Συνεπώς, η αποδοτικότητα σε σχέση με το κόστος είναι εξίσου σημαντική με τη μείωση του κόστους.

2.2 Παρότι τα παραδοσιακά οικονομικά κίνητρα των συστημάτων παροχών και φορολογίας εξακολουθούν να αποτελούν τον πυρήνα των πολιτικών για την ανταμοιβή της εργασίας, αναγνωρίζεται βαθμιαία ότι και άλλα κίνητρα, όπως είναι η παιδική μέριμνα, η εξασφάλιση πρόσβασης ειδικών παροχών στα άτομα με αναπηρίες, τα πλεονεκτήματα της εκπαίδευσης και της δημόσιας υγείας, μπορούν να διαδραματίσουν συμπληρωματικό ρόλο. Κατά συνέπεια, οι ολοκληρωμένες εθνικές προσεγγίσεις που εμπεριέχουν ένα ευρύ φάσμα οικονομικών και λοιπών κινήτρων και μπορούν να συμβάλουν στη δημιουργία και τη διατήρηση της απασχόλησης, θεωρούνται προτιμότερες από κάποιου άλλου είδους προσεγγίσεις που επικεντρώνονται σε μια συγκεκριμένη μέθοδο. Και πάλι, σύμφωνα με τη μακροπρόθεσμη θεώρηση της βιωσιμότητας, τα ζητήματα της πρόνοιας και της επένδυσης στους ανθρώπινους πόρους θα πρέπει να εξεταστούν υπό την οπτική γωνία του αποδέκτη (π.χ., των παιδιών των εργαζομένων γονέων και όχι των ίδιων των εργαζομένων γονέων) καθώς τα εν λόγω δικαιώματα και οι διατάξεις σχηματίζουν μία ακλόνητη βάση για την ταχεία ανάπτυξη των ανθρώπινων πόρων κατά τα τελευταία έτη. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προκειμένου να συνδράμουν καλύτερα άτομα με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων που αναζητούν εργασία και για βασικές μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε ανθρώπινους πόρους και κοινωνικές υποδομές.

2.3 Μολονότι τα κράτη μέλη, από κοινού με τους κοινωνικούς εταίρους, έχουν αυξήσει τις επενδύσεις σε ενεργά μέτρα για να επικουρήσουν όσους επανεντάσσονται ή εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας με τη βελτίωση των δεξιοτήτων και της απασχολησιμότητας τους, θα πρέπει να δοθεί πολύ μεγαλύτερη προσοχή στους παράγοντες που καθορίζουν τη ζήτηση, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης φορολογικών κινήτρων και της προώθησης των βέλτιστων εργοδοτικών πρακτικών, προκειμένου να υποστηριχθούν οι ευάλωτες οικονομικά ομάδες, όπως είναι οι μεγαλύτεροι σε ηλικία εργαζόμενοι και οι εργαζόμενοι με αναπηρίες. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή τις αρμόδιες κοινοτικές αρχές να προωθήσουν και να βελτιώσουν πολιτικές τόνωσης της ζήτησης, οι οποίες έχουν θετική επίδραση στα επίπεδα και στην ποιότητα της απασχόλησης, και συνιστά την παράθεση παραδειγμάτων και προοπτικών σχετικά με το ρόλο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας στον τομέα της απασχόλησης. Τόσο οι εργοδότες όσο και οι εργαζόμενοι πρέπει να συμμετάσχουν ενεργά στην προσπάθεια ώστε «να ανταμείβεται η εργασία». Κατά συνέπεια, οι πολιτικές τόνωσης της ζήτησης πρέπει να έχουν μια ισόρροπη προσέγγιση η οποία διασφαλίζει οφέλη για όλους και η οποία επιτρέπει, αφενός, στους εργοδότες να επικεντρώνονται στις βασικές επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και να δημιουργούν θέσεις απασχόλησης και, αφετέρου, στους αναζητούντες εργασία να βρίσκουν απασχόληση με επίπεδο αμοιβής υψηλότερο από το επίπεδο ανεργίας ή τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης και τους διασφαλίζει για αξιοπρεπή ανταμοιβή. Όπως η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει «Τα φορολογικά συστήματα και τα συστήματα κοινωνικών εισφορών των κρατών μελών θα πρέπει να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να αξίζει για τους εργαζόμενους η ένταξή τους στην αγορά εργασίας, η παραμονή τους σε αυτήν και η ανέλιξή τους. Παρόμοια πολιτική μπορεί όμως κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ να έχει επιτυχία μόνον όταν συνδυάζεται με μέτρα που συμβάλουν στην αύξηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας»⁽¹⁾.

2.4 Στόχος της δημόσιας υποστήριξης για το συνδυασμό της επαγγελματικής και της οικογενειακής ζωής είναι να βοηθηθούν οι οικογένειες, δεδομένου ότι οι λειτουργίες τους είναι θεμελιώδεις για την ίδια την οργάνωση και την ύπαρξη της κοινωνίας. Συγκεκριμένα, τα μέτρα παραμάνουν την υποστήριξη των οικογενειών αφού φέρνουν στον κόσμο, ανατρέφουν, και σπουδάζουν παιδιά και φροντίζουν για τα εξαρτώμενα μέλη τους, ιδίως ασθενή ή ηλικιωμένα μέλη. Εν όψει της δημογραφικής γήρανσης, τα μέτρα αυτά αποκτούν μεγαλύτερη σπουδαιότητα, ως μέσα αναστροφής του φθίνοντος ποσοστού γονιμότητας.

2.5 Εντούτοις, είναι σημαντικό οι μηχανισμοί που χρησιμοποιούνται για την καταβολή οικογενειακών παροχών να μην έχουν αρνητική επίδραση στα κίνητρα για εργασία. Σε ορισμένες χώρες ο διαχωρισμός των οικογενειακών προσαιρήσεων που καταβάλλονται για εξαρτώμενα μέλη από τις παροχές ανεργίας βοηθά στην ενίσχυση των οικονομικών κινήτρων για την ανάληψη εργασίας, ιδιαίτερα όσον αφορά τις μητέρες και τις γυναίκες που φροντίζουν ηλικιωμένα εξαρτώμενα μέλη. Η έλλειψη προσίτης παιδικής μέριμνας, για λόγους κόστους ή φυσικής πρόσβασης στις υπηρεσίες παιδικής μέριμνας, θεωρείται σημαντικό εμπόδιο για την συμμετοχή των γονέων, ιδιαίτερα των γυναικών, στην απασχόληση. Ως εκ τούτου, επιδοκίμαζεται θερμά και υποστηρίζεται ο σημαντικός ρόλος των επιδοτήσεων για την παροχή επαρκούς και προσίτης παιδικής μέριμνας για την προώθηση της συμμετοχής στην απασχόληση, ιδίως των γυναικών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, οι γυναίκες που βρίσκονται σε αναπαραγωγική ηλικία δεν αποφασίζουν να τεκνοποιήσουν δεδομένου ότι το κόστος της μητρότητας είναι απλούστατα εξαιρετικά υψηλό για τις γυναίκες με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται οι εργαζόμενες μητέρες. Οι προσεγγίσεις αυτές, αφενός, στερούνται διορατικότητας από τη σκοπιά εθνικής προοπτικής και, αφετέρου, αποτελούν ψευδή οικονομία εκ μέρους των υπεύθυνων για τη χάραξη πολιτικής οι οποίοι θα μπορούσαν να πράξουν περισσότερο προκειμένου να σταματήσει η συνεχής μείωση του ποσοστού γεννήσεων στην Ευρώπη διασφαλίζοντας ότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών αυξάνει διαμέσου οικονομικών και μη κινήτρων.

(1) Βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης», ΕΕ C 110 της 30.4.2004, σημείο 4.1.

2.6 Η επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα είναι αποφασιστικής σημασίας για την επίτευξη ενός υψηλού επιπέδου οικονομικής αποδοτικότητας και, ως εκ τούτου, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα, τα οποία απορρέουν από τα εκ του νόμου προβλεπόμενα συνταξιοδοτικά συστήματα ή τα συνταξιοδοτικά συστήματα των εταιρειών, διατηρούνται όταν τα άτομα αλλάζουν εργοδότη ή τόπο κατοικίας στην ΕΕ. Είναι, επίσης, σημαντικό να εστιαστεί η προσοχή σε εκείνους που εισέρχονται στην αγορά εργασίας ή μετατρέπονται από υπάλληλοι σε επιχειρηματίες προκειμένου να διασφαλιστεί η επαρκής στήριξη τους από την κοινωνική προστασία. Υπάρχουν ακόμη περιθώρια για τη μείωση της κινητικότητας της απασχόλησης ως έσχατης λύσης με την τόνωση των στάσιμων τοπικών οικονομιών μέσω συμπράξεων με δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις οι οποίες βελτιστοποιούν τις τοπικές αγορές εργασίας. Παρότι εκτιμάται ότι η αυξημένη επαγγελματική κινητικότητα ενδέχεται από τη μία πλευρά να συνιστά απώλεια των ιδιαίτερων δεξιοτήτων κατά τη μετακίνηση από τον ένα τομέα στον άλλον, η άλλη πλευρά του νομίματος, όσον αφορά την κινητικότητα, έγκειται στο γεγονός ότι τα άτομα είναι ελεύθερα να μεταγκατασταθούν εκεί όπου υφίσταται πραγματική ζήτηση για τις δεξιότητές τους καθώς ευκαιρίες να αντιληφθούν τι είδους μεταφορά τεχνολογίας δίδει πρόσθετη αξία στις υπάρχουσες δεξιότητές τους. Συνεπώς, η κινητικότητα δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή υπό τη στενή έννοια της απώλειας, αλλά να θεωρηθεί ως αποτελεσματικότερη κατανομή των σημαντικών δεξιοτήτων και των χαρακτηρισμάτων εκεί όπου υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση.

2.7 Η φυσική και διανοητική ανικανότητα μειώνει σημαντικά τη διάθεση εργατικού δυναμικού, ιδίως μεταξύ εργαζομένων στην 5η και την 6η δεκαετία της ζωής τους που αποτελούν πρωτεύοντες στόχους της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Ανταμοιβή της Εργασίας. Σε ορισμένα κράτη μέλη, έως ένα πέμπτο ή ακόμη και ένα τέταρτο των ατόμων ηλικίας 55-59 και 60-64 ετών ζουν με παροχές αναπηρίας και εκτός της αγοράς εργασίας. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει τις δύσκολες συνθήκες στους χώρους εργασίας, συνθήκες που συνεπάγονται σοβαρή φυσική και ψυχική φθορά για τους εργαζόμενους. Το πρόβλημα αυτό, το οποίο συνδέεται με την επαγγελματική υγεία, πρέπει να αντιμετωπιστεί με την υιοθέτηση κατάλληλων στρατηγικών στον τομέα της προληπτικής προστασίας των εργαζομένων και της προστασίας της υγείας και με την βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Άτομα τα οποία δεν είναι εντελώς ανάπηρα, αλλά έχουν μειωμένη ικανότητα προς εργασία, δεν έχουν πολλές δυνατότητες εξεύρεσης κατάλληλης απασχόλησης η οποία λαμβάνει υπόψη τις περιορισμένες ικανότητές τους. Συνεπώς, πρέπει να αυξηθεί η προσφορά παρόμοιων θέσεων απασχόλησης προκειμένου να προσφερθούν δυνατότητες στα άτομα που δεν είναι πλήρως ικανά προς εργασία. Ωστόσο, πολλά άτομα που βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση συγκαλυμμένης ανεργίας θα προτιμούσαν να ασκήσουν κάποια επικερδή δραστηριότητα, εφόσον εξακολουθούν να διατηρούν σε σημαντικό βαθμό την ικανότητά τους να εργαστούν. Τα κράτη μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλιστεί ότι τα επιδόματα ανεργίας και αναπηρίας δεν ωθούν τους ανάπηρους εργαζόμενους στην παγίδα της ανεργίας αλλά, αντίθετα, ενισχύουν τη συμπληρωματικότητα των διαφόρων πτυχών της κοινωνικής πολιτικής προς όφελος των ανάπηρων εργαζομένων. Θα πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι η αναπηρία βρίσκεται και αυτή στο φάσμα της ικανότητας και ότι μια νέα θεωρία ορίζει την αναπηρία ως «μειωτική» αντίδραση της κοινωνίας έναντι ενός ατόμου και όχι ως φυσικός ή άλλος περιορισμός που θα μπορούσε να καθορίζει κατά πόσον ένα άτομο είναι ικανό ή ανάπηρο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου κατά πολιτικών οι οποίες, αθέλητα, έχουν ως συνέπεια να συγκαλύπτουν τα πραγματικά επίπεδα απασχόλησης. Μια στενότερη συνεργασία η οποία μεριμνά για την προστασία και τη στήριξη των αναγκών των ατόμων με ιδιαίτερες ανάγκες και, ταυτόχρονα, βελτιώνει την ανταλλαγή των βέλτιστων πρακτικών όσον αφορά την πολιτική στον τομέα της αναπηρίας στα διάφορα κράτη είναι σημαντική. Εξίσου σημαντική είναι και η ανάγκη για ένα ανοικτό πλαίσιο συντονισμού των ορθών

πρακτικών και των θετικών δράσεων αναφορικά με τις παροχές που συνδέονται με την προώθηση της μισθωτής απασχόλησης και της απασχόλησης για ίδιο λογαριασμό των ατόμων που βρίσκονται στο φάσμα της φυσικής και διανοητικής ικανότητας.

2.8 Όσον αφορά τους ώριμους εργαζόμενους, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Στοκχόλμης έθεσε το φιλόδοξο στόχο αύξησης του ποσοστού απασχόλησης για τα άτομα ηλικίας 55-64 ετών σε 50 % (το 2002 το ποσοστό αυτό ανερχόταν σε 40,1 % και σε ένα τέταρτο αυτού για άτομα ηλικίας 60-64 ετών). Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης έθεσε στα κράτη μέλη το συμπληρωματικό και εξίσου φιλόδοξο στόχο θέσπισης μέτρων μέχρι το 2010 για την αύξηση κατά πέντε έτη της πραγματικής μέσης ηλικίας εξόδου από την αγορά εργασίας. Η επίτευξη των στόχων αυτών θα είναι αποφασιστικής σημασίας για την εξασφάλιση της μελλοντικής οικονομικής βιωσιμότητας της κοινωνικής προστασίας και κυρίως για την εξασφάλιση κατάλληλων επιπέδων εισοδημάτων για τους μελλοντικούς συνταξιούχους. Η ΕΟΚΕ θεωρεί τούτο εύλογο στόχο — καταρχήν, με την προϋπόθεση ότι η αγορά εργασίας επιτρέπει την απασχόληση ηλικιωμένων εργαζομένων και εφόσον υιοθετηθούν ειδικά μέτρα προκειμένου να βελτιωθεί η μακροπρόθεσμη απασχολησιμότητά τους. Εάν δεν υπάρχουν επαρκείς και κατάλληλες θέσεις απασχόλησης για τους ηλικιωμένους, το κύριο αποτέλεσμα θα είναι αύξηση της ανεργίας και μείωση των συντάξεων.»

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Παράλληλα με τις συγκεκριμένες εστιασμένες οικονομικές πολιτικές, η ανταμοιβή της εργασίας βρίσκεται σε εξέλιξη. Ένας τομέας αναφορικά με τη ανταμοιβή της εργασίας που ενδεικνύεται για μεταρρύθμιση είναι η περιπτώση των πρώτων συνταξιοδοτούμενων. Για παράδειγμα, σε πολλά κράτη μέλη, άτομα τα οποία κατέβαλαν εισφορές για μια μακρά περίοδο μπορεί να είναι επιλέξιμα για σύνταξη πολύ πριν την κανονική ηλικία συνταξιοδότησης, πράγμα το οποίο επιφέρει, ωστόσο, σημαντικά οικονομικά μειονεκτήματα. Οι εργαζόμενοι αυτοί θα μπορούσαν, ενδεχομένως, να συμβάλουν στην οικονομία και η επιλογή αυτή πρέπει να διευκολύνεται κυρίως με τη δημιουργία ενός περιβάλλοντος αγοράς εργασίας το οποίο λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των ηλικιωμένων. Η κατάσταση αυτή έχει επιπτώσεις για τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα των γυναικών, η πλειονότητα των οποίων έχει ήδη βιώσει την εμπειρία της ασυνεχούς επαγγελματικής σταδιοδρομίας λόγω της μητρότητας και της μέριμνας των παιδιών/ηλικιωμένων, τον επαγγελματικό διαχωρισμό σε επισφαλή και χαμηλόμισθα «γυναίκειο» επαγγέλματα καθώς και το χάσμα της ανταμοιβής της εργασίας ανάμεσα στα δύο φύλα, όλα εκ των οποίων μειώνουν τη διάρκεια καταβολής και το ποσό των καταβληθεισών εισφορών στα διάφορα συνταξιοδοτικά συστήματα και επιδεινώνουν τις οικονομικές προοπτικές των γυναικών κατά τη συνταξιοδότηση λόγω της πρόωρης διακοπής της έμμοισης απασχόλησης. Η υπερκεπροσώπηση των γυναικών μεταξύ των φτωχών αποτελεί από καιρού πηγή ανησυχίας και ο γηρασμός του πληθυσμού της Ευρώπης απαιτεί επειγούσα προσοχή εκ μέρους των υπεύθυνων για την χάραξη της πολιτικής προκειμένου να βελτιωθεί η θέση των γυναικών καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους. Για παράδειγμα, οι επιπτώσεις των διακρίσεων κατά των γυναικών κατά τη διάρκεια του ενεργού τους επαγγελματικού βίου θα αμβλύνονταν σημαντικά κατά τη συνταξιοδότηση εάν κατά τον υπολογισμό των συνταξιοδοτικών τους δικαιωμάτων σταθμιζόταν περισσότερο ο χρόνος αναπλήρωσης για τις περιόδους που διατίθενται για τη φροντίδα των παιδιών.

3.2 Ένα περαιτέρω παράδειγμα, το οποίο καταδεικνύει ότι οι ενδεδειγμένες διοικητικές μεταρρυθμίσεις πρέπει να επικρατήσουν έναντι της αδράνειας του δημοσίου τομέα αφορά την διασφάλιση της ισότιμης ανταμοιβής της εργασίας μεταξύ των δύο φύλων. Μολονότι ορισμένα νέα κράτη εξακολουθούν να διατηρούν κοινωνικές πολιτικές και πολιτικές απασχόλησης που περιορίζουν την πρόσβαση των γυναικών στην απασχόληση, ορισμένα άλλα διαθέτουν συμπληρωματικές φορολογικές και κοινωνικές πολιτικές που

ενισχύουν τα υψηλά επίπεδα συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό. Αυτά τα επίπεδα απασχόλησης, τα οποία παλαιότερα ήταν εξαιρετικά υψηλά, παρουσίασαν κάμψη κατά την περίοδο μετάβασης προς την οικονομία της αγοράς. Είναι σημαντικό η πρόοδος που πέτυχαν οι εργαζόμενες γυναίκες προς την κατεύθυνση της πλήρους απασχόλησης να μη θυσιαστεί στο βωμό μιας προσπάθειας αναδιάρθρωσης των οικονομιών στις υπό ένταξη χώρες η οποία δεν λαμβάνει υπόψη την αρχή της ισότητας μεταξύ των δυο φύλων. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής σε εθνικό επίπεδο θα πρέπει να ενθαρρυνθούν προκειμένου να δίδουν προτεραιότητα στους εργαζόμενους για τους οποίους η ανταμοιβή της εργασίας αποτελεί τη μεγαλύτερη πρόκληση αντί να εξακολουθούν να ενεργούν, θεωρώντας όλες τις ομάδες ανέργων/υποαπασχολούμενων εξίσου μειονεκτικές.

4. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με ορισμένα από τα επτά πολιτικά συμπεράσματα της Επιτροπής

4.1 Πρώτο πολιτικό συμπέρασμα: Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η ιδέα της δημιουργίας νέων μέσων κοινωνικής προστασίας και της καλύτερης χρήσης των υφισταμένων δεν πρέπει να απορριφθεί αλλά να αναπτυχθεί και τα μέσα αυτά πρέπει να καταστούν αμοιβαίως συμπληρωματικά. Για παράδειγμα, οι ιδιαίτερα κατατεταγμένες μορφές παροχών και υπηρεσιών που στοχεύουν νέους δεν είναι πλέον κατάλληλες λόγω της άνευ προηγουμένου παράτασης της διάρκειας ζωής των ατόμων. Η έλλειψη μέσων κοινωνικής προστασίας που να στοχεύουν ειδικότερα την ηλικιακή αυτή ομάδα ωθεί ορισμένους νέους να επιλέγουν βεβαιωμένα ορισμένες μορφές κατάρτισης και απασχόλησης χαμηλού επιπέδου ειδικοτήτων με πολύ σημαντικές επιπτώσεις για όλη τη διάρκεια της ζωής τους με τον συνακόλουθο αντίκτυπο στις δημόσιες δαπάνες. Παρόμοια, η έλλειψη νέων μέσων δια βίου επαγγελματικής και κοινωνικής προστασίας —τα οποία επιτρέπουν την εναλλαγή περιόδων κατάρτισης, απασχόλησης, και παροχής φροντίδων— χωρίς τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού εμποδίζει σημαντικά την κινητικότητα και ευκαμψία της αγοράς εργασίας (έκτο πολιτικό συμπέρασμα).

4.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι πολύ σημαντικό να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις μεσοπρόθεσμες συνέπειες πολλών πρωτοβουλιών των κρατών μελών στην προσπάθειά τους να «ενεργοποιήσουν» τις κοινωνικές παροχές.

4.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ήρθε η ώρα να χορηγηθούν ισχυρά ευρωπαϊκά κίνητρα (ιδίως προς τους κοινωνικούς εταίρους και σε συνεργασία μαζί τους) υπέρ του συντονισμού των επικουρικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας, τα οποία, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, αποτελούν σημαντικό στοιχείο της κοινωνικής προστασίας (7ο συμπέρασμα).

5. Συμπεράσματα και συστάσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ ζητά τη σύγκλιση των προσπαθειών των κρατών μελών της για την ανταμοιβή της εργασίας, επιδιώκοντας να καταστεί πραγματικά η απασχόληση μια οικονομικά ελκυστική επιλογή έναντι της ανεργίας ή της κοινωνικής πρόνοιας αντιμετωπίζοντας το σύνολο των εμποδίων που συνδέονται με την έμμοσθη απασχόληση. «Οι εθνικές πολιτικές θα πρέπει να επιτρέπουν σε χαμηλόμισθους

εργαζόμενους και εργαζόμενους με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων να αποφύγουν την φτώχεια διαμέσου της εργασίας. Ως εκ τούτου, το βασικό πρόβλημα ...». Ως εκ τούτου, το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη στην προσπάθειά τους να εξασφαλίσουν την ανταμοιβή της εργασίας είναι ο σχεδιασμός κοινού και εφικτού επιπέδου παροχών, κατά την έναρξη και την παύση της επαγγελματικής δραστηριότητας, οι οποίες ενθαρρύνουν τα άτομα να παραμείνουν στην αγορά εργασίας. Η ΕΟΚΕ διέκρινε μεταξύ των αποτελεσμάτων των πολιτικών άμεσου οφέλους που παρέχουν άμεσα αλλά πεπερασμένα οφέλη στους εργαζόμενους με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων, και των περισσότερο μακροπρόθεσμων επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο που αποτελούν καθοριστικό στοιχείο για την ανταμοιβή της εργασίας, ιδιαίτερα όσον αφορά τις περισσότερο ευάλωτες ομάδες σε μακροπρόθεσμα βιώσιμη βάση.

5.2 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τις σημαντικές δυνατότητες συμβολής των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των εργοδοτών στην επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων στον τομέα της απασχόλησης. Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τον προσδιορισμό βιώσιμων πολιτικών στον τομέα της προσφοράς με στόχο την αλλαγή της συμπεριφοράς των εργοδοτών κατά τρόπο ώστε να προαχθεί η επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας για ποιοτικότερη και βιώσιμη απασχόληση σε ολόκληρη την Ευρώπη. Η Επιτροπή θα πρέπει, αφενός, να παρέχει και να διαδίδει στοιχεία και εμπειρίες σχετικά με τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η ορθή εταιρική συμπεριφορά συνέβαλε στην ποσοτική και ποιοτική βελτίωση των θέσεων απασχόλησης και, αφετέρου, να αναζητά δυναμικά μέσα για την αναπαραγωγή των επιτυχιών αποτελεσμάτων.

5.3 Εκτός από τη στήριξη των ορθών πρακτικών, θα πρέπει επίσης να επιβάλλονται κυρώσεις σε περίπτωση ανεπίτρεπτης συμπεριφοράς των εργοδοτών, συμπεριλαμβανομένων των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής, γενετήσιου προσανατολισμού, θρησκείας, ή ηλικίας, για την υποστήριξη της καινοτομίας, την αύξηση της προσφοράς εργατικού δυναμικού και την δυνατότητα παράτασης του επαγγελματικού βίου στις ευρωπαϊκές οικονομίες. Οι διακρίσεις στον τομέα της απασχόλησης υποχρεώνουν τα άτομα με δεξιότητες να στραφούν σε παράνομες ή άτυπες δραστηριότητες, όπου η παραγωγικότητα είναι χαμηλή, τα κίνητρα για κατάρτιση και για επενδύσεις ασήμαντα, και η κοινωνική προστασία ανύπαρκτη. Μια τέτοια παράλογη οικονομική συμπεριφορά όχι μόνο αφαιρεί οικονομική ανταγωνιστικότητα από την Ευρώπη, αλλά στερεί τις εθνικές οικονομίες από την απολύτως αναγκαία φορολογική πρόσοδο.

5.4 Κατά συνέπεια, απαιτείται να εφαρμοστεί στα κράτη μέλη σειρά μέσων και συστημάτων κοινωνικών παροχών τα οποία στηρίζονται από ένα ισχυρό εθνικό συντονισμό που εξισορροπεί τα μέσα προσφοράς και ζήτησης. Οι συνδυασμένες συνέπειες των κοινωνικών παροχών και των επιπέδων φορολόγησης του εισοδήματος των νοικοκυριών πρέπει να εξισορροπηθούν και να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις δομές κινήτρων που δημιουργούνται για τα φτωχά νοικοκυριά. Άλλου είδους μέτρα, όπως είναι η παιδική μέριμνα, το ευέλικτο ωράριο εργασίας, η ασφάλεια της απασχόλησης, η επαγγελματική κινητικότητα, και οι δυνατότητες κατάρτισης έχουν υπογραμμισθεί ως ζωτικής σημασίας για ένα συνεκτικό πλαίσιο πολιτικής με στόχο την ανταμοιβή της εργασίας.

Βρυξέλλες, 1η Ιουλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — το μέλλον του τομέα κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης στη διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση»

[COM(2003) 649 τελικό]

(2004/C 302/20)

Στις 28 Οκτωβρίου 2003, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάσθηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Μαΐου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. PEZZINI και του συνεισηγητή κ. NOLLET.

Κατά την 410η σύνοδο ολομέλειας της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 1ης Ιουλίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 81 ψήφους υπέρ και 1 ψήφο κατά την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Η (έστω και κάπως κεκαμμένη) ζωτικότητα και οι υψηλές δυνατότητες του ευρωπαϊκού τομέα κλωστοϋφαντουργικών ειδών επιβεβαιώνονται από το γεγονός ότι εξακολουθεί να απασχολεί 2,1 εκατομμύρια εργαζόμενους, στους οποίους θα προστέθηκε μισό εκατομμύριο ακόμη από τις χώρες της διεύρυνσης. Χάρη στις σημαντικές προσπάθειες στον τομέα της καινοτομίας μεθόδων και προϊόντων, ο τομέας αυτός συμβάλλει στη δημιουργία του ευρωπαϊκού πλούτου με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 200 δισεκατομμυρίων ευρώ, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η γενικότερη οικονομική δραστηριότητα που οφείλεται στον τομέα, με ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, κυρίως στον τομέα των αποκαλούμενων «μη συμβατικών» κλωστοϋφαντουργικών ειδών, δηλαδή των βιομηχανικών υφασμάτων με υψηλή τεχνολογία (!) που αντιστοιχεί σχεδόν στο 30 % της συνολικής παραγωγής και τέλος με δαπάνες στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης που ανέρχονται σε 8-10 % του κύκλου εργασιών.

1.2 Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σε παγκόσμια κλίμακα η πρώτη εμπορική δύναμη στον τομέα κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης: η ιδέα ότι ο διεθνής καταμερισμός της εργασίας θα εξετόπιζε οριστικώς τις βιομηχανικές χώρες από την παγκόσμια παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών αποδείχθηκε εσφαλμένη και συνεπώς μη εφαρμόσιμη στην περίπτωση της Ευρώπης. Η ευρωπαϊκή ήπειρος παραμένει ο ισχυρότερος εξαγωγός κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ο δεύτερος κατά σειρά εξαγωγέας ειδών ένδυσης, στα πλαίσια μίας παγκόσμιας αγοράς όπου οι εισαγωγές/εξαγωγές υπερέβησαν τα 350 δισεκατομμύρια ευρώ κατά το 2002 (6 %) του παγκόσμιου εμπορίου.

1.2.1 Ας υπενθυμισθεί εδώ ότι ο πρώτος παγκόσμιος εξαγωγέας, στον τομέα των ειδών ένδυσης είναι η Κίνα.

1.3 Η Ευρώπη επέτυχε έως σήμερα να αξιοποιήσει τα ποιοτικά και οργανωτικά της πλεονεκτήματα: μικρές σειρές επιχειρήσεων, σύστημα μόδας, υψηλή γκάμα με ισχυρό δημιουργικό περιεχόμενο, ταχύτητα προσαρμογής στη ζήτηση, ταχεία παραγωγή και παράδοση. Επέφερε καινοτομίες στον τομέα των διαδικασιών και των νοημών υλών χάρη στις νανοτεχνολογίες και στις νέες ίνες και συνεπώς στα βιομηχανικά υφάσματα υψηλής ανταγωνιστικότητας με αυξανόμενα εμπορικά πλεονάσματα. Αλλά και οι πρόσφατες εφαρμογές της χημικής βιομηχανίας στα κλωστοϋφαντουργικά είδη ενόησαν τη δημιουργία νέων προϊόντων. Πρέπει να επισημανθεί

(!) Τα αποκαλούμενα βιομηχανικά υφάσματα έχουν ολοένα και περισσότερες εφαρμογές στους ακόλουθους τομείς: είδη ένδυσης, αγροτεχνική, οικοδομές, γεωτεχνική, τεχνική για την οικία, τεχνική για τη βιομηχανία, εφαρμοσμένη τεχνική στον τομέα της ιατρικής, τεχνική για τις μεταφορές, εφαρμοσμένη τεχνική στον τομέα του περιβάλλοντος, τεχνική συσκευασίας, εφαρμοσμένη τεχνική στα συστήματα προστασίας, τεχνική για τον αθλητισμό. Βλέπε παράρτημα 2.

εδώ ότι οι όροι πρόσβασης του τομέα στις αγορές διαφέρουν πολύ σε παγκόσμιο επίπεδο. Ενώ η ΕΕ επιβάλλει δασμούς που κατά μέσο όρο είναι κάτω του 9 %, οι δασμοί πολλών άλλων χωρών ανέρχονται σε 30 % στους οποίους πρέπει να προστεθούν και άλλα επαχθή μη δασμολογικά εμπόδια.

1.4 Στην Ευρώπη, ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης κατόρθωσε να αντιμετωπίσει μία σειρά ριζικών μεταβολών, επωφελούμενος ταχέως από τις συντελούμενες τεχνολογικές αλλαγές εξασφαλίζοντας την κατάλληλη αντιστοιχία με την εξέλιξη των διαφόρων δαπανών παραγωγής, και ανταποκρινόμενος με ετοιμότητα στην εμφάνιση των νέων παγκόσμιων ανταγωνιστών. Οι απαντήσεις της ευρωπαϊκής βιομηχανίας ήταν, αφενός, ο εκσυγχρονισμός, μέσω της ανταγωνιστικής αναδιάρθρωσης και της ενσωμάτωσης των τεχνολογικών διαδικασιών και, αφετέρου, η νέα στάση στην αγορά με την εκμετάλλευση της δικτυακής διοργάνωσης στην παραγωγή, τη διανομή, την καινοτομία και την τεχνολογική διερεύνηση της αγοράς (marketing).

1.5 Κατά το 2002, οι ακαθάριστες επενδύσεις απετέλεσαν περίπου το 9 % της προστιθέμενης αξίας του τομέα, με 5 δισεκατομμύρια ευρώ περίπου. Βεβαίως, σχεδόν το 70 % αυτών διοχετεύθηκε στον κλωστοϋφαντουργικό τομέα, ενώ στον τομέα των ειδών ένδυσης σταθεροποιήθηκε γύρω στο 30 %. Το εμπορικό ισοζύγιο είναι θετικό για τον κλωστοϋφαντουργικό τομέα ενώ για τα είδη ένδυσης οι εισαγωγές υπερβαίνουν τις εξαγωγές. Εξάλλου, ο τομέας κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης, στον οποίο προστίθεται και η υποδηματοποιία, αποτελεί μία εξαιρετικά ετερογενή και σύνθετη βιομηχανία με ευρύτατη ποικιλία προϊόντων που εκτείνονται από τις συνθετικές ίνες και την υψηλή τεχνολογία έως την εριουργία, από το βαμβάκι έως τα βιομηχανικά φίλτρα, από το χασαπόχαρτο έως την υψηλή μόδα, από τις παντόφλες σπιτιού έως τα τεχνικά υποδήματα προστασίας από τις διαβρωτικές χημικές ουσίες.

1.6 Η βιομηχανία κλωστοϋφαντουργικών ειδών, ειδών ένδυσης και υποδηματοποιίας είναι συγκεντρωμένη στις πέντε πολυπληθέστερες χώρες της ΕΕ, οι επιχειρήσεις των οποίων καλύπτουν άνω των τριών τετάρτων της ευρωπαϊκής παραγωγής. Η προστιθέμενη αξία είναι επίσης συγκεντρωμένη στις χώρες αυτές μεταξύ των οποίων η Ιταλία έχει το προβάδισμα, ακολουθούμενη από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, τη Γερμανία και σε απόσταση από την Ισπανία. Μεταξύ των μικρότερων χωρών, η Πορτογαλία το Βέλγιο και η Ελλάδα κατέχουν ιδιαίτερως σημαντική θέση όσον αφορά την προστιθέμενη αξία. Το Βέλγιο διακρίνεται ως προς τα βιομηχανικά και νοήμονα υφάσματα. Όσον αφορά τα νέα κράτη μέλη, ο τομέας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην Πολωνία, Εσθονία και Λιθουανία καθώς και στις υποψήφιες χώρες Τουρκία, Ρουμανία και Βουλγαρία.

1.7 Σε ό,τι αφορά την απασχόληση, κατά την τελευταία πενταετία το σχετικό ποσοστό μειώθηκε, κατά μέσο όρο κατά 2,6 % ετησίως. Τα μόνα αντίθετα παραδείγματα είναι της Ισπανίας και της Σουηδίας (2 %), που αύξησαν το ποσοστό απασχόλησης στον τομέα κατά την περίοδο 1995-2002. Πλήρως ενσωματωμένη στις παγκοσμιοποιημένες αγορές, η ευρωπαϊκή βιομηχανία έχει αναδιαρθρώσει και εξορθολογίσει τις επιχειρήσεις της καταφεύγοντας σε υπεργολαβίες για τις δραστηριότητες μεγάλης έντασης εργασίας και συγκεντρώνοντας τις προσπάθειές της σε εργασίες για τις οποίες απαιτούνται υψηλότερα προσόντα του προσωπικού, με την εφαρμογή των τεχνολογιών της πληροφορικής, των νέων τεχνολογιών και πιο αποτελεσματικών μεθόδων παραγωγής.

1.8 Σε ό,τι αφορά το εμπόριο, η προβλεπόμενη για το 2005 οριστική κατάργηση του συστήματος ποσοστώσεων επί των εισαγωγών με τη λήξη της συμφωνίας πολυινών (AMF), επιβάλλει σε όλους να εξετάσουν τις δυνατότητες δημιουργίας νέων εμπορικών συνθηκών για τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ούτως ώστε η ευρωπαϊκή βιομηχανία να παραμείνει ανταγωνιστική σε παγκόσμια κλίμακα και συγχρόνως να διασφαλισθεί η απαιτούμενη ανοχή προς τις φτωχότερες χώρες, και ειδικότερα τις πλέον ευάλωτες. Είναι προφανές ότι επείγει πλέον η εφαρμογή της διαδικασίας της Βαρκελώνης που προβλέπει τη δημιουργία χώρου ελεύθερων συναλλαγών με τη συμμετοχή της Ευρώπης και της νότιας μεσογειακής λεκάνης, για να αποκτήσει συγκεκριμένη υπόσταση η Πανευρωπαϊκή ζώνη.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Η ανακοίνωση της Επιτροπής έρχεται να αντιμετωπίσει την πολύπλοκη προβληματική του τομέα των κλωστοϋφαντουργικών ειδών και των ειδών ένδυσης με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη βελτιστοποίηση του δυναμισμού του, στην οπτική της Στρατηγικής της Λισαβώνας.

2.2 Η ανακοίνωση προτείνει μέτρα που βασίζονται σε βιομηχανικές και εμπορικές πολιτικές, με ιδιαίτερη αναφορά στην απασχόληση, την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη, την καινοτομία, την επαγγελματική κατάρτιση, την περιφερειακή ανάπτυξη, τη βιώσιμη ανάπτυξη, την κοινωνική ευθύνη των επιχειρήσεων, τη δημόσια υγεία, την προστασία του καταναλωτή, την καταπολέμηση των παραποιήσεων, τα δικαιώματα επισήμανσης και βιομηχανικής και διανοητικής ιδιοκτησίας, την πολιτική του ανταγωνισμού και το καθεστώς των δημόσιων ενισχύσεων.

2.3 Η Επιτροπή υποδεικνύει ορισμένους τομείς δράσης στους οποίους μπορεί να επιταχίσει η αποτελεσματικότητα και η δραστηριότητα των μέτρων βιομηχανικής πολιτικής, και συγκεκριμένα:

- έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία, νέα υλικά και νοήμονα υλικά, νανοτεχνολογίες, νέες διαδικασίες παραγωγής και καθαρές τεχνολογίες, καινοτομία, με επίκεντρο τη μόδα και την προαγωγή της δημιουργικότητας·
- εταιρική κοινωνική ευθύνη: τήρηση των διεθνών κανόνων για την εργασία και το περιβάλλον, υπεύθυνη διαχείριση των βιομηχανικών μεταλλών, διαβούλευση των εργαζομένων·

— εκπαίδευση και κατάρτιση: καλύτερη πρόσβαση των ΜΜΕ στις χρηματοδοτήσεις, μέσω απλοποίησης των διαδικασιών, διάδοση των πληροφοριών, συντονισμός των σχετικών δράσεων·

— ανάπτυξη των δυνατοτήτων και των ικανοτήτων δικτύωσης·

— πρόγραμμα της Ντόχα για τη μείωση και την εναρμόνιση των δασμών και την κατάργηση των μη δασμολογικών εμποδίων στις συναλλαγές·

— υλοποίηση της ευρωμεσογειακής ζώνης έως το 2005 για να κατοχυρωθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων στις χώρες με τους αυτούς κανόνες ως προς την καταγωγή και εναρμονισμένα συστήματα διοικητικής συνεργασίας·

— συστήματα επισήμανσης για την πρόσβαση στην ΕΕ, εξέταση της χρήσής τους για είδη ή προϊόντα με τήρηση των διεθνών κανόνων για την εργασία και το περιβάλλον·

— εμπορικές προτιμήσεις ΕΕ, επικεντρωμένες επί των 49 πτωχότερων χωρών (λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες ΛΑΧ) ⁽¹⁾, παρέχοντάς τους τη δυνατότητα και για ενδιάμεσα προϊόντα ένδυσης·

— καταπολέμηση της απάτης και της παραποίησης, εφαρμογή των ισχυόντων μέτρων και υιοθέτηση νέων μέτρων προστασίας της βιομηχανικής και διανοητικής ιδιοκτησίας, έλεγχοι για την αποφυγή αθέμιτων εμπορικών πρακτικών, ενίσχυση του κοινού δασμολογικού συστήματος·

— επισήμανση καταγωγής «ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ» για την προώθηση των ευρωπαϊκών προϊόντων ποιότητας και για την προστασία των καταναλωτών·

— διαρθρωτικά ταμεία: χρήση και νέες κατευθύνσεις, κυρίως στο πλαίσιο των δημοσιονομικών προοπτικών για το 2007-2013.

2.4 Η ανακοίνωση της Επιτροπής προτείνει, επίσης, ορισμένα πεδία σκέψης και μελέτης:

— δράση στο επίπεδο των ενδιαφερομένων μερών·

— δράση στο επίπεδο των κρατών μελών·

— δράση στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.4.1 Προτείνεται επίσης η δημιουργία μίας Ομάδας υψηλού επιπέδου, που θα απαρτίζεται από εκπροσώπους της Επιτροπής, των κρατών μελών και των κοινωνικών εταίρων, με αρμοδιότητα να ελέγχει τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται στα διάφορα επίπεδα και την υλοποίησή τους. Προβλέπεται επίσης η κατάρτιση περιοδικών εκθέσεων μεταξύ της Ανοίξεως 2005 έως το τέλος του 2006.

⁽¹⁾ Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες αποτελούνται από 49 κράτη εκ των οποίων 40 ΑΚΕ (Αφρική, Καραϊβική, Ειρηνικός) και 9 μη ΑΚΕ χώρες (Αφγανιστάν, Μπαγκλαντές, Μπουτάν, Καμπότζη, Λάος, Μάνιμαρ, Μαλδίβ, Νεπάλ, Υεμένη).

3. Οι απόψεις της εκπροσώπων της κλωστοϋφαντουργίας

Στις 21 Ιανουαρίου 2004, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε στην έδρα της, στις Βρυξέλλες, μία ακρόαση των εκπροσώπων της κλωστοϋφαντουργίας. Οι θέσεις που εκφράζονται στο κεφάλαιο αυτό ακολουθούν τις γραπτές συμβολές που αποστάληκαν και τις παρεμβάσεις που έγιναν κατά τη διάρκεια της ακρόασης (1).

3.1 Οι κοινωνικές δυνάμεις που παρέστησαν: επιχειρηματίες, εκπρόσωποι συνδικαλιστικών σωματείων, διοικητικοί υπάλληλοι των τοπικών αρχών ζήτησαν ομόφωνα να αναληφθεί επειγόντως δράση προκειμένου να αναχαιτιστεί ο εξαιρετικά ταχύς αρνητικός αντίκτυπος που ασκείται στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις του τομέα λόγω των εισαγωγών από ορισμένες χώρες και ειδικότερα της Κίνας, της Ινδίας και του Πακιστάν.

3.2 Ενόψει του 2005, οπότε λήγει το καθεστώς των ποσοτώσεων ζητείται κατεπειγόντως να ληφθούν τα ακόλουθα μέτρα:

- Δυνατότητα χρησιμοποίησως νέων δημοσιονομικών πόρων.
- Ειδική παρέμβαση, στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων.
- Επενδύσεις στην κατάρτιση και συνεπώς στους ανθρώπινους πόρους.
- Υποχρεωτική επισήμανση για όλες τις χώρες όσον αφορά την προέλευση των προϊόντων.
- Υποχρεωτική ανιχνευσιμότητα σε όλες τις παραγωγικές φάσεις.
- Σεβασμός για την υγεία του καταναλωτή μέσω της σχετικής επισήμανσης μη επικινδυνότητας.
- Αμοιβαιότητα των δασμολογίων με τις χώρες υψηλής ανάπτυξης του τομέα.
- Αναθεώρηση των συμφωνιών με τις τρίτες χώρες, με σκοπό την κατάργηση των δασμολογικών διευκολύνσεων προς τις χώρες που δεν τηρούν τους κανόνες του εμπορίου, τους κοινωνικούς κανόνες, τη βιώσιμη ανάπτυξη ή που παράγουν πυρηνικά όπλα.
- Αναθεώρηση της ευρωπαϊκής οργάνωσης των τελωνείων με σκοπό την απλοποίησή τους και τη διενέργεια αποτελεσματικότερου ελέγχου ώστε να μειώνεται η απάτη που έχει υπερβεί σήμερα τα ανεκτά επίπεδα.

(1) Στην ακρόαση παρέστη η κα Concercio Ferrer i Casals, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Πρόεδρος του «Ευρωπαϊκού φόρουμ κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων, ειδών ένδυσης και δερμάτινων ειδών». Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκπροσωπήθηκε από τους κυρίους Luis Filipe Giraο, προϊστάμενο μονάδας ΓΔ επιχειρήσεων και Ghazi Ben Ahmed, της ΓΔ εμπορίου. Συμμετείχαν περίπου 60 άτομα μεταξύ των οποίων Ιταλοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Τούρκοι, Λιθουανοί και Βέλγοι.

— Σοβαρή δημοσιονομική δέσμευση για τους τομείς της έρευνας και της καινοτομίας και ενίσχυση των επιχειρήσεων, ιδίως των ΜΜΕ, διότι μπορούν να διαφοροποιήσουν την παραγωγή με τη δημιουργία τεχνικών και νοημών υφασμάτων.

3.3 Ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης της Ιταλίας ο οποίος είναι ο πλέον έκδητος μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών, υπέβαλε ένα ενιαίο έγγραφο, που καταρτίστηκε σε συντονισμό με όλους τους παραγωγούς των μεγάλων και των μικρών επιχειρήσεων και με όλους τους συνδικαλιστικούς εκπροσώπους της χώρας, στο οποίο τονίζονται ορισμένες προτεραιότητες και συνιστάται να λάβουν μορφή συγκεκριμένων αποτελεσματικών και έγκαιρων μέτρων. Σύμφωνα με την ενιαία θέση του εγγράφου, «η αδράνεια που χαρακτηρίζει την παρούσα κατάσταση θα μπορούσε να μετατραπεί σε πολύ υψηλό κοινωνικό και οικονομικό κόστος για την Ευρώπη».

3.3.1 Προκύπτουν τα εξής:

3.3.2 Οι παραγωγοί της Κοινότητας τυγχάνουν μηδενικού συντελεστή μόνο σε 22 χώρες, ενώ στις άλλες αγορές υποβάλλονται σε μέσο συντελεστή που κυμαίνεται μεταξύ 15 και 60 % και επιπλέον υποβάλλονται σε αναρίθμητα μη δασμολογικά εμπόδια. Ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης, κυρίως από το 2005 και μετά, δε θα είναι σε θέση πλέον να αντιμετωπίσει τα προνόμια που διασφαλίζονται σήμερα στους κυριότερους ανταγωνιστές της ΕΕ (Κίνα, Ινδία, Πακιστάν, Ινδονησία). Τα πλεονεκτήματα αυτά θα πρέπει εξάλλου να περιοριστούν στις λιγότερο ανταπυγμένες χώρες και στις μικρές χώρες παραγωγούς οι οποίες το 2005 θα βρεθούν με τη σειρά τους σε εξαιρετικά τρωτή θέση.

3.3.3 Ζητείται να αποφευχθεί στην επισήμανση το λογότυπο «Κατασκευάζεται στην ΕΕ» υπέρ μιας πιο ρητής επισήμανσης «Κατασκευάζεται στην Ιταλία/ΕΕ», «Κατασκευάζεται στη Γαλλία/ΕΕ». Ήδη σήμερα άνω του 60 % των προϊόντων που κυκλοφορούν στην αγορά φέρουν εκουσίως επισήμανση με την ένδειξη της προέλευσης. Εάν η επισήμανση αυτή καταστεί υποχρεωτική θα υπάρξουν έλεγχοι και επιβολή κυρώσεων· ενώ σήμερα το μεγάλο περιθώριο ελευθερίας αξιολόγησης επιτρέπει τη διαπραξη πολυάριθμων παραποιήσεων και απάτης που ζημιώνει διπλά την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Εξάλλου, ο ευρωπαίος αγοραστής μειονεκτεί σε σχέση με τον αμερικανό, ιάπωνά, κινέζο ή αυστραλό καταναλωτή. Δεν καταλαβαίνει για ποιο λόγο δεν μπορεί να διαθέτει τις ίδιες πληροφορίες που παρέχονται στους άλλους, μέσω της υποχρεωτικής επισήμανσης, εάν όμως ο ευρωπαίος καταναλωτής γνώριζε την προέλευση των προϊόντων θα μπορούσε να κρίνει καλύτερα όχι μόνο την τιμή του προϊόντος αλλά και τη σχέση μεταξύ τιμής/ποιότητας, ανάλογα με τις ανάγκες του.

3.3.4 Έχει καταδειχθεί επανειλημμένως η σχέση που υφίσταται μεταξύ των υφαντουργικών προϊόντων και της υγείας. Πολλές δερματικές ασθένειες προκαλούνται από τη χρήση κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων κακής ποιότητας αλλά και εδώ επίσης φαίνεται σκόπιμο να αφηθεί στην κρίση του καταναλωτή ποιος θα είναι ο τόπος προέλευσης του προϊόντος που επιλέγει.

3.3.5 Οι παράνομες εισαγωγές νημάτων ενδύσεως έχουν αποκτήσει ανησυχητικές διαστάσεις και οι ψευδεπιγραφές επισημάνσεις «Κατασκευάστηκε στην ...» διαδίδονται στις διεθνείς αγορές. Ζητείται να εντατικοποιηθούν οι έλεγχοι και να καταστούν αυστηρότερες οι κυρώσεις.

3.3.6 Η ανάπτυξη νέων υλών, νέων διαδικασιών παραγωγής, καθάρων τεχνολογιών ώστε να συμβάλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη, αποκτά ιδιαίτερη σημασία για τον τομέα.

3.3.7 Οι φορείς των εργοδοτών και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις επαναλαμβάνουν ότι συμπεριφέρονται ανέκαθεν τις αρχές επί των οποίων βασίζεται ο «κώδικας συμπεριφοράς του ευρωπαϊκού τομέα κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης» δεδομένου ότι έγινε αμέσως δεκτός στις εθνικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας των χωρών της ΕΕ. Για το λόγο αυτό ζητείται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να ενσωματώσει την κοινωνική διάσταση στα κείμενα των διεθνών συμφωνιών.

3.3.8 Το κοινωνικό ντάμπινγκ (παραγωγή προϊόντων με μειωμένο το κόστος του εργατικού δυναμικού εις βάρος των δικαιωμάτων των εργαζομένων, με την προσφυγή στην εργασία ανηλικών και συνεπώς στην καταναγκαστική εργασία) αποτελεί ηθικώς απορριπτέα συμπεριφορά, δεν επιτρέπει όμως κατά τρόπο άμεσο την εφαρμογή δασμών ανταντάμπινγκ. Για το λόγο αυτό τα βιομηχανικά κράτη, και ειδικότερα η Ευρώπη πρέπει να το καταπολεμήσουν, με μεγαλύτερη δέσμευση, μέσω αυστηρότερων διατάξεων και ειδικότερα μέσω του ΣΓΠ⁽¹⁾. Στον τομέα του περιβάλλοντος, το οικολογικό ντάμπινγκ συνεπάγεται μείωση του κόστους κατασκευής, εις βάρος του περιβάλλοντος.

3.3.9 Τα διεθνή όργανα πρέπει, με την υποστήριξη των βιομηχανικών χωρών να θέσουν σε εφαρμογή ειδικά σχέδια για τη διάδοση των γνώσεων, με βάση την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, όπως πράττει η ΕΕ έναντι των νεοεναχθέντων χωρών.

3.3.10 Για την επίτευξη του στόχου αυτού, θα μπορούσαν να υιοθετηθούν και να χρησιμοποιηθούν επιστημονικές που θα συναποδεικνύουν ότι η εισαγωγή προϊόντων στην ΕΕ διέπεται από τη τήρηση των διεθνών προδιαγραφών για το περιβάλλον.

3.3.11 Επιδιώκόμενος στόχος είναι η προστασία του περιβάλλοντος και η εξασφάλιση για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις λειτουργικών συνθηκών και ρεαλιστικών ανταγωνιστικών όρων, με την εις βάθος αναδιώθηση του περιεχομένου των συμφωνιών.

4. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Η ΕΟΚΕ έχει παρακολουθήσει μετά μεγάλης προσοχής τις πρωτοβουλίες τις οποίες προήγαγε η Επιτροπή, κυρίως κατά τα τελευταία έτη, για να επανέλθει στο επίκεντρο του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος ο τομέας αυτός. Επισημαίνει ειδικότερα, ότι η παρουσίαση των ορθών πρακτικών στους διάφορους τομείς της καινοτομίας, της εμπορίας και της διερεύνησης των αγορών τόνωσε τη συζήτηση με το πολυάριθμο κοινό των διασκέψεων που διοργανώθηκαν προσφάτως από τις διάφορες γενικές διευθύνσεις στις Βρυξέλλες⁽²⁾.

⁽¹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ — 313/2004 (REX/141).

⁽²⁾ Διάσκεψη της 15.10.2002 «Η ευρωπαϊκή βιομηχανία ειδών ένδυσης εισέρχεται στον χώρο της υψηλής τεχνολογίας» Borschette-Bruxelles. Διάσκεψη της 20.3.2003 «Το μέλλον των κλωστοϋφαντουργικών ειδών και των ειδών ένδυσης στη διευρυμένη Ευρώπη». Διάσκεψη της 5-6.5.2003 «Το μέλλον των κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης μετά το 2005 — Charlemagne-Bruxelles».

4.2 Δυστυχώς όμως, οι επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο των διαφορών αυτών τονωτικών πρωτοβουλιών ήταν κατώτερες των προσδοκιών. Και αυτό μας κάνει να σκεπτόμαστε ακόμη μία φορά με ποιους τρόπους μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις γνώσεις και τις πληροφορίες που διαθέτουμε για να τις διαδώσουμε ευρύτερα σε όλους τους ενδιαφερομένους.

4.2.1 Η έντονη συμμετοχή των σωματείων εργοδοτών και εργαζομένων του κλάδου σε όλα τα επίπεδα πρέπει να ακολουθήσει και να διαρθρώσει όλη τη διαδικασία καινοτομίας.

4.2.2 Μόνο με μία δοκιμασμένη πολιτική διαβούλευσης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, και με την πείρα επίσης των διμερών οργανισμών⁽³⁾, και με κοινή προσπάθεια για την υποστήριξη της εξέλιξης του τομέα θα καταστεί δυνατό να αντιμετωπισθεί η πρόκληση της παγκοσμιοποίησης η οποία, κυρίως στον τομέα αυτό «... δημιουργεί πραγματικές ανησυχίες», όπως δικαίως ανέφερε ο Επίτροπος κ. LAMY.

4.3 «Η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα είναι ένας από τους κείριους τομείς στους οποίους η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη διαδραματίζουν ενεργό ρόλο με σκοπό την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας ...». Συμβούλιο βιομηχανίας της 27.11.03 (ΕΕ C 317 της 30.12.03 σελ.2). Σήμερα ο πλέον εκτεθειμένος τομέας στο φαινόμενο της αποβιομηχανοποίησης που συνοδεύει τις νέες πτυχές του παγκόσμιου εμπορίου είναι ανατρίτητα ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών ειδών.

4.3.1 Για τους λόγους αυτούς κυρίως, ο κλωστοϋφαντουργικός τομέας έχει να αντιμετωπίσει μια μόνιμη διαδικασία αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού, παράλληλα με έντονη ύφεση της οικονομικής δραστηριότητας της παραγωγής και της απασχόλησης. Ωστόσο πρόκειται για έναν στρατηγικό τομέα που εξακολουθεί να παρέχει θέσεις απασχόλησης, ειδικότερα στις γυναίκες. Έχοντας επίγνωση της αξίας του εν λόγω τομέα, το Συμβούλιο, στα προαναφερθέντα συμπεράσματά του, καλεί την Επιτροπή να αναφέρει, πριν από τον Ιούλιο του 2004, τις πρωτοβουλίες εκείνες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο ενός προγράμματος δράσης για την υποστήριξη του τομέα.

4.4 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ η Επιτροπή, επί τη βάσει των παρατηρήσεων που διατυπώνονται στο έγγραφο, θα μπορούσε να αντιμετωπίσει σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα και με αναμενόμενη προσοχή θέματα όπως:

4.4.1 Η επανάληψη των διαπραγματεύσεων την αναπτυξιακή ατζέντα της Doxa, ενισχύοντας το έγγραφο της (COM 2003 734 της 6.11.2003), βάσει ορισμένων σαφών ενδείξεων που προέρχονται από τον κόσμο της εργασίας των επιχειρηματιών και των καταναλωτών.⁽⁴⁾

⁽³⁾ Οι διμερείς οργανισμοί απαρτίζονται από εκπροσώπους των ΜΜΕ και των εργαζομένων οι οποίοι μέσω της αρχής αμοιβαιότητας, παρεμβαίνουν για να χρηματοδοτήσουν δράσεις παροχής βοήθειας, εκσυγχρονισμού και καινοτομίας για επιχειρηματίες και εργαζομένους των ΜΜΕ.

⁽⁴⁾ Βλέπε άκρως της 21ης Ιανουαρίου 2004 και τα συμπεράσματα στο σημείο 13.

4.4.2 Ο ρόλος των τελωνείων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων ⁽¹⁾, με τις υποδείξεις που διατυπώνονται στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ⁽²⁾ καθώς και με άλλες προτάσεις που αποτελούν τμήμα της εν λόγω γνωμοδότησης.

4.4.3 Οι κανόνες προέλευσης στα προτιμησιακά εμπορικά καθεστώτα COM(2003) 787, για τον καθορισμό των δασμών που θα προκύψουν από τον νέο κύκλο πολυμερών διαπραγματεύσεων από τις συμφωνίες για τις ελεύθερες συναλλαγές και από την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Χρειάζεται επίσης να καθοριστούν, όπως επανειλημμένως τονίζεται στην εν λόγω γνωμοδότηση «διαδικασίες διαχείρισης και μηχανισμοί ελέγχου και προστασίας» για να εξασφαλισθεί η έντιμη χρήση των προτιμησιακών καθεστώτων κατά τρόπον ώστε να διαφυλαχθούν τα οικονομικά περιβάλλοντα και να προστατευθούν από τις απάτες τα διακυβευόμενα χρηματοπιστωτικά συμφέροντα ⁽³⁾.

4.4.4 Οι όροι εταιρικής σχέσης με την Κίνα ⁽⁴⁾, στην οποία έχουν διοχετευθεί διάφοροι κοινοτικοί πόροι για την επίταση του ανταγωνισμού μεταξύ της Κίνας και της ΕΕ (Πρόγραμμα κατάρτισης για τους νέους επιχειρηματίες, ανάπτυξη της επαγγελματικής εκπαίδευσης, κεφ.Β7-3).

4.4.5 Η κατάρτιση κοινοτικού προγράμματος με τους κατάλληλους πόρους για την υποστήριξη της έρευνας, της καινοτομίας καθώς της μη τεχνολογικής καινοτομίας και της επαγγελματικής κατάρτισης στον τομέα (προσαρμοστικότητα, κυρίως των μικρών επιχειρήσεων και του εργατικού δυναμικού στο νέο διεθνές πλαίσιο και τις απαιτήσεις των καταναλωτών). Η αρχή αυτή εκφράζεται ρητώς άλλωστε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμά του για το μέλλον της κλωστοϋφαντουργίας και των ειδών ένδυσης που εγκρίθηκε τον Φεβρουάριο 2004.

4.4.6 Λήψη μέτρων για την προστασία των καταναλωτών, οι οποίοι αναπτύσσουν ολοένα και περισσότερες γνώσεις σχετικά με τις πιθανές επιπτώσεις που έχουν στην υγεία ορισμένα προϊόντα δερματικής επαφής, σε σχέση επίσης και με την αυξανόμενη διάδοση των αλλεργιών λόγω επαφής ή άλλων δερματικών ή αναπνευστικών διαταραχών ⁽⁵⁾. Όπως ακριβώς συνέβη με την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη διαφάνεια στον τομέα των ειδών διατροφής, είναι απαραίτητη η θέσπιση παρόμοιων κανόνων που θα επιτρέψει στον καταναλωτή να αναγνωρίζει, μέσω υποχρεωτικής επισήμανσης την ένδειξη προέλευσης του νήματος, του υφάσματος και του τόπου παραγωγής του τελικού προϊόντος.

4.5 Είναι αλήθεια ότι η καθιέρωση υποχρεωτικής επισήμανσης «Κατασκευάστηκε στην ...» θα μπορούσε να συμβάλει ώστε να πεισθούν οι καταναλωτές ότι κατά την αγορά ενός ενδύματος, πληρώνουν μία τιμή που ανταποκρίνεται στις προδιαγραφές παραγωγής και στο στυλ της χώρας προέλευσης, πληροφορίες που πρέπει να αναφέρουν την χώρα παραγωγής του τελικού προϊόντος και όχι τη χώρα παραγωγής του υφάσματος ή νήματος, αλλά η πρόταση της Επιτροπής να αναγράφεται «Κατασκευάστηκε στην Ευρώπη» δεν είναι πειστική. Στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των ιδιαιτεροτήτων και των προϊόντων άριστης ποιότητας των μεμονωμένων χωρών, των οποίων «η ενότητα έγκειται στην διαφορά τους».

⁽¹⁾ COM (2003) 452 της 24.7.2003.

⁽²⁾ Βλέπε COM(2003) 787 τελικό, της 18.12.2003.

⁽³⁾ COM (2003) 533 της 10.9.2003.

⁽⁴⁾ Είναι περίπου 1 000 οι χημικές ουσίες που χρησιμοποιούνται κυρίως από το σύνολο 5 000 ουσιών του τομέα. Σε αυτές πρέπει να προστεθούν επίσης και μία απροσδιόριστη ποσότητα ετερογενών μιγμάτων, ορισμένα εκ των οποίων είναι τοξικής φύσεως. Χρησιμοποιούνται για τη βαφή και τις υπόλοιπες μεταποιήσεις υφασμάτων. Στην Ε.Ε. οι τοξικές ουσίες επιλέγονται προληπτικά, απορρίπτονται ή χρησιμοποιούνται σύμφωνα με την περιβαλλοντική και υγιονομική νομοθεσία. Οι σχετικές δαπάνες επιβαρύνουν τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

⁽⁵⁾ Βλέπε COM(2004) 101 της 10.2.2004. Ανακοίνωση της Επιτροπής: Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος. Η Ε.Ε. ως παγκόσμιος εταίρος, κεφ. Γ (στη γαλλική διατύπωση).

4.5.1 Ως προς τις εναλλακτικές λύσεις που περιλαμβάνονται στην πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τις μάρκες προέλευσης έχει σημασία, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ να υιοθετηθεί η προσέγγιση που προβλέπει την υποχρεωτική επισήμανση τόσο για τα εισαγόμενα προϊόντα, όσο και για τα προϊόντα της εσωτερικής αγοράς, εφόσον τα προϊόντα αυτά τίθενται σε εμπορία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' αυτό τον τρόπο θα καταστεί ευχερέστερος ο προστατολισμός του καταναλωτή προς την απόκτηση προϊόντων που είναι δεοντολογικός άμεμπτα όχι από την άποψη και μόνο της εσωτερικής τους ποιότητας, αλλά και από την άποψη του σεβασμού των δικαιωμάτων των εργαζομένων στις παραγωγικές διαδικασίες.

4.6 Το πνεύμα της «εταιρικής κοινωνικής ευθύνης» πρέπει αφενός να εδραιωθεί ως ευρωπαϊκό πρότυπο, αλλά και είναι απαραίτητο να επεκταθεί και στις αναπτυσσόμενες χώρες, μέσω συγκεκριμένων μέσων που θα μπορούν να επαληθεύονται σε επίπεδο καταναλωτών και συνεπώς να αποκτούν σημασία όσον αφορά τις εμπορικές πτυχές ⁽⁶⁾.

4.7 Οι περιβαλλοντικές ρυθμίσεις και η νομοθεσία για την ασφάλεια στο χώρο εργασίας, που εφαρμόζεται ήδη στις παραγωγικές διαδικασίες πρέπει ολοένα και περισσότερο να είναι προφανής για τον τελικό καταναλωτή, έτσι ώστε να τονώνουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

4.7.1 Η σαφέστατη θέση της ΕΕ ως προς τη βιώσιμη ανάπτυξη και συνεπώς έναντι του πρωτοκόλλου του Κιότο, εντός των ταγμένων προθεσμιών μπορεί να στεφθεί με επιτυχία και να επικροτηθεί από τον ευρωπαϊκό παραγωγικό κόσμο, εάν συνδυαστεί με την αναγνώριση και τον σεβασμό των προσπαθειών που συντελούνται οι δεσμεύσεις αυτές. Με το να μην λαμβάνονται υπόψη και το να μην πραγματοποιούνται παρεμβάσεις προκειμένου να αποφευχθεί ο αθέμιτος ανταγωνισμός εκτός του ότι δεν ευνοείται η διάδοση του προοδευτικού πνεύματος μεταξύ των επιχειρηματιών και των εργαζομένων της Ευρώπης, θα είχε ως αποτέλεσμα να ενθαρρύνεται ολοένα και περισσότερο η αποβιομηχανοποίηση της Ηπείρου μας, προς αποκλειστικό όφελος ορισμένων πολυεθνικών επιχειρήσεων ⁽⁷⁾, οι οποίες μπορούν να χρησιμοποιούν την παραγωγή σε χώρες λιγότερο ευαίσθητες ως προς την αρχή μας, ότι ανήκουμε σε μια «κοινωνική οικονομία της αγοράς».

4.7.2 Οι προσπάθειες που καταβάλλονται από την Επιτροπή για την μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης, μέσω της προώθησης οικολογικών αποτελεσματικών προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια ⁽⁸⁾, μπορεί να επιτευχθεί με τον καιρό εάν οι ευρωπαϊκές βιομηχανίες, και ιδιαίτερα οι τομείς κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης θα διαθέτουν μία αγορά και συνεπώς τον απαραίτητο εξοπλισμό για την παραγωγή ⁽⁹⁾. Διαφορετικά δεν απομένει παρά να επεκταθεί η πρόταση σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, που μπορούν να βελτιώσουν την ενεργειακή κατανάλωση του εξοπλισμού που συμβάλλει στην παραγωγή των προϊόντων τους.

⁽⁶⁾ Βλέπε Eurostat: Το παγκόσμιο ΑΕΠ. Από το παγκόσμιο ΑΕΠ που κατά το 2002 ανερχόταν σε 34 εκατομ. ευρώ, άνω του 55 % ανήκε σε 45 000 περίπου πολυεθνικές εταιρείες.

⁽⁷⁾ Πρόταση οδηγίας COM (2003) 453 της 1.8.2003.

⁽⁸⁾ Βλέπε μεταξύ άλλων, τα έγγραφα: COM (2001) 98 της 1.3.2001, COM (2001) 366 της 18.7.2001, COM (2003) 21 της 21.1.2003, COM (2002) 345 της 1.7.2002, COM (2001) 122 της 7.3.2001, COM (2002) 68 της 6.2.2002, COM (2003) 27 της 21.1.2003.

⁽⁹⁾ Βλέπε γνωμοδότηση ΣΓΠ. REX/141, σημεία 6.6.2, 6.6.2.1., 6.6.2.3.

4.8 Η ΕΟΚΕ ζητεί να επιδεικνύεται και στο ευρωπαϊκό επίπεδο αδιάπτωτη προσοχή στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, που είναι πολύ διαδεδομένες στον τομέα αυτό, κυρίως σε σχέση με το χρηματοπιστωτικό σύστημα, όπως αυτό που ισχύει σήμερα, το οποίον τείνει να ευνοεί τις μεγάλες επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει άλλωστε τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για να καταδειχθούν τα προβλήματα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και για να αναπτυχθεί το επιχειρησιακό πνεύμα στην Ευρώπη (1).

4.9 Η ΕΟΚΕ, παράλληλα με την μείωση του αριθμού χωρών μπορούν να επωφεληθούν από το ΣΓΠ, όπως προαναφέρθηκε, θεωρεί ότι οι τελωνειακοί δασμοί που εφαρμόζονται σήμερα από την ΕΕ και οι οποίοι είναι από τους χαμηλότερους στον κόσμο, δεν πρέπει να μειωθούν περισσότερο, εφόσον οι δασμοί που εφαρμόζουν ορισμένες χώρες οι οποίες είναι πολύ ανταγωνιστικές όσον αφορά την εξαγωγή κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης δεν έχουν φθάσει σε ανάλογο επίπεδο. Το κριτήριο της αμοιβαιότητας ή της «συγκρισιμότητας της πρόσβασης στις παγκόσμιες αγορές, με τους όρους εισαγωγής που θα εφαρμόσει η ΕΕ από το 2005 και μετά» αποτελεί και τη σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στο ψήφισμά του για το κλωστοϋφαντουργικό τομέα και τα είδη ένδυσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης 29.1.2004. Η ΕΟΚΕ είναι υπέρ της απελευθέρωσης των συναλλαγών, αλλά όχι υπέρ μιας μονόπλευρης απελευθέρωσης. Και άλλες χώρες θα πρέπει επίσης να είναι έτοιμες να ανοίξουν τις αγορές τους στους ευρωπαϊούς παραγωγούς κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης.

4.9.1 Για την επίλυση των σοβαρών προβλημάτων πειρατείας και παραποίησης θα πρέπει να ενισχυθούν οι τελωνειακοί έλεγχοι στα εξωτερικά σύνορα και να αναληφθεί η δέσμευση ότι θα ενοποιηθούν πραγματικά τα τελωνεία έτσι ώστε να καταστούν κοινές ευρωπαϊκές αρχές, με τη λήψη ειδικών μέτρων υποστήριξης προς τα νέα κράτη μέλη.

4.9.2 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις έντονες ανησυχίες των ενδιαφερομένων κατηγοριών όσον αφορά τις επιπτώσεις της απάτης και θεωρεί ότι θα πρέπει να ληφθεί κάθε δυνατό μέτρο για τον περιορισμό τους. Τα τελωνεία έχουν επανειλημμένως τονίσει ότι δεν διαθέτουν επαρκές προσωπικό για τον έλεγχο των διαμετακομιζόμενων εμπορευμάτων, κυρίως στους λιμένες. Στον λιμένα της Νάπολης π.χ. φθάνουν καθημερινώς χίλια εμπορευματοκιβώτια κατά μέσον όρον και υπάρχουν μόνο 3 άτομα αρμόδια για τον έλεγχο. Το μέσο ποσοστό των εμπορευματοκιβωτίων που ανοίγονται (χωρίς έλεγχο του εσωτερικού) είναι κατώτερο του 1 %!

4.9.3 Ενώπιον της κατάστασης αυτής, που επιδεινώνεται από τις απάτες που διαπράττονται από τον υπόκοσμο ο οποίος επηρεάζει τις δραστηριότητες σε πολλούς λιμένες της Ευρώπης, μία λύση θα ήταν η συγκέντρωση συγκεκριμένων προϊόντων σε συγκεκριμένους και εξοπλισμένους λιμένες, όπου παράλληλα με τον αποτελεσματικότερο έλεγχο από πλευράς τελωνείου, θα διενεργείται και ο έλεγχος από πλευράς εκπροσώπων του τομέα.

4.9.4 Αυτό κατ' ουσίαν εκφράζει και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο σημείο 11 του ψηφίσματος του, καλώντας την Επιτροπή να ενθαρρύνει και να συνδράμει τους παραγωγούς, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα δίκτυο επαγρύπνησης και πληροφόρησης, για τον προσδιορισμό της προέλευσης των προϊόντων πειρατείας ή παραποίησης με σκοπό την εξάλειψή τους από την αγορά.

(1) C 29, καταναγκαστική εργασία. C 87, συνδικαλιστικές ελευθερίες και προστασία των συνδικαλιστικών δικαιωμάτων. C 98, δικαίωμα οργάνωσης και συλλογικών συμβάσεων C 100, ισότητα αμοιβής. C 105, κατάργηση της καταναγκαστικής εργασίας. C 111, περί διακρίσεων (επαγγελματική απασχόληση). C 138, Κατώτατη ηλικία. C 182, οι χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας.

4.9.5 Μια άλλη λύση θα ήταν να επιμερίζονται τα εμπορευματοκιβώτια, σφραγισμένα, μεταξύ των επαρχιών προορισμού, ούτως ώστε να μειωθεί δραστικά ο αριθμός αυτών που ελέγχονται στους λιμένες και να καταστεί δυνατή η διεξαγωγή αποτελεσματικότερων ελέγχων.

4.10 Θα πρέπει να ζητηθεί και από τα κράτη προέλευσης των εμπορευμάτων να βελτιώσουν τους ελέγχους. Σε όσες χώρες γίνονται συνένοχες πράξεις εξαπάτησης, χρησιμοποιώντας αναποτελεσματικούς μηχανισμούς ελέγχου θα πρέπει να αίρεται προσωρινώς το ευεργέτημα εξαγωγής με προνομιούχους όρους. Το σύστημα και μόνο των γενικευμένων προτιμήσεων, που χρησιμοποιείται ευρύτατα στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων και ειδών ένδυσης κοστίζει στην ΕΕ 2,2 δισεκατομμύρια ευρώ κατ' έτος λόγω μη εισπράξεως τελωνειακών δασμών, ενώ για τις χώρες που το χρησιμοποιούν αποφέρει ετήσιο όφελος του αυτού ύψους. Μπροστά σε τόσο σημαντικές διευκολύνσεις που επηρεάζουν συχνά την κρίση ανεργίας πολλών περιφερειών της Ευρώπης, πρέπει να αναγνωριστεί στην ΕΕ το δικαίωμα να ορίζει τους όρους υπό τους οποίους παραχωρούνται οι διευκολύνσεις αυτές (2).

4.10.1 Η ΕΟΚΕ έχει πλήρη συνείδηση ότι στην πραγματικότητα τα σύνορα της ΕΕ δεν συμπίπτουν αναγκαστικά με τα φυσικά σύνορα των κρατών μελών, αλλά περιλαμβάνουν ολόένα και περισσότερο την επικράτεια των χωρών από τις οποίες προέρχονται οι εισαγωγές τους. Επί του θέματος αυτού, η ΕΟΚΕ έχει ήδη αποφανθεί (3).

4.11 Οι ισχύουσες προδιαγραφές σχετικά με την προέλευση είναι υπερβολικά πολύπλοκες και δυσεφάρμοστες, παρανοούνται εύκολα και προϋποθέτουν βαθιά γνώση πολλών νομικών κειμένων. Αποτελούν σήμερα εμπόδιο στο εμπόριο και ισχυρό κίνητρο προς εξαπάτηση. Τις περισσότερες φορές, οι δικαιούχες χώρες λειτουργούν μόνο ως τόπος διέλευσης για τα προϊόντα που προέρχονται από μη δικαιούχες χώρες (4).

4.12 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, και ειδικότερα τη Γ.Δ. Εμπορίου να προσδιορίσει σαφείς κανόνες σχετικά με τις διευκολύνσεις που θα παραχωρηθούν στις αναπτυσσόμενες χώρες, κυρίως όσον αφορά την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων, την προστασία του περιβάλλοντος, την καταπολέμηση της εμπορίας ναρκωτικών, το σεβασμό των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την βιώσιμη ανάπτυξη και τις άλλες σημαντικές πτυχές σχετικά με την προστασία των καταναλωτών και την καλή μεταχείριση των ζώων.

4.13 Όσον αφορά τον κοινό εξωτερικό δασμό (ΚΕΔ), η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι και ο τελευταίος κανονισμός 1789/2003 που τροποποιεί τον κανονισμό 2658/87, και τέθηκε σε ισχύ την 1.1.2004 είναι προϊόν μιας σειράς συμβιβασμών για τον καθορισμό του κοινού εξωτερικού δασμού, που καθιστούν δυσχερή και πολύπλοκη την εφαρμογή του και κατά συνέπεια ευνοούν την απάτη και την φοροδιαφυγή. Στη θέση: ενδύματα και εξαρτήματα ένδυσης που αντιστοιχεί στους κώδικες 61, 62 και 63, υπάρχουν 466 εμπορευματολογικές θέσεις εκ των οποίων 398 με δασμό 12 % ενώ οι υπόλοιπες 68 υπόκεινται σε μία δασμολογική δέσμη η οποία αρχίζει από την πλήρη εξαίρεση και φθάνει σε συντελεστές 2 %, 4 %, 5,3 %, 6,2 %, 6,3 %, 6,5 %, 6,9 %, 7,2 %, 7,5 %, 7,6 %, 7,7 %, 8 %, 8,9 %, 10 %, 10,5 %. Αλλά και οι λοιποί κώδικες: 64 (είδη υποδηματοποιίας), 65 (Πίλοι και τμήματα αυτών), 66 (Ομπρέλες) και 67 (Πτερά και τεχνικά άνηθη) δασμολογούνται με συντελεστές που από 1,7 % έως 2,2 %, 2,7 %, 4,7 %, 5 %, 5,2 %, 7 % και 8 %.

(2) Βλέπε ΣΓΠ REX/141 σημείο 6.6.2.3.

(3) Βενεζουέλα, Αλγερία, Νιγηρία, Λιβύη, Σαουδική Αραβία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Κουατάρ, Κουβέιτ, Ιράκ, Ιράν, Ινδονησία.

(4) Βλέπε CESE 313/2004 (REX/141) (Σύστημα Γενικευμένων Προτιμήσεων) σημείο 6.6.1.2.

4.13.1 Επί συνόλου 1 516 θέσεων, στους κώδικες που ανέρχονται για τα κλωστούφαντουργικά προϊόντα, τα είδη ενδύσεως και υποδηματοποιίας από 50 σε 67 της κοινής ονοματολογίας, υπάρχουν άλλα 20 δασμολογικά επίπεδα. Η ύπαρξη τόσο παραπλήσιων δασμών αποτελεί πρόβλημα και αποδεικνύει την αδυναμία του συστήματος, το οποίο θα μπορούσε να εξορθολογηθεί περισσότερο και να υπόκειται λιγότερο στις πιέσεις των οικονομικών κέντρων, που μεγιστοποιούν το κέρδος τους, δημιουργώντας μόνο προβλήματα σε μεγάλο αριθμό επιχειρήσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ο καθορισμός περιορισμένου αριθμού συντελεστών: 3 ή 4 κατά ανώτατο όριο θα μείωνε σημαντικά τις απάτες και θα απλοποιούσε υπερβολικά το σύστημα.

4.14 Η ΕΟΚΕ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην προώθηση της τήρησης των θεμελιωδών κανόνων εργασίας και εμπορικής δικαιοσύνης στην προστασία του περιβάλλοντος και στην καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών. Το σημερινό σύστημα (σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων — ΣΓΠ) αφενός μειώνει κατά 40 % τους δασμούς του κοινού δασμολογίου (ΚΔ) επιτρέποντας έτσι σε όλες τις αναπτυσσόμενες χώρες να εξάγουν προς τις ευρωπαϊκές χώρες τα προϊόντα κλωστούφαντουργικών ειδών, ειδών ένδυσης και υποδηματοποιίας με δασμό χαμηλότερο του 5 %, εφόσον αναλάβουν τη δέσμευση ότι θα τηρούν τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές ρήτρες, αφετέρου όμως αποβαίνει ατελέσφορο ως προς τους δεοντολογικούς στόχους. Αποτέλεσμα μεταξύ άλλων είναι και το γεγονός ότι το ειδικό καθεστώς παροχής κινήτρων για καταπολέμηση της εμπορίας ναρκωτικών που παρασχέθηκε σε 12 χώρες δεν είχε κανένα αντίκτυπο στον περιορισμό της εμπορίας. Ενώ πολλές μικρές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις χρειάστηκε να διακόψουν τις δραστηριότητές τους εξαιτίας ενός ανταγωνισμού που είναι ασύμφορος, επειδή το κόστος παραγωγής είναι εντελώς ασύμβατο με τις δαπάνες που επιβάλλονται από τη σύγχρονη νομοθεσία σκοπός της οποίας είναι η βιώσιμη ανάπτυξη (1).

4.15 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το Συμβούλιο, η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο πρέπει να επιμεινούν προκειμένου να αποκλειστούν από τις γενικευμένες προτιμήσεις όλες οι χώρες οι οποίες αν και έχουν ανάγκη να εξάγουν στην Ευρώπη τα κλωστούφαντουργικά τους προϊόντα, είδη ενδύσεων και υποδηματοποιίας, δεν τηρούν τις θεμελιώδεις αρχές της ΔΟΕ (2) (3).

4.16 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι το κατά κεφαλήν ΑΕγχΠ δεν μπορεί να είναι το μόνο κριτήριο προσδιορισμού της επιλεξιμότητας μιας χώρας όσον αφορά τις μειώσεις που προβλέπονται από το ΣΓΠ για τον τομέα των κλωστούφαντουργικών προϊόντων. Συμμερίζεται επίσης την ανησυχία, που εκφράζουν πολλοί, ότι ένα υπερβολικά μεγάλο τμήμα των ωφελημάτων απορροφάται σήμερα από τα κράτη που έχουν τη μικρότερη ανάγκη. Για να διασφαλιστεί ότι η βοήθεια που παρέχεται σήμερα, στο πλαίσιο του ΣΓΠ, επικεντρώνεται στις χώρες που έχουν ανάγκη, η ΕΟΚΕ συνιστά να αποκλεισθούν από το σύστημα οι ακόλουθες κατηγορίες χωρών:

— τα κράτη μέλη του ΟΠΕΚ (4).

— τα κράτη μέλη που δεν συμπεριλαμβάνονται στις «αναπτυσσόμενες χώρες» σύμφωνα με τον ορισμό του ΟΗΕ.

(1) Ibid.

(2) Συχνά οι μικροί επιχειρηματίες θα ήθελαν να περάσουν από την παραγωγή και την κατασκευή ενδυμάτων που παράγονται με παραδοσιακή ύφανση στην παραγωγή νέων ενδυμάτων, βάσει βιομηχανικών ή νοημόνων υφασμάτων, δεν διαθέτουν όμως την απαραίτητη πληροφόρηση και γνώση για τις τεχνικές και εμπορικές διαδικασίες.

(3) Το ποσοστό του τελωνειακού δασμού εξαρτάται από το είδος του εισαγόμενου προϊόντος. Συχνά δηλώνονται διάφορα προϊόντα με δασμούς χαμηλότερους από τους πραγματικούς δασμούς εισαγωγής.

(4) Πράσινη Βίβλος: «Το μέλλον των κανόνων καταγωγής ...» COM (2003) 787, σημείο 1.2.2.

— τα κράτη που διαθέτουν προγράμματα πυρηνικού εξοπλισμού.

— τα κράτη που αποτελούν φορολογικούς παραδείσους.

— τα κράτη που έχουν υπογράψει διμερείς ή περιφερειακές συμφωνίες με την ΕΕ (5).

— τα κράτη μέλη που δεν σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα του ΔΟΕ (6).

4.17 Επίσης, οι Τεχνολογικές Πόλεις και τα Κέντρα Καινοτομίας που υπάρχουν στις χώρες της Ένωσης πρέπει να συμβάλλουν για την ενίσχυση των δικτύσεων και της διάδοσης των εμπειριών σε συνεργασία με τους επιχειρηματίες του τομέα, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

4.18 Το βιομηχανικό ύφασμα, το ύφασμα της υψηλής τεχνολογίας και η βιομηχανική υποδηματοποιία αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερα μερίδια αγοράς τόσο στις ευρωπαϊκές χώρες όσο και σε παγκόσμια κλίμακα. Οι ευρωπαϊκές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, χάρη στην εδραιωμένη βασική πείρα τους μπορούν να διαδραματίσουν σήμερα και στο μέλλον σημαντικό ρόλο για την παραγωγή νημάτων που θα συνδυάζουν τα αποτελέσματα των νέων χημικών διεργασιών και θα αναπτύξουν νέες τεχνολογίες.

4.19 Κατά την κρίση της ΕΟΚΕ, είναι απαραίτητο να δοκιμασθούν και να υλοποιηθούν συνδυασμένες δράσεις μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, για τη χρηματοδότηση και την υποστήριξη πολλών προωθημένων υπηρεσιών που θα βελτιώνουν την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων όπως και για να ευνοηθεί η ανταπόκριση μεταξύ ζήτησης και προσφοράς καινοτόμων ενδυμάτων.

4.19.1 Διαμέσου των προβλεπόμενων παρεμβάσεων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και αυτών που προβλέπονται από το 6ο Πρόγραμμα Πλαίσιο στον τομέα της Έρευνας και της Ανάπτυξης, θα ήταν σκόπιμο να εντατικοποιηθεί και να μελετηθεί σε βάθος η κατάρτιση νέων επαγγελματικών προσόντων με τεχνικές και λειτουργικές ικανότητες έτσι ώστε με βάση τα κατάλληλα προγράμματα να αποτελέσουν καταλύτες καινοτομίας υπέρ των ΜΜΕ. Πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις χώρες εκείνες της ΕΕ στις οποίες ο τομέας κλωστούφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης έχει στρατηγική σημασία.

4.19.2 Μεταξύ των επαγγελματικών προσόντων που είναι απαραίτητα για να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις να βελτιώσουν και να διευρύνουν την παραγωγή βιομηχανικών υφασμάτων και υποδηματοποιίας είναι και τα εξής: αναλυτές τεχνολογικού ελέγχου, διευκολυντές των προγραμμάτων μετατροπής, αναζήτηση νέων ευκαιριών.

4.19.3 Η ΕΟΚΕ έχει την πεποίθηση ότι με βάση τις επιτόπιες δυνατότητες στους τεχνολογικούς πόλους, πανεπιστημιακά ιδρύματα, το διαρθρωμένο διάλογο μεταξύ εργοδοτών, εργαζομένων και τοπικών αρχών, οι επιχειρήσεις και ιδίως οι ΜΜΕ θα μπορούσαν να επωφεληθούν από τη συνεργασία με τους φορείς αυτούς ώστε να αναπτύξουν υψηλότερο ανταγωνιστικό και τεχνολογικό επίπεδο (7).

(5) Ibidem.

(6) Κανονισμός (ΕΚ) 1383/2003 της 22.7.2003. Θα τεθεί σε ισχύ την 1.7.2004.

(7) IP 03/1589 της 24.11.2003.

4.20 Η ΕΟΚΕ γνωρίζει επίσης, όπως άλλωστε η Επιτροπή και το Κοινοβούλιο, ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 70 % περίπου του τομέα υφαντουργίας, ειδών ενδύσεως και υποδηματοποιίας αποτελείται από μικρές επιχειρήσεις (που απασχολούν λιγότερο των 50 εργαζομένων), το 20 % περίπου των επιχειρήσεων απασχολεί μεταξύ 50 και 249 εργαζομένους, το δε υπόλοιπο 10 % απασχολεί 250 και άνω εργαζομένους. Η συγκέντρωση της γυναικείας απασχόλησης είναι υψηλότερη σε σύγκριση με τους άλλους τομείς χάρη στη εδαφική κατανομή των μικρών επιχειρήσεων. Έτσι, ο έντονος αυτός κατακερματισμός των επιχειρήσεων στην ευρωπαϊκή επικράτεια καθιστά προφανώς δυσχερέστερες τις δράσεις υποστήριξης για την καινοτομία και τον τεχνολογικό εξοπλισμό.

4.21 Η ΕΟΚΕ, μέσω των εκπροσώπων της, που έχουν άμεση σχέση με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών έχει επανειλημμένως καταγγείλει το αδιάπτωτο φαινόμενο απάτης που διαπράττεται σε μεγάλη δέσμη εμπορευμάτων μέσω των κοινοτικών συνόρων. Μεταξύ των πιο εντυπωσιακών είναι και τα εξής:

- δηλώσεις που δεν ανταποκρίνονται στα εκτελωνισμένα προϊόντα (1)·
- εμπορεύματα άνευ πιστοποιητικού συμμόρφωσης, που συχνά είναι επικίνδυνα για τους καταναλωτές·
- εμπορεύματα που παράγονται κατά παράβαση των αρχών της διανοητικής ιδιοκτησίας·
- εμπορεύματα που υπόκεινται σε τριγωνικές πρακτικές μεταξύ διαφόρων κρατών (2)·
- εμπορεύματα που δεν τηρούν τους κανόνες καταγωγής (3)·
- παραποιημένα εμπορεύματα ή που αποτελούν αντικείμενο εμπορικής πειρατείας.

4.21.1 Το φαινόμενο αυτό απετέλεσε προσφάτως αντικείμενο στατιστικών μελετών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ενέκρινε τελικώς κανονισμό που προβλέπει την καύση και καταστροφή των παραποιημένων εμπορευμάτων (4).

4.21.2 Τα αποτελέσματα όμως είναι ακόμη περιορισμένα σύμφωνα με την ΕΟΚΕ.

4.21.3 Οι ίδιοι οι υπεύθυνοι των τελωνειακών υπηρεσιών αναγνωρίζουν ότι είναι ανεπαρκής η κοινοτική νομοθεσία (που θα έπρεπε να υπερνικά τον κατακερματισμό των νομοθεσιών των μεμονωμένων κρατών) και ότι υπάρχει έλλειψη προσωπικού και μέσων για την αντιμετώπιση μίας τόσο μεγάλης και δραστήριας αγοράς.

(1) Ibid.

(2) Ibid.

(3) Ειδικό καθεστώς για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων· ειδικό καθεστώς για την προστασία του περιβάλλοντος· ειδικό καθεστώς για την καταπολέμηση της παραγωγής και της εμπορίας ναρκωτικών.

(4) Παράρτημα I του κανονισμού 2501/2001.

4.21.4 Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2003, άνω των 50 εκατομμυρίων παραποιημένων ή πειρατικών αντικειμένων έπεσαν στα χέρια των ευρωπαϊκών τελωνείων (5). Οι απάτες στον τομέα ειδών ένδυσης διπλασιάστηκαν μεταξύ 2000-2002 και τριπλασιάστηκαν στον τομέα των αρωμάτων και καλλυντικών προϊόντων (6). Πρόκειται όμως για την επιφάνεια του φαινομένου, σε σύγκριση με τα προϊόντα που διείσδυσαν.

4.21.5 Σε ό,τι αφορά την καταγωγή των προϊόντων αυτών, το 66 % προέρχονται από χώρες της Ασίας: κυρίως από την Κίνα και την Ταϊλάνδη. Σύμφωνα με τη δήλωση του Επιτρόπου κ. Bolkestein: «Όλα τα προϊόντα της καθημερινής ζωής είναι πλέον αντικείμενο παραποίησης και όχι μόνο τα προϊόντα πολυτελείας», και έτσι τα παραποιημένα προϊόντα ζημιώνουν άμεσα τις ΜΜΕ (7).

4.21.6 Η ευρύτητα του φαινομένου αυτού, δυσχεραίνει ολοένα και περισσότερο τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις και συχνά αναγκάζει τις μικρές επιχειρήσεις να διακόψουν τις δραστηριότητές τους, διότι δεν έχουν πλέον τη δυνατότητα να παραμείνουν στην αγορά.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Από το 1971 και μετά η Ευρωπαϊκή Κοινότητα πρώτα μέσω της GATT (Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου), και κατόπιν μέσω του ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου), προέβη σε σημαντικές μειώσεις του κοινού δασμολογίου για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

5.1.1 Τα προϊόντα που θεωρούνται μη ευαίσθητα, και εισάγονται στην Κοινότητα από τις αναπτυσσόμενες χώρες, εξαιρούνται οιαδήποτε τελωνειακού δασμού.

5.1.2 Όσα προϊόντα θεωρούνται ευαίσθητα, μεταξύ των οποίων: κλωστοϋφαντουργικά είδη, είδη ενδύσεως και υποδηματοποιίας, τυγχάνουν μείωσης 20 % (του γενικού καθεστώτος) που ανέρχεται σε 40 % με τα ειδικά καθεστώτα (8).

5.1.3 Το 2003, τα ΗΕ ανεγνώρισαν 116 αναπτυσσόμενες χώρες. Στην πραγματικότητα όμως η ΕΕ επεκτείνει τα ωφελήματα σε 174 χώρες (9).

5.1.4 Η Ασία είναι κατά πολύ ο σημαντικότερος δικαιούχος των τελωνειακών αυτών διευκολύνσεων της Κοινότητας με 70 % περίπου του συνόλου κατά το 2002. Η Κίνα καλύπτει από μόνη της, περίπου το 25 %.

(5) Πηγή: Επιτροπή της ΕΚ.

(6) Οι μη δασμολογικοί φραγμοί που χρησιμοποιούνται περισσότερο είναι: φόροι ή συμπληρωματικές επιβαρύνσεις, ελάχιστες τιμές επί των εισαγωγών· πρακτικές τελωνειακής αξιολόγησης που δεν πληρώνονται επί των τιμών που πληρώνονται για τα εισαγόμενα εμπορεύματα· επαχθείς και διακριτικοί ειδικοί φόροι όσον αφορά την επισήμανση ή τη μάρκα· καθεστώτα αδειοδότησης κατά την εισαγωγή· δυσχερείς διαδικασίες προκαταβολής.

(7) Κωδ. από 17.1 έως 17.6.

(8) Τμήμα Eurostat, η μεταποιητική βιομηχανία στην ΕΕ από το 1992 έως το 2002.

(9) Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, 2003.

5.1.5 Οι μέσοι συντελεστές για τα είδη κλωστοϋφαντουργίας, ένδυσης και υποδηματοποιίας που εφαρμόζονται από την ΕΕ στις εν λόγω χώρες είναι της τάξεως του 4,8 %· οι φόροι που επιβάλλονται από της ΗΠΑ είναι της τάξεως του 8,9 %, από την Ιαπωνία της τάξεως του 6,6 %, από τον Καναδά της τάξεως του 12 %. Οι αντίστοιχοι φόροι που επιβάλλονται από την Κίνα αυξήθηκαν σε 20 %, από την Ταϊλάνδη σε 29 %, από την Ινδία σε 35 %, από την Ινδονησία σε 40 % ⁽¹⁾.

5.2 Οι παραγωγοί της πανευρωμεσογειακής ζώνης των ειδών αυτών εξακολουθούν να συναντούν σημαντικά εμπόδια για την πρόσβαση στις ασιατικές αγορές. Στις αγορές αυτές οι εν λόγω χώρες των αγορών αυτών έχουν δημιουργήσει μη δασμολογικούς φραγμούς για να εμποδίσουν τις συναλλαγές, που αποτελούν σοβαρό πρόβλημα για όλη την ευρωπαϊκή βιομηχανία ⁽²⁾.

5.3 Συνολικώς, στον τομέα μεταποίησης της ΕΕ, η προστιθέμενη αξία των κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων ⁽³⁾ είναι περίπου 2,5 %. Υπάρχουν εντούτοις χώρες με σχετικά υψηλούς μέσους όρους: Λουξεμβούργο 8,7 %, Πορτογαλία 6,3 %, Ελλάδα 5,1 %, Ιταλία 4,6 %, Βέλγιο 4,3 % ⁽⁴⁾. Η σημασία της βιομηχανίας κλωστοϋφαντουργικών ειδών και ειδών ένδυσης, είναι ακόμη μεγαλύτερη στα νέα κράτη μέλη της ΕΕ: Λιθουανία 16,1 % ⁽⁵⁾, Εσθονία 10,5 % ⁽⁶⁾, κλπ.

6. Συμπεράσματα

6.1 Για τους πολυάριθμους ευρωπαίους επιχειρηματίες του τομέα η πραγματικότητα αυτή φαίνεται άδικη και τιμωρητική και συχνά τους εξαναγκάζει να αντιμετωπίζουν καταστάσεις που δεν έχουν καμία σχέση με την νομιμότητα, την επιχειρησιακή ικανότητα και τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου στην εργασία. Αντιθέτως, χρειάζεται μία μεσο-μακροπρόθεσμη αντίληψη για το μέλλον ενός ανταγωνιστικού και προωθημένου ευρωπαϊκού τομέα κλωστοϋφαντουργικών και ειδών ένδυσης, την οποία θα υιοθετήσουν τόσο οι επιχειρηματίες και εργαζόμενοι του κλάδου, όσο και οι φορείς λήψεως αποφάσεων της ΕΕ στα διάφορα επίπεδα.

6.1.1 Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων εργασίας όπως ορίζονται από τους βασικούς κανόνες της ΔΟΕ πρέπει να ενισχυθεί με συγκεκριμένους μηχανισμούς ελέγχου της ΔΟΕ όσο και με στενή συνεργασία τόσο μεταξύ της ΔΟΕ και του ΠΟΕ. Η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της προκειμένου οι αρχές της ΔΟΕ για την προστασία των εργαζομένων να καταστούν σημείο αναφοράς του ΠΟΕ.

⁽¹⁾ Στατιστική Υπηρεσία της Δημοκρατίας της Εσθονίας, 2003.

⁽²⁾ Πράσινο Βιβλίο, Το μέλλον των κανόνων καταγωγής στα Προτιμησιακά Εμπορικά Καθεστώτα, COM(2003) 787 18.12.2003.

⁽³⁾ Τα υφάσματα από ανθρακικές ίνες και από ίνες kevlar είναι πιο ανθεκτικά από τα παραδοσιακά μέταλλα, πιο ελαφρά και πιο εύρηστα.

⁽⁴⁾ Παράβαλε τη δραστηριότητα του Συμβουλίου της ΕΚΑΧ που απετέλεσε την ΣΕΒΜ.

⁽⁵⁾ Αεροδιαστημική, επικοινωνίες και χάλυβας.

⁽⁶⁾ Πηγή Eurostat, διάφθρωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας, 2002

6.2 Οι τελωνειακές διευκολύνσεις θα μπορούσαν να αφορούν μόνο τις 49 λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες. Οι διαπραγματεύσεις που άρχισαν στην Ντόχα πρέπει να αφορούν καταστάσεις καθαρής αμοιβαιότητας μεταξύ της ευρωμεσογειακής ζώνης και των ασιατικών χωρών. Κατά τον κύκλο διαπραγματεύσεων στην Ντόχα, θα πρέπει να συμφωνηθεί σε διεθνές επίπεδο, ότι εντός μίας ορισμένης προθεσμίας, π.χ. σε πέντε χρόνια, οι δασμοί στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών και ειδών ένδυσης, θα πρέπει να μειωθούν ενιαία στο 15 % κατ'άνωτα όριο.

6.3 Πρέπει να ενισχυθούν οι τελωνειακοί έλεγχοι της ΕΕ με στόχο κατά πρώτον να κατοχυρωθεί ένα κοινό τελωνειακό σύστημα, που θα είναι συνεπές με τη νομοθεσία της εσωτερικής αγοράς.

6.4 Για την αντιμετώπιση της παραποίησης και της απάτης και για την παροχή περισσότερων πληροφοριών προς τους καταναλωτές θα μπορούσε να μελετηθεί ένα σύστημα επισημάνσης καταγωγής ⁽⁷⁾ (γεωγραφική, κοινωνική, περιβαλλοντική).

6.4.1 Για τον ίδιο λόγο πάντα, η ΕΟΚΕ προτείνει να εξεταστεί η δυνατότητα ενδεχόμενης ενεργοποίησης ανιχνευσιμότητας των υφασμάτων, στοιχείο που θα συμβάλει στον περιορισμό της απάτης όσον αφορά τους κανόνες καταγωγής και τα παραποιημένα προϊόντα.

6.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η Επιτροπή για να καταστούν αποτελεσματικότερα τα μέσα εμπορικής άμυνας καθώς και τα μέτρα κατά του Ντάμπινγκ και των χορηγήσεων. Γι' αυτό και ζητεί από την Επιτροπή να εφαρμόσει τα μέτρα προστασίας, κυρίως για τις απάτες που καταγγέλλονται και αποδεικνύονται. Κατά τις διαπραγματεύσεις της Ντόχα, η ΕΕ θα πρέπει να προσπαθήσει να επιτύχει αυστηρότερη πειθαρχία όσον αφορά τη χρήση διασφαλιστικών μέτρων, δράσεων αντιντάμπινγκ και άλλων προστατευτικών μέσων όπως τροποποίηση των κανονισμών περί καταγωγής κ.λπ..

6.6 Η Επιτροπή οφείλει να εντείνει τις προσπάθειές της, προκειμένου οι πτυχές των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας που συνδέονται με το εμπόριο να διασφαλιστούν στο εσωτερικό του ΠΟΕ και να τηρούνται από τα κράτη.

6.7 Θα πρέπει να αυξηθεί η ικανότητα καινοτομίας, κυρίως των ΜΜΕ, μέσω προγραμμάτων και σχεδίων εναρμονισμένων σε τοπικό επίπεδο, με τη συμβολή όλων των κοινωνικών δυνάμεων και τη συμμετοχή των ερευνητικών κέντρων. Στην Ευρώπη υπάρχουν ανώτερα ιδρύματα με μεγάλη παράδοση στον τομέα των κλωστοϋφαντουργικών. Θα ήταν εξαιρετικά σκόπιμο να δημιουργηθεί ένα δίκτυο αριστείας που, μέσω της διασυνδέσεώς του με τον κόσμο των επιχειρήσεων και της εργασίας, θα εκμεταλλεύεται τις δυνατότητες του βου προγράμματος πλαίσιο και θα εφαρμόζει την «τεχνολογική πρόβλεψη» με σκοπό την τεχνολογική ανάπτυξη του τομέα.

6.7.1 Ένα από τα ισχυρά σημεία του κλωστοϋφαντουργικού τομέα εκτός από τη μόδα και την ομορφιά της κατασκευής των ενδυμάτων, πρέπει να είναι η καινοτομία για την κατασκευή νέων ινών, νέων συνθετικών υφασμάτων που θα έχουν εμπλουτιστεί από τα κοινά ευρήματα των νανοτεχνολογιών που αυξάνουν τη λειτουργικότητά τους, την ασφάλεια, τη θερμική προστασία και την ενδυματικότητα.

⁽⁷⁾ Πηγή Eurostat, *ibid*.

6.7.2 Τα μη υφασμένα υφάσματα, δηλ. τα ειδικά υφάσματα που παράγονται από επεξεργασία με χημικές ουσίες, οι οποίες ενεργούν ως κολλητικές ουσίες, διαδίδονται ολοένα και περισσότερο σε διάφορους τομείς: αθλητισμός, οικοδομές, αεροναυτική, μεταφορικά μέσα κλπ. Πρόκειται για μια αγορά που διαρκώς αναπτύσσεται, με παραγωγικές διαφοροποιήσεις που υπόσχονται μεγάλη ανάπτυξη στο μέλλον⁽¹⁾.

6.8 Η Συμβουλευτική Επιτροπή βιομηχανικών μεταλλαγών (ΣΕΒΜ), με την πλούσια πείρα που απέκτησε κατά τις πολλές δεκαετίες διαχείρισης των προβλημάτων που συνδέονται με την εξέλιξη της αγοράς άνθρακα και χάλυβα, θα μπορούσε να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, μεταξύ της Επιτροπής και του κλωστοϋφαντουργικού τομέα, για να διευκολυνθεί η διαφοροποίηση της παραγωγής.

6.8.1 Γίνεται έτσι απαραίτητη η ανανέωση των προσόντων του προσωπικού που θα απολέσει τις θέσεις απασχόλησης, λόγω των αναδιαρθρώσεων. Θα πρέπει συνεπώς να ευνοηθεί η δημιουργία και ανάπτυξη ενδιαφέροντος από πλευράς επιχειρηματιών για τα νέα αυτά συνθετικά προϊόντα. Η μελλοντική βιώσιμη ανάπτυξη θα εδραιωθεί μόνον εάν βοηθηθούν οι νέοι να γνωρίσουν και να αξιολογήσουν τα νέα προϊόντα σε συνδυασμό με τις αξίες του σεβασμού για το περιβάλλον. Και εδώ οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί, όπως η ΣΕΒΜ, με την κοινωνική και τεχνική τους πείρα, μπορούν να προσφέρουν μεγάλη βοήθεια.

6.9 Ο τομέας των κλωστοϋφαντουργικών, της κατασκευής ενδυμάτων και των δερμάτινων ειδών αποτελεί τον πρώτο τομέα στον οποίο απευθύνεται η νέα κάθετη πολιτική, που θεσπίστηκε προσφάτως από την Επιτροπή παράλληλα με τις οριζόντιες παραδοσιακές πολιτικές για τη βιομηχανία. Όλοι οι παρατηρητές και ειδικότερα όσοι ασκούν δραστηριότητες στον τομέα είτε ως επιχειρηματίες είτε ως εργαζόμενοι θεωρούν ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με την συμμετοχή των κρατών και των κοινωνικών εταίρων πρέπει να ενισχύσει τον τομέα αυτόν ώστε να εξελιχθεί τεχνικώς και να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης.

6.9.1 Παράλληλα με τις «τεχνολογικές πλατφόρμες» που έχουν ήδη προσδιοριστεί από τις κοινοτικές πολιτικές, θα μπορούσε να προβλεφθεί μια τέταρτη πλατφόρμα για τις πολύπλοκες και καινοτόμες πτυχές μιας κλωστοϋφαντουργίας με μοντέρνα σύλληψη.

6.10 Σε όλες τις αναπτυγμένες χώρες εφαρμόζεται μία διαδικασία αποβιομηχανοποίησης. Η προστιθέμενη αξία του τριτογενούς τομέα στην ΕΕ έχει ήδη ανέλθει στο 70 % του συνολικού ΑΕγχΠ (22 % στην βιομηχανία, 5 % στον οικοδομικό τομέα, 3 % στη γεωργία). Μα το φαινόμενο αυτό δεν διευκολύνεται διότι μεγάλο τμήμα της προστιθέμενης αξίας των υπηρεσιών διοχετεύεται στις επιχειρήσεις ή δημιουργείται από τις επιχειρήσεις: εμπόριο 21,6 %· δημοσιονομικές υπηρεσίες και υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις 27,2 %· δημόσια διοίκηση 21,6 %.

6.11 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να υπάρξει μία παρέμβαση με όλο το βάρος του ευρωπαϊκού πνεύματος που συνοψίζεται στις λέξεις: «κοινωνική οικονομία της αγοράς» προκειμένου να τροποποιηθούν προς το καλύτερο οι κανόνες του ΠΟΕ. Σήμερα οι κανόνες δεν επιτρέπουν την απαγόρευση εισαγωγής προϊόντων εκτός και αν παρουσιάζουν κίνδυνο. Χρειάζεται όμως να επιβληθεί, άνευ καθυστερήσεων, η τήρηση ορισμένων κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών προτεραιοτήτων, δεδομένου ότι η ΕΕ, ως οικονομικός φορέας, μπορεί να καταστήσει πιο αποτελεσματική την παγκόσμια «Διακυβέρνηση», επιδιώκοντας τη «... γενίκευση της βιώσιμης ανάπτυξης σε πλανητικό επίπεδο, μέσω της διεθνούς συνεργασίας και της ανάπτυξης ορθών εσωτερικών πολιτικών».

6.11.1 Οι δαπάνες που θα αντιμετωπίσουν οι αναπτυσσόμενες χώρες για την εφαρμογή των εν λόγω πολιτικών θα μπορούσαν να αντισταθμιστούν εν μέρει με προγράμματα συνεργασίας για την ανάπτυξη, που θα βελτιώνουν τις εμπορικές συμπεριφορές και θα είναι αντικείμενο περιοδικής αναθεώρησης.

6.12 Έχουμε φθάσει ίσως σε μία φάση της παγκοσμιοποίησης στην οποία είναι απαραίτητο να επιδειχθεί μεγαλύτερη προσοχή στις «συλλογικές προτιμήσεις και ευαισθησίες» που εκφράζονται από τους πολίτες, προκειμένου να μειωθούν οι διεθνείς εντάσεις και να αποφευχθούν οι εμπορικές ιδεολογικές συγκρούσεις που αυξάνονται ολοένα και περισσότερο και δεν φαίνεται να επιλύονται με τους σημερινούς μηχανισμούς και τους ισχύοντες κανόνες.

Βρυξέλλες, 1η Ιουλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ COM (2004) 101 τελικό της 10.2.2004 «Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος» σ. 27 (γαλλική μετάφραση).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

της γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Αν και έλαβε τουλάχιστον το ένα τέταρτο των ψήφων «υπέρ», η ακόλουθη τροπολογία απορρίφθηκε:

Να διαγραφεί το σημείο 6.1.1

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας:

Ψήφοι υπέρ: 31

Ψήφοι κατά: 32

Αποχές: 9

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι μητροπολιτικές περιοχές: κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για το μέλλον της Ευρώπης»

(2004/C 302/20)

Στις 15 Ιουλίου 2003, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιουνίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. van IERSEL.

Κατά την 410η συνεδρίασή της, της 30ής Ιουνίου και 1ης Ιουλίου 2004 (συνεδρίαση της 30ής Ιουνίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

1.1 Στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία των μεγάλων μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη στο πλαίσιο της εφαρμογής της περιφερειακής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.2 Οι μεγάλες μητροπολιτικές περιοχές διαδραματίζουν, τόσο από δημογραφική όσο και από οικονομική άποψη, εξαιρετικά σημαντικό ρόλο για το μέλλον και αντιμετωπίζουν πολυάριθμες και σοβαρές προκλήσεις. Ωστόσο, το θέμα αυτό δεν φαίνεται να απασχολεί ιδιαίτερα κανένα πολιτικό επίπεδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ή στα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

1.3 Η ΕΟΚΕ ζητά να συμπεριληφθεί η οικονομική, κοινωνική και οικολογική ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών ως μόνιμο θέμα του κοινοτικού προγράμματος δράσης. Βασική προϋπόθεση είναι, όμως, τόσο η ανταλλαγή πληροφοριών και ευρωπαϊκών δεδομένων μέσω της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και η επίδειξη ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για το θέμα αυτό εκ μέρους της Επιτροπής.

1.4 Μετά από την συζήτηση που διεξάγεται σε εθνικό επίπεδο σχετικά με την μελλοντική δημιουργία μητροπολιτικών κέντρων, είναι σημαντικό να διεξαχθεί η σχετική συζήτηση και σε ευρωπαϊκό επίπεδο και, συγχρόνως, να διερευνηθεί η προστιθέμενη αξία που θα μπορούσε να προσφέρει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει την άμεση σχέση που υφίσταται μεταξύ του ρόλου των ευρωπαϊκών μητροπόλεων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Η υλοποίηση των στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας εξαρτάται άμεσα από τον αντίκτυπο που θα έχει η στρατηγική αυτή στις μητροπολιτικές περιοχές.

1.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει συνεπώς, εκτός από τη δημιουργία ενός βήματος για τις μητροπολιτικές περιοχές από την Επιτροπή, να συζητηθεί το θέμα αυτό από το Συμβούλιο ανταγωνισμού αλλά και από το άτυπο Συμβούλιο υπουργών Χωροταξίας και Πολεοδομίας.

2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.1 Ο κόσμος μεταβάλλεται γρήγορα. Αντιμετωπίζουμε οικονομικές, τεχνολογικές, και κοινωνικές εξελίξεις σε ολόκληρη την υφήλιο. Οι εξελίξεις αυτές, αφενός, έχουν μείζονες συνέπειες στη μεταποιητική βιομηχανία, τον τομέα των υπηρεσιών και τις αγορές εργασίας και, αφετέρου, όπως είναι φυσικό, επηρεάζουν το γεωγραφικό πλαίσιο και την κοινωνία και, συνεπώς, τον τρόπο διακυβέρνησης των χωρών και των περιφερειών.

2.2 Η παρούσα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ εστιάζεται στις μητροπολιτικές περιοχές, δηλαδή στα μεγάλα αστικά συγκροτήματα και τις ζώνες οικονομικής επιρροής τους για τρεις βασικούς λόγους: βρίσκονται στο επίκεντρο των εν λόγω ταχέων εξελίξεων, συμβάλουν σημαντικά στην ευρωπαϊκή αναπτυξιακή στρατηγική και, τέλος, συνεργάζονται προς όφελος πολλών μικρότερων κέντρων αριστείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.3 Μια μητροπολιτική περιοχή αποτελείται από ένα βασικό πυρήνα —μία απομονωμένη πόλη ή ένα αστικό συγκρότημα, και μια περιφέρεια— μια ομάδα γειτονικών δήμων από τις οποίες ένας σημαντικός αριθμός κατοίκων ταξιδεύει καθημερινά προς και από το κέντρο. Συνεπώς, η έννοια της «μητροπολιτικής περιοχής» είναι συγγενής προς την έννοια της «ζώνης απασχόλησης» ή της λειτουργικής αστικής περιφέρειας⁽¹⁾. Λαμβάνει υπόψη την ύπαρξη περιφερειακών ζωνών οι οποίες εστιάζονται έντονα σε ένα κέντρο και η ανάπτυξη των οποίων εξαρτάται από την ανάπτυξη του εν λόγω κέντρου. Οι μητροπολιτικές περιοχές μπορούν να εξαπλωθούν σε τέτοια έκταση ώστε η μετακίνηση προς ή από αυτές να απαιτεί μια ώρα. Περιλαμβάνουν αστικές και αγροτικές ζώνες.

2.4 Ο βασικός πυρήνας πρέπει να περιλαμβάνει ένα ελάχιστο αριθμό κατοίκων⁽²⁾ ή θέσεων απασχόλησης προκειμένου να θεωρηθεί μητροπολιτική περιοχή. Παρομοίως, πρέπει να υπάρχει μια ορισμένη πυκνότητα καθημερινών μετακινήσεων μεταξύ ενός περιφερειακού δήμου και του βασικού πυρήνα προκειμένου ο εν λόγω δήμος να συμπεριληφθεί στην μητροπολιτική περιοχή⁽³⁾. Στην πράξη, τα κατώτατα αυτά όρια είναι αυθαίρετα και, κατά συνέπεια, έχουν ποικίλη σημασία. Η μη εναρμόνιση των ορισμών σε ευρωπαϊκή κλίμακα περιορίζει τις διεθνείς συγκρίσεις.

⁽¹⁾ Στη γνωμοδότησή της 14ης Μαΐου 1998 με τίτλο «Προς ένα πρόγραμμα για το αστικό περιβάλλον στην Ευρωπαϊκή Ένωση», η Επιτροπή των Περιφερειών ανέπτυξε την έννοια της «λειτουργικής αστικής ζώνης» για να περιγράψει την μητρόπολη και τη ζώνη επιρροής της. Έχει γίνει αποδεκτό ότι οι πόλεις κατέστησαν αστικά συγκροτήματα, στη συνέχεια, μητροπολιτικές ζώνες, μετά μητροπολιτικές περιοχές και, στη συνέχεια, επεκτάθηκαν σε αστικές περιφέρειες. Η έννοια αυτή τονίζει, επίσης, την αλληλεξάρτηση των εδαφικών μονάδων που συγκροτούν την αστική περιφέρεια: αγορά εργασίας, καθημερινή μετακίνηση κατοικία-εργασία, δίκτυα συγκοινωνιών, εμπορικά κέντρα, εγκατάσταση νέων δραστηριοτήτων, αγορά ακινήτων, χώροι πρασίνου εγκαταστάσεις ψυχαγωγίας, προστασία του περιβάλλοντος, κλπ.

⁽²⁾ Για παράδειγμα, 500 000 κάτοικοι (κατώτατο όριο METREX) Βλέπε συνημμένο κατάλογο πολεοδομικών συγκροτημάτων άνω των 500 000 κατοίκων.

⁽³⁾ Για παράδειγμα, το 10 % του οικονομικά ενεργού πληθυσμού που απασχολείται στον κεντρικό πυρήνα να κατοικεί στους περιφερειακούς δήμους (κατώτατο όριο GEMACA).

2.5 Την τελευταία δεκαετία εμφανίστηκε ένα νέο είδος μητροπολιτικών περιοχών. Όταν πολλά πολεοδομικά συγκροτήματα λειτουργούν σε δίκτυο και οι περιοχές αγοράς εργασίας τους αλληλεπικαλύπτονται, τότε συγκροτούν πολυκεντρικές μητροπολιτικές περιοχές. Για παράδειγμα, το Ράντσταντ, με 7 εκατ. κατοίκους, η περιοχή Ρήνου-Ρηνανίας, με 11 εκατ. κατοίκους, η περιοχή Βιέννης-Μπρατισλάβας με 4,6 εκατ. κατοίκους, η περιοχή του Oresund με 2,5 εκατ. κατοίκους, η περιοχή της Λίλλης με 1,9 εκατ. κατοίκους (1).

2.6 Ανάλογα με το μέγεθος και της λειτουργίας τους, οι μητροπολιτικές περιοχές έχουν περιφερειακή, εθνική, ευρωπαϊκή, ή παγκόσμια επιρροή. Μια διευρυμένη Ευρώπη, υπολογίζεται να περιλαμβάνει 50 περίπου μητροπολιτικές περιοχές με περισσότερο από 1 εκατ. κατοίκους.

2.7 Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι μητροπολιτικές περιοχές, όπως παρουσιάζονται στην παρούσα γνωμοδότηση, καλύπτουν εδάφη και κοινωνικοοικονομικές πραγματικότητες που δεν συμπίπτουν με ευρωπαϊκές διοικητικές ενότητες του συστήματος της Στατιστικής Ονοματολογίας Εδαφικών Ενότητων NUTS το οποίο χρησιμοποιείται για επίσημους σκοπούς από την Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα κοινοτικά όργανα. Η έννοια της διοικητικής περιφέρειας στην Ευρώπη είναι ιδιαίτερα ασαφής. Εκτός σπανίων εξαιρέσεων, τα γεωγραφικά όρια των εν λόγω περιφερειών είναι είτε ευρύτερα είτε στενότερα των ορίων των μητροπολιτικών περιοχών (2). Κατά συνέπεια, τα εδάφη και οι διοικητικές περιφέρειες δεν προσφέρονται για ανάλυση και σύγκριση της κοινωνικοοικονομικής εξέλιξης σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

2.8 Το Φεβρουάριο του 2004, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε την τρίτη «Έκθεση για την περιφερειακή συνοχή». Η έκθεση αυτή ανοίγει νέους ορίζοντες για συζήτηση όσον αφορά την περιφερειακή πολιτική και την οικονομική πρόοδο. Το ίδιο ισχύει για τη νέα επικέντρωση στη χωροταξική και αστική ανάπτυξη. Αναφορικά με το μέλλον, η τρίτη έκθεση τονίζει τον δεσμό της περιφερειακής πολιτικής με τη στρατηγική της Λισσαβόνας. Η ανταγωνιστικότητα, μαζί με τη συνοχή και την πολιτική συνεργασίας, θα αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της περιφερειακής πολιτικής. Από την άποψη αυτή, η τρίτη έκθεση τονίζει ιδιαίτερα το ρόλο των πόλεων και των μεγάλων αστικών συγκροτημάτων.

2.9 Οι νέες προσεγγίσεις και ιδέες στον τομέα αυτό οφείλονται εν πολλοίς στην παγκοσμιοποίηση, στην ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς (και για τα νέα κράτη μέλη), και στη στρατηγική της Λισσαβόνας. Βέβαια τις μητροπολιτικές περιοχές δεν αφορά μόνο η περιφερειακή πολιτική, αλλά η βιομηχανική πολιτική, η πολιτική των γνώσεων, η πολιτική των μεταφορών, η πολιτική των διευρωπαϊκών δικτύων, κλπ..

2.10 Σε παγκόσμιο επίπεδο, δίδεται ολοένα και μεγαλύτερη έμφαση στην «αστική αναγέννηση». Αποτελεί θέμα της ημερήσιας διάταξης στην πλειονότητα των κρατών μελών της Ένωσης.

2.11 Η κατάσταση των μητροπολιτικών περιοχών και το θέμα της διακυβέρνησής τους ουδέποτε εξετάστηκαν σε βάθος σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατά συνέπεια, ουδέποτε αποτέλεσαν συγκεκριμένο στόχο των κοινοτικών πολιτικών. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι

(1) Το Ράντσταντ αποτελείται από τα πολεοδομικά συγκροτήματα του Άμστερνταμ, της Χάγης, του Ρότερνταμ, και της Ουτρέχτης. Η περιοχή Ρήνου-Ρηνανίας περιλαμβάνει τα πολεοδομικά συγκροτήματα της Βόννης, της Κολωνίας, του Ντίσελντορφ, του Ντίσελντορφ, του Έσσεν, και του Ντόρτμουντ. Η περιοχή Βιέννης-Μπρατισλάβας αποτελείται από το πολεοδομικό συγκρότημα της Βιέννης και της Μπρατισλάβας. Η περιοχή του Oresund περιλαμβάνει τα πολεοδομικά συγκροτήματα της Κοπεγχάγης και του Μάλμϋ, ενώ η γαλλο-βελγική περιοχή της Λίλλης περιλαμβάνει ορισμένες πόλεις μεσαίου μεγέθους και ένα μεγάλο αριθμό μικρότερων δήμων και κοινοτήτων.

(2) Για παράδειγμα: Λονδίνο: 7 400 000 κάτοικοι στην διοικητική περιοχή (NUTS 2) και 13 230 000 στην μητροπολιτική περιοχή. Νομός του Βορρά στην Γαλλία (NUTS 3): 2 600 000 κάτοικοι και 970 000 για το γαλλικό τμήμα της μητροπολιτικής περιοχής της Λίλλης.

έφθασε η ώρα για μια επισταμένη ανάλυση και εξέταση του τρόπου με τον οποίο η ορθή περιφερειακή διακυβέρνηση εκ μέρους όλων των ενδιαφερόμενων φορέων στις περιοχές αυτές μπορεί να είναι επωφελής για τους πληθυσμούς τους και την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της. Η εξέταση της κατάστασης των μητροπολιτικών περιοχών μπορεί να είναι καρποφόρα μόνο εάν βασίζεται σε αξιόπιστα και συγκρίσιμα ποσοτικά δεδομένα σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Δυστυχώς, όμως, τα εν λόγω δεδομένα δεν υπάρχουν σήμερα. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να διασφαλίσει την παραγωγή τους.

3. ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

3.1 Περισσότερα από τα τρία τέταρτα του ευρωπαϊκού πληθυσμού ζουν σε αστικές ή προαστιακές ζώνες. Υπάρχει άμεση σχέση μεταξύ της στρατηγικής της Λισσαβόνας και των μητροπολιτικών περιοχών. Ένα μεγάλο τμήμα των παραγόντων στους οποίους στηρίζεται η μελλοντική ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης βρίσκεται στις εν λόγω ζώνες. Οι μητροπόλεις διαδίδουν την καινοτομία και τις πληροφορίες στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές πόλεις. Η ευημερία των μητροπολιτικών περιοχών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την επίλυση των προβλημάτων συνοχής και εδαφικής ισορροπίας που αντιμετωπίζονται στα ίδια τα εδάφη τους και σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις ή περιφέρειες.

3.2 Οι μητροπολιτικές περιοχές, στην Ευρώπη όπως και στον υπόλοιπο κόσμο, αντιμετωπίζουν πολλές σημαντικές προκλήσεις: την παγκοσμιοποίηση, που συνδέεται με την ολοκλήρωση των διεθνών αγορών αγαθών, υπηρεσιών, κεφαλαίων, γνώσεων και ειδικευμένων και ανειδίκευτων εργαζομένων και που συνεπάγεται την ταχεία μεταλλαγή των συστημάτων παραγωγής τους, την βιώσιμη ανάπτυξη που απαιτεί μια σώφρονα διαχείριση των φυσικών πόρων, την κοινωνική συνοχή, την ποιότητα της ζωής, και την εδαφική συνοχή.

3.2.1 Πολλές πόλεις και μητροπολιτικές περιοχές προσαρμόζουν επιτυχώς τις οικονομικές, κοινωνικές, και θεσμικές δομές τους. Αυτές οι ισχυρές αστικές περιοχές αποτελούν εθνικούς και διεθνείς κόμβους που εξυπηρετούνται από κάθε είδους δίκτυα ταχέων μεταφορών και ευρυζωνικά δίκτυα τηλεπικοινωνιών η οικονομία των οποίων από καιρού στηριζόταν στην διαφοροποίηση αλλά παρείχαν, επίσης, ποιοτικές υπηρεσίες στα άτομα και τις επιχειρήσεις. Οι βιομηχανικές περιοχές οι οποίες στο παρελθόν διήλθαν κρίση αποτελούν, επίσης, άριστα παραδείγματα ανάπτυξης του είδους αυτού. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις είναι η Λίλλη, η Βαρκελώνη, και το Μπιλμπάο.

3.2.2 Στις δέκα νέες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρούνται παρόμοιες διαδικασίες. Παρόμοια είναι η περίπτωση των μητροπολιτικών περιοχών της Βαρσοβίας, της Πράγας, και της Βουδαπέστης.

3.3 Επί σειρά ετών στόχος της ευρωπαϊκής περιφερειακής πολιτικής ήταν η δημιουργία ενός κλίματος ευνοϊκού για την ανάπτυξη, την απασχόληση, και την ανταγωνιστικότητα στις ασθενέστερες περιφέρειες. Για το σκοπό αυτό, αναπτύχθηκε ένα συντονισμένο σύστημα κατανομής των χρηματοδοτικών πόρων. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ενδιαφερόμενες περιφέρειες σημείωσαν οικονομική πρόοδο, ενίοτε μάλιστα σημαντική, ως αποτέλεσμα της εφαρμογής αυτών των κοινοτικών πολιτικών αυτών.

3.4 Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση των περιφερειών στην Ευρώπη περιορίζεται στην ανάλυση των περιφερειών εκείνων που ωφελήθηκαν από τα διαρθρωτικά ταμεία.

3.5 Δεν μπορούν να αγνοηθούν οι σχετικά ευνοϊκές ή δυσμενείς οικονομικές και κοινωνικές εξελίξεις των λοιπών περιφερειών. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι και αυτές πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο μιας σε βάθος ανάλυση σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Η εν λόγω ανάλυση είναι σκόπιμη εν όψει της συζήτησης σχετικά με την τρίτη «Έκθεση για την περιφερειακή συνοχή» που αποσκοπεί στη διερεύνηση νέων προσεγγίσεων. Ενδέχεται, επίσης, να συμβάλει ώστε να κατανοηθούν καλύτερα οι σύγχρονες οικονομικές εξελίξεις και οι συνέπειές τους στην προσαρμογή των κοινωνιών καθώς και στις συνθήκες διαβίωσης και εργασίας. Τέλος, μια τέτοια ανάλυση μπορεί να οδηγήσει στην προσαρμογή ορισμένων κοινοτικών πολιτικών, ώστε να υποστηρίζουν αποτελεσματικά ορισμένες εξελίξεις και απαιτήσεις στις περιφέρειες και τις αστικές περιοχές.

3.6 Είναι σημαντικό ότι το γεγονός ότι συζητείται σήμερα παντού —τόσο στις συγκεντρωτικές και όσο και στις αποκεντρωμένες χώρες— το θέμα της επιθυμητής νέας ισορροπίας μεταξύ συγκεντρωτικής διοίκησης και αποκέντρωσης. Οι αρχές μελετούν νέες προσεγγίσεις από τη βάση προς την κορυφή και από την κορυφή προς τη βάση. Σαφώς, συχνά η εφαρμογή τους είναι δύσκολη λόγω των παραδόσεων διακυβέρνησης και των κεκτημένων δικαιωμάτων. Παρά ορισμένα θεσμικά εμπόδια τα οποία συναντώνται, υπάρχει μια αδιαμφισβήτητη τάση αναγνώρισης της ανάγκης για ολοκληρωμένη διαχείριση των μητροπολιτικών περιοχών, προς όφελος της ευημερίας και της ευμάρειας των ατόμων και των επιχειρήσεων.

3.7 Μπορεί εύκολα να γίνει διάκριση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών μητροπολιτικών περιοχών. Αφενός, υπάρχουν τεράστιες μητροπόλεις όπως το Λονδίνο, το Παρίσι, η περιοχή Ρήνου-Ρηνανίας, το Ράντσταντ και η Μαδρίτη, με πάνω από 5 εκατ. κατοίκους, και, αφετέρου, ορισμένες μικρότερες αλλά συχνά επιτυχείς μητροπολιτικές περιοχές με μεγάλο αναπτυξιακό δυναμικό και φιλοδοξίες. Πρόκειται για τις περιοχές γύρω από τις πρωτεύουσες και τα μεγάλα οικονομικά κέντρα σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη.

3.8 Όπως προαναφέρθηκε, ορισμένα από τα οικονομικά κέντρα είναι πρώην υποβαθμισμένες περιοχές. Στα εν λόγω κέντρα δόθηκε νέα πνοή χάρη στις κοινές προσπάθειες των ενδιαφερόμενων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της περιφέρειας. Πρέπει, επίσης, να προστεθεί ότι τέτοιου είδους μητροπολιτικές περιοχές στα νέα κράτη μέλη βρίσκονται σε μεταβατική φάση και αναπτύσσουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματά τους για να καταστούν ανταγωνιστικές στις διεθνείς αγορές.

3.9 Οι περιοχές του είδους αυτού αυξάνουν σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Από το 2003 οι γερμανικές μητροπολιτικές περιοχές συνεργάζονται στο έργο «Περιφέρειες μέλλοντος». Το 2003, η βρετανική κυβέρνηση ζήτησε από τις εν λόγω περιοχές να χαράξουν τη στρατηγική τους ώστε να καταστούν διεθνώς ανταγωνιστικές περιφέρειες. Η δανική κυβέρνηση υποστηρίζει θερμά την εντυπωσιακή διασυνοριακή συνεργασία που στοχεύει να καταστούν η Κοπεγχάγη και το Malmö (Σουηδία) σημαντικό οικονομικό κέντρο της Βαλτικής. Στις Κάτω Χώρες, ένα αρκετά πρόσφατο φαινόμενο είναι η προώθηση του Ράντσταντ ως μητροπολιτικής περιοχής διεθνούς κλίμακας. Στην Ισπανία, τα προγράμματα αναζωογόνησης της Βαρκελώνης και του Μπιλμπάο έχουν την ίδια φιλοδοξία. Υπάρχουν και άλλα παραδείγματα.

3.10 Στα κράτη μέλη, η περιφερειοποίηση κάνει την εμφάνισή της σταδιακά, γεγονός που έχει εμφανείς συνέπειες στην οργάνωση της διακυβέρνησης στις μητροπολιτικές περιοχές και στην ικανότητά τους να χειρίζονται την οικονομική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, ορισμένες κυβερνήσεις υιοθετούν μια πρωτόβουλη προσέγγιση αναφορικά με την οικονομική ανάπτυξη των μεγάλων πόλεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πρωτοβουλία της βρετανικής κυβέρνησης για τη συγκρότηση ομάδας εργασίας στην οποία συμμετέχουν οι 8 «μεγάλες πόλεις», 9 περιφερειακοί αναπτυξιακοί φορείς και αριθμός υπηρεσιών υπουργείων με στόχο την κατάρτιση σχεδίου δράσης για την βελτίωση της οικονομικής επίδοσης των μητροπολιτικών περιοχών και, κατά συνέπεια, της ανταγωνιστικότητας της χώρας⁽¹⁾. Στη Γαλλία, μετά τη δημοσίευση μιας έκθεσης σχετικά με τις ευρωπαϊκές πόλεις⁽²⁾, η κυβέρνηση χάραξε μια εθνική στρατηγική με στόχο την ενίσχυση της ακτινοβολίας των γαλλικών μητροπολιτικών περιοχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο⁽³⁾.

3.11 Από την πρόσφατη ιστορία φαίνεται σαφώς ότι τις ημέρες μας διαμορφώνεται μια νέα προσέγγιση αναφορικά με την ανάπτυξη των μεγάλων αστικών ζωνών. Οι διαρθρώσεις διαβούλευσης, όταν υπάρχουν, περιορίζονται σε εθνικό επίπεδο. Ωστόσο, παράλληλα με τις εθνικές διαρθρώσεις διαβούλευσης, έχουν ξεκινήσει πρωτοβουλίες για την προώθηση ευρωπαϊκών δομών για τους μεγάλους φορείς αστικής ανάπτυξης. Σ' αυτούς συμπεριλαμβάνονται οι Euro-cities, που εστιάζονται στην κοινωνία της γνώσης, και το πιο πρόσφατο δίκτυο των ευρωπαϊκών μητροπολιτικών περιφερειών και περιοχών METREX. Γενικά, ωστόσο, οι συνεδριάσεις και οι επαφές δεν διαργανώνονται σε προγραμματισμένη βάση. Εξάλλου, μπορεί να διαπιστωθεί ένα ευνοϊκό κλίμα για πιο διαρθρωμένες πρωτοβουλίες.

4. ΟΙ ΣΥΝΕΧΕΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ

4.1 Η δημιουργία μητροπόλεων χαρακτηρίζεται από τον πολυπλασιασμό των μεγάλων οικισμών και την αυξανόμενη συγκέντρωση πληθυσμών, δραστηριοτήτων και παραγωγής πλούτου σε αυτούς, σε έναν διευρυνόμενο γεωγραφικό χώρο με ασαφή όρια. Η ανάπτυξη αυτή συνοδεύεται συχνά από κοινωνικό και χωροταξικό κατακερματισμό (κοινωνικοί διαχωρισμοί, χωροταξική εξειδίκευση, εγκληματικότητα και ανασφάλεια). Η μητρόπολη, σε αντίθεση με την πόλη, δεν διαθέτει πολιτικούς θεσμούς. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει επιλύονται ύστερα από πολυάριθμες διαπραγματεύσεις μεταξύ των ενδιαφερομένων παραγόντων. Ο κατακερματισμός στο χώρο μπορεί να επιβραδύνει και να εμποδίσει τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις. Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητη μια περιφερειακή πολιτική η οποία στοχεύει στη μείωση του κατακερματισμού στο χώρο μέσω του συμβιβασμού της διακυβέρνησης των μητροπολιτικών περιοχών με τις συνεχείς διαδικασίες. Θετικά παραδείγματα στον τομέα αυτό αποτελούν οι περιοχές της Βαρκελώνης και της Στουτγάρδης.

⁽¹⁾ Cities, regions and competitiveness, Ιδιαίτερο γραφείο του πρωθυπουργού και άλλοι εταίροι του δημοσίου, Ιούνιος 2003.

⁽²⁾ Les villes européennes, analyse comparative — Celine Rozenblat, Patricia Cicille (DATAR Délégation à l'aménagement du territoire et à l'action régionale 2003).

⁽³⁾ www.datar.gouv.fr — CIADT (Comité interministériel d'aménagement et de développement du territoire) της 13ης Δεκεμβρίου 2003.

4.2 Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης: οι ευρωπαϊκές αστικές περιοχές διαρθρώνονται μέσω διεργασιών και δυναμικών σε, όλο και περισσότερο, διεθνή κλίμακα. Οι μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις είναι κομβικά σημεία του διεθνούς συμπλέγματος μητροπόλεων που βρίσκεται σε διαρκή εξέλιξη. Η Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, το Τόκιο, το Χονγκ Κονγκ, αλλά και η Φραγκφούρτη, το Παρίσι, το Ράντσταντ, οι Βρυξέλλες, το Μιλάνο, ή η Μαδρίτη διαδραματίζουν μείζονα ρόλο στο σύμπλεγμα αυτό. Οι μητροπόλεις αυτές καθοδηγούν την παγκόσμια οικονομία μέσω των διεθνών οργανισμών, των τραπεζών και των μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών που έχουν εγκαταστήσει σε αυτές τις κεντρικές λειτουργίες τους διοίκησης και ελέγχου, και χάρη στις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας. Στα προσεχή χρόνια, οι κύριες ασιατικές μητροπόλεις θα αποτελούν μέρος αυτού του διεθνούς συμπλέγματος.

4.3 Η διαδικασία εξευρωπαϊσμού: η αμφίδρομη διαδικασία προσαρμογής της οικονομικής, κοινωνικής, και περιβαλλοντικής πολιτικής και της χωροταξίας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και διεύρυνση, η ενιαία αγορά, της οποίας η υλοποίηση βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, και η έλευση του ευρώ και η διεύρυνση θα συμβάλουν ακόμη περισσότερο στο φαινόμενο ολοκλήρωσης και διασποράς της οικονομικής δραστηριότητας στην ευρωπαϊκή επικράτεια. Με την εξάλειψη των συνόρων θα ενταθεί η φυσική κλίση ενίσχυσης των οικονομικών πόλων στην ήπειρο. Η προοδευτική οργάνωση των διαπεριφερειακών, ή ακόμα και των διασυνοριακών, πόλων (Κοπεγχάγη-Malmö, ολλανδικό και βελγικό Λιμβούργο — Άαχεν, η γαλλική και η βελγική πλευρά της μητροπολιτικής περιοχής της Λίλλης) δείχνει ότι η οικονομική ανάπτυξη θα αγνοεί ολόενα και περισσότερο τα τεχνικά και διοικητικά σύνορα που αποτελούν κληρονομιά του παρελθόντος.

4.4 Οι μητροπολιτικές περιοχές είναι οι κύριοι χώροι έρευνας, καινοτομίας και δημιουργίας νέων δραστηριοτήτων. Συγκεντρώνουν τις δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, ιδιαίτερα δε τις επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών. Οι τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο σε αυτές. Η οικονομική δυναμική υλοποιείται κυρίως στις μητροπολιτικές περιφέρειες, οι οποίες συνιστούν προνομιακούς χώρους της καινοτομίας, της κοινωνίας της γνώσης και της κατάρτισης.

4.5 Όλες αυτές οι περιοχές διασυνδέονται με κάθε είδους φυσικά και εικονικά δίκτυα, ανάλογα με τον όγκο και τη σπουδαιότητα των «ομάδων επιχειρήσεων» στις διάφορες περιφέρειες. Η διαδικασία αυτή τείνει προς διεύρυνση και εμφάνιση. Η ευρωπαϊκή πολιτική (Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών) ορθώς ευνοεί τα εν λόγω δίκτυα, όπως και η απορύθμιση των αερομεταφορών.

4.6 Η στρατηγική της Λισσαβόνας έχοντας ως στόχο μια ανταγωνιστική οικονομία η οποία βασίζεται στη γνώση και λαμβάνει υπόψη την κοινωνική συνοχή και την βιωσιμότητα, αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς και νέα αποστολή για τις μητροπολιτικές περιοχές.

4.7 Η νέα αυτή αποστολή είναι, εν μέρει, απόρροια της αυξανόμενης σημασίας της κοινωνίας δικτύων, τα οποία μεταβάλλουν τους όρους επίτευξης της ευημερίας, προσελκύουν νέες επενδύσεις και δημιουργούν νέες προσεγγίσεις όσον αφορά την εκπαίδευση των νέων και την αγορά εργασίας στο σύνολό της. Κατά ανάλογο τρόπο, το πρόσφατο ενδιαφέρον για τις πόλεις και τις μητροπολιτικές περιοχές συνδέεται με τις νέες εφαρμοσμένες τεχνολογίες και, ειδικότερα, τις τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών και το Διαδίκτυο υψηλής ταχύτητας που έχουν σημαντικότερες συνέπειες για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών επηρεάζουν σημαντικά την χωρο-

ταξία και την εξέλιξη των πόλεων και των μητροπολιτικών περιοχών.

4.8 Η διεθνοποίηση των επενδύσεων, η κινητικότητα των εγκεφάλων, και η αλληλεπίδραση των πανεπιστημίων, των τεχνολογικών ιδρυμάτων, και του ιδιωτικού τομέα μπορεί να προωθήσουν την δημιουργία οικονομικών πυρήνων όπως, π.χ., το πασίγνωστο «Porter's Diamond». Ίδου μια σημαντικότερη βάση της κοινωνίας των δικτύων στην οποία οι μητροπολιτικές περιοχές διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο.

4.9 Οι μητροπολιτικές περιοχές αποτελούν, επίσης, σημαντικά πολιτιστικά και τουριστικά κέντρα και κέντρα δραστηριοτήτων αναψυχής. Η αρχιτεκτονική τους κληρονομιά αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ιστορίας και της ταυτότητάς τους. Τα πανεπιστήμια, οι βιβλιοθήκες, τα μουσεία, τα θέατρα, τα ωδεία, και οι αίθουσες συναυλιών, είναι βασικοί χώροι διατήρησης και διάδοσης του πολιτισμού. Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και διάδοση του πολιτισμού. Στις μητροπόλεις, εξάλλου, πραγματοποιούνται οι κυριότερες αθλητικές εκδηλώσεις και οι συναυλίες οι οποίες προσελκύουν μεγάλα πλήθη.

4.10 Ο κοσμοπολιτικός χαρακτήρας των μητροπόλεων είναι σημαντικότατο στοιχείο της ανάπτυξης της βιομηχανίας των οπτικοακουστικών μέσων. Η βιομηχανία των οπτικοακουστικών μέσων (τύπος, εκδόσεις, ραδιοφωνία, τηλεόραση, ταινίες, διαφημίσεις, τηλεπικοινωνίες) και, γενικότερα οι δημιουργικές βιομηχανίες, αποτελούν τομέα δραστηριοτήτων που βρίσκεται σε πλήρη ανάπτυξη.

4.11 Κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες και μονάδες και πολιτισμικές οργανώσεις κινητοποιούνται με σκοπό να βρουν νέες διαδικασίες ολοκλήρωσης και συμμετοχής. Σε συνδυασμό με τη δράση των δημόσιων αρχών, η κοινωνία των πολιτικών διαδραματίζει σημαντικότατο ρόλο στην αστική δυναμική. Σε πολλές περιπτώσεις, η επιτυχία μιας μητροπολιτικής ζώνης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στη συνεργασία και την αλληλεπίδραση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

4.12 Η συνεργασία αυτή και η αλληλεπίδραση των δημοσίων και ιδιωτικών συμφερόντων είναι κεφαλαιώδης στο πλαίσιο των μητροπολιτικών περιοχών. Από την εμπειρία προκύπτει ότι μπορεί να επιτευχθεί ταχύτερα και να είναι αποτελεσματικότερη στις μεγάλες εδαφικές ενότητες παρά σε εθνικό επίπεδο. Οι μητροπολιτικές περιοχές τείνουν να είναι το κατάλληλο επίπεδο για τον καθορισμό, μαζί με όλους τους ενδιαφερόμενους, των στόχων σχεδιασμού μιας αστικής περιοχής και για την υιοθέτηση των μέσων για την επίτευξή τους.

4.13 Αντίθετα με την τάση που επικρατεί στις ΗΠΑ, οι ευρωπαϊκές πόλεις αναπτύσσονται ταυτόχρονα ως πόλεις και ως αστικά συγκροτήματα. Τα κέντρα των πόλεων εξακολουθούν να λειτουργούν ως πυρήνες δραστηριότητας και τόποι συνάντησης. Οι μητροπόλεις διαδραματίζουν επίσης καιρό ρόλο στην ενίσχυση ενός μοντέλου ευρωπαϊκής κοινωνίας.

4.14 Η ευρωπαϊκή οικονομία βρίσκεται σε σημαντικό μεταβατικό στάδιο με τη διαδικασία διεύρυνσης και ολοκλήρωσης της ενιαίας αγοράς. Η διαδικασία αυτή οδηγεί στον ανταγωνισμό και στη σύμπραξη των περιφερειών, και ειδικότερα των μητροπολιτικών. Οι μητροπολιτικές περιοχές διαδραματίζουν καιρό ρόλο σ' αυτές τις πολύπλοκες εξελίξεις. Η έλλειψη διακυβέρνησης σε κλίμακα μητροπολιτικής περιοχής αποτελεί μειονέκτημα για κατάρτιση και την άσκηση ανταγωνιστικών στρατηγικών και συμπράξεων οικονομικής ανάπτυξης.

5. ΟΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

5.1 Οι μεγαλουπόλεις αντιμετωπίζουν, εντονότερα από άλλες περιοχές, σοβαρά προβλήματα κοινωνικής συνοχής και εδαφικής ανισορροπίας. Οι μητροπολιτικές περιοχές μπορούν να γίνουν παραδειγματικοί χώροι αποκατάστασης της κοινωνικής και εδαφικής ισορροπίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο, οι βελτιώσεις αυτές μπορούν να επιτευχθούν μόνο εάν διασφαλιστεί η βιώσιμη οικονομική τους ανάπτυξη.

5.2 Κάθε μητροπολιτική περιοχή έχει τον δικό της ιδιαίτερο χαρακτήρα. Ωστόσο, παρά τις διαφορές στο πολιτιστικό επίπεδο και στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, παρατηρούνται παρόμοια φαινόμενα στο σύνολο της Ευρώπης. Ευτυχώς, στις περισσότερες περιπτώσεις, τόσο οι δημόσιοι όσο και οι ιδιωτικοί φορείς αντιλαμβάνονται όλο και περισσότερο την ανάγκη βελτίωσης των βασικών συνθηκών διαβίωσης και εργασίας όλων. Πρέπει, πάντως, να γίνει δεκτό ότι πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά πράγματα.

5.3 Στις περιπτώσεις που επιτεύχθηκε ή επιτελείται αναδιάρθρωση της οικονομίας, η μετάβαση από έναν οικονομικό κύκλο στην επόμενη φάση της διεργασίας προκάλεσε ή εξακολουθεί να προκαλεί υψηλή ανεργία, κυρίως στους νέους και στα άτομα άνω των 50 ετών. Η διεργασία αυτή επηρεάζει ιδιαίτερα τις μητροπολιτικές περιοχές. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η διεργασία αυτή συχνά οδηγεί στη δημιουργία εντελώς νέων δραστηριοτήτων με νέα απασχόληση, καλύτερα προετοιμασμένη για το μέλλον.

5.4 Οικονομική αναδιάρθρωση σημαίνει μετεγκατάσταση, ιδιαίτερα εργατικού δυναμικού, πράγμα που προκαλεί διαρθρωτική ανεργία στις περιφέρειες που εξαρτώνται από ένα είδος βιομηχανίας. Αυτό μπορεί να συμβεί, επίσης, στις μητροπολιτικές περιοχές παρά το γεγονός ότι συχνά είναι σε θέση να αλλάξουν την οικονομική τους βάση. Σ' αυτή η διαδικασία εκσυγχρονισμού συχνά παρατηρείται μετάβαση από μια βαριά βιομηχανική βάση προς μια κοινωνία υπηρεσιών και υψηλής τεχνολογίας, π.χ., το Μπιλμπάο, η Λίλλη, και η Ρηνανία-Ρουρ.

5.5 Η Ένωση αντιμετωπίζει ένα ολοένα και αυξανόμενο ρεύμα μεταναστών από τρίτες χώρες. Μολονότι υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο οι μετανάστες εντάσσονται στις πόλεις, η Ευρώπη στο σύνολό της αντιμετωπίζει, χωρίς καμία αμφιβολία, μια τεράστια πρόκληση και οι μητροπολιτικές περιοχές αποτελούν εξαιρετο παράδειγμα από την άποψη αυτή. Η ΕΟΚΕ σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της έχει επανειλημμένα ζητήσει τη θέσπιση μιας κοινής πολιτικής μετανάστευσης και ασύλου. Η Ένωση θα απορροφήσει νέους οικονομικούς μετανάστες για δημογραφικούς και κοινωνικούς λόγους και για λόγους που συνδέονται με την απασχόληση⁽¹⁾. Οι εν λόγω μετανάστες θα είναι τόσο ιδιαίτερα ειδικευμένα άτομα όσο και ανειδίκευτα. Η κοινοτική νομοθεσία πρέπει να προωθήσει τη νόμιμη μετανάστευση και να θέσει υπό έλεγχο την παράνομη. Εξάλλου, η Ένωση οφείλει να προωθήσει την ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία υποδοχής και να αποτρέψει τις διακρίσεις⁽²⁾.

5.6 Σε πολλές μητροπολιτικές περιοχές, παρατηρείται συγκέντρωση των μεταναστών οι οποίοι αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε θέσεις απασχόλησης ποιότητας και επειδή δεν διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα, δεν ομιλούν την γλώσσα, αντιμετωπίζουν κοινωνικές διακρίσεις, και δεν υπάρχει μια πολιτική ένταξης. Η κατάσταση αυτή οδηγεί σε εισοδηματικές ανισότητες και, συνεπώς, σε ανισότητες όσον αφορά τη στέγαση και

την απόλαυση δημόσιων υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και της υγειονομικής περίθαλψης.

5.7 Στις μητροπόλεις, συχνά επιδεινώνονται οι κοινωνικές ανισότητες και οι ανισότητες στο χώρο. Οι μειονεκτικές ομάδες, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται πολλοί νέοι άνεργοι και ηλικιωμένοι χαμηλού εισοδήματος, συγκεντρώνονται σε ορισμένες συνοικίες με συνέπεια σφύρηση των μειονεκτημάτων. Ο αποκλεισμός μειονεκτικών ομάδων του πληθυσμού και η ανεπαρκής ποιότητα των δημοσίων υπηρεσιών στις εν λόγω συνοικίες αυτοτροφοδοτούνται και τελικά γίνονται μια παγίδα από την οποία η απόδραση είναι σχεδόν αδύνατη. Συχνά οι δυνάμεις του αποκλεισμού είναι σωρευτικές ακόμα και εκεί όπου εδώ και γενιές εφαρμόζονται πολιτικές αναζωογόνησης των προβληματικών συνοικιών. Για την επιτυχία των δράσεων μεγάλης κλίμακας απαιτείται συντονισμός σε επίπεδο μητροπολιτικής περιοχής.

5.8 Η διατήρηση της δημόσιας τάξης στις μητροπολιτικές περιοχές έχει καταστεί ανησυχητικό πρόβλημα το οποίο μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις για την κοινωνική συνοχή και την ισόρροπη ανάπτυξη. Παραδόξως, λόγω των πλεονεκτημάτων τους και των δημογραφικών χαρακτηριστικών τους, οι μητροπολιτικές περιοχές γίνονται ιδιαίτερα ευάλωτες σε ορισμένα είδη κινδύνων. Αφενός, η συστημική τους λειτουργία μπορεί να εξασθενήσει από οιαδήποτε προσβολή—όσο και ελάχιστη και εάν είναι—των ζωτικών της στοιχείων η οποία συνδέεται με την διατήρηση της δημόσιας τάξης. Αφετέρου, τα χαρακτηριστικά των μητροπολιτικών περιοχών ενθαρρύνουν τη ροή ατόμων και προϊόντων που ευνοούν παράνομες δραστηριότητες οι οποίες συνδέονται με εθνικά ή διεθνή εγκληματικά δίκτυα. Μπορούν να διευκολύνουν την παρουσία ριζοσπαστικών ομάδων προσφέροντας ανωνυμία, τεχνική στήριξη, και «βάση στρατολογίας». Τα νευραλγικά κέντρα των μητροπόλεων αποτελούν εύκολους στόχους νέων μορφών τρομοκρατίας. Στη σημερινή διεθνή πολιτική κατάσταση, οι τάσεις αυτές είναι ανησυχητικές.

5.9 Η προστασία του περιβάλλοντος και η συμμόρφωση προς τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης αποτελούν άλλες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι μητροπολιτικές περιοχές. Οφείλουν να τηρούν τις διεθνείς δεσμεύσεις: πρωτόκολλο του Κιότο, σχέδιο δράσης για τον 21ο αιώνα, συνθήκη του Μάαστριχτ, και τα κοινοτικά προγράμματα για την βιώσιμη ανάπτυξη του 1993 και 1998. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να συμβιβάσουν την οικονομική ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος που μπορούν να ενισχυθούν αμοιβαία διαμέσου της οργάνωσης της αστικής ανάπτυξης (συστήματα συγκοινωνιών, δημιουργία ζωνών κατοικίας, διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, μείωση της ηχορύπανσης, προστασία των ιστορικών κέντρων των πόλεων, προστασία του φυσικού και αγροτικού περιβάλλοντος, κλπ.)

5.10 Η ταχεία ανάπτυξη ορισμένων μητροπολιτικών περιοχών σε συνδυασμό με την διεύρυνση και την εμβάθυνση των οικονομικών τους συνιστά πρόκληση για τις υποδομές και τις ιδιωτικές και δημόσιες συγκοινωνίες. Για περιβαλλοντικούς και οικονομικούς λόγους, η συμμόρφωση απαιτεί λύσεις υψηλής τεχνολογίας. Όλες οι περιβαλλοντικές πολιτικές είναι δαπανηρές τόσο για τον ιδιωτικό όσο και για τον δημόσιο τομέα. Το ίδιο ισχύει για τη στέγαση και, ενίοτε, για την αναψυχή. Τα δημόσια κεφάλαια είναι κατά κανόνα ανεπαρκή και, μέχρι σήμερα, η επιτυχία των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα υπήρξε περιορισμένη.

(1) COM(2003) 336 τελικό «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση».

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση», ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 92.

5.11 Τα μειονεκτήματα στις μητροπολιτικές περιοχές γίνονται ακόμη πιο εμφανή, όταν η διοικητική διαχείριση των περιφερειών δεν συμβαδίζει με την οικονομική ανάπτυξη και την αύξηση του πληθυσμού, των κατοικιών και των μετακινήσεων. Συχνά, η διοικητική διαχείριση εντός των μητροπολιτικών περιοχών εξακολουθεί να θυμίζει εποχές του παρελθόντος. Η κατάσταση αυτή εμποδίζει με τη σειρά της την αποτελεσματική διακυβέρνηση και, συνεπώς, την άσκηση αποτελεσματικής οικονομικής πολιτικής. Ο ρόλος συντονισμός της διοίκησης και των οικονομικών παραγόντων, και με μια ευρύτερη έννοια, του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική διακυβέρνηση των μητροπολιτικών περιοχών.

5.12 Από την άποψη αυτή, παρατηρούνται πολλές διαφορετικές καταστάσεις. Ορισμένες φορές, η μητροπολιτική περιοχή είναι μικρότερη από τη διοικητική περιφέρεια στην οποία ανήκει. Πιο συχνά, οι περιοχές περιλαμβάνουν περισσότερες από μία διοικητικές περιφέρειες. Σχεδόν πάντα, υπάρχουν περισσότερες κοινότητες ή άλλες διοικητικές οντότητες σε μία μητροπολιτική περιοχή. Οι περισσότερες δημόσιες (περιφερειακές και εθνικές) αρχές αντιμετωπίζουν τις καταστάσεις αυτές ως κάτι δεδομένο και όχι ως θέμα ανοιχτό προς συζήτηση.

5.13 Κάθε κυβέρνηση αναζητεί λύσεις με τον δικό της τρόπο. Οι μεγάλες πόλεις προσπαθούν να μάθουν η μία από την άλλη, δεν υπάρχει όμως επαρκής διαβούλευση και ανταλλαγή απόψεων σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση σημείων αναφοράς και ορθών πρακτικών.

5.14 Μολονότι τα προαναφερθέντα φαινόμενα είναι χαρακτηριστικά των μητροπολιτικών περιοχών, υπάρχουν σημαντικές διαφορές στον τρόπο χειρισμού τους από κάθε περιφέρεια. Υπάρχουν εξαιρετικά παραδείγματα στα οποία η περιφερειακή κυβέρνηση, υποστηριζόμενη κατά κανόνα από την εθνική κυβέρνηση, σε συνεργασία με τον ιδιωτικό τομέα και την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, αλλάζουν τον ρου των πραγμάτων και δημιουργούν ένα νέο πρότυπο για το μέλλον. Με την εφαρμογή παρόμοιων πολιτικών, βελτιώνονται οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες και γίνονται σαφώς οι περιφέρειες αυτές πιο ανταγωνιστικές και καλύτερα προσαρμοσμένες από κοινωνική άποψη. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να ενθαρρύνει τέτοια παραδείγματα οργανώνοντας γύρους διαβουλεύσεων για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών και διεξάγοντας συζητήσεις σχετικά με τους τρόπους και τα μέσα βελτίωσης που διαθέτει η Ένωση.

6. ΤΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΟΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

6.1 Το ευρωπαϊκό στατιστικό σύστημα αναπτύχθηκε σε συνάρτηση με τις ευρωπαϊκές πολιτικές. Έτσι, είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον αριθμό των βοοειδών, των χοίρων και των πουλερικών ανά περιφέρεια χάρη στην κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ). Όμως, δεν διαθέτουμε στοιχεία σχετικά με την απασχόληση ή την προστιθέμενη ανά τομέα των στις μεγάλες πόλεις και τη σφαίρα οικονομικής επιρροής τους, καθώς δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική στον τομέα αυτό, αλλά και επειδή τα μέσα που διαθέτει μέχρι σήμερα η Ευρώπη για τις αστικές στατιστικές είναι ανεπαρκή. Η μονάδα της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΕΕ που ασχολείται με τις πόλεις-περιφέρειες απασχολεί μόλις 5 άτομα.

6.2 Οι συγκριτικές κοινωνικοοικονομικές μελέτες για τις μητροπολιτικές περιφέρειες στο σύνολο του ευρωπαϊκού εδάφους εκπονούνται από οργανισμούς επιφορτισμένους με την οικονομική ανά-

πτυξη και την προώθηση των περιφερειών, τα πανεπιστήμια, τους συμβούλους, ή την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και σε πολλές περιπτώσεις δεν είναι τίποτε περισσότερο από ασαφείς και ελλιπείς περιγραφές. Πράγματι, βασίζονται σε περιφερειακές στατιστικές της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΕΕ. Οι εν λόγω στατιστικές έχουν το πλεονέκτημα ότι είναι εναρμονισμένες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ωστόσο, έχουν ένα σημαντικό μειονέκτημα: η περιφερειακή διαίρεση που χρησιμοποιεί η Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ, η στατιστική ονοματολογία εδαφικών ενοτήτων NUTS, αποτελεί συνονθύλευμα εθνικών διοικητικών ενοτήτων. Οι διαίρεσεις αντικατοπτρίζουν την πολιτική και διοικητική ιστορία κάθε χώρας. Με λίγες εξαιρέσεις, από γεωγραφικής άποψης είναι ανεπαρκείς για την κατανόηση και την αξιόπιστη σύγκριση της οικονομικής, κοινωνικής, και περιβαλλοντικής κατάστασης των μητροπολιτικών περιοχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ονοματολογία NUTS δεν επινοήθηκε για το σκοπό αυτό.

6.3 Έτσι, τα δεδομένα της Στατιστικής Υπηρεσίας της ΕΕ δεν επιτρέπουν την παρακολούθηση των πληθυσμιακών τάσεων, των δραστηριοτήτων, της ανεργίας, ή της παραγωγής στις μητροπολιτικές περιφέρειες, και, εξάλλου, δεν προσφέρονται για μια αξιόπιστη σύγκριση των στρατηγικών δεικτών όπως, για παράδειγμα: ρυθμοί αύξησης του πληθυσμού, προστιθέμενη αξία, απασχόληση, ανεργία, ή συνολική παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο. Από ανάλυση των αποτελεσμάτων μελετών σχετικά με τις αποκαλούμενες μητροπολιτικές περιοχές ιδιωτικών συμβούλων δημοσίων εθνικών ιδρυμάτων προκύπτει ότι η έλλειψη αξιόπιστων και γεωγραφικά συγκρίσιμων δεδομένων μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα λανθασμένα ή ακόμη και αντιφατικά συμπεράσματα σχετικά με τις κοινωνικοοικονομικές τάσεις οι οποίες παρατηρήθηκαν στις ευρωπαϊκές μητροπολιτικές περιοχές (π.χ., αναφορικά με τις τάσεις παραγωγικότητας σε μια και αυτή περιφέρεια).

6.4 Η έλλειψη δεδομένων για την κοινωνικοοικονομική εξέλιξη των περιφερειών και των μητροπολιτικών περιοχών στην Ευρώπη είναι επιζήμια για δύο κυρίως λόγους:

6.4.1 Οι μητροπολιτικές περιοχές αποτελούν την κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης. Η οικονομική δραστηριότητα και τα πλεονεκτήματά τους διαχέονται και στα υπόλοιπα αστικά κέντρα κάθε χώρας. Προκειμένου να αξιοποιήσουν τους περιορισμούς και τις δυνατότητες του μεταβαλλόμενου διεθνούς περιβάλλοντος, οι μητροπολιτικές περιοχές πρέπει να διαθέτουν μια τακτικά επικαιροποιημένη αξιολόγηση της επίδοσής τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

6.4.2 Θα ήταν, επίσης, σκόπιμο να παρουσιάζονται αξιόπιστες αναλύσεις και συγκρίσεις των σημαντικών πτυχών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των προβλημάτων της μετανάστευσης, της ποιότητας της εργασίας, της φτώχειας και του αποκλεισμού, του περιβάλλοντος, της ασφάλειας κλπ.

6.5 Τις τελευταίες δεκαετίες, οι ΗΠΑ παράγουν ένα σημαντικό αριθμό επίκαιρων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τις 276 μητροπολιτικές περιοχές τους οι οποίες διατίθενται δωρεάν στο Διαδίκτυο (¹). Στην Ευρώπη, δεδομένου ότι κάθε χώρα έχει τον δικό της ορισμό του «χωριού» ή της «πόλης» (και ορισμένες φορές της μητροπόλης), φυσικά είναι δυσκολότερο να συμφωνηθεί ένας κοινός ορισμός της μητροπολιτικής περιοχής. Δεδομένου ότι για την εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας είναι τώρα σημαντική η ύπαρξη αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων για τις ευρωπαϊκές μητροπολιτικές περιοχές, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι είναι πλέον απαραίτητο να οριστούν από την Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ σε συνεργασία με τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες, και να παραχθεί ένας μεγάλος αριθμός δεδομένων βάσει του ορισμού αυτού.

(¹) <http://data.bls.gov/servlet/SurveyOutputServlet>.

6.6 Το πρόγραμμα Audit Urbain II, που εγκαινίασε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και βρίσκεται σε εξέλιξη, θα παράσχει δεδομένα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης του πληθυσμού 258 πόλεων και οικισμών. Το πρόγραμμα αποτελεί σημαντική εξέλιξη, η οποία θα τροφοδοτήσει τον προβληματισμό σχετικά με την κοινωνική συνοχή. Ωστόσο, δεν θα βοηθήσει στην εξαγωγή συγκρίσιμων κοινωνικοοικονομικών δεικτών για τις μητροπολιτικές περιφέρειες σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Πράγματι, οι δείκτες αξιολογούνται σε επίπεδο πόλης και αστικού οικισμού για κάθε χώρα βάσει του εθνικού ορισμού τους. Επιπλέον, οι δείκτες για το Λονδίνο, το Παρίσι και το Βερολίνο θα αξιολογούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων διοικητικών περιφερειών τους (Ευρύτερο Λονδίνο, Île-de-France και κρατίδιο του Βερολίνου).

6.7 Το Δικτυακό Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Χωροταξίας (ORATE) είναι ένα πρόγραμμα που αποσκοπεί στη βελτίωση της γνώσης της χωροταξικής συνιστώσας. Προσক্রουεί, ωστόσο, στην έλλειψη οικονομικών δεδομένων τόσο στο επίπεδο των κοινοτήτων όσο και στο επίπεδο των περιφερειών NUTS (στατιστική ονοματολογία εδαφικών ενότητων) 3 στο σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας. Έχει το πλεονέκτημα ότι αναδεικνύει τα πολυάριθμα κενά του ευρωπαϊκού στατιστικού συστήματος.

6.8 Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις οδηγούν στο συμπέρασμα ότι προκειμένου να παράγει αξιόπιστα και συγκρίσιμα αστικά και μητροπολιτικά δεδομένα, η Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ πρέπει να διαθέτει τους απαιτούμενους πρόσθετους οικονομικούς και ανθρωπίνους πόρους.

6.9 Πρέπει να δημοσιοποιηθεί πρόσφατη μελέτη η οποία παρουσιάζει δεδομένα της ευρωπαϊκής έρευνας για το εργατικό δυναμικό σε μητροπολιτικές περιοχές στη βορειοδυτική Ευρώπη με πληθυσμό άνω του ενός εκατ. κατοίκων⁽¹⁾. Δείχνει ότι, αναφορικά με τις μεγάλες μητροπόλεις, οι οποίες ορίζονται με κοινά κριτήρια, είναι δυνατόν να παραχθούν με ελάχιστο κόστος πολλά συγκρίσιμα ευρωπαϊκά κοινωνικοοικονομικά δεδομένα με βάση ετήσιες έρευνες των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών τις οποίες θα συντονίζει η Στατιστική Υπηρεσία της ΕΕ.

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

7.1 Την τελευταία δεκαετία δημοσιεύτηκαν πολλές αναλύσεις και διεξήχθησαν πολλές συζητήσεις σε διάφορα κράτη μέλη και σε περιφερειακό επίπεδο σχετικά με το νέο φαινόμενο των μητροπολιτικών περιοχών της Ευρώπης. Μολονότι οι περιοχές αυτές σήμερα είναι πιο εμφανείς σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, σε σύγκριση με το παρελθόν, ο ρόλος τους όσον αφορά την εφαρμογή των ευρωπαϊκών πολιτικών δεν έχει ακόμη αναγνωριστεί στην στρατηγική της Λισσαβόνας.

7.2 Οι μητροπολιτικές περιοχές διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο για την υλοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών, και περιβαλλοντικών στόχων της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Πράγματι, οι μητροπολιτικές περιοχές είναι βασικοί χώροι της κατάρτισης, της έρευνας, της καινοτομίας, των τεχνολογιών αιχμής, της δημιουργίας νέων δραστηριοτήτων, και της προώθησης του πνεύματος της επιχειρηματικότητας. Είναι, επίσης, βασικοί κόμβοι μεταφορών και

τηλεπικοινωνιών, πράγμα που διευκολύνει την δικτύωση των επιχειρήσεων, των πανεπιστημίων, και των ερευνητικών κέντρων. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η καλύτερη κινητοποίηση του αναπτυξιακού δυναμικού της Ευρώπης απαιτεί την ενεργό συνδρομή των φορέων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα που δραστηριοποιούνται για την βιώσιμη ανάπτυξη των μητροπολιτικών περιοχών της Ευρώπης. Με άλλα λόγια, δεδομένου του ρόλου που διαδραματίζουν οι μητροπολιτικές περιοχές της Ευρώπης, οι στόχοι της στρατηγικής της Λισσαβόνας μπορούν να υλοποιηθούν μόνο εφόσον επιτευχθούν στις μητροπολιτικές περιοχές.

7.3 Ένας από τους βασικούς λόγους για τον οποίο η εξέλιξη αυτή δεν είναι προσέλευσε επαρκώς το ενδιαφέρον των κυβερνητικών κύκλων είναι το γεγονός ότι τα σύνορα των πολιτικο-διοικητικών περιφερειών σπανίως ανταποκρίνονται στα γεωγραφικά σύνορα των μητροπολιτικών περιοχών. Κατά συνέπεια, εκτός ορισμένων εξαιρέσεων, δεν υπάρχουν διόλου αξιόπιστα και συγκρίσιμα σε ευρωπαϊκή κλίμακα δεδομένα που να περιγράφουν την κοινωνικοοικονομική κατάσταση και τις δυναμικές στις μητροπολιτικές περιοχές.

7.4 Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι προς το συμφέρον της Ένωσης:

- πρέπει να οριστούν οι μητροπολιτικές περιοχές των 25 χωρών της Ένωσης
- κάθε έτος πρέπει να παράγεται ένα σύνολο συναφών δεδομένων σχετικά με τις μητροπολιτικές περιοχές και, ειδικότερα, τα δεδομένα των ετήσιων κοινοτικών ερευνών για το εργατικό δυναμικό
- πρέπει να οριστούν οι βασικοί δείκτες της στρατηγικής της Λισσαβόνας για τις μητροπολιτικές περιοχές
- πρέπει να οριστούν οι κυψέλες δραστηριοτήτων υψηλής προστιθέμενης αξίας στις μητροπολιτικές περιοχές
- η Επιτροπή πρέπει να συντάσσει τακτικά έκθεση σχετικά με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των μητροπολιτικών περιοχών και τη θέση τους.

7.5 Η παραγωγή των εν λόγω πληροφοριών και η διάθεσή τους σε όλους τους ενδιαφερόμενους θα πρέπει να έχει τα ακόλουθα θετικά αποτελέσματα:

- θα συμβάλουν στην αναγνώριση των μητροπολιτικών περιοχών και στην εμβάθυνση των γνώσεων σχετικά με την κοινωνική, οικονομική, και περιβαλλοντική τους κατάσταση,
- θα διευκολύνουν την εκτίμηση των πλεονεκτημάτων και των μειονεκτημάτων των μητροπολιτικών περιοχών σε ευρωπαϊκή κλίμακα,
- θα βελτιώσουν την χάραξη και την εφαρμογή των ευρωπαϊκών και των εθνικών πολιτικών χάρη στην προσαρμογή τους στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εν λόγω περιοχών,
- θα διασφαλίσουν στις περιφερειακές και τοπικές αρχές την αξιολόγηση της ανταγωνιστικής θέσης των περιοχών τους σε ευρωπαϊκή κλίμακα, μια αξιολόγηση που δεν υφίσταται σήμερα ή που επιτυγχάνεται με μεγάλο τίμημα σε αβέβαιες βάσεις,

⁽¹⁾ Μελέτη που εκπονήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος INTERREG II από την GEMACA (Group for European Metropolitan Comparative Analysis). Δημοσιεύτηκε στα Les Cahiers de l'IAURIF No 135, www.iaurif.org/en/doc/studies/cahiers/cahier_135/index.htm

- θα εμπλουτίσουν τη συζήτηση σχετικά με την ευρωπαϊκή περιφερειακή πολιτική διευκολύνοντας τον διάλογο όλων των ενδιαφερομένων μερών σε αντικειμενικές βάσεις,
- θα προσφέρουν στον ιδιωτικό τομέα πληροφορίες χρήσιμες για την ορθή χάραξη των στρατηγικών των επιχειρήσεων.

7.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει θερμά την πρόταση της METREX του 2003 για τη θέσπιση ευρωπαϊκού προγράμματος για τις μητροπολιτικές περιοχές⁽¹⁾. Ένα παρόμοιο πρόγραμμα METROPOLITAN θα μπορούσε να αποτελέσει βήμα συναντήσεων και συζήτησης. Θα μπορούσε, επίσης, να συμπεριλαμβάνει ομάδες εργασίας έργων των οποίων θα ήταν ο εντοπισμός και η διάδοση βέλτιστων πρακτικών στους τομείς τους οποίους πραγματεύεται η παρούσα γνωμοδότηση.

7.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τη σημασία που δίδεται στην «ανταγωνιστικότητα» και τον δεσμό που εγκαθιδρύει η Τρίτη έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή μεταξύ της πρόσφατα υιοθετηθείσας περιφερειακής πολιτικής και της στρατηγικής της Λισσαβόνας που έχει ιδιαίτερη σημασία για τις μητροπολιτικές αρχές. Για τις εν λόγω περιοχές, ορισμένοι στόχοι που συμπεριλαμβάνονται στους τίτλους «ανταγωνιστικότητα» και «γνώσεις» θα μπορούσαν να χρηματοδοτηθούν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

Βρυξέλλες, 1η Ιουλίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(1) METREX — Δίκτυο ευρωπαϊκών περιφερειών και περιοχών — κύριοι στόχοι που προτείνονται για το ευρωπαϊκό πρόγραμμα METROPOLITAN:

- 1 — αναγνώριση του σημαντικού ρόλου των μητροπόλεων της Ευρώπης
- 2 — στήριξη της δημιουργίας μιας αποτελεσματικής μητροπολιτικής διακυβέρνησης
- 3 — στήριξη της χάραξης των μητροπολιτικών στρατηγικών από όλους τους ενδιαφερόμενους
- 4 — στήριξη των μητροπολιτικών πολιτικών για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής.